

ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΘΕΜΑΤΩΝ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ 2022

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ανάπτυξη - εργασία - αλληλεγγύη

Το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας, μέσω της πολύπλευρης επιστημονικής και ερευνητικής του δραστηριότητας, συγκροτεί έναν αποτελεσματικό μηχανισμό για την παρακολούθηση και αξιολόγηση των πολιτικών για την αναπηρία, υπό την οπτική της δικαιωματικής οπτικής της αναπηρίας, που κατοχυρώθηκε με την ψήφιση της Σύμβασης των ΗΕ για τα δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (CRPD).

Όραμα του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας είναι να καταστεί ένα ισχυρό εργαλείο του αναπηρικού κινήματος στον καθημερινό αγώνα για την προστασία, την προάσπιση, και την προώθηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους.

Επιστημονική επιμέλεια:

Φανή Προβή, Επιστημονική Υπεύθυνη Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας

Συλλογή - Επεξεργασία ύλης και επιμέλεια έκδοσης:

Αντωνία Παυλή, Ερευνήτρια Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας

Υπεύθυνη Έργου:

Νεκταρία Αποστολάκη, Επιστημονικό Στέλεχος της ΕΣΑμεΑ

Το έργο αυτό διατίθεται με άδεια Creative Commons Αναφορά Δημιουργού - Όχι Παράγωγα Έργα - Μη Εμπορική Χρήση 4.0 Διεθνές (CC BY-NC-ND)

Προκειμένου να δείτε αντίγραφο της άδειας επισκεφθείτε:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.el>

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος Προέδρου ΕΣΑμεΑ.....	13
Λίγα λόγια για την έκδοση	15
Σημαντικότερες εξελίξεις εντός του 2022 σε ζητήματα δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία	16
Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες και ο ρόλος της Περιφέρειας στην υλοποίηση της	41
Η υφιστάμενη κατάσταση των ατόμων με αναπηρία στις 13 Περιφέρειες της Χώρας... ..	46
Συγκριτική ανάλυση των βασικών δεικτών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία στις 13 Περιφέρειες ανά πεδίο πολιτικής.....	48
Οι νησιωτικές περιφέρειες: Εκτεταμένες ανισότητες σε βάρος των ατόμων με αναπηρία	85
<i>Τα άτομα με αναπηρία στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου</i>	88
<i>Τα άτομα με αναπηρία στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου.....</i>	95
<i>Τα άτομα με αναπηρία στην Περιφέρεια Κρήτης</i>	101
<i>Τα άτομα με αναπηρία στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων</i>	107
Η περίπτωση της Πελοποννήσου: Αποκλεισμένα από την κοινωνική ζωή τα άτομα με αναπηρία.....	114
<i>Τα άτομα με αναπηρία στην Περιφέρεια Πελοποννήσου.....</i>	115
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη & Ήπειρος: «Φτωχές» Περιφέρειες με ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά φτώχειας και αποκλεισμού των ατόμων με αναπηρία.....	122
<i>Τα άτομα με αναπηρία στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης</i>	123
<i>Τα άτομα με αναπηρία στην Περιφέρεια Ηπείρου.....</i>	130
Η περίπτωση της Στερεάς Ελλάδας: Αποκλεισμένα τα άτομα με αναπηρία από την εκπαίδευση, την εργασία, την υγεία, την αναψυχή και το ψηφιακό περιβάλλον.....	136
<i>Τα άτομα με αναπηρία στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας</i>	137
Στα Δυτικά (Δυτική Ελλάδα & Δυτική Μακεδονία): Προς τα κάτω εξίσωση του επιπέδου διαβίωσης των ατόμων με και χωρίς αναπηρία	143
<i>Τα άτομα με αναπηρία στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.....</i>	145
<i>Τα άτομα με αναπηρία στη Δυτική Μακεδονία</i>	151

Η περίπτωση της Θεσσαλίας: Ηπιότερη η ένταση των ανισοτήτων σε σύγκριση με τις άλλες περιφέρειες	158
<i>Τα άτομα με αναπηρία στην Περιφέρεια Θεσσαλίας</i>	159
Αττική και Κεντρική Μακεδονία: Οι Μητροπολιτικές Περιφέρειες.....	165
<i>Τα άτομα με αναπηρία στην Περιφέρεια Αττικής</i>	166
<i>Τα άτομα με αναπηρία στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας</i>	173
Δράσεις για την αναπηρία στα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα των Περιφερειών για της Προγραμματικής Περιόδου 2021-2027	181
Συστάσεις πολιτικής και προτεινόμενες δράσεις για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία στην Ελληνική Περιφέρεια	183
<i>Οριζόντια ενσωμάτωση της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας</i>	183
<i>Υγεία και κοινωνική φροντίδα</i>	184
<i>Εργασία και Απασχόληση</i>	185
<i>Εκπαίδευση</i>	185
<i>Προσβασιμότητα και κινητικότητα</i>	186
<i>Συμμετοχή σε κάθε έκφανση της ζωής</i>	187
<i>Πολιτική προστασία για όλους</i>	187
Παράρτημα I: Κοινωνικο-οικονομικό προφίλ των 13 Περιφερειών της Χώρας	189
Παράρτημα II: Βασικοί Κοινωνικο-οικονομικοί Δείκτες Δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία & Περιφέρειες της Χώρας	219
Παράρτημα III: Μεθοδολογικές διευκρινίσεις βασικών δεικτών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία	223
Παράρτημα IV: Δράσεις ΕΣΠΑ ανά Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ)	226

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

Γράφημα 1: Άτομα με σοβαρή αναπηρία/ σοβαρό περιορισμό δραστηριότητας ή δυσκολία λόγω προβλήματος υγείας (16 ετών και άνω)	50
Γράφημα 2: Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός στα άτομα με σοβαρή αναπηρία/σοβαρό περιορισμό δραστηριότητας 18-64 ετών (2020)	51
Γράφημα 3: Συσχέτιση της συχνότητας της σοβαρής αναπηρίας με τα ποσοστά φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού στα άτομα με σοβαρή αναπηρία 18-64 ετών	52
Γράφημα 4: Συσχέτιση του Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ με τα ποσοστά φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού στα άτομα με σοβαρή αναπηρία	54
Γράφημα 5: Χάσμα φτώχειας ατόμων με σοβαρή αναπηρία 18-64 ετών (2020)	55
Γράφημα 6: Ποσοστό πληθυσμού με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) που αντιμετωπίζει σοβαρές υλικές στερήσεις (2020)	56
Γράφημα 7: Οικονομική δυνατότητα των νοικοκυριών να καλύψουν τις εξειδικευμένες ανάγκες των μελών με ανάγκες φροντίδας/υποστήριξης (2020)	57
Γράφημα 8: Κύριος τρόπος κάλυψης των αναγκών φροντίδας /υποστήριξης σε νοικοκυριά με μέλη με αναπηρία/χρόνιο πρόβλημα υγείας/μεγάλη ηλικία (2020)	58
Γράφημα 9: Συσχέτιση της χρήσης δημόσιων υπηρεσιών βοήθειας στο σπίτι και του περιορισμού των οικογενειακών φροντιστών (2020)	59
Γράφημα 10: Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία και χωρίς αναπηρία που αναφέρουν ανικανοποίητες ανάγκες υγείας, ανεξαρτήτως αιτιολογίας (2020)	60
Γράφημα 11: Συσχέτιση των ανικανοποίητων αναγκών υγείας με την υποκειμενική αξιολόγηση της κατάστασης υγείας των ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020).....	61
Γράφημα 12: Ανικανοποίητες ανάγκες υγείας στα άτομα με σοβαρή αναπηρία λόγω συστημικών εμποδίων/ ελλείψεων του συστήματος υγείας (2020)	62
Γράφημα 13: Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία και ηλικία 25 -64 ετών που έχουν πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (2020)	64
Γράφημα 14: Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία με ανώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο την κατώτερη δευτεροβάθμια (2020)	65
Γράφημα 15: Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες επί του συνολικού μαθητικού πληθυσμού (Σχ. Έτος 2020-21)	66
Γράφημα 16: Ποσοστό μαθητών/τριων ΕΑΕ σε ειδικά σχολεία και ποσοστό μαθητών/τριών ΕΑΕ που λαμβάνουν εξειδικευμένη υποστήριξη εντός των γενικών σχολείων (σχ. Έτος 2020-21)	67
Γράφημα 17: Δείκτης απασχόλησης και χάσμα απασχόλησης ατόμων με σοβαρή αναπηρία 20-64 ετών (2020)	69
Γράφημα 18: Ποσοστό μη απασχολούμενων ατόμων με σοβαρή αναπηρία 20-64 ετών που δεν έχουν εργαστεί ποτέ (2020).....	70

Γράφημα 19: Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που συναντούν τουλάχιστον μια φορά τον μήνα φίλους/συγγενείς για ποτό/γεύμα (2020).....	71
Γράφημα 20: Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) που συμμετέχουν τακτικά σε δραστηριότητες αναψυχής όπως αθλητικές, σινεμά, συναυλίες κ.λπ. για τις οποίες υπάρχει αντίτιμο (2020).....	72
Γράφημα 21: Δαπάνη μικρού χρηματικού ποσοστό για προσωπικές ανάγκες σε εβδομαδιαία βάση στα άτομα με σοβαρή αναπηρία 18-64 ετών (2020).....	73
Γράφημα 22: Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία και εμπόδια προσβασιμότητας στην περιοχή διαμονής τους (2020).....	75
Γράφημα 23: Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (16+) και σύνδεση στο διαδίκτυο (2020).....	76
Γράφημα 24: Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία 16+ που έχουν βιώσει διάκριση, άδικη μεταχείριση ή κάποιας μορφής αποκλεισμό σε κάποιο τομέα της ζωής του, λόγω των περιορισμών ή των δυσκολιών της υγείας τους κατά τη διάρκεια των τελευταίων 6 μηνών ή και περισσότερο (2020).....	83
Γράφημα 25: Συσχέτιση του επιπέδου φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού με την αίσθηση της διάκρισης στα άτομα με σοβαρή αναπηρία 18-64 ετών (2020).....	84

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Κατάσταση αναπηρίας /περιορισμού δραστηριότητας πληθυσμού 16 ετών και άνω ανά περιφέρεια (2020)	49
Πίνακας 2. Αποτελέσματα προσβασιμότητας παροχής δήλωσης προσβασιμότητας των ιστοτόπων των 13 Περιφερειών της χώρας.....	77
Πίνακας 3. Πληθυσμός 16 ετών και άνω και κατάσταση αναπηρίας στο Βόρειο Αιγαίο (2020)	88
Πίνακας 4. Βιοτικό επίπεδο ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) στο Βόρειο Αιγαίο (2020)	88
Πίνακας 5. Νοικοκυριά με μέλη που χρήζουν φροντίδας /υποστήριξης λόγω αναπηρίας/ Χρόνιας πάθησης/μεγάλης ηλικίας στο Βόρειο Αιγαίο (2020)	89
Πίνακας 6. Πρόσβαση στην εργασία/απασχόληση ατόμων με σοβαρή αναπηρία στο Βόρειο Αιγαίο.....	90
Πίνακας 7. Πρόσβαση στην εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.....	91
Πίνακας 8. Πρόσβαση στην υγεία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020)	92
Πίνακας 9. Κοινωνική ζωή και προσωπική αυτονομία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020)	93
Πίνακας 10. Πρόσβαση στο φυσικό/δομημένο και ψηφιακό περιβάλλον	94
Πίνακας 11. Πληθυσμός 16 ετών και άνω και κατάσταση αναπηρίας στο Νότιο Αιγαίο (2020)	95
Πίνακας 12. Βιοτικό επίπεδο ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) στο Νότιο Αιγαίο (2020)	95
Πίνακας 13. Νοικοκυριά με μέλη που χρήζουν φροντίδας /υποστήριξης λόγω αναπηρίας/ Χρόνιας πάθησης/μεγάλης ηλικίας στο Νότιο Αιγαίο (2020).....	96
Πίνακας 14. Πρόσβαση στην εργασία/απασχόληση ατόμων με σοβαρή αναπηρία στο Νότιο Αιγαίο	97
Πίνακας 15. Πρόσβαση στην εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.....	98
Πίνακας 16. Πρόσβαση στην υγεία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020)	99
Πίνακας 17. Κοινωνική ζωή και προσωπική αυτονομία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020)	99
Πίνακας 18. Πρόσβαση στο φυσικό/δομημένο και ψηφιακό περιβάλλον	100
Πίνακας 19. Πληθυσμός 16 ετών και άνω και κατάσταση αναπηρίας στην Κρήτη (2020)	101
Πίνακας 20. Βιοτικό επίπεδο ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) στην Κρήτη (2020)	101

Πίνακας 21. Νοικοκυριά με μέλη που χρήζουν φροντίδας /υποστήριξης λόγω αναπηρίας/ Χρόνιας πάθησης/μεγάλης ηλικίας στην Κρήτη (2020).....	102
Πίνακας 22. Πρόσβαση στην εργασία/απασχόληση ατόμων με σοβαρή αναπηρία στην Κρήτη	103
Πίνακας 23. Πρόσβαση στην εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.....	104
Πίνακας 24. Πρόσβαση στην υγεία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020)	105
Πίνακας 25. Κοινωνική ζωή και προσωπική αυτονομία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020).....	106
Πίνακας 26. Πρόσβαση στο φυσικό/δομημένο και ψηφιακό περιβάλλον	107
Πίνακας 27. Πληθυσμός 16 ετών και άνω και κατάσταση αναπηρίας στα Ιόνια Νησιά (2020).....	107
Πίνακας 28. Βιοτικό επίπεδο ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) στα Ιόνια Νησιά (2020).....	108
Πίνακας 29. Νοικοκυριά με μέλη που χρήζουν φροντίδας /υποστήριξης λόγω αναπηρίας/ Χρόνιας πάθησης/μεγάλης ηλικίας στα Ιόνια Νησιά (2020)	109
Πίνακας 30. Πρόσβαση στην εργασία/απασχόληση ατόμων με σοβαρή αναπηρία στα Ιόνια Νησιά.....	110
Πίνακας 31. Πρόσβαση στην εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.....	111
Πίνακας 32. Πρόσβαση στην υγεία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020).....	112
Πίνακας 33. Κοινωνική ζωή και προσωπική αυτονομία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020).....	112
Πίνακας 34. Πρόσβαση στο φυσικό/δομημένο και ψηφιακό περιβάλλον.....	113
Πίνακας 35. Πληθυσμός 16 ετών και άνω και κατάσταση αναπηρίας στην Πελοπόννησο (2020).....	115
Πίνακας 36. Βιοτικό επίπεδο ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) στην Πελοπόννησο (2020).....	115
Πίνακας 37. Νοικοκυριά με μέλη που χρήζουν φροντίδας /υποστήριξης λόγω αναπηρίας/ Χρόνιας πάθησης/μεγάλης ηλικίας στη Πελοπόννησο (2020).....	116
Πίνακας 38. Πρόσβαση στην εργασία/απασχόληση ατόμων με σοβαρή αναπηρία στη Πελοπόννησο.....	117
Πίνακας 39. Πρόσβαση στην εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.....	118
Πίνακας 40. Πρόσβαση στην υγεία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020).....	119
Πίνακας 41. Κοινωνική ζωή και προσωπική αυτονομία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020).....	119
Πίνακας 42. Πρόσβαση στο φυσικό/δομημένο και ψηφιακό περιβάλλον.....	120

Πίνακας 43. Πληθυσμός 16 ετών και άνω και κατάσταση αναπηρίας στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη (2020)	123
Πίνακας 44. Βιοτικό επίπεδο ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη (2020)	124
Πίνακας 45. Νοικοκυριά με μέλη που χρήζουν φροντίδας /υποστήριξης λόγω αναπηρίας/ Χρόνιας πάθησης/μεγάλης ηλικίας στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη (2020)....	125
Πίνακας 46. Πρόσβαση στην εργασία/απασχόληση ατόμων με σοβαρή αναπηρία στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	126
Πίνακας 47. Πρόσβαση στην εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.....	127
Πίνακας 48. Πρόσβαση στην υγεία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020)	128
Πίνακας 49. Κοινωνική ζωή και προσωπική αυτονομία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020)	128
Πίνακας 50. Πρόσβαση στο φυσικό/δομημένο και ψηφιακό περιβάλλον.....	129
Πίνακας 51. Πληθυσμός 16 ετών και άνω και κατάσταση αναπηρίας στην Ήπειρο (2020)	130
Πίνακας 52. Βιοτικό επίπεδο ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) στην Ήπειρο (2020)	130
Πίνακας 53. Νοικοκυριά με μέλη που χρήζουν φροντίδας /υποστήριξης λόγω αναπηρίας/ Χρόνιας πάθησης/μεγάλης ηλικίας στην Ήπειρο (2020)	131
Πίνακας 54. Πρόσβαση στην εργασία/απασχόληση ατόμων με σοβαρή αναπηρία στην Ήπειρο	132
Πίνακας 55. Πρόσβαση στην εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.....	133
Πίνακας 56. Πρόσβαση στην υγεία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020).....	134
Πίνακας 57. Κοινωνική ζωή και προσωπική αυτονομία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020)	134
Πίνακας 58. Πρόσβαση στο φυσικό/δομημένο και ψηφιακό περιβάλλον.....	135
Πίνακας 59. Πληθυσμός 16 ετών και άνω και κατάσταση αναπηρίας στη Στερεά Ελλάδα (2020)	137
Πίνακας 60. Βιοτικό επίπεδο ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) στη Στερεά Ελλάδα (2020)	137
Πίνακας 61. Νοικοκυριά με μέλη που χρήζουν φροντίδας /υποστήριξης λόγω αναπηρίας/ Χρόνιας πάθησης/μεγάλης ηλικίας στη Στερεά Ελλάδα (2020).....	138
Πίνακας 62. Πρόσβαση στην εργασία/απασχόληση ατόμων με σοβαρή αναπηρία στη Στερεά Ελλάδα	139
Πίνακας 63. Πρόσβαση στην εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.....	140
Πίνακας 64. Πρόσβαση στην υγεία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020)	141

Πίνακας 65. Κοινωνική ζωή και προσωπική αυτονομία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020)	141
Πίνακας 66. Πρόσβαση στο φυσικό/δομημένο και ψηφιακό περιβάλλον	142
Πίνακας 67. Πληθυσμός 16 ετών και άνω και κατάσταση αναπηρίας στη Δυτική Ελλάδα (2020)	145
Πίνακας 68. Βιοτικό επίπεδο ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) στη Δυτική Ελλάδα (2020)	145
Πίνακας 69. Νοικοκυριά με μέλη που χρήζουν φροντίδας /υποστήριξης λόγω αναπηρίας/ Χρόνιας πάθησης/μεγάλης ηλικίας στη Δυτική Ελλάδα (2020)	146
Πίνακας 70. Πρόσβαση στην εργασία/απασχόληση ατόμων με σοβαρή αναπηρία στη Δυτική Ελλάδα	147
Πίνακας 71. Πρόσβαση στην εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες	148
Πίνακας 72. Πρόσβαση στην υγεία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020).....	149
Πίνακας 73. Κοινωνική ζωή και προσωπική αυτονομία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020)	150
Πίνακας 74. Πρόσβαση στο φυσικό/δομημένο και ψηφιακό περιβάλλον.....	151
Πίνακας 75. Πληθυσμός 16 ετών και άνω και κατάσταση αναπηρίας στη Δυτική Μακεδονία (2020)	151
Πίνακας 76. Βιοτικό επίπεδο ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) στη Δυτική Μακεδονία (2020)	152
Πίνακας 77. Νοικοκυριά με μέλη που χρήζουν φροντίδας /υποστήριξης λόγω αναπηρίας/ Χρόνιας πάθησης/μεγάλης ηλικίας στη Δυτική Μακεδονία (2020)	153
Πίνακας 78. Πρόσβαση στην εργασία/απασχόληση ατόμων με σοβαρή αναπηρία στη Δυτική Μακεδονία.....	154
Πίνακας 79. Πρόσβαση στην εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες	155
Πίνακας 80. Πρόσβαση στην υγεία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020).....	156
Πίνακας 81. Κοινωνική ζωή και προσωπική αυτονομία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020)	156
Πίνακας 82. Πρόσβαση στο φυσικό/δομημένο και ψηφιακό περιβάλλον	157
Πίνακας 83. Πληθυσμός 16 ετών και άνω και κατάσταση αναπηρίας στη Θεσσαλία (2020)	159
Πίνακας 84. Βιοτικό επίπεδο ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) στη Θεσσαλία (2020)	159
Πίνακας 85. Νοικοκυριά με μέλη που χρήζουν φροντίδας /υποστήριξης λόγω αναπηρίας/ Χρόνιας πάθησης/μεγάλης ηλικίας στη Θεσσαλία (2020).....	160
Πίνακας 86. Πρόσβαση στην εργασία/απασχόληση ατόμων με σοβαρή αναπηρία στη Θεσσαλία	161

Πίνακας 87. Πρόσβαση στην εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.....	162
Πίνακας 88. Πρόσβαση στην υγεία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020).....	163
Πίνακας 89. Κοινωνική ζωή και προσωπική αυτονομία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020).....	163
Πίνακας 90. Πρόσβαση στο φυσικό/δομημένο και ψηφιακό περιβάλλον.....	164
Πίνακας 91. Πληθυσμός 16 ετών και άνω και κατάσταση αναπηρίας στην Αττική (2020).....	166
Πίνακας 92. Βιοτικό επίπεδο ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) στην Αττική (2020).....	166
Πίνακας 93. Νοικοκυριά με μέλη που χρήζουν φροντίδας /υποστήριξης λόγω αναπηρίας/ Χρόνιας πάθησης/μεγάλης ηλικίας στην Αττική (2020).....	167
Πίνακας 94. Πρόσβαση στην εργασία/απασχόληση ατόμων με σοβαρή αναπηρία στην Αττική.....	169
Πίνακας 95. Πρόσβαση στην εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.....	170
Πίνακας 96. Πρόσβαση στην υγεία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020).....	171
Πίνακας 97. Κοινωνική ζωή και προσωπική αυτονομία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020).....	172
Πίνακας 98. Πρόσβαση στο φυσικό/δομημένο και ψηφιακό περιβάλλον.....	172
Πίνακας 99. Πληθυσμός 16 ετών και άνω και κατάσταση αναπηρίας στην Κεντρική Μακεδονία (2020).....	173
Πίνακας 100. Βιοτικό επίπεδο ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) στην Κεντρική Μακεδονία (2020).....	174
Πίνακας 101. Νοικοκυριά με μέλη που χρήζουν φροντίδας /υποστήριξης λόγω αναπηρίας/ Χρόνιας πάθησης/μεγάλης ηλικίας στην Κεντρική Μακεδονία (2020).....	174
Πίνακας 102. Πρόσβαση στην εργασία/απασχόληση ατόμων με σοβαρή αναπηρία στην Κεντρική Μακεδονία.....	176
Πίνακας 103. Πρόσβαση στην εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.....	177
Πίνακας 104. Πρόσβαση στην υγεία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020).....	178
Πίνακας 105. Κοινωνική ζωή και προσωπική αυτονομία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020).....	179
Πίνακας 106. Πρόσβαση στο φυσικό/δομημένο και ψηφιακό περιβάλλον.....	179
Πίνακας 107. Κοινωνικοοικονομικό προφίλ των 13 Περιφερειών.....	217
Πίνακας 108. Βασικοί κοινωνικοοικονομικοί δείκτες δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία ανά Περιφέρεια της χώρας.....	219

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

CRPD	Convention on the Rights of Persons with Disabilities – Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες
EASPD	European Association of Service Providers for Persons with Disabilities
EU-SILC	EU Statistics on Income and Living Conditions (Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών)
GALI	Global Activity Limitation Index
NEETS	Νέοι εκτός εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόλησης
SRSS	Structural Reform Support Service
ΑΑΥΕ	Ανώτατη Αεροπορίας Υγειονομική Επιτροπή
ΑΕΙ	Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα
ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑΝΥΕ	Ανώτατη Ναυτική Υγειονομική Επιτροπή
ΑΣΥΕ	Ανώτατη Στρατιωτική Υγειονομική Επιτροπή
ΒΟΣΦ	Βρεφονηπιακών Σταθμών Ολοκληρωμένης Φροντίδας
ΕΑΕ	Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες
ΕΑΠ	Εθνική Αρχή Προσβασιμότητας
ΕΔΕΤ	Ευρωπαϊκό Διαρθρωτικό Επενδυτικό Ταμείο
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΔ	Έρευνα Εργατικού Δυναμικού
ΕΚΑΒ	Εθνικό Κέντρο Άμεσης Βοήθειας
ΕΛ. ΣΤΑΤ	Ελληνική Στατιστική Αρχή
ΕΟΠΥΥ	Εθνικός Οργανισμός Παροχής Υπηρεσιών Υγείας
ΕΣΑμΕΑ	Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία
ΕΣΔ	Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες
ΕΣΡ	Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης
ΕΣΚΕ	Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη
ΕΣΠΑ	Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης
ΕΣΥ	Εθνικό Σύστημα Υγείας

ΗΕ	Ηνωμένα Έθνη
ΙΕΠ	Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής
ΙΝ-ΕΣΑμεΑ	Ινστιτούτο της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Αναπηρία και Χρόνιων Παθήσεων
ΚΔΑΠ	Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών
ΚΔΑΠμεΑ	Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με Αναπηρία
ΚΔΗΦ	Κέντρα Δημέρευσης και Ημερήσιας Φροντίδας
ΚΕΔΑΣΥ	Κέντρα Διεπιστημονικής Αξιολόγησης, Συμβουλευτικής και Υποστήριξης
ΚΕΠΑ	Κέντρο Πιστοποίησης της Αναπηρίας
ΚΜΨΥ	Κοινοτικές Μονάδες Ψυχικής Υγείας
ΚΥΑ	Κοινή Υπουργική Απόφαση
ΜΨΑ	Μονάδων Ψυχοκοινωνικής Αποκατάστασης
ΝΠΙΔ	Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου
ΟΠΕΚΑ	Οργανισμός Προνοιακών Επιδομάτων και Κοινωνικής Αλληλεγγύης
ΟΤΑ	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΣΜΕΑΕ	Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής Εκπαίδευσης
Σύμβαση	Σύμβαση των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες
ΣΥΔ	Στέγες Υποστηριζόμενης Διαβίωσης
ΤΕΕ	Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας
ΤΠΕ	Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνίας
ΥΑ	Υπουργική Απόφαση
ΨΝΑ	Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Αθηνών

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΕΣΑΜΕΑ

Το 2022 ξεκίνησε με την ελπίδα και την ευχή όλων για το ξεπέρασμα της πανδημίας και την επιστροφή στην κανονικότητα. Ωστόσο, οι τραγικές διεθνείς εξελίξεις με τον πόλεμο στην Ουκρανία, πυροδότησαν μια κατάσταση πολλαπλών κρίσεων, ματαιώνοντας κάθε προσδοκία για σταθεροποίηση και βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης, συνθήκων που είχαν ήδη πληγεί ανεπανόρθωτα από την παρατεταμένη οικονομική κρίση και τις επιπτώσεις των περιοριστικών μέτρων της πανδημίας.

Είναι σαφές ότι ζούμε πλέον σε μια εποχή συνεχούς διακινδύνευσης και γενικευμένης επισφάλειας, όπου η μία κρίση διαχέεται την άλλη. Η πανδημία, ο πόλεμος, η ενεργειακή κρίση, η πληθωριστική κρίση είναι μόνο ορισμένες πτυχές που διαμορφώνουν το σημερινό αβέβαιο και ασταθές περιβάλλον.

Η δυσμενής πολιτική και οικονομική κατάσταση βλέπουμε επίσης να οδηγεί διεθνώς σε αλληπάλληλα ανησυχητικά φαινόμενα, όπως η άνοδος ακροδεξιών ιδεολογημάτων και η υποχώρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε όλους τους τομείς.

Σε αυτή τη συνθήκη, οι πλέον ευάλωτοι αντιμετωπίζουν μια άνευ προηγουμένου επιδείνωση του βιοτικού τους επιπέδου και την καθημερινή καταπάτηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών, ενώ παραμένουν σε πολλές περιπτώσεις εντελώς απροστάτευτοι από την πλήρη εξαθλίωση.

Συντελείται λοιπόν μπροστά στα μάτια μας μια σοβαρή κοινωνική οπισθοδρόμηση, την οποία, από τη μεριά του το αναπηρικό κίνημα δεσμεύεται να αντιπαλέψει με όλα τα μέσα προς όφελος των ατόμων που εκπροσωπεί, των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους.

Στρατηγική επιλογή της ΕΣΑμεΑ στον σχεδιασμό δράσεων για την προστασία και την προώθηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία είναι η έμφαση στην περιφερειακή εξειδίκευση και υλοποίηση πολιτικών κοινωνικής ένταξης, αφενός λόγω του κρίσιμου και αναβαθμισμένου ρόλου που διαδραματίζουν οι περιφέρειες στον πεδίο της κοινωνικής πολιτικής, αφετέρου επειδή η άνιση ανάπτυξη και οι δια-περιφερειακές ανισότητες διαμορφώνουν για τους πολίτες με αναπηρία σε κάθε περιφέρεια της χώρας, ένα διαφορετικό και ιδιαίτερο μείγμα πλαισίων, συνθηκών εμποδίων και αποκλεισμών.

Η ΕΣΑμεΑ, λαμβάνοντας υπόψη τον κρίσιμο ρόλο της περιφερειακής διάστασης των πολιτικών υλοποίησης της Σύμβασης, εμπλέκεται ενεργά στην υλοποίηση περιφερειακών προγραμμάτων κοινωνικής ένταξης προς όφελος των ατόμων με αναπηρία, ενώ παράλληλα προωθεί, μέσω της επιστημονικής δραστηριότητας του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας, την παραγωγή γνώσης για την υφιστάμενη κατάσταση των ατόμων με αναπηρία στις περιφέρειες. Με όπλο λοιπόν την επιστημονική έρευνα και το Παρατηρητήριο, η ΕΣΑμεΑ φιλοδοξεί να καλύψει ένα σοβαρό κενό σε δεδομένα τεκμηρίωσης για τον σχεδιασμό περιφερειακών πολιτικών για την αναπηρία. Παράλληλα με τη δράση ΠΕ9 που υλοποιήθηκε από το Παρατηρητήριο με αντικείμενο την «Παροχή υποστήριξης στα επιμέρους σημεία αναφοράς (Υπουργεία και Περιφέρειες) για την ορθή εφαρμογή των απαιτήσεων της Σύμβασης και των Τελικών Παρατηρήσεων της Επιτροπής σε Κεντρικό και Περιφερειακό Επίπεδο», η ανά χειράς έκθεση αφιερώνεται στην περιφερειακή διάσταση των συνθηκών διαβίωσης και άσκησης των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία.

Με την παρούσα έκδοση, παρουσιάζουμε αναλυτικά την υφιστάμενη κατάσταση των ατόμων με αναπηρία στις 13 περιφέρειες της χώρας, όπως αυτή αποτυπώνεται στα στατιστικά δεδομένα που αναλύονται και δημοσιεύονται για πρώτη φορά στην Ελλάδα από το Παρατηρητήριο. Φιλοδοξούμε η παρούσα έκδοση να αποτελέσει μελέτη αναφοράς για την περαιτέρω διερεύνηση και ανάδειξη, και τελικά την άρση των εμποδίων και φραγμών που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία στις τοπικές κοινωνίες.

Με εκτίμηση,
Ιωάννης Βαρδακαστάνης

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ

Η Ετήσια Έκθεση του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας (ΠΕ8, Π8.3) ως βασική εκροή που υλοποιείται με ίδια μέσα, συστηματοποιεί και συνδέει το επιστημονικό έργο του Παρατηρητηρίου, με τη λειτουργία και τις δράσεις της ΕΣΑμεΑ.

Η Ετήσια Έκθεση έχει ως αντικείμενο την αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης και των διαχρονικών εξελίξεων στο πεδίο των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, με σκοπό: Να αποτελέσει ένα ισχυρό “εργαλείο” παρακολούθησης των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, όπως αυτά κατοχυρώθηκαν στη Διεθνή Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών (ΗΕ) για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες, και να καθιερωθεί ως μια συστηματική και αξιόπιστη πηγή πληροφόρησης για όλες τις εξελίξεις στο πεδίο των πολιτικών για την αναπηρία.

Στην Έκθεση παρουσιάζονται οι πρόσφατες εξελίξεις αναφορικά με την υλοποίηση των απαιτήσεων της Σύμβασης, αναδεικνύονται τα εμπόδια και οι φραγμοί που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις και οι οικογένειές τους, επισημαίνεται η πρόοδος που έχει συντελεστεί μέχρι σήμερα, και τέλος, διατυπώνονται συστάσεις πολιτικής προς την πολιτεία και τους αρμόδιους φορείς, ώστε να αντιμετωπιστούν οι καίριες προκλήσεις στο επίπεδο του πολιτικού σχεδιασμού.

Η δημοσίευση των εκθέσεων σε ετήσια βάση, σκοπό έχει να ευαισθητοποιεί και να εμπλέκει όλο και περισσότερους φορείς και πρόσωπα στο διάλογο για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, και να παρακινεί την ανάληψη δράσεων που προωθούν την κοινωνική ένταξη. Βασικό πλαίσιο αναφοράς των Εκθέσεων είναι η Διεθνής Σύμβαση των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες, που αποτελεί το πρώτο νομικά δεσμευτικό κείμενο κατοχύρωσης και εξειδίκευσης του συνόλου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για τα άτομα με αναπηρία, αναγνωρίζοντάς τα, ως υποκείμενα με πλήρη δικαιώματα και ελευθερίες. Η συγγραφή της έκθεσης βασίστηκε σε ποικίλες πηγές και δεδομένα που αντλήθηκαν μέσω: έρευνας γραφείου, δευτερογενούς ανάλυσης δεδομένων, πληροφόρησης που λαμβάνει η ΕΣΑμεΑ μέσω της δράσης της, διενέργεια διαβούλευσης με αιρετούς εκπροσώπους του αναπηρικού κινήματος.

Η φετινή έκθεση έχει ειδικό χαρακτήρα, αφού είναι αφιερωμένη στην περιφερειακή διάσταση των συνθηκών και πλαισίων διαβίωσης και άσκησης των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία.

ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΕΝΤΟΣ ΤΟΥ 2022 ΣΕ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

Οι σημαντικότερες στιγμές για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία για το 2022 (Α' Εξάμηνο)

Υπουργείο Δικαιοσύνης

Ξεκίνησε τις εργασίες της η Ομάδα Εργασίας για την Εναρμόνιση της Γλώσσας των Κωδίκων με τη δικαιοματική προσέγγιση της αναπηρίας

Κοινωνική προστασία

Ενεργειακή κρίση - κύμα ακρίβειας: Ανάγκη για αυξήσεις σε αναπηρικά επιδόματα και συντάξεις

Παρακολούθηση ΕΣΚΕ

Έναρξη των εργασιών των Ομάδων Εργασίας που έχουν αναλάβει την παρακολούθηση της υλοποίησης της ΕΣΚΕ

Εκπαίδευση

Ψήφιση του ν. /2022 για την τριτοβάθμια εκπαίδευση

Ιανουάριος
2022

Φεβρουάριος
2022

Μάρτιος
2022

Απρίλιος
2022

Μάιος
2022

Ιούνιος
2022

Μεταφορές

Δωρεάν διέλευση οχημάτων ατόμων με αναπηρία από τους σταθμούς διοδίων με ή χωρίς την παρουσία του ατόμου

Προσβασιμότητα

Ολοκλήρωση της ηλεκτρονικής καταγραφής προσβασιμότητας των κτιρίων του Δημοσίου & των ΟΤΑ

Υγεία

Διοικητικό Συμβούλιο ΕΟΠΥΥ και απουσία εκπροσώπησης ατόμων με αναπηρία

#withdrawOviedo

Απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου να αναβάλλει την υιοθέτηση του του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου μέχρι το Δεκέμβριο του 2024

#withdrawOviedo

Ευρωπαϊκή εκστρατεία από το European Disability Forum και το Mental Health Europe κατά της υιοθέτησης του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου

Οι σημαντικότερες στιγμές για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία για το 2022 (Β' Εξάμηνο)

Υπουργείο Δικαιοσύνης

Ξεκίνησε τις εργασίες της η Ομάδα Εργασίας για την Εναρμόνιση της Γλώσσας των Κωδίκων με τη δικαιοματική προσέγγιση της αναπηρίας

Υπουργείο Δικαιοσύνης

Ξεκίνησαν τις εργασίες τους οι Ομάδες Εργασίας για τη δωρεάν νομική βοήθεια στα άτομα με αναπηρία και της αναθεώρησης του θεσμού της δικαστικής συμπαράστασης

Κάρτα Αναπηρίας

Έναρξη χορήγησης Κάρτα Αναπηρίας

Υιοθέτηση Οδηγιών ΕΚ

Ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/882 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Απριλίου 2019 σχετικά με τις απαιτήσεις προσβασιμότητας προϊόντων και υπηρεσιών

Συνάντηση ΕΣΑμεΑ με Πρωθυπουργό για ζητήματα σχετικά με τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία

Ψηφιακή Προσβασιμότητα

Ψήφισμα του ν. 4961/2022 σχετικά με τις αναδυόμενες τεχνολογίες πληροφορικής

Εθνική Πύλη Αναπηρίας & ψηφιακά ΚΕΠΑ

Ψηφιακή προσβασιμότητα

Έναρξη λειτουργίας ψηφιακών ΚΕΠΑ

Ιούλιος
2022

Αύγουστος
2022

Σεπτέμβριος
2022

Οκτώβριος
2022

Νοέμβριος
2022

Δεκέμβριος
2022

1ο Συνέδριο για την υλοποίηση της Σύμβασης των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες

Πολιτική Συμμετοχή

Επιστολή ΕΣΑμεΑ σε Υπουργείο Εσωτερικών σχετικά με τα ζητήματα προσβασιμότητας κατά τις εκλογικές διαδικασίες

Ακουσία Νοσηλεία

Δημοσιεύθηκε η Υπουργική Απόφαση που αλλάζει τον τρόπο μεταφοράς των ατόμων με ψυχοκοινωνική αναπηρία στο πλαίσιο της ακουσίας νοσηλείας

Κοινωνική προστασία

Ενεργειακή κρίση- κύμα ακρίβειας: Ανάγκη για αυξήσεις σε αναπηρικά επιδόματα και συντάξεις

Συνάντηση ΕΣΑμεΑ με Πρωθυπουργό για τα ζητήματα αναπηρίας

Τον Νοέμβριο του 2022, τρία χρόνια ύστερα από τη συνάντηση που είχε πραγματοποιήσει αντιπροσωπία της ΕΣΑμεΑ με τον Πρωθυπουργό της χώρας (Αύγουστος 2019),¹ έλαβε χώρα μια δεύτερη συνάντηση. Στο πλαίσιο αυτής, έγινε μια αξιολόγηση από το αναπηρικό κίνημα όλων όσων έχουν πραγματοποιηθεί τα τελευταία τρία χρόνια και τέθηκαν νέα ζητήματα και αιτήματα από τη μεριά του αναπηρικού κινήματος προς την πολιτική ηγεσία της χώρας. Πιο συγκεκριμένα, αναφορικά με τις εξελίξεις που έλαβαν χώρα κατά το διάστημα 2019-2022, θετικά κρίνεται η υιοθέτηση του πρώτου Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία,² η θέσπιση και υλοποίηση δράσεων όπως η υπηρεσία του Προσωπικού Βοηθού και η χορήγηση Κάρτας Αναπηρίας που αποτελούσαν και χρόνια αιτήματα του αναπηρικού κινήματος

Λαμβάνοντας υπόψη τις τρέχουσες συνθήκες, όπως αυτές έχουν διαμορφωθεί ύστερα από το ξέσπασμα της πανδημίας COVID-19 καθώς και της ενεργειακής κρίσης³ και των ανυπολόγιστων συνεπειών τους στον οικονομικό προϋπολογισμό των νοικοκυριών των πιο ευάλωτων ομάδων, στο υπόμνημα που υπέβαλλε η ΕΣΑμεΑ στον Πρωθυπουργό επισημαίνεται η αναγκαιότητα λήψης μέτρων για την ενίσχυση και προστασία των ατόμων με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις. Ειδικότερα, σύμφωνα με το υπόμνημα που υπέβαλλε η ΕΣΑμεΑ στον Πρωθυπουργό, άμεσες προτεραιότητες των πολιτικών κοινωνικής προστασίας οφείλουν να είναι **α)** η αύξηση των επιδομάτων που λαμβάνουν τα άτομα με αναπηρία τα οποία παραμένουν στάσιμα από το 2011, όσο και των αναπηρικών συντάξεων, προκειμένου να αντιμετωπιστεί το συνεχώς αυξανόμενο κόστος διαβίωσης,⁴ **β)** η αποσύνδεση του

Ατζέντα θεμάτων της ΕΣΑμεΑ ενόψει της συνάντησης με τον Πρωθυπουργό της χώρας στις 9 Νοεμβρίου 2022

[περισσότερα](#)

¹ Βλ. σσ. 11-12 της *Ετήσιας Έκθεσης του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας της ΕΣΑμεΑ για το έτος 2020*, διαθέσιμη στο:

https://www.paratiritirioanapirias.gr/storage/app/uploads/public/606/22d/ebe/60622debedec131303184_8.pdf

² Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2021-2023 είναι διαθέσιμο στο: <https://amea.gov.gr/>

³ Η ΕΣΑμεΑ από τις αρχές του 2022 μέσω επιστολών της προς τον Πρωθυπουργό της χώρας όσο και προς την πολιτική ηγεσία των Υπουργείων Οικονομικών και Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων ζήτησε τη λήψη άμεσων μέτρων προκειμένου να προστατευθούν τα άτομα με αναπηρία από το κύμα της ακριβείας και της φτωχοποίησης τους. Ενδεικτικά βλ. ΕΣΑμεΑ (2022, 21 Φεβρουαρίου). [Ζητείται ειδική μέριμνα για τα άτομα με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και τις οικογένειές τους στο νέο πακέτο στήριξης νοικοκυριών κατά της ακριβείας](#). ΕΣΑμεΑ (2022, 16 Μαρτίου). [Η ΕΣΑμεΑ διεκδικεί εύλογες αυξήσεις στα αναπηρικά επιδόματα και τις συντάξεις και διακριτή μέριμνα στο πακέτο στήριξης κοινωνικών ομάδων για τους πολίτες με αναπηρία: ήδη φτωχοποιημένοι και αποκλεισμένοι](#). ΕΣΑμεΑ (2022, 24 Αυγούστου). [Η ΕΣΑμεΑ διεκδικεί τη δέσμευση του Πρωθυπουργού στη ΔΕΘ για την ουσιαστική στήριξη των ατόμων με αναπηρία χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους](#).

⁴ Σχετικά με τις αυξήσεις στα αναπηρικά επιδόματα και τις αναπηρικές συντάξεις βλ. ΕΣΑμεΑ (2022, Ιανουάριος 4). [ΕΣΑμεΑ: Αναπηρικές συντάξεις – Η κυβέρνηση αποφάσισε να κάνει φτωχότερους τους ήδη ευάλωτους από την αναπηρία συνταξιούχους](#) (Δελτίο Τύπου), ΕΣΑμεΑ (2022, Απρίλιος 27). [ΕΣΑμεΑ:](#)

προνοιακού επιδόματος από τη σύνταξη και την εργασία, γ) η κατάργηση της διακοπής του προνοιακού αναπηρικού επιδόματος των τέκνων με βαριά αναπηρία όταν λάβουν τη σύνταξη του αποθανόντος γονέα (ορφανική σύνταξη), δ) η επαναφορά των ευνοϊκών ρυθμίσεων για τη συνταξιοδότηση των γονέων/συζύγων/αδελφών που φροντίζουν άτομα με σοβαρή αναπηρία, και ε) η μη περικοπή της αναπηρικής σύνταξης των ατόμων με αναπηρία σε περίπτωση απασχόλησης τους.

Εκτός όμως από ζητήματα που σχετίζονται με την κοινωνική προστασία, την κοινωνική ασφάλιση και τις συντάξεις, η ΕΣΑμεΑ τόνισε ότι είναι σημαντικό: α) να υπάρξει μια Στρατηγική Κοινωνικής Στέγασης στην οποία θα συμπεριλαμβάνεται και η διάσταση της αναπηρίας, β) να αυξηθεί η συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στον ενεργό πληθυσμό της χώρας, γ) να υπάρξει ένας νόμος πλαίσιο για τη φυσική και ψηφιακή προσβασιμότητα, δ) να τροποποιηθεί το κεφάλαιο Δ' του ν.4488/2017 που εστιάζει σε ζητήματα που αφορούν την υλοποίηση της Σύμβασης, ε) να επεκταθεί η αρχή της ίσης μεταχείρισης και σε άλλους κοινωνικο-πολιτικούς τομείς εκτός από την εργασία και απασχόληση όπως ισχύει μέχρι και σήμερα (τέλος του 2022), και στ) να θεσμοθετηθεί η συμμετοχή εκπροσώπου της ΕΣΑμεΑ σε όλους τους φορείς σχεδιασμού, εφαρμογής και αξιολόγησης των πολιτικών για την υγεία.

Συνάντηση της
ΕΣΑμεΑ με τον
πρωθυπουργό της
χώρας
περισσότερα

Ύστερα από τη συνάντηση που είχε ο Πρωθυπουργός με την αντιπροσωπία της ΕΣΑμεΑ, δεσμεύτηκε να εξετάσει τα ζητήματα που αφορούν:

- την επιδοματική πολιτική και τα συνταξιοδοτικά και ασφαλιστικά θέματα σε συνεργασία με το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων,
- τη συμπερίληψη της αναπηρίας σε κάθε πρόγραμμα της Στρατηγικής Κοινωνικής Στέγασης,
- την αύξηση της συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία στον ενεργό πληθυσμό της χώρας όπως μέσω της ύπαρξης μια εθνικής στρατηγικής για την επαγγελματική εκπαίδευση, κατάρτιση και απασχόληση των ατόμων με αναπηρία σε συνεργασία με τα αρμόδια υπουργεία, και
- τη θέσπιση ενός νόμου-πλαισίου για τη φυσική και ψηφιακή προσβασιμότητα.

[Αγανάκτηση για τα αναπηρικά επιδόματα-παραμένουν χαμηλά και στάσιμα](#) (Δελτίο Τύπου), ΕΣΑμεΑ (2022, Μάρτιος 30). [ΕΣΑμεΑ: Αυξήσεις εδώ και τώρα στα αναπηρικά επιδόματα!](#) (Δελτίο Τύπου), ΕΣΑμεΑ (2022, Απρίλιος 6). [ΕΣΑμεΑ: Ο Ι. Βαρδακαστάνης ζήτησε αυξήσεις επιδομάτων από το βήμα της Βουλής](#) (Δελτίο Τύπου).

Εθνική Πύλη Αναπηρίας και ψηφιακά ΚΕΠΑ

ΕΣΑμεΑ

Σε θετική κατεύθυνση οι αποφάσεις για την Εθνική Πύλη Αναπηρίας, τα ψηφιακά ΚΕΠΑ, την Κάρτα Αναπηρίας, το Ψηφιακό Μητρώο ΑμεΑ- παρακολουθούμε στενά και παρεμβαίνουμε όπου χρειαστεί

[περισσότερα](#)

Το καλοκαίρι του 2022, στο πλαίσιο της συζήτησης επί του νομοσχεδίου για τις αναδυόμενες τεχνολογίες προστέθηκε η τροπολογία για την Εθνική Πύλη Αναπηρίας και τα Ψηφιακά ΚΕΠΑ. Ο στόχος των ψηφιακών ΚΕΠΑ είναι να απλοποιηθεί η υφιστάμενη διαδικασία πιστοποίησης της αναπηρίας, ενώ η Εθνική Πύλη Αναπηρίας στοχεύει στο να αποτελέσει τον κεντρικό κόμβο εξυπηρέτησης και πληροφόρησης των ατόμων με αναπηρία. Μέσω της Εθνικής Πύλης Αναπηρίας, οι πολίτες με αναπηρία θα μπορούν: να έχουν πρόσβαση στα προσωπικά τους στοιχεία που τηρούνται στο ψηφιακό μητρώο ατόμων με αναπηρία, να αιτούνται για τη χορήγηση της ψηφιακής Κάρτας Αναπηρίας, να υποβάλλουν αίτηση για την αξιολόγηση

και πιστοποίηση της αναπηρίας τους κ.ά.

Η ΕΣΑμεΑ τον Ιούλιο του 2022 συμμετείχε στη δημόσια διαβούλευση της τροπολογίας που κατατέθηκε για την Εθνική Πύλη Αναπηρίας και τα Ψηφιακά ΚΕΠΑ. Στις παρατηρήσεις επισήμανε, μεταξύ άλλων, ότι

- ο ιστότοπος της Εθνικής Πύλης Αναπηρίας πρέπει να είναι προσβάσιμος στα άτομα με αναπηρία (με επίπεδο προσβασιμότητας, τουλάχιστον «AAA» του προτύπου W3C/WCAG 2.1 και στο ανώτατο επίπεδο συμμόρφωσης),
- η Κάρτα Αναπηρίας να χορηγείται σε όλους τους πολίτες που έχουν πιστοποιηθεί από τις υγειονομικές επιτροπές με ποσοστό αναπηρίας άνω του 50% (και όχι άνω του 67% όπως αρχικά προβλεπόταν) και είναι εγγεγραμμένοι στο Ψηφιακό Μητρώο ατόμων με αναπηρία,
- στο «Μητρώο Παροχών Αναπηρίας» χρειάζεται η καταγραφή των διευκολύνσεων, των ωφελημάτων και των παροχών που δικαιούνται τα άτομα με αναπηρία όπως και οι προϋποθέσεις για τη λήψη τους,

προτάσεις οι οποίες και ενσωματώθηκαν στο σχέδιο του νόμου.

Ειδικότερα, σε ότι αφορά το 'πέραςμα' στα ψηφιακά ΚΕΠΑ, αφενός οι πολίτες με αναπηρία έχουν πλέον τη δυνατότητα να υποβάλλουν ηλεκτρονικά την αίτησή τους μαζί με τα απαραίτητα έγγραφα, αφετέρου οι ιατροί που χρειάζεται να συντάξουν και να οριστικοποιήσουν τον φάκελο του/της αιτούντα/ούσας μπορούν επίσης να το κάνουν ψηφιακά. Επιπλέον, παρέχεται η δυνατότητα της άμεσης πληροφόρησης του/της αιτούντα/ούσας για την πορεία οριστικοποίησης της αίτησης του/της καθώς και του καθορισμού ραντεβού για την αξιολόγηση της αναπηρίας από τις υγειονομικές επιτροπές

των ΚΕΠΑ. Επιπλέον, μέσα από τα ψηφιακά ΚΕΠΑ χορηγείται ενιαία ιατρική γνωμάτευση, την οποία οι κάτοχοί της μπορούν να τη χρησιμοποιήσουν για περισσότερες από μια παροχές ή ωφελήματα χωρίς να χρειάζεται η επαναξιολόγηση τους από τις υγειονομικές επιτροπές των ΚΕΠΑ. Τέλος, με τη ψηφιακή υποβολή των αιτήσεων των ενδιαφερόμενων για την αξιολόγηση της αναπηρίας τους, καταργείται η υποχρέωση της καταβολής του σχετικού παράβολου που ίσχυε μέχρι και πριν την αλλαγή του υφιστάμενου πλαισίου. Αξίζει να επισημανθεί ότι η κατάργηση του εν λόγω παράβολου αποτελούσε και αίτημα του αναπηρικού κινήματος από την ίδρυση των ΚΕΠΑ το 2011.

Κάρτα Αναπηρίας

Όπως είχε αναφερθεί στην *Ετήσια Έκθεση του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας για το έτος 2021*, το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών υποθέσεων είχε ξεκινήσει τις διαδικασίες για την παροχή Κάρτας Αναπηρίας στα άτομα με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις προκειμένου να διευκολυνθούν στις καθημερινές τους συναλλαγές με τις υπηρεσίες του δημοσίου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα.⁵ Μάλιστα, η παροχή Κάρτας Αναπηρίας προς τα άτομα με αναπηρία έχει τις ρίζες της στο αναπηρικό κίνημα όπου ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 την είχε θέσει ως ένα από τα αιτήματά της.⁶ Αν και στο Σχέδιο Δράσης του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων για το 2021⁷ προβλεπόταν η πιλοτική εφαρμογή της Κάρτας εντός του 2021, τελικά αυτή ξεκίνησε να παρέχεται στους δικαιούχους της το Νοέμβριο του 2022.

ΕΣΑμεΑ

Ι. Βαρδακαστάνης:
«Κάρτα
Αξιοπρέπειας» η
Κάρτα Αναπηρίας,
παρουσίαση στο Υπ.
Εργασίας
[περισσότερα](#)

Η Κάρτα απευθύνεται σε όλα τα άτομα με αναπηρία ή/και χρόνια πάθηση που έχουν αξιολογηθεί από τις αρμόδιες υγειονομικές επιτροπές των ΚΕΠΑ με ποσοστό αναπηρίας άνω του 50%. Επί του παρόντος, η κάρτα παρέχεται μόνο σε ψηφιακή μορφή ενώ σε δεύτερο χρόνο προβλέπεται η έκδοσή της σε μορφή πλαστικής κάρτας, τύπου πιστωτικής.

Παρότι η Κάρτα Αναπηρίας απευθύνεται σε όλους τους πολίτες με αναπηρία άνω του 50%, τα άτομα με αναπηρία που διέθεταν πιστοποιητικά αναπηρίας από τις Ανώτατες Υγειονομικές Επιτροπές του Στρατού (ΑΣΥΕ), του Ναυτικού (ΑΝΥΕ), της Αεροπορίας (ΑΑΥΕ), της Ελληνικής Αστυνομίας και του Πυροσβεστικού Σώματος αντιμετώπισαν

⁵ Ετήσια Έκθεση Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας για το 2021, σελ. 20. Διαθέσιμη στο: <https://www.paratiriritioanapirias.gr/storage/app/uploads/public/632/9c1/739/6329c1739d9dc741766847.pdf>

⁶ Ο.π. Βλ. επίσης, Pavli, A. (2017). *Creative disability classification systems: The case of Greece, 1990-2015*. Studies from the Swedish Institute for Disability Research, no. 87. PhD Dissertation. Örebro: Örebro University, σσ. 113-146 Διαθέσιμο στο: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1098338/FULLTEXT01.pdf>

⁷ Βλ. σελ. 63-63 και 68 του Σχεδίου Δράσης του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων για το έτος 2021. Διαθέσιμο στο: <https://www.government.gov.gr/wp-content/uploads/2021/03/Υπουργείο-Εργασίας-και-Κοινωνικών-Υποθέσεων.pdf>

ΕΣΑμεΑ
Ζητά την ψηφιοποίηση
των πιστοποιητικών
ποσοστού αναπηρίας
εκτός ΚΕΠΑ
[περισσότερα](#)

εμπόδια στην έκδοση της Κάρτας Αναπηρίας. Ο λόγος που οι εν λόγω πολίτες δεν μπορούσαν να αιτηθούν για την έκδοση της Κάρτας ήταν ότι διέθεταν πιστοποιητικά αναπηρίας των ανώτατων υγειονομικών επιτροπών, π.χ. ΑΣΥΕ, ΑΝΥΕ κ.λπ., τα οποία επειδή είναι ισότιμα με αυτά των ΚΕΠΑ πολλοί από τους κατόχους τους δεν διέθεταν και πιστοποίηση της αναπηρίας από τα ΚΕΠΑ. Επιπρόσθετα, σε αντίθεση με τα πιστοποιητικά των ΚΕΠΑ που είναι διαθέσιμα σε ψηφιακή μορφή, το ίδιο δεν ισχύει για τα πιστοποιητικά των ανώτατων υγειονομικών επιτροπών του στρατού, του ναυτικού κ.λπ. Για το λόγο αυτό, η ΕΣΑμεΑ, με επιστολή της προς τους Υπουργούς Εθνικής Άμυνας, Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, Προστασίας του Πολίτη και Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας, ζήτησε την άμεση ψηφιοποίηση των εν λόγω πιστοποιητικών προκειμένου οι πολίτες με αναπηρία ή/και χρόνια πάθηση που διαθέτουν τα πιστοποιητικά από τις ΑΣΥΕ, ΑΑΥΕ, ΑΝΥΕ κ.λπ. να μπορούν να αιτηθούν για τη χορήγησή της.

Συνέδριο για την υλοποίηση της Σύμβασης των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες

Στις 14 και 15 Οκτωβρίου πραγματοποιήθηκε στη Ρόδο το συνέδριο «Προς ένα Δικαιωματικό Μοντέλο Αναπηρίας: Η πολυεπίπεδη διακυβέρνηση στην υπηρεσία του πολίτη με αναπηρία και της οικογένειάς του»⁸ που συν-διοργανώθηκε από το Δήμο Ρόδου, τον Συντονιστικό Μηχανισμό, την ΕΣΑμεΑ και τη Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δωδεκανήσου. Η διεξαγωγή του εν λόγω συνεδρίου ήταν μια πρωτοβουλία του Δήμου Ρόδου στο πλαίσιο των δράσεων του για την ανάδειξη μιας κοινωνίας όπου τα άτομα με αναπηρία θα μπορούν να ασκούν τα δικαιώματά τους σε ίση βάση με τους πολίτες χωρίς αναπηρία. Ο στόχος του συνεδρίου ήταν τριπλός, συγκεκριμένα: α) να φιλοξενήσει όλα τα επιμέρους Σημεία Αναφοράς της χώρας που από το 2021 τους έχει ανατεθεί η αρμοδιότητα να παρακολουθούν την υλοποίηση της Σύμβασης στον τομέα αρμοδιότητάς τους -δηλαδή σε επίπεδο υπουργείου, περιφέρειας ή δήμου, β) να προάγει την κατανόηση των κρίσιμων ζητημάτων που άπτονται των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία και γ) να ενημερώσει για θέματα και εφαρμοσμένες πολιτικές για την αναπηρία.

Παρακολούθηση υλοποίησης της Εθνικής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης

Τον Μάιο του 2022, η Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας, στο πλαίσιο παρακολούθησης της υλοποίησης της Εθνικής Στρατηγικής για την Κοινωνική Ένταξη (ΕΣΚΕ), αποφάσισε τη συγκρότηση πέντε (5) Ομάδων

⁸ Το πρόγραμμα του συνεδρίου «Προς ένα Δικαιωματικό Μοντέλο Αναπηρίας: Η Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση στην Υπηρεσία του Πολίτη με Αναπηρία και της Οικογένειάς τους» είναι διαθέσιμο στο: http://139.144.147.121/component/cck/?task=download&collection=announcement_filegroup&xi=1&file=announcement_file&id=6071

Εργασίας που θα εστίαζαν σε συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες. Ειδικότερα, οι Ομάδες Εργασίας που συγκροτήθηκαν και συνεδριάζουν ανά τακτά χρονικά διαστήματα είναι οι ακόλουθες:

- Ομάδα εργασίας για την κοινωνική προστασία και ένταξη των ατόμων με αναπηρία,
- Ομάδα Εργασίας για την κοινωνική προστασία και ένταξη των παιδιών και των οικογενειών τους,
- Ομάδα Εργασίας για την κοινωνική προστασία και ένταξη των Ρομά,
- Ομάδα Εργασίας για την κοινωνική προστασία και ένταξη των ηλικιωμένων/προώθηση της αποϊδρυματοποίησης, και
- Ομάδα εργασίας για την κοινωνική προστασία των αστέγων και ατόμων και οικογενειών που διαβιούν σε συνθήκες αστεγίας.

Ο σκοπός της συγκρότησης των ομάδων εργασίας είναι μέσω της συμμετοχής των άμεσα εμπλεκόμενων φορέων τόσο του δημοσίου όσο και του ιδιωτικού τομέα: **α)** να συγκεντρωθούν όλα τα διαθέσιμα στοιχεία που υπάρχουν και αφορούν τα άτομα με αναπηρία, τα παιδιά, τους Ρομά, τους άστεγους και τους ηλικιωμένους, **β)** να σχεδιαστούν δράσεις που αφορούν τις προαναφερόμενες κοινωνικές ομάδες και **γ)** να υποβάλλονται και να επεξεργάζονται από κοινού προτάσεις και μέτρα πολιτικής. Ως προς τους τομείς που οι ομάδες εργασίας εστιάζουν αυτοί αφορούν την επιδοματική πολιτική, την πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας, σε υπηρεσίες εκπαίδευσης και κατάρτισης, την εργασία, τη στέγη και την κοινωνική ζωή χωρίς αποκλεισμούς. Τέλος, σε ότι αφορά τα άτομα με αναπηρία, εκπρόσωποι της ΕΣΑμεΑ συμμετέχουν και στις πέντε Ομάδες Εργασίας προκειμένου να ληφθεί υπόψη η διάσταση της αναπηρίας στις εργασίες και των πέντε ομάδων.

Έναρξη των εργασιών των τριών Ομάδων Εργασίας του Υπουργείου Δικαιοσύνης

Σύμφωνα με το ΕΣΔ, στον τομέα της Δικαιοσύνης προβλεπόταν η συγκρότηση τριών Ομάδων Εργασίας με αντικείμενο: **α)** την επικαιροποίηση των Κωδίκων Δικονομίας και την αναδιατύπωση των όρων αναπηρίας ώστε να είναι σύμφωνοι με τη δικαιωματική προσέγγιση της αναπηρίας, **β)** την αναπροσαρμογή των υφιστάμενων όρων παροχής νομικής βοήθειας σε πολίτες με χαμηλό εισόδημα με στόχο τη θέσπιση θετικών μέτρων για τα άτομα με αναπηρία, και **γ)** την αναθεώρηση του νομικού πλαισίου της δικαστικής συμπαράστασης.⁹ Αν και οι δυο πρώτες ομάδες εργασίας συγκροτήθηκαν από το 2021 με τη δημοσίευση των σχετικών Υπουργικών Αποφάσεων,¹⁰ οι εργασίες τους ξεκίνησαν

⁹ Βλ. Στόχο 16 «Ισότιμη Πρόσβαση στη Δικαιοσύνη» του ΕΣΔ διαθέσιμο στο: https://amea.gov.gr/action#st_15

¹⁰ Βλ. *Ετήσια Έκθεση Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας* για το 2021, σελ. 24-26. Διαθέσιμη στο: <https://www.paratiritirioanapirias.gr/storage/app/uploads/public/632/9c1/739/6329c1739d9dc741766847.pdf>

σταδιακά εντός του 2022. Ως προς την τρίτη Ομάδα Εργασίας, δηλαδή αυτή που αφορά στην αναθεώρηση του νομικού πλαισίου της δικαστικής συμπαράστασης, η συγκρότηση έγινε τον Ιούνιο του 2022.¹¹ Η Ομάδα Εργασίας που ήταν επιφορτισμένη με την επικαιροποίηση των Κωδικών Δικονομίας ήταν η πρώτη που ξεκίνησε τις εργασίες της τον Φεβρουάριο του 2022 και στη συνέχεια, τον Οκτώβριο του 2022, ξεκίνησαν τις εργασίες τους και οι άλλες δυο Ομάδες οι οποίες και εξακολουθούσαν να συνεχίζουν το έργο τους μέχρι και τα τέλη του 2022. Αξίζει να επισημανθεί ότι κατά τη διάρκεια των εργασιών της Ομάδας Εργασίας για την επικαιροποίηση των Κωδικών και της αναθεώρησης του νομικού πλαισίου της δικαστικής συμπαράστασης αξιοποιήθηκε ή/και λήφθηκε υπόψη η μελέτη του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας που εστίαζε στην πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στη δικαιοσύνη.¹²

Σχέδιο Πρόσθετου Προαιρετικού Πρωτόκολλο στη Σύμβαση Ονiedo του Συμβουλίου της Ευρώπης

Η ψήφιση του Σχεδίου του Πρόσθετου Προαιρετικού Πρωτόκολλο στη Σύμβαση Ονiedo του Συμβουλίου της Ευρώπης ήταν ένα ζήτημα που παρέμενε σε εκκρεμότητα από το 2021.¹³ Εν συντομία, από το 2014 η Επιτροπή Βιοηθικής του Συμβουλίου της Ευρώπης (DH-BIO Committee) είχε εργαστεί στη διαμόρφωση ενός σχεδίου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση του Ονiedo για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και τη Βιοϊατρική σχετικά με την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας των ατόμων με ψυχική αναπηρία. Ωστόσο, το εν λόγω σχέδιο είχε συνοδευτεί από αντιδράσεις από την Επιτροπή των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες,¹⁴ από ευρωπαϊκούς και διεθνείς θεσμούς¹⁵ καθώς και από πολλές οργανώσεις ατόμων με αναπηρία, οργανώσεις ψυχικής υγείας και οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αιτία αυτών των αντιδράσεων ήταν ότι το περιεχόμενο του σχεδίου του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου ερχόταν σε πλήρη αντίθεση με τις διατάξεις της Σύμβασης. Παραδείγματος χάρη, επικεντρωνόταν σε διαδικασίες στέρησης των ελευθεριών των ατόμων με ψυχική αναπηρία, όπως η απομόνωση τους σε κελιά ή η χρήση

¹¹ Βλ. <https://www.lawspot.gr/nomika-nea/anatheorisi-toy-nomikoy-plaisiyo-y-toy-dikastikoy-symparastati-kai-yiothetisis-toy-thesmoy>

¹² Η μελέτη του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας σχετικά με την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στη δικαιοσύνη είναι διαθέσιμη στο: <https://www.paratiritirioanapirias.gr/storage/app/uploads/public/632/9c4/383/6329c438399c7371033874.pdf>

¹³ Βλ. *Ετήσια Έκθεση Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας για το 2021*, σελ. 33-35 <https://www.paratiritirioanapirias.gr/storage/app/uploads/public/632/9c1/739/6329c1739d9dc741766847.pdf>

¹⁴ Βλ. https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CRPD/Statements/StatementOviedo_CRPD2oth.docx

¹⁵ Όπως η *Ειδική Εισηγήτρια για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες*, ο *Ειδικός Εισηγητής για το δικαίωμα στην υγεία*, η *Ομάδα Εργασίας των Ηνωμένων Εθνών για την αυθαίρετη κράτηση*, η *Επίτροπος Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης*, η *Κοινοβουλευτική Συνέλευση* αυτής.

ηλεκτροσπασμοθεραπείας,¹⁶ και όχι στο σεβασμό των δικαιωμάτων των ατόμων με ψυχική αναπηρία μέσα από την παροχή καλής στήριξης και φροντίδας.

Τα μέλη της Επιτροπής Βιοηθικής του Συμβουλίου της Ευρώπης, σε συνάντηση που πραγματοποιήθηκε το Νοέμβριο του 2021, συμφώνησαν να προωθήσουν το σχέδιο του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου στην Επιτροπή των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, ώστε αυτή να λάβει την τελική απόφαση, η οποία και αναμενόταν να λάβει χώρα την άνοιξη του 2022.

Το ευρωπαϊκό αναπηρικό κίνημα, ενόψει της απόφασης της Επιτροπής των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με την υιοθέτηση ή μη του σχεδίου του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου, συνέχισε την εκστρατεία του ενάντια στην υιοθέτηση του.¹⁷ Στην εκστρατεία αυτή συμμετείχε και η ΕΣΑμεΑ όπου με επιστολές της τόσο προς στον Υπουργό Εξωτερικών όσο και προς στη Μόνιμη Αντιπροσωπία της χώρας στο Συμβούλιο της Ευρώπης, τους ζητούσε να ψηφίσουν κατά της έγκρισης του σχεδίου του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου.¹⁸

Το αποτέλεσμα αυτής της εκστρατείας ήταν το Μάιο του 2022 η Επιτροπή των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης να αποφασίσει την αναστολή της έγκρισης του σχεδίου του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου μέχρι και τα τέλη του 2024, δίνοντας ταυτόχρονα κατευθύνσεις προς την Επιτροπή Βιοηθικής σχετικά με τις κινήσεις που πρέπει να ακολουθήσει μέχρι τα τέλη του 2024.¹⁹

Η πρακτική μεταφοράς των ατόμων με ψυχοκοινωνικές αναπηρίες στο πλαίσιο της ακούσιας νοσηλείας και σεβασμός των δικαιωμάτων τους

Η πρακτική της μεταφοράς των ατόμων με ψυχοκοινωνικές αναπηρίας στο πλαίσιο της ακούσιας νοσηλείας είχε απασχολήσει το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας τόσο στην εναλλακτική έκθεση που υπέβαλλε η ΕΣΑμεΑ στην Επιτροπή των ΗΕ για τα

¹⁶ Για μια σύγκριση μεταξύ της Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες και του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση Oviedo του Συμβουλίου της Ευρώπης βλ. European Disability Forum (2021). Overview of issues created by the Draft Additional Protocol to the Council of Europe's Oviedo Convention in the light of the CRPD. Διαθέσιμο στο: <https://www.edf-feph.org/publications/overview-of-issues-created-by-the-draft-additional-protocol-to-the-council-of-europes-oviedo-convention-in-light-of-the-crpd/>

¹⁷ Βλ. τον ιστότοπο της εκστρατείας που είχε ειδικά διαμορφωθεί από το European Disability Forum (EDF) και το Mental Health Europe <https://www.withdrawoviedo.info/join> και αφορούσε στην ενημέρωση του κοινού σχετικά με το εν λόγω ζήτημα

¹⁸ ΕΣΑμεΑ (2022, 14 Φεβρουαρίου). Η ΕΣΑμεΑ ζητά την υποστήριξή σας για την απόσυρση του σχεδίου του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση του Oviedo του Συμβουλίου της Ευρώπης.

¹⁹ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τα επόμενα στάδια που η Επιτροπή των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης αποφάσισε ύστερα από την αναστολή ψήφισης του σχεδίου του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου βλ. https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=0900001680a675e6 και <https://www.withdrawoviedo.info/join>

Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες το 2019²⁰ όσο και στις Ετήσιες Εκθέσεις του.²¹ Ο λόγος ήταν ότι η ισχύουσα πρακτική δεν σεβόταν τα δικαιώματα των ατόμων με ψυχική αναπηρία και συνεπώς δεν ήταν συμβατή με τη δικαιωματική προσέγγιση της αναπηρίας.

Τον Μάιο του 2022, ψηφίστηκε ο ν. 4931 «Γιατρός για όλους, ισότιμη και ποιοτική πρόσβαση στις υπηρεσίες του Εθνικού Οργανισμού Παροχής Υπηρεσιών Υγείας και στην Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας και άλλες επείγουσες διατάξεις» στον οποίο και είχε συμπεριληφθεί ένα άρθρο, το άρθρο 59, που προέβλεπε αλλαγές στον τρόπο μεταφοράς των ατόμων με αναπηρία στο πλαίσιο της ακούσιας νοσηλείας οι οποίες και θα εξειδικεύονταν μέσα από τη δημοσίευση Κοινής Υπουργικής Απόφασης των εμπλεκόμενων υπουργείων (Υπουργεία Υγείας, Δικαιοσύνης και Προστασίας του Πολίτη).

Επτά μήνες αργότερα, στα τέλη Δεκεμβρίου 2022, δημοσιεύθηκε η ΚΥΑ αρ. Γ3α,β/Γ.Π. οικ. 72109 «Καθορισμός των προϋποθέσεων, των απαιτούμενων δικαιολογητικών, των επιμέρους σταδίων της διαδικασίας, του τρόπου ελέγχου της διαδικασίας και κάθε άλλης αναγκαίας λεπτομέρειας για τη μεταφορά του ασθενή, η οποία πραγματοποιείται στο πλαίσιο της διαδικασίας της ακούσιας νοσηλείας, κατόπιν παραγγελίας (διαταγής) του αρμόδιου Εισαγγελέα Πρωτοδικών»,²² όπως αυτή προβλεπόταν από το άρθρο 59 του ν. 4931. Σύμφωνα με την προαναφερθείσα ΚΥΑ, η μεταφορά των ατόμων με ψυχοκοινωνική αναπηρία θα διενεργείται πλέον από Κοινοτικές Μονάδες Ψυχικής Υγείας (ΚΜΨΥ) και όχι από την Ελληνική Αστυνομία. Οι ΚΜΨΥ είναι ένας νέος θεσμός που εισάγεται από την εν λόγω ΚΥΑ και είναι Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου (ΝΠΙΔ) μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Οι προϋποθέσεις ίδρυσής τους, ο τόπος λειτουργίας τους και το προσωπικό που θα τις στελεχώνει είναι στοιχεία που περιγράφονται αναλυτικά στο Μέρος Β' της ΚΥΑ. Η διαδικασία μεταφοράς του ατόμου με ψυχοκοινωνική αναπηρία στο πλαίσιο της ακούσιας νοσηλείας τελεί υπό το συντονισμό του Εθνικού Κέντρου Άμεσης Βοήθειας (ΕΚΑΒ) και η μεταφορά γίνεται από ειδικά διαμορφωμένο όχημα, και όχι από περιπολικό της Ελληνικής Αστυνομίας. Λόγω του ότι η ΚΥΑ δημοσιεύθηκε λίγες ημέρες πριν τα τέλη του 2022, είναι αδύνατο να αξιολογηθεί η πορεία υλοποίησης της. Παρ' όλα αυτά, στην παρούσα φάση, κρίνεται ως θετική η αλλαγή που υιοθετήθηκε.

²⁰ Βλ. ΕΣΑμεΑ (2019). Ανθρώπινα Δικαιώματα και Άτομα με Αναπηρία: Εναλλακτική Έκθεση – Ελλάδα 2019 και απαντήσεις στον Κατάλογο Θεμάτων και Συστάσεις. Διαθέσιμη στο: https://www.esamea.gr/component/cck/?task=download&collection=article_filegroup&xi=0&file=article_file&id=4446

²¹ Βλ. Ετήσια Έκθεση Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας για το 2020, σσ. 32-33. Διαθέσιμη στο: https://www.paratiritirioanapirias.gr/storage/app/uploads/public/606/22d/ebe/60622debedec131303184_8.pdf και Ετήσια Έκθεση Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας για το 2021, σ. 35. Διαθέσιμη στο: https://www.paratiritirioanapirias.gr/storage/app/uploads/public/632/9c1/739/6329c1739d9dc74176684_7.pdf

²² Βλ. ΦΕΚ 6507 Β' /19.12.2022

Αξίζει να επισημανθεί ότι τον Ιούλιο του 2022, η ΕΣΑμεΑ με επιστολή της προς το Υπουργείο Υγείας ζητούσε την επίσπευση της έκδοσης της προαναφερθείσας ΚΥΑ όπως και διεκδικούσε την εμπλοκή της στη διαμόρφωσή της, ωστόσο δεν έλαβε σχετική ανταπόκριση από το Υπουργείο Υγείας.²³

Ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/882 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Απριλίου 2019 σχετικά με τις απαιτήσεις προσβασιμότητας προϊόντων και υπηρεσιών

Τον Νοέμβριο του 2022, η Οδηγία (ΕΕ) 2019/882 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17^{ης} Απριλίου 2019 σχετικά με τις απαιτήσεις προσβασιμότητας προϊόντων και υπηρεσιών ενσωματώθηκε στο ελληνικό θεσμικό πλαίσιο με το ν. 4994/2022.²⁴ Η εν λόγω Οδηγία έρχεται να ενισχύσει περαιτέρω το θεσμικό πλαίσιο που εστιάζει σε ζητήματα προσβασιμότητας. Πιο συγκεκριμένα, επικεντρώνεται στην πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία σε αγαθά και υπηρεσίες στοχεύοντας στην τυποποίηση των κανονισμών σχετικά με την προσβασιμότητα των προϊόντων και υπηρεσιών. Η εν λόγω Οδηγία εστιάζει τόσο στην άρση των εμποδίων ή περιορισμών στα ήδη υπάρχοντα προϊόντα ή/και υπηρεσίες όσο και στην αποφυγή δημιουργίας νέων εμποδίων ή περιορισμών κατά το σχεδιασμό των νέων προϊόντων και υπηρεσιών εις βάρος των ατόμων με αναπηρία.

Αναδυόμενες τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών

Τον Ιούλιο του 2022, ψηφίστηκε από το ελληνικό κοινοβούλιο ο ν.4961/2022 που περιλαμβάνει διατάξεις αναφορικά με τη ψηφιακή αναβάθμιση της δημόσιας διοίκησης καθώς και τη διαμόρφωση του θεσμικού πλαισίου, προκειμένου να αξιοποιηθούν οι δυνατότητες της τεχνητής νοημοσύνης με τρόπο θεμιτό και ασφαλή. Λαμβάνοντας υπόψη το κίνδυνο που διατρέχουν τα άτομα με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις να έρθουν αντιμέτωπα με διάφορες προκαταλήψεις και στερεότυπα που δύναται να έχουν αρνητικές επιπτώσεις στο σχεδιασμό και υλοποίηση των διαφόρων αλγοριθμικών μοντέλων,²⁵ η ΕΣΑμεΑ

Οι προτάσεις της ΕΣΑμεΑ επί του Σχεδίου Νόμου ‘Αναδυόμενες τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών, ενίσχυση της ψηφιακής διακυβέρνησης και άλλες διατάξεις’

[περισσότερα](#)

²³ ΕΣΑμεΑ (2022, Ιούλιος 29). Σχετικά με την καθυστέρηση έκδοσης της Κοινής Υπουργικής Απόφασης που αφορά στην πρακτική μεταφοράς των ατόμων με ψυχική αναπηρία στο πλαίσιο της ακούσιας νοσηλείας. Επιστολή ΕΣΑμεΑ προς Υπουργό Υγείας.

²⁴ Βλ. ΦΕΚ [Α 215 - 18.11.2022](#)

²⁵ Βλ. για παράδειγμα, European Disability Forum (2020). Plug and pray? A disability perspective on artificial intelligence, automated decision-making, and emerging technologies. Διαθέσιμο στο: <https://www.edf-feph.org/content/uploads/2020/12/edf-emerging-tech-report-accessible.pdf> και European Disability Forum (2021). Disability perspective on Regulating Artificial Intelligence. Position Paper on European Commission Proposal for Regulating Artificial Intelligence (AI). Διαθέσιμο στο: <https://www.edf-feph.org/content/uploads/2021/11/EDF-Position-Paper-on-EU-Artificial-Intelligence-AI-Regulation-1.pdf>

συμμετείχε στη δημόσια διαβούλευση του νομοσχεδίου, επισημαίνοντας την ανάγκη να ληφθεί υπόψη και η διάσταση της αναπηρίας/χρόνιας πάθησης. Ειδικότερα, δυο σημεία που επισήμανε η ΕΣΑμεΑ επί του νομοσχεδίου αφορούσαν α) στην ανάγκη κατά την αξιολόγηση του προσδοκώμενου οφέλους των αλγοριθμικών μοντέλων που πρόκειται να υιοθετηθούν να υπάρξει επίσης αξιολόγηση και των ενδεχόμενων κινδύνων και επιπτώσεων που μπορεί να έχουν σε συγκεκριμένες κατηγορίες πολιτών όπως τα άτομα με αναπηρία, και β) στη διασφάλιση του καθολικού σχεδιασμού κατά τη διαμόρφωση τους προκειμένου τα άτομα με αναπηρία να μπορούν να κάνουν χρήση αυτών σε ίση βάση με τους πολίτες χωρίς αναπηρία. Αξίζει να επισημανθεί ότι οι επισημάνσεις της ΕΣΑμεΑ ενσωματώθηκαν στον ν. 4961/2022.²⁶

Ολοκλήρωση της καταγραφής των κτιρίων στην Ηλεκτρονική πλατφόρμα καταγραφής προσβασιμότητας κτιρίων του δημοσίου και των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ)

Η πρόσβαση των κτιρίων του δημοσίου τομέα και των ΟΤΑ αποτελεί ζητούμενο που εξακολουθεί να θέτει εμπόδια στην καθημερινότητα των ατόμων με αναπηρία. Στα μέσα του 2021 σχεδιάστηκε και τέθηκε σε λειτουργία η *Ηλεκτρονική Πλατφόρμα Καταγραφής Προσβασιμότητας Κτιρίων του Δημοσίου και των ΟΤΑ*²⁷ όπως προβλεπόταν στο Στόχο 20 «Προσβασιμότητα στο Φυσικό και Δομημένο Περιβάλλον» του ΕΣΔ. Ο στόχος της Ηλεκτρονικής Πλατφόρμας ήταν διττός: αφενός να γίνει η καταγραφή όλων των κτιρίων που αξιοποιούνται από το δημόσιο και τους ΟΤΑ (ιδιόκτητων και μισθωμένων) για τη στέγαση των διαφόρων υπηρεσιών τους, αφετέρου η διενέργεια επιτόπιων αυτοψιών για τον έλεγχο της προσβασιμότητάς τους στα άτομα με αναπηρία, ο καθορισμός των αναγκαίων παρεμβάσεων, η εκτίμηση του κόστους υλοποίησης αυτών, η εξασφάλιση των αναγκαίων πόρων, και τέλος η υλοποίησή τους.

Αν και στον αρχικό προγραμματισμό η ολοκλήρωση της καταγραφής προβλεπόταν να ολοκληρωθεί στα τέλη του 2021, εν τέλει, μετά από παρατάσεις που δόθηκαν, η καταγραφή των κτιρίων ολοκληρώθηκε στις 10 Μαΐου 2022. Ως προς τον δεύτερο στόχο, δηλαδή τη διενέργεια επιτόπιων αυτοψιών, αξιολόγησης κ.λπ., αυτός δεν ολοκληρώθηκε εντός του 2022. Ωστόσο, επίκειται η συγκρότηση Μητρώο Ελεγκτών Προσβασιμότητας το οποίο και θα καταρτιστεί εντός του 2023 από το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας (ΤΕΕ).

²⁶ Ως προς το πρώτο σημείο που εστιάζει στην αξιολόγηση του ενδεχόμενου κινδύνου και επιπτώσεων στα άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις βλ. το σημείο στ) της παρ. 2 του άρθρου 5 και σχετικά με τον καθολικό σχεδιασμό για τη διασφάλιση της πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία βλ. παρ. 3 του άρθρου 7 του ν.4961/2022.

²⁷ Υπουργική Απόφαση Αριθμ. ΥΠΕΝ/ΓΔΧΣ/70755/614 «Ηλεκτρονική πλατφόρμα καταγραφής στοιχείων προσβασιμότητας των κτηρίων όπου στεγάζονται φορείς της παρ. 1 του άρθρου 14 του ν. 4270/2014.» (ΦΕΚ Β' 3756/13.08.2021)

Διέλευση ΙΧ ατόμων με αναπηρία από διόδια

Ύστερα από την ψήφιση του ν.4782/2021 «Εκσυγχρονισμός, απλοποίηση και αναμόρφωση του ρυθμιστικού πλαισίου των δημοσίων συμβάσεων, ειδικότερες ρυθμίσεις προμηθειών στους τομείς της άμυνας και της ασφάλειας και άλλες διατάξεις για την ανάπτυξη, τις υποδομές και την υγεία», ένα θέμα που είχε ανακύψει αφορούσε στη δωρεάν διέλευση των οχημάτων των ατόμων με αναπηρία από τους σταθμούς με ή χωρίς την παρουσία του ατόμου με αναπηρία στο όχημα, αφού σύμφωνα με την παρ. 17 του άρθρου 211, το άτομο με αναπηρία πρέπει να επιβαίνει στο όχημα κατά τη διέλευση των οχημάτων προκειμένου να είναι δωρεάν. Ωστόσο, όπως επισήμανε η ΕΣΑμεΑ με επιστολές²⁸ που απέστειλε προς τον Υπουργό Υποδομών και Μεταφορών η εν λόγω διάταξη το μόνο που θα επέφερε ήταν να επιβαρύνει ακόμα περισσότερο τον ήδη βεβαρημένο οικονομικό προϋπολογισμό των ατόμων με αναπηρία, αφού λόγω της έλλειψης μη προσβάσιμων μεταφορικών μέσων μεταφοράς η πλειοψηφία των ατόμων με αναπηρία κάνει χρήση των ιδιωτικών οχημάτων κατά τις μετακινήσεις τους. Επιπρόσθετα, πολλές φορές μέλη των οικογενειών των ατόμων με αναπηρία επωμίζονται τον ρόλο του οδηγού τους μεταφέροντάς τους σε διάφορες υπηρεσίες ή/και δομές όπου χρειάζεται να μεταβούν, όπως νοσοκομεία, θεραπευτήρια, χώρους εργασίας, ψυχαγωγίας/άθλησης, εκπαίδευσης, δημιουργικής απασχόλησης κ.λπ., ενώ, αρκετά συχνά, χρειάζεται να τους αφήσουν στον τόπο προορισμού και να επιστρέψουν αργότερα ώστε να τους παραλάβουν και να επιστρέψουν στην κατοικία τους. Δηλαδή, αν και το αναπηρικό αυτοκίνητο κυκλοφορεί προς εξυπηρέτηση του ατόμου με αναπηρία, αρκετά συχνά το άτομο με αναπηρία είναι πιθανό να μη βρίσκεται εντός αυτού. Μια σημαντική διάσταση που όμως η αλλαγή του νομικού πλαισίου το 2021 δεν έλαβε υπόψη της όταν άλλαξε το πλαίσιο διέλευσης των ατόμων με αναπηρία από τους σταθμούς διόδων.

Η διαρκής πίεση της ΕΣΑμεΑ προς το Υπουργείο Μεταφορών είχε σαν αποτέλεσμα να αλλάξει το θεσμικό πλαίσιο και πλέον να προβλέπεται η ελεύθερη διέλευση του αναπηρικού οχήματος χωρίς την παρουσία του ατόμου με αναπηρία. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 11 του ν.4903/2022, το όχημα του ατόμου με αναπηρία μπορεί να περνά από τα διόδια δωρεάν χωρίς να είναι υποχρεωτική η παρουσία του ίδιου του ατόμου με αναπηρία στο όχημα.

Παρ' όλα αυτά, από τον Μάρτιο του 2022 που ψηφίστηκε η εν λόγω ρύθμιση, αν και πραγματοποιήθηκαν αρκετές συναντήσεις μεταξύ των αρμόδιων υπηρεσιών του υπουργείου Μεταφορών και εκπροσώπων της ΕΣΑμεΑ σχετικά με τη διαδικασία έκδοσης της κάρτας διέλευσης των ατόμων με αναπηρία από τα διόδια όπου και συμφωνήθηκε το περιεχόμενο της Υπουργικής Απόφασης (ΥΑ), μέχρι και το Δεκέμβριο του 2022 ήταν

²⁸ ΕΣΑμεΑ (2021, Φεβρουάριος 25). Ανοιχτή επιστολή για οριστική, θεσμοθετημένη λύση στην ταλαιπωρία χιλιάδων οδηγών αναπηρικών οχημάτων που διέρχονται από τα διόδια όλης της χώρας. ΕΣΑμεΑ (2021, Απρίλιος 9). Για ακόμη μία φορά η ΕΣΑμεΑ στέλνει ανοιχτή επιστολή για τη διέλευση οδηγών αναπηρικών οχημάτων από τα διόδια της χώρας.

ακόμη σε εκκρεμότητα η έκδοση αυτής. Μάλιστα, από τα τέλη Μαΐου -όταν και ξεκίνησε η διαδικασία επεξεργασίας των τεχνικών θεμάτων για την ψηφιοποίηση και την έκδοση της προαναφερόμενης κάρτας του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης- μέχρι και το Δεκέμβριο του 2022, δεν υπήρχε καμία ενημέρωση αναφορικά με την πορεία έκδοσής της ΥΑ.

Αυστηροποίηση του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας

Σύμφωνα με το Προεδρικό Διάταγμα 241/2005,²⁹ τα άτομα με αναπηρία που κατέχουν δελτίο στάθμευσης, μπορούν να κάνουν χρήση των ειδικών χώρων στάθμευσης όπου αυτοί είναι διαθέσιμοι. Παρ' όλα αυτά, εκτός του ότι οι υφιστάμενοι χώροι στάθμευσης σε όλη την ελληνική επικράτεια είναι περιορισμένοι, τα άτομα με αναπηρία που δικαιούνται να σταθμεύουν σε αυτές εμποδίζονται στην άσκηση του εν λόγω δικαιώματός τους αφού οι χώροι αυτοί συχνά χρησιμοποιούνται από άλλους οδηγούς παράνομα.

Μάλιστα, για την αντιμετώπιση του φαινομένου αυτού, η ελληνική αστυνομία από τον Μάιο του 2019 έως και τα μέσα του 2020 είχε θέσει σε λειτουργία ειδικό επιχειρησιακό πρόγραμμα τροχονομικής αστυνόμευσης με τίτλο «Ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών στις πόλεις». Ο σκοπός του προγράμματος ήταν η καταγραφή σε μηνιαία βάση των παραβάσεων που αφορούσαν σε στάση-στάθμευση σε ράμπα διάβασης ατόμων με αναπηρία, σε ειδικούς χώρους στάθμευσης ατόμων με αναπηρία, και σε χώρους στάθμευσης αποκλειστικά για συγκεκριμένο όχημα ατόμων με αναπηρία.³⁰ Αν και η δράση αυτή έχει πλέον ολοκληρωθεί, τα στοιχεία από την καταγραφή επιβεβαίωσαν την εκτεταμένη καταπάτηση των θέσεων στάθμευσης που απευθύνονται στους πολίτες με αναπηρία.³¹

Στο πλαίσιο αυτό και για την αντιμετώπιση της εν λόγω παραβατικότητας, με την τελευταία τροποποίηση του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας (ΚΟΚ) αυστηροποιήθηκε το πλαίσιο όταν υπάρχει τέτοιου είδους παράβαση. Ειδικότερα, εκτός από την κλήση προς τον/την οδηγό που έχει σταθμεύσει παράνομα, πλέον προβλέπεται και αφαίρεση των πινακίδων του αυτοκινήτου. Επίσης, όταν ο/η οδηγός προσέλθει για την παραλαβή των πινακίδων του αυτοκινήτου που έκανε την παράβαση, του/της αφαιρείται και η άδεια οδήγησης για δυο μήνες.

²⁹ Το Προεδρικό Διάταγμα 241/2005 ενσωματώνει στο Ελληνικό νομικό πλαίσιο τη Σύσταση του Συμβουλίου της ΕΕ της 4^{ης} Ιουνίου 1998 για την κάρτα στάθμευσης για τα άτομα με αναπηρία, και ορίζει τις κατηγορίες των ατόμων με αναπηρία που έχουν δικαίωμα να αποκτήσουν την Ευρωπαϊκή Κάρτα Στάθμευσης.

³⁰ Βλ. Ετήσια Έκθεση του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας για το 2020, σελ. 52. Διαθέσιμη στο: <https://www.paratiritirioanapirias.gr/storage/app/uploads/public/606/22d/ebe/60622debedec1313031848.pdf>

³¹ Ο.π.

Προσωπικός Βοηθός

Όπως αναφέρθηκε και στην *Ετήσια Έκθεση του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας της ΕΣΑμεΑ για το 2021*, η υπηρεσία του προσωπικού βοηθού, ένα διαχρονικό αίτημα του αναπηρικού κινήματος, θεσμοθετήθηκε από το ελληνικό κράτος με το ν.4837/2021. Κατά τη διάρκεια του 2022 δημοσιεύθηκαν δυο Κοινές Υπουργικές Αποφάσεις (ΚΥΑ) η υπ. αριθ. 28455/2022³² «Σύνθεση, συγκρότηση και λειτουργία Ειδικών Επιτροπών Αξιολόγησης Διεπιστημονικού Χαρακτήρα της παρ. 3 του άρθρου 36 του ν. 4837/2021» και η υπ. αριθ. 28458/2022³³ «Υλοποίηση Πιλοτικού Προγράμματος Έργο «Προσωπικός Βοηθός για άτομα με αναπηρία» στη βάση κυρίως των προβλέψεων της παρ. 2 του άρθρου 39 του ν.4837/2021» οι οποίες και εξειδικεύουν την υλοποίηση της υπηρεσίας του Προσωπικού Βοηθού, στη διαβούλευση των οποίων συμμετείχε και η ΕΣΑμεΑ.³⁴

Σύμφωνα με τον σχεδιασμό της υλοποίησης της υπηρεσίας του Προσωπικού Βοηθού προβλεπόταν αρχικά η πιλοτική λειτουργία της και στη συνέχεια, ύστερα από την αξιολόγηση της πιλοτικής φάσης, η καθολική εφαρμογή της. Μάλιστα, όπως προβλεπόταν, η πιλοτική εφαρμογή της υπηρεσίας θα γινόταν σε δυο φάσεις, με την πρώτη να ξεκινούσε εντός του 2022 όπου και η υπηρεσία θα παρεχόταν στους/στις ωφελούμενους/ες της για δυο έτη και η δεύτερη θα ξεκινούσε εντός του 2023 και θα είχε διάρκεια ενός έτους. Ωστόσο, ο προγραμματισμός αυτός δεν επιτευχθεί αφού μέχρι και τα τέλη Δεκεμβρίου δεν είχε ξεκινήσει η υλοποίηση της και ούτε είχε υπάρξει κάποια σχετική ενημέρωση για το πότε εν τέλει θα ξεκινήσει.

Επίσης, αξίζει να αναφερθεί ότι τον Μάρτιο του 2022 ανακοινώθηκε ότι η πρώτη φάση της πιλοτικής λειτουργίας της υπηρεσίας του Προσωπικού Βοηθού θα πραγματοποιούνταν μόνο στην Περιφέρεια Αττικής και όχι και στις δεκατρις (13) Περιφέρειες της Χώρας. Μια ανακοίνωση που προκάλεσε αντιδράσεις στο αναπηρικό κίνημα. Ειδικότερα, η ΕΣΑμεΑ, λαμβάνοντας υπόψη τις προσδοκίες που έχουν δημιουργηθεί ύστερα από την ανακοίνωση της υπηρεσίας του Προσωπικού Βοηθού τόσο από τα ίδια τα άτομα με αναπηρία και τις οικογένειές τους όσο και από την τοπική αυτοδιοίκηση, υποστήριξε ότι η συγκεκριμένη απόφαση του Υπουργείου ήταν λανθασμένη.³⁵ Σύμφωνα με την

ΕΣΑμεΑ

Αδιανόητη η πιλοτική εφαρμογή του Προσωπικού Βοηθού μόνο στην Αττική: Προτάσεις για την υλοποίησή τους

[περισσότερα](#)

³² Βλ. ΦΕΚ 242 Υ.Ο.Δ.Δ./24.03.2022

³³ Βλ. ΦΕΚ 1427 Β'/24.03.2022

³⁴ Επίσης σε ότι αφορά το θεσμικό πλαίσιο της υπηρεσίας του «Προσωπικού Βοηθού» εντός του 2022 υπήρξε τροποποίηση: α) της παρ. 3 του άρθρου 37 του ν.4837/2021 (βλ. άρθρο 58 του [ν. 4940/2022](#)), β) παρ. 2 του άρθρου 6 και της παρ. 2 του άρθρου 7 της ΚΥΑ υπ' αρ. 28458/23.3.2022 (βλ. [Υπ. αριθ. απόφαση Δ12α/Γ.Π.οικ.55175](#) (Αρ. ΦΕΚ 3007 Β'/15.06.2022) και γ) της ΚΥΑ υπ. αριθ. 28455/24.3.2022 «Σύνθεση, συγκρότηση και λειτουργία Ειδικών Επιτροπών Αξιολόγησης Διεπιστημονικού Χαρακτήρα του άρθρου 36 παρ. 3 του ν. 4837/2021 (βλ. [Υπ. αριθ. απόφαση Δ12 α/100831](#)).

³⁵ ΕΣΑμεΑ (2022, 21 Μαρτίου). [Αδιανόητη η πιλοτική εφαρμογή Προσωπικού Βοηθού μόνο στην Αττική. Προτάσεις για την υλοποίησή του](#). Δελτίο Τύπου.

ΕΣΑμεΑ, η πιλοτική εφαρμογή της υπηρεσίας και στις δεκατρείς Περιφέρειες μόνο χρήσιμα και πολύτιμα στοιχεία θα είχε να προσφέρει λόγω της ετερογένειας των ωφελούμενων της υπηρεσίας (βάση του οικονομικού, κοινωνικού, δημογραφικού προφίλ τους) και των αναγκών τους, τα οποία και θα μπορούσαν να συμβάλλουν σημαντικά στη διαμόρφωση της υπηρεσίας στο πλαίσιο της καθολικής εφαρμογής της που επιδιώκεται.

Εθνική Στρατηγική Αποϊδρυματοποίησης

Η διαμόρφωση μιας Εθνικής Στρατηγικής Αποϊδρυματοποίησης είναι ένα θέμα που έχει συζητηθεί αρκετά τα τελευταία χρόνια. Ήδη από τα τέλη του 2019, το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων πήρε την πρωτοβουλία για το σχεδιασμό Εθνικής Στρατηγικής για την Αποϊδρυματοποίηση, ζητώντας τεχνική βοήθεια από την Υπηρεσία Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Structural Reform Support Service -SRSS) και τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Παρόχων Υπηρεσιών για τα Άτομα με Αναπηρίες (EASPD). Το καλοκαίρι του 2021 (Ιούλιος 2021),³⁶ το EASPD ολοκλήρωσε το σχεδιασμό της Εθνικής Στρατηγικής Αποϊδρυματοποίησης και του Σχεδίου Εφαρμογής της.³⁷ Αν και στην *Ετήσια Έκθεση πορείας υλοποίησης Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία για το έτος 2021*, αναφέρεται ότι η Εθνική Στρατηγική Αποϊδρυματοποίησης συγκεντρώνει και περιγράφει έναν αριθμό από μεταρρυθμίσεις που είναι αναγκαίο να υλοποιηθούν, προκειμένου να αναπτυχθεί ένα σταθερό θεσμικό και οικονομικό πλαίσιο για την παροχή υπηρεσιών στην κοινότητα, ώστε να καλυφθούν οι ανάγκες των παιδιών με ή χωρίς αναπηρία, ενήλικων με αναπηρία και ηλικιωμένων με ή χωρίς αναπηρία,³⁸ παρ' όλα αυτά, αυτό που περιγράφεται είναι το αποτέλεσμα της μελέτης που πραγματοποίησε το EASPD και όχι μια εν λειτουργία Στρατηγική. Έτσι, ένα χρόνο αργότερα, στα τέλη του 2022, παρότι έχουν γραφτεί τόσα πολλά για την Εθνική Στρατηγική για την Αποϊδρυματοποίηση, η διαμόρφωση της παραμένει ακόμη σε εκκρεμότητα.

Διασφάλιση της φυσικής και ψηφιακής προσβασιμότητας κατά τη διοργάνωση εκδηλώσεων δημοσίου ενδιαφέροντος

Αρκετά συχνά τα άτομα με αναπηρία εμποδίζονται στο να συμμετάσχουν σε εκδηλώσεις δημοσίου ενδιαφέροντος λόγω του ότι αυτές δεν πληρούν τις προδιαγραφές προσβασιμότητας, τόσο της φυσικής όσο και της ψηφιακής. Αποτέλεσμα αυτής της κατάστασης είναι τα άτομα με αναπηρία να υφίστανται δυσμενή μεταχείριση αφού

ΕΣΑμεΑ

Να μπει τέλος στη
δυσμενή μεταχείριση
των πολιτών με
αναπηρία της χώρας
[περισσότερα](#)

³⁶ Βλ. σ. 35 της *Ετήσιας Έκθεσης πορείας υλοποίησης Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία*. Διαθέσιμη στο: <https://amea.gov.gr/action-report>

³⁷ Ο Οδικός χάρτης για την υλοποίησης της στρατηγικής αποϊδρυματοποίησης είναι διαθέσιμος στο: https://easpd.eu/fileadmin/user_upload/D28_with_layout_EL.pdf

³⁸ Βλ. σ. 36 της *Ετήσιας Έκθεσης πορείας υλοποίησης Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία*. Διαθέσιμη στο: <https://amea.gov.gr/action-report>

στερούνται του δικαιώματος τους στην ενεργό συμμετοχή στη δημόσια, πολιτική, κοινωνική, και πολιτιστική ζωή της χώρας. Η ΕΣΑμεΑ, λαμβάνοντας υπόψη τα κατά καιρούς περιστατικά που έχουν συμβεί σε όλη τη χώρα, ζήτησε από τον Πρωθυπουργό διάταξη νόμου μέσω της οποίας θα απαγορεύεται η διενέργεια εκδηλώσεων αφενός από τις δημόσιες αρχές και φορείς, αφετέρου από όλους τους φορείς που χρηματοδοτούνται από το Δημόσιο και δεν πληρούν τις προδιαγραφές προσβασιμότητας.

Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας και προσβασιμότητα τηλεοπτικών προγραμμάτων

Το 2022, ύστερα από τη ψήφιση του ν. 4779/2021, που αφορά στην ενσωμάτωση στην εθνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2010/13 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 10ης Μαρτίου 2010 για τον συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την παροχή υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων, όπως έχει τροποποιηθεί με την Οδηγία (ΕΕ) 2018/1808 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14ης Νοεμβρίου 2018, ανατέθηκε στο Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης (ΕΣΡ) το καθήκον να παρέχει στα άτομα με αναπηρία πληροφορίες σχετικά με την προσβασιμότητα των προγραμμάτων των παρόχων υπηρεσιών και μέσων επικοινωνίας. Στο πλαίσιο αυτό, και κατόπιν διαβουλεύσεων που πραγματοποιήθηκαν μεταξύ του ΕΣΡ και των παρόχων υπηρεσιών μέσων επικοινωνίας, αποφασίστηκε η παροχή της αναγκαίας πληροφόρησης των ατόμων με αναπηρία σχετικά με την προσβασιμότητα των προγραμμάτων τόσο στους ιστοτόπους τους όσο και στους ηλεκτρονικούς οδηγούς προγραμμάτων η οποία θα κοινοποιείται και στο ΕΣΡ.³⁹

Επιπλέον, το ΕΣΡ, στον ιστότοπο του, πρόσθεσε ειδική ενότητα που απευθύνεται στα άτομα με αναπηρία παρέχοντας πληροφορίες όπως για την ενεργοποίηση των ειδικών υποτίτλων στους δέκτες τους, τα προγράμματα της τρέχουσας τηλεοπτικής περιόδου που είναι προσβάσιμα στα άτομα με αναπηρία ανά πάροχο, και τη σήμανση προσβασιμότητας.⁴⁰ Τέλος, στον εν λόγω ιστότοπο έχει αναρτηθεί έντυπο μέσω του οποίου οι ενδιαφερόμενοι/ες μπορούν να υποβάλλουν καταγγελίες προς το ΕΣΡ σχετικά με ζητήματα προσβασιμότητας.⁴¹

Άτομα με αναπηρία και Γ/θμια Εκπαίδευση

Το καλοκαίρι του 2022, ψηφίστηκε ο ν. 4957/2022 *Νέοι Ορίζοντες στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα: Ενίσχυση της ποιότητας, της λειτουργικότητας και της σύνδεσης των ΑΕΙ με την*

³⁹ Θα πρέπει να επισημανθεί στο σημείο αυτό ότι θεσμικά δεν προβλέπεται η υποχρέωση των παρόχων υπηρεσιών μέσων επικοινωνίας να προσφέρουν πληροφόρηση προς τα άτομα με αναπηρία σχετικά με την προσβασιμότητα των τηλεοπτικών τους προγραμμάτων.

⁴⁰ Ο ειδικός ιστότοπος του ΕΣΡ που αφορά στην πληροφόρηση των ατόμων με αναπηρία είναι: <https://www.esr.gr/αμεα/>

⁴¹ Το έντυπο καταγγελίας είναι διαθέσιμο στο: <https://www.esr.gr/wp-content/uploads/complaint-word.docx>

κοινωνία και λοιπές διατάξεις. Σύμφωνα με την ΕΣΑμεΑ, το εν λόγω σχέδιο νόμου βρισκόταν

ΕΣΑμεΑ

Αναλυτικές προτάσεις επί του νομοσχεδίου του Υπ. Παιδείας «Νέοι Ορίζοντες στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα κ.λπ.»

[περισσότερα](#)

προς τη σωστή κατεύθυνση αναφορικά με τη συμπερίληψη των φοιτητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στις δραστηριότητες των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (ΑΕΙ) καθώς και στην άρση των ήδη υφιστάμενων εμποδίων για την απρόσκοπτη άσκηση του έργου των εργαζομένων στο χώρο των Πανεπιστημίων, δηλαδή του διδακτικού, διοικητικού και λοιπού προσωπικού με αναπηρία. Οι προτάσεις της ΕΣΑμεΑ επί του σχεδίου νόμου εστίαζαν α)

στην περαιτέρω εναρμόνιση της χρησιμοποιούμενης ορολογίας με αυτή της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας, β) τη συμπερίληψη του καθολικού σχεδιασμού και των πολλαπλών εκφάνσεων της προσβασιμότητας, και γ) την ανάπτυξη συνεργασίας μεταξύ της Επιτροπής Ισότιμης Πρόσβασης ατόμων με αναπηρία ή/και ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες με τις ήδη υφιστάμενες μονάδες, επιτροπές, κέντρα και εργαστήρια των ΑΕΙ καθώς και με τις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις των ατόμων με αναπηρία προκειμένου να διαχυθεί η δικαιωματική προσέγγιση της αναπηρίας στο σύνολο των δραστηριοτήτων των ΑΕΙ.

Αξίζει να αναφερθεί στο σημείο αυτό, ότι και η Εθνική Αρχή Προσβασιμότητας (ΕΑΠ) κατά την 4^η συνεδρίαση της που πραγματοποιήθηκε στις 9 Σεπτεμβρίου του 2021 πήρε την πρωτοβουλία να μελετήσει τα ζητήματα που σχετίζονται με την ισότιμη πρόσβαση των φοιτητών/τριών με αναπηρία στην ανώτατη εκπαίδευση και κατά πόσο είναι συμβατά με τις διατάξεις της Σύμβασης και συγκεκριμένα με τις διατάξεις του Άρθρου 24 αυτής. Ένα χρόνο αργότερα, στις 30 Αυγούστου 2022, υιοθετήθηκε ομόφωνα από όλα τα μέλη της ΕΑΠ η Γνωμοδότηση της.⁴² Συγκρίνοντας τον ν. 4957/2022 με τη Γνωμοδότηση της ΕΑΠ σχετικά με την ισότιμη πρόσβαση των φοιτητών/τριων με αναπηρία στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, παρατηρείται μια σύμπτωση μεταξύ των δυο κειμένων.

Διοικητικό Συμβούλιο ΕΟΠΥΥ και απουσία εκπροσώπησης ατόμων με αναπηρία

Τον Απρίλιο του 2022 τέθηκε σε δημόσια διαβούλευση το σχέδιο νόμου που αφορούσε στο *Γιατρό για Όλους, Ισότιμη και Ποιοτική Πρόσβαση στις Υπηρεσίες του Εθνικού Οργανισμού Παροχής Υπηρεσιών Υγείας και στην Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας και άλλες διατάξεις*. Μεταξύ των διατάξεων που είχαν συμπεριληφθεί στο εν λόγω νομοσχέδιο υπήρχε και μια διάταξη που αφορούσε τη στελέχωση του διοικητικού συμβουλίου του

ΕΣΑμεΑ

Ηχηρή παρέμβαση στο νομοσχέδιο του Υπ. Υγείας για την απουσία της εκπροσώπησης των ατόμων με αναπηρία!

[περισσότερα](#)

⁴² Η Γνωμοδότηση Πρωτοβουλίας της ΕΑΠ για την ισότιμη πρόσβαση ατόμων με αναπηρία στην Ανώτατη Εκπαίδευση είναι διαθέσιμη στο: <https://amea.gov.gr/opinions/7>

ΕΟΠΥΥ. Σε αντίθεση με ότι ίσχυε στο παρελθόν, το προαναφερόμενο σχέδιο νόμου προωθούσε την κατάργηση της συμμετοχής εκπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών. Ωστόσο, όπως επεσήμανε η ΕΣΑμεΑ με επιστολή της προς την πολιτική ηγεσία του Υπουργείου Υγείας, η μη συμπερίληψη εκπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών δεν είναι συμβατή με τις βασικές αρχές της δημοκρατίας αφού θέτει φραγμούς στον κοινωνικό διάλογο, τη διαφάνεια και τη κοινωνική λογοδοσία και ειδικά σε οργανισμούς όπως ο ΕΟΠΥΥ.

Η ΕΣΑμεΑ συμμετείχε στη δημοσία διαβούλευση του συγκεκριμένου νομοσχεδίου όπου και επισήμανε ότι το περιεχόμενο της διάταξης του Άρθρου 21 του σχεδίου νόμου έρχεται σε πλήρη αντίθεση με τη Σύμβαση και συγκεκριμένα με την παρ. 3 του άρθρου 4 αυτής που προβλέπει την ενεργή εμπλοκή των ατόμων με αναπηρία σε όλες τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων που αφορούν τα άτομα με αναπηρία, όπως είναι και οι αποφάσεις του διοικητικού συμβουλίου του ΕΟΠΥΥ. Μάλιστα η ΕΣΑμεΑ στην επιστολή που έστειλε στην ηγεσία του Υπουργείου Υγείας ζητούσε είτε την κατάργηση της εν λόγω διάταξης είτε τη συμμετοχή της στα μέλη του διοικητικού συμβουλίου του ΕΟΠΥΥ. Όμως, παρά την όλη πίεση που ασκήθηκε κατά την περίοδο της διαβούλευσης, δυστυχώς σύμφωνα με το άρθρο 29 του ν.4931, η ΕΣΑμεΑ δεν προστέθηκε στα μέλη του διοικητικού συμβουλίου.

Πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις -ασφαλισμένων και ανασφάλιστων- σε φαρμακευτική κάλυψη

Όπως είχε αναφερθεί και στην Έκθεση του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας για το 2021,⁴³ το 2021 ψηφίστηκε ο ν.4865/2021, ο οποίος αντί να βελτιώνει την πρόσβαση στη

ΕΣΑμεΑ

Ολέθριο λάθος η μη ισότιμη πρόσβαση σε δομές υγείας - μπάλωμα η απόφαση για παράταση μέχρι 30.4

[περισσότερα](#)

φαρμακευτική αγωγή, όπως περιγράφεται στον υπο-στόχο 13.1 «Βελτιώνουμε την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία σε πρωτοβάθμιες και λοιπές υπηρεσίες υγείας, επεκτείνουμε τον θεσμό του οικογενειακού ιατρού» του Στόχου 13 «Ποιοτική Δημόσια Υγεία για Όλους» του ΕΣΔ, ήρθε να δημιουργήσει νέα εμπόδια στους ανασφάλιστους πολίτες με ή χωρίς αναπηρία. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 38 του ν.4865/2021, οι ανασφάλιστοι πολίτες με ή χωρίς αναπηρία να μην θα μπορούσαν να συνεχίσουν τη συνταγογράφηση των φαρμάκων τους, ωστόσο, η συνταγογράφηση αυτή θα μπορούσε πλέον να

λαμβάνει χώρα μόνο στις ήδη επιβαρυνμένες και επικίνδυνες για την εξάπλωση του COVID-19 δημόσιες δομές υγείας και όχι και από ιδιώτες ιατρούς, όπως ίσχυε.

Η αλλαγή αυτή είχε σαν αποτέλεσμα την αντίδραση του αναπηρικού κινήματος, που είχε ξεκινήσει ήδη από το 2021 (όταν και πέρασε η συγκεκριμένη διάταξη μέσω του άρθρου 38

⁴³ Βλ. Ετήσια Έκθεση του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας για το 2021, σσ. 112-114. Διαθέσιμη στο: <https://www.paratiritirioanapirias.gr/storage/app/uploads/public/606/22d/ebe/60622debedec1313031848.pdf>

του ν.4865) και εντάθηκε κατά τη διάρκεια του 2022. Πιο συγκεκριμένα, ήδη από τις αρχές του έτους, η ΕΣΑμεΑ με επιστολές της προς την ηγεσία του Υπουργείου Υγείας επισήμανε τις συνέπειες της εν λόγω διάταξης στα άτομα με χρόνιες παθήσεις όπως οι ανασφάλιστοι νεφροπαθείς, οι καρκινοπαθείς, τα άτομα με σακχαρώδη διαβήτη, κ.λπ. και πόσων μάλλον εν μέσω της εξάπλωσης του COVID-19. Η μικρή παράταση που είχε δοθεί μέχρι τα τέλη Μάρτη, αρχικά, και στη συνέχεια μέχρι τα τέλη Μαΐου, να μην ήταν σημαντική αλλά δεν αντιμετώπιζε οριστικά το εν λόγω ζήτημα.

Στις αρχές Ιουνίου του 2022 δημοσιεύθηκε η Υπουργική Απόφαση⁴⁴ που περιλαμβάνει έναν κατάλογο με παθήσεις βάση του οποίου οι ανασφάλιστοι πολίτες θα μπορούν να συνεχίσουν να συνταγογραφούν τη φαρμακευτική αγωγή και τις ιατρικές εξετάσεις τους από ιδιώτες ιατρούς. Παρ' όλα αυτά, όπως επισήμανε η ΕΣΑμεΑ με νέα επιστολή της τον Ιούλιο του 2022 προς τον Υπουργό Υγείας, ο προαναφερόμενος κατάλογος χρειάζεται να συμπληρωθεί και με άλλες χρόνιες παθήσεις, όπως ο Σακχαρώδης Διαβήτης τύπου II ή άλλοι τύποι, νόσος του Crohn, επιληψία, νόσος του Parkinson, ρευματοειδή αρθρίτιδα, μυασθένεια, κ.λπ. λόγω των σοβαρών προβλημάτων υγείας που επίσης δημιουργούν στους συγκεκριμένους χρόνια πάσχοντες.

ΕΣΑμεΑ

Επιστολή στον πρωθυπουργό για την προστασία της ζωής των χρόνιων πασχόντων

[περισσότερα](#)

ΕΣΑμεΑ

Συνεχίζεται η διαμαρτυρία των ανασφάλιστων χρόνιων πασχόντων που βρίσκονται σε κίνδυνο

[περισσότερα](#)

ΕΣΑμεΑ

Ακούει κανείς στο Υπουργείο Υγείας τους ανασφάλιστους χρόνια πάσχοντες

[περισσότερα](#)

Ελλείψεις φαρμάκων

ΕΣΑμεΑ

Σε απόγνωση εκατοντάδες χρόνια πάσχοντες ασθενείς από την έλλειψη Γ' Σφαιρίνης - Αόρατο το Υπουργείο Υγείας

[περισσότερα](#)

Εκτός από τις αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο σχετικά με την πρόσβαση των ανασφάλιστων πολιτών με ή χωρίς αναπηρία στην υγεία, ένα άλλο σημαντικό εμπόδιο που προέκυψε αφορά στις ελλείψεις σημαντικών φαρμάκων για την υγεία των ατόμων με χρόνιες παθήσεις. Η έλλειψη της Γ' σφαιρίνης ή της ηπαρίνης από τα φαρμακεία του ΕΟΠΥΥ είναι μερικά παραδείγματα των ελλείψεων που προέκυψαν εντός του 2022, όπου η μη χορήγηση τους στους χρόνια πάσχοντες μπορεί να είναι άκρως επικίνδυνη για την υγεία τους. Η ΕΣΑμεΑ με

⁴⁴ «Εξαιρέσεις από το πεδίο εφαρμογής και οριστικοποίηση του χρονικού σημείου έναρξης ισχύος της παρ. 1 του άρθρου 38 του ν. 4865/2021 (Α' 238), ως αυτή είχε μετατεθεί με την υπό στοιχεία Γ.Π.οικ. 81828/ 30-12- 2021 απόφαση του Υπουργού Υγείας «Μετάθεση έναρξης ισχύος της παρ. 1 του άρθρου 38 του ν. 4865/2021 (Α' 238), περί της συνταγογράφησης φαρμάκων, θεραπευτικών πράξεων και διαγνωστικών εξετάσεων στους ανασφάλιστους και τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες» (Β' 6328), που τροποποιήθηκε με τις υπό στοιχεία Γ.Π.οικ. 4763/28-01-2022 (Β' 299), Γ.Π.οικ.12184/28-02-2022 (Β' 899), Γ.Π.οικ. 16988/22-03-2022 (Β' 1424) και Γ.Π.οικ. 23872/ 29-04-2022 (Β' 2133) αποφάσεις του Υπουργού Υγείας»

επιστολή της προς τον Υπουργό Υγείας ζητούσε την άμεση διευθέτηση του εν λόγω ζητήματος ούτως ώστε να μην τίθεται σε κίνδυνο η ζωή των ατόμων με χρόνιες παθήσεις.

Αποζημιώσεις νεφροπαθών

Το ξέσπασμα της ενεργειακής κρίσης και η αύξηση των τιμών στα καύσιμα είχε σαν αποτέλεσμα την οικονομική επιβάρυνση όλων των νοικοκυριών της χώρας προκειμένου να ανταποκριθούν στο όλο και αυξανόμενο κόστος διαβίωσης και κάλυψης των βασικότερων αναγκών. Για τα άτομα με νεφρική ανεπάρκεια, θαλασσαιμία και δρεπανοκυτταρική νόσο που χρειάζεται να μετακινούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα προς τα νοσοκομεία ή/και άλλα θεραπευτήρια λόγω της αιμοκάθαρσης ή των μεταγγίσεων αίματος που χρειάζεται να υποβάλλονται, η αύξηση στις τιμές των καυσίμων είχε ακόμα μεγαλύτερο αντίκτυπο στον οικονομικό τους προϋπολογισμό. Μάλιστα, το κόστος μετακίνησης ήταν ακόμη μεγαλύτερο για τα άτομα με αναπηρία που κατοικούν σε νησιωτικές περιοχές αφού λόγω έλλειψης των απαραίτητων δομών χρειάζεται να μετακινηθούν είτε ακτοπλοϊκά είτε αεροπορικά σε άλλες περιοχές. Αν και θεσμικά προβλέπεται η αποζημίωση τους για αυτές τις μετακινήσεις, ωστόσο το ύψος των αποζημιώσεων που προβλέπεται έχει παραμείνει στάσιμο από το 2012, και κατά συνέπεια αδυνατεί να ανταποκριθεί στις τρέχουσες οικονομικές συγκύριες. Το ζήτημα αυτό αναδείχθηκε από την ΕΣΑμεΑ όπου με επιστολές του προς τα Υπουργεία Οικονομικών και Υγείας ζητούσε την αναπροσαρμογή της αποζημίωσης για τις συγκεκριμένες μετακινήσεις προκειμένου να καλυφθεί η πραγματική αύξηση στο κόστος μετακίνησης τους.

ΕΣΑμεΑ

Αιμοκαθαρόμενοι νεφροπαθείς και θαλασσαιμικοί έχουν να λάβουν αύξηση για τις μετακινήσεις τους από το 2012!

[περισσότερα](#)

Αλλαγές στο ασφαλιστικό σύστημα

ΕΣΑμεΑ

Παραμβάσεις στο ασφαλιστικό νομοσχέδιο για την προστασία των ατόμων με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις

[περισσότερα](#)

Αλλαγές υπήρξαν στο ασφαλιστικό σύστημα κατά τη διάρκεια του 2022. Πιο συγκεκριμένα, τον Νοέμβριο υποβλήθηκε σε δημόσια διαβούλευση σχέδιο νόμου για τον «Εξορθολογισμό ασφαλιστικής και συνταξιοδοτικής νομοθεσίας, ενίσχυσης ευάλωτων κοινωνικών ομάδων και άλλες διατάξεις». Αν και στο συγκεκριμένο σχέδιο νόμου είχαν συμπεριληφθεί διατάξεις που αξιολογούνται ως θετικές για τα άτομα με αναπηρία, παρ' όλα αυτά είχαν μείνει εκτός σημαντικές διατάξεις που αφορούν τα συνταξιοδοτικά και ασφαλιστικά ζητήματά τους οι οποίες όμως είχαν συζητηθεί στην αρμόδια Ομάδα Εργασίας που είχε συγκροτηθεί στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων.

Ειδικότερα, όπως τονίζει η ΕΣΑμεΑ με επιστολή της προς τον Πρόεδρο και τα Μέλη της Διαρκούς Επιτροπής Κοινωνικών Υποθέσεων της Βουλής, από το εν λόγω σχέδιο νόμου

έμειναν εκτός διατάξεις σχετικά με α) την κατάργηση του χαρακτηρισμού «ανίκανος προς κάθε βιοποριστική εργασία» που συναντάται στα πιστοποιητικά αναπηρίας των ΚΕΠΑ, β) την επαναφορά ευνοϊκών ρυθμίσεων για τη συνταξιοδότηση των γονέων/συζύγων/αδελφών που φροντίζουν άτομα με σοβαρή αναπηρία όπως και την επέκταση τους τόσο στα στελέχη των ενόπλων δυνάμεων όσο και του πολιτικού προσωπικού που έχουν στην οικογένειά τους άτομο με αναπηρία ή/και χρόνια πάθηση, και γ) τη μη περικοπή τη σύνταξης σε περίπτωση απασχόλησης συνταξιούχων που δεν υπάγονται ούτε στο ν. 612/1977⁴⁵ ούτε και στο άρθρο 27 του ν.4670/2020.⁴⁶

Ορφανική σύνταξη

Ένα ζήτημα που αναδείχθηκε την άνοιξη του 2022 αφορούσε στη διακοπή της «ορφανικής σύνταξης». Σύμφωνα με το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο, όταν απεβιώσει ο γονέας ενός παιδιού με σοβαρή αναπηρία, τότε το παιδί συνεχίζει να λαμβάνει τη σύνταξη του γονέα του μαζί με το προνοιακό επίδομα. Όμως, στην περίπτωση που η σύνταξη του γονέα είναι μεγαλύτερη των 360 ευρώ, π.χ. 360,5 ευρώ, τότε το παιδί με σοβαρή αναπηρία σταματά να λαμβάνει το προνοιακό επίδομα και παίρνει μόνο τη σύνταξη του γονέα. Μια πρόβλεψη που βρίσκει πλήρως αντίθετο το αναπηρικό κίνημα και έρχεται σε αντίθεση με το περιεχόμενο του Άρθρου 28 «Ανεκτό βιοτικό επίπεδο και κοινωνική προστασία» της Σύμβασης. Σύμφωνα με την ΕΣΑμεΑ, η διακοπή του εν λόγω επιδόματος έρχεται σε μια στιγμή που οι ανάγκες του ατόμου με σοβαρή αναπηρία αυξάνονται σημαντικά ύστερα και από την απώλεια του γονέα του και πόσων μάλλον για εκείνα τα άτομα με σοβαρή αναπηρία που στερούνται άλλων τρόπων βιοπορισμού ή/και εισοδημάτων. Επιπλέον, η λειτουργία του υφιστάμενου πλαισίου οδηγεί και σε διάκριση μεταξύ των πολιτών με σοβαρή αναπηρία αφού για αυτούς που η σύνταξη του γονέα τους ήταν μικρότερη ή ίση με 360 ευρώ τότε συνεχίζουν να λαμβάνουν το προνοιακό επίδομα, ενώ για αυτούς που η σύνταξη του γονέα τους ήταν λίγο μεγαλύτερη από 360 ευρώ (έστω και λίγα λεπτά του ευρώ), τότε το στερούνται. Η ΕΣΑμεΑ, με επιστολή της προς το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων αλλά και σε συνάντηση που είχε με την Υφυπουργό Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων έθεσε υπόψη της το εν λόγω ζήτημα ζητώντας την πλήρη αποσύνδεση του προνοιακού επιδόματός που χορηγεί ο ΟΠΕΚΑ από την αναπηρική σύνταξη του γονέα που απεβίωσε. Μάλιστα, το εν λόγω ζήτημα το έθεσε υπόψη και στον Πρωθυπουργό κατά τη συνάντησή τους τον Νοέμβριο του 2022.⁴⁷

Άμεση κατάργηση της παράλογης και άδικης διακοπής του προνοιακού αναπηρικού επιδόματος των τέκνων με βαριά αναπηρία όταν λάβουν τη σύνταξη του αποθανόντος γονέα

περισσότερα

⁴⁵ Για τους συνταξιούχους που υπάγονται στις διατάξεις του ν.612/1977, δεν γίνεται καμία περικοπή της σύνταξής τους σε περίπτωση εργασίας τους.

⁴⁶ Για τους συνταξιούχους που υπάγονται στις διατάξεις του άρθρου 27 του ν.4670/2020, καταβάλλονται μειωμένες συντάξεις σε ποσοστό 30% σε περίπτωση που αναλάβουν εργασία.

⁴⁷ Βλ. σσ. 18-19 της παρούσας έκθεσης.

Άτομα με αναπηρία και πολιτική συμμετοχή

ΕΣΑμεΑ

Για να εκλείψουν επιτέλους τα προβλήματα προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρία στις εκλογές

[περισσότερα](#)

Εντός του 2022, δεν υπήρξαν εξελίξεις σε ότι αφορά το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρία στην πολιτική συμμετοχή. Ωστόσο, λαμβάνοντας υπόψη ότι το επόμενο έτος, δηλαδή το 2023 θα είναι ένα έτος που θα πραγματοποιηθούν εκλογικές αναμετρήσεις τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, η ΕΣΑμεΑ, τον Οκτώβριο του 2022 απέστειλε επιστολή προς τον Υπουργό Εσωτερικών επισημαίνοντας την ανάγκη λήψης μέτρων ούτως ώστε οι πολίτες με αναπηρία να μπορούν να ασκήσουν τα εκλογικά τους δικαιώματα σε ίση βάση με τους πολίτες χωρίς αναπηρία. Μέχρι και τα τέλη του 2022 δεν είχε υπάρξει κάποια ανταπόκριση από την πλευρά του Υπουργείου στην επιστολή της ΕΣΑμεΑ.⁴⁸

⁴⁸ Στο σημείο αυτό αξίζει να επισημανθεί ότι τον Ιούνιο του 2022 το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας είχε αποστείλει μελέτη του στο Σημείο Αναφοράς του Υπουργείου Εσωτερικών μελέτη του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας που επικεντρωνόταν στο δικαίωμα στην πολιτική συμμετοχή για τα άτομα με αναπηρία. Η μελέτη είναι διαθέσιμη στο:

<https://www.paratiritirioanapirias.gr/storage/app/uploads/public/632/9c4/331/6329c4331dbb0076638763.pdf>

**ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ & ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ
ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΣΤΙΣ 13
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ**

Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ

Η Σύμβαση των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (CRPD)

Τον Δεκέμβριο του 2006, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών υιοθέτησε τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες ενώ λίγα χρόνια αργότερα, το Μάιο του 2012, το ελληνικό κοινοβούλιο την κύρωσε με το ν.4074. Η υιοθέτηση της Σύμβασης σηματοδοτεί μια αλλαγή παραδείγματος στον τρόπο με τον οποίο προσεγγίζονται τα ζητήματα της αναπηρίας και ο σχεδιασμός των πολιτικών για την αναπηρία. Υπό την οπτική της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας, πλέον τα άτομα με αναπηρία αντιμετωπίζονται ως υποκείμενα-φορείς δικαιωμάτων και ελευθεριών, και όχι ως «αντικείμενα» οίκτου και φιλανθρωπίας, όπως συνέβαινε στο παρελθόν. Τα κράτη που έχουν κυρώσει τη Σύμβαση δεσμεύονται να λάβουν μέτρα προκειμένου να άρουν τα εμπόδια με τα οποία έρχονται αντιμέτωπα τα άτομα με αναπηρία στην καθημερινότητά τους. Η εν λόγω Σύμβαση, δε διατυπώνει νέα δικαιώματα αποκλειστικά για τα άτομα με αναπηρία αλλά επαναδιατυπώνει τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα και τις ελευθερίες υπό το πρίσμα της αναπηρίας. Ωστόσο, ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της εν λόγω Σύμβασης που τη διαφοροποιεί ή τη διακρίνει από τις υπόλοιπες συμβάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι η έμφαση που δίνει στην υλοποίησή της και στην ανάγκη ύπαρξης ενός μηχανισμού που θα παρακολουθεί την πορεία υλοποίησης της.

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη, ανάλογα με το σύστημα οργάνωσής τους, θα καθορίσουν ένα ή περισσότερα σημεία αναφοράς μέσα στην κυβέρνηση, για θέματα σχετιζόμενα με την εφαρμογή της παρούσας Σύμβασης και θα δίδουν τη δέουσα προσοχή στην ίδρυση ή τον καθορισμό ενός συντονιστικού μηχανισμού μέσα στην κυβέρνηση, προκειμένου να διευκολύνει τη σχετική δράση, σε διαφορετικούς τομείς και διαφορετικά επίπεδα.

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη, ανάλογα με τα νομικά και διοικητικά συστήματά τους, διατηρούν, ενισχύουν, ορίζουν ή συστήνουν, μέσα στο Συμβαλλόμενο Κράτος, ένα πλαίσιο, συμπεριλαμβανομένων και ενός ή περισσότερων ανεξάρτητων μηχανισμών, ανάλογα με την περίπτωση, προκειμένου να προάγουν, προστατεύουν και παρακολουθούν την εφαρμογή της παρούσας Σύμβασης. Κατά τον ορισμό ή τη σύσταση ενός τέτοιου μηχανισμού, τα Συμβαλλόμενα Κράτη λαμβάνουν υπόψη τις αρχές σχετικά με το καθεστώς και τη λειτουργία των εθνικών θεσμών για την προστασία και την προαγωγή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

3. Η κοινωνία των πολιτών και, ιδιαίτερα, τα άτομα με αναπηρίες και οι αντιπροσωπευτικές οργανώσεις τους, θα εμπλέκονται και θα συμμετέχουν πλήρως στη διαδικασία παρακολούθησης.

[Άρθρο 33, της Σύμβασης των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (ν. 4074/2012)]

Το Μέρος Δ' του ν. 4488/2018 και ο ρόλος των Περιφερειών στην πορεία υλοποίησης της Σύμβασης

Στην Ελλάδα, το Άρθρο 33 της Σύμβασης εξειδικεύεται στο Κεφάλαιο Β' του Μέρους Δ' του ν.4488/2017 που επικεντρώνεται στις κατευθυντήριες διατάξεις υλοποίησής της. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 69 ο Υπουργός Επικρατείας, που είναι αρμόδιος για τη συνοχή του κυβερνητικού έργου, ορίζεται ως Συντονιστικός Μηχανισμός ενώ, σύμφωνα με το άρθρο 70, η Γενική Γραμματεία Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ορίζεται ως το Κεντρικό Σημείο Αναφοράς για θέματα σχετιζόμενα με την εφαρμογή της Σύμβασης.⁴⁹ (βλ. παρ. 1 του Άρθρου 33). Σε ότι αφορά τα σημεία αναφοράς (focal points), σε αντίθεση με αυτό που αναφέρεται στη Σύμβαση, ότι δηλαδή τα Σημεία Αναφοράς βρίσκονται μέσα στη Κυβέρνηση, στη χώρα μας προβλέπεται ο ορισμός Σημείων Αναφοράς και στην έδρα κάθε Περιφέρειας και Δήμου της χώρας. Μάλιστα, η ύπαρξη των Σημείων Αναφοράς στις Περιφέρειες και στους Δήμους της Χώρας ήταν πρόταση της ΕΣΑμεΑ την περίοδο που έλαβαν χώρα οι διαβουλεύσεις (2017) για τη διαμόρφωση του πλαισίου υλοποίησης της Σύμβασης.⁵⁰ Σύμφωνα με την ΕΣΑμεΑ, η ύπαρξη των Σημείων Αναφοράς στην Περιφέρεια και στους Δήμους της χώρας, εκτός από την κυβέρνηση, θα συμβάλει σημαντικά στην ευρύτερη διάχυση της Σύμβασης στην ελληνική κοινωνία.⁵¹

Ειδικότερα, σε ότι αφορά τη δημιουργία των σημείων αναφοράς, όπως αυτά αναφέρονται στην παρ. 1 του Άρθρου 33 της Σύμβασης, σύμφωνα με το ν. 4488/2017, στη χώρα μας ορίζονται Επιμέρους Σημεία Αναφοράς σε όλα τα Υπουργεία, Περιφέρειες και Δήμους της χώρας για την περαιτέρω υλοποίηση και διάχυση της Σύμβασης σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Ειδικότερα σε ότι αφορά τις Περιφέρειες,

«Στην έδρα κάθε Περιφέρειας και κάθε Δήμου ορίζεται ως Σημείο Αναφοράς ο Περιφερειάρχης και ο Δήμαρχος αντίστοιχα για την παρακολούθηση εφαρμογής της Σύμβασης σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Με απόφαση του Περιφερειάρχη και του Δημάρχου αντίστοιχα οι αρμοδιότητες του Σημείου Αναφοράς μπορεί να μεταβιβασθούν σε οργανική μονάδα επιπέδου Γενικής Διεύθυνσης, Διεύθυνσης ή Τμήματος».

[παρ. 3 του άρθρου 71, του ν. 4488/2017]

⁴⁹ Βλ. παρ. 1 του Άρθρου 33 της Σύμβασης.

⁵⁰ ΕΣΑμεΑ (2019). Ανθρώπινα Δικαιώματα και Άτομα με Αναπηρία: Εναλλακτική Έκθεση – Ελλάδα 2019 και απαντήσεις στον Κατάλογο Θεμάτων και Συστάσεις. Διαθέσιμη στο: <https://www.paratiritirioanapirias.gr/storage/app/uploads/public/5d7/77a/40d/5d777a40dd338339347070.docx>

⁵¹ Ο.π.

Βάσει του νόμου, οι αρμοδιότητες των Σημείων Αναφοράς αφορούν την παρακολούθηση υλοποίησης των υιοθετούμενων κατ' εφαρμογή της Σύμβασης δημόσιων πολιτικών στα οικεία Υπουργεία και στους εποπτευόμενους από αυτά φορείς, την προώθηση στο Κεντρικό Σημείο Αναφοράς προτάσεων και νομοθετικών ρυθμίσεων βέλτιστης εφαρμογής της Σύμβασης, τη σύνταξη ετήσιων εκθέσεων προόδου και την προώθηση δημόσιας διαβούλευσης για τα ως άνω θέματα.

Αν και το εθνικό πλαίσιο για την εφαρμογή της Σύμβασης προβλεπόταν ήδη από το Σεπτέμβριο του 2017, μέχρι και τα τέλη του 2020 ήταν σχεδόν ανενεργό. Ωστόσο, από τα τέλη του 2020, στο πλαίσιο υλοποίησης του ΕΣΔ, ξεκίνησε μια οργανωμένη προσπάθεια για τη ενεργοποίηση του δικτύου του Συντονιστικού Μηχανισμού.⁵² Ειδικότερα, ορίστηκαν όλα τα Επιμέρους Σημεία Αναφοράς στα υφιστάμενα Υπουργεία, στις δεκατρείς (13) Περιφέρειες και στους 332 Δήμους της Χώρας.⁵³ Σύμφωνα με την *Ετήσια Έκθεση Πορείας Υλοποίησης Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία* για το έτος 2021, το πρώτο δεκαπενθήμερο του Σεπτεμβρίου του 2021 πραγματοποιήθηκαν τηλεδιασκέψεις με τα επιμέρους σημεία αναφοράς των περιφερειών και των δήμων, ενώ στις 23 Σεπτεμβρίου έλαβε χώρα, με πρωτοβουλία του Υπουργού Επικρατείας ως «Συντονιστικός Μηχανισμός», έλαβε χώρα ενημερωτική τηλεδιάσκεψη στην οποία συμμετείχαν το Κεντρικό Σημείο Αναφοράς, οι Περιφερειάρχες και Δήμαρχοι της χώρας.⁵⁴

Ο ορισμός των Επιμέρους Σημείων Αναφοράς σημαίνει και επίσημα την ανάληψη των αρμοδιοτήτων τους ως προς την παρακολούθηση της υλοποίησης της Σύμβασης σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Σε ότι αφορά τον ρόλο των Επιμέρους Σημείων Αναφοράς των Περιφερειών, οι πρώτες αρμοδιότητες που κλήθηκαν να υλοποιήσουν ήταν:

A) Η συμπλήρωση των στοιχείων των υφισταμένων κτιρίων δημοσίου ενδιαφέροντος στην ψηφιακή πλατφόρμα που είχε δημιουργηθεί από το Υπουργείο Περιβάλλοντος (ΥΠΕΝ) και Ενέργειας σε συνεργασία με το ΤΕΕ.⁵⁵ Αν και ο αρχικός προγραμματισμός προέβλεπε ότι η συμπλήρωση των εν λόγω στοιχείων έπρεπε να είχε ολοκληρωθεί μέχρι τα τέλη του 2021, εν τέλει μετά από παρατάσεις που δόθηκαν ολοκληρώθηκε τον Μάϊου του 2022.

B) Η υποβολή, σε πιλοτική φάση, ετήσιας έκθεσης προς τον Συντονιστικό Μηχανισμό και το Κεντρικό Σημείο Αναφοράς αναφορικά με την πορεία υλοποίησης της Σύμβασης και του ΕΣΔ στο πεδίο αρμοδιότητάς τους.

⁵² Βλ. *Ετήσια Έκθεση Πορείας Υλοποίησης Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία* είναι διαθέσιμη ηλεκτρονικά στο: <https://amea.gov.gr/action-report>.

⁵³ Τα στοιχεία επικοινωνίας με τα Επιμέρους Σημεία Αναφοράς σε επίπεδο υπουργείων, περιφερειών και δήμων είναι διαθέσιμα στο: <https://amea.gov.gr/coordination>

⁵⁴ Βλ. σσ. 7-9, της *Ετήσιας Έκθεσης Πορείας Υλοποίησης Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία* είναι διαθέσιμη ηλεκτρονικά στο: <https://amea.gov.gr/action-report>

⁵⁵ Βλ. σ. 28 της παρούσας Έκθεσης.

Τεχνική Συνάντηση του Παρατηρητήριου Θεμάτων Αναπηρίας με τα Σημεία Αναφοράς των Περιφερειών

Στις 4 Φεβρουαρίου του 2022 το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας της ΕΣΑμεΑ, στο πλαίσιο των δράσεων του (ΠΕ2), διοργάνωσε τεχνική συνάντηση με συμμετέχοντες τα Σημεία Αναφοράς των Περιφερειών. Ο στόχος της τεχνικής συνάντησης ήταν διττός: αφενός να υπάρξει μια ανοιχτή συζήτηση σχετικά με τις προκλήσεις και τους προβληματισμούς των Σημείων Αναφοράς της Περιφέρειας αναφορικά με την περιφερειακή εφαρμογή των πολιτικών και δράσεων για την αναπηρία όπως αυτές προκύπτουν από το ΕΣΔ, αφετέρου να διαμορφωθεί ένας διάυλος επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ του Παρατηρητήριου Θεμάτων Αναπηρίας της ΕΣΑμεΑ και των Περιφερειακών Σημείων Επαφής.

Στη συνάντηση, που συμμετείχαν και τα 13 Σημεία Αναφοράς της Περιφέρειας, τα σημεία σύγκλισης όλων των τοποθετήσεων αφορούσαν:

- Την ελλιπή επικοινωνία που είχαν τόσο με τον Συντονιστικό Μηχανισμό όσο και με το Κεντρικό Σημεία Αναφοράς, π.χ. δεν γνώριζαν σε ποιο άτομο μπορούσαν να απευθυνθούν για τυχόν διευκρινήσεις ή απορίες κατά τη καταχώριση των δεδομένων στην ψηφιακή πλατφόρμα που λειτουργούσε από το ΤΕΕ και αφορούσε την καταγραφή των υφισταμένων κτιρίων δημοσίου ενδιαφέροντος,
- Τη σύνταξη της πιλοτικής ετήσιας έκθεσης μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα και χωρίς προηγουμένως να έχει προηγηθεί εκπαίδευση ή εξοικείωση τους με το ΕΣΔ και τα ζητήματα που αυτό πραγματεύεται για την αναπηρία,
- Την ανάγκη εξειδίκευσης του ΕΣΔ στο πεδίο των αρμοδιοτήτων τους προκειμένου να τους δοθούν συγκεκριμένες κατευθύνσεις στο πλαίσιο της παρακολούθησης της εφαρμογής των μέτρων που περιλαμβάνονται σε αυτό,
- Την έλλειψη ανατροφοδότησης από το Συντονιστικό Μηχανισμό σχετικά με τις εκθέσεις που υπέβαλλαν,
- Την ανάγκη σύνταξης ενός περιφερειακού σχεδίου δράσης για την αναπηρία σε κάθε περιφέρεια το οποίο ωστόσο θα λαμβάνει υπόψη και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε περιφέρειας.

Το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας, λαμβάνοντας υπόψη τα συμπεράσματα/προβληματισμούς από την τεχνική συνάντηση με τα Σημεία Αναφοράς των Περιφερειών, στο πλαίσιο της δράσης του «Παροχή υποστήριξης στα επιμέρους σημεία αναφοράς (Υπουργεία και Περιφέρειες) για την ορθή εφαρμογή των απαιτήσεων της Σύμβασης και των Τελικών Παρατηρήσεων της Επιτροπής σε Κεντρικό και Περιφερειακό Επίπεδο (ΠΕ9)», ανέπτυξε και έστειλε σε όλα τα Σημεία Αναφοράς των Περιφερειών έναν περιεκτικό Οδικό Χάρτη με συστάσεις, οδηγίες και κατευθύνσεις για την ορθή ενσωμάτωση και εφαρμογή των Τελικών Παρατηρήσεων και Συστάσεων της Επιτροπής των ΗΕ για τα

Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες⁵⁶ και των απαιτήσεων της Σύμβασης στο πεδίο των αρμοδιοτήτων της Περιφέρειας.⁵⁷ Ο σκοπός του σχεδιασμού του Οδικού Χάρτη ήταν να παρέχει την απαραίτητη τεχνογνωσία και πληροφόρηση στα Σημεία Αναφοράς για την ανάπτυξη περιφερειακών σχεδίων δράσης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία κατά αντιστοιχία με το ΕΣΔ.

⁵⁶ Οι Τελικές Παρατηρήσεις και Συστάσεις της Επιτροπής είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα των Ηνωμένων Εθνών στην [αγγλική γλώσσα](#) αλλά και στην [ελληνική γλώσσα](#) όπως μεταφράστηκαν ύστερα από πρωτοβουλία της ΕΣΑμεΑ και του Παρατηρητήριου Θεμάτων Αναπηρίας της.

⁵⁷ Οι επιστολές με τους Οδικούς Χάρτες που απέστειλε το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας στα Σημεία Αναφοράς και των 13 Περιφερειών της χώρας είναι διαθέσιμες στον ιστότοπο του Παρατηρητήριου Θεμάτων Αναπηρίας στο: <https://www.paratiritirioanapirias.gr/el/results/publications/76/epistoles-ezeidikeyshs-gia-thn-enswmatwsh-ths-dikaiwmatikhs-proseggishs-ths-anaphrias-stis-perifereies>

Η ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΣΤΙΣ 13 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Εισαγωγή

Τα στατιστικά στοιχεία που παρουσιάζονται στην ανά χείρας έκθεση αποτυπώνουν για πρώτη φορά στην Ελλάδα, τις ειδικές συνθήκες διαβίωσης των ατόμων με αναπηρία στις δεκατρείς (13) περιφέρειες της χώρας, αναδεικνύοντας τις διαφοροποιήσεις και τις ιδιαίτερες ανισότητες που αντιμετωπίζουν ως προς την πρόσβαση τους σε έναν ανεκτό βιοτικό επίπεδο, σε βασικά αγαθά και δικαιώματα στο επίπεδο της περιφέρειας.

Οι διαφοροποιήσεις που καταγράφονται σχετίζονται αφενός με το γενικό κοινωνικοοικονομικό επίπεδο ανάπτυξης των περιφερειών,⁵⁸ την έκταση των γενικών ανισοτήτων, τα υφιστάμενα δίκτυα υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας, την κατάσταση των εκπαιδευτικών και υγειονομικών υποδομών, το επίπεδο προσβασιμότητας του φυσικού, δομημένου και ψηφιακού περιβάλλοντος και αφετέρου με τους περιορισμούς που θέτουν τα ιδιαίτερα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά.

Περαιτέρω διαφορές φαίνεται ότι συνδέονται με κοινωνικούς και πολιτισμικούς παράγοντες των τοπικών κοινωνιών, που διαμορφώνουν διαφορετικές στάσεις και αντιλήψεις για τα θέματα της αναπηρίας. Λόγω λοιπόν της πολυπαραγοντικότητας που χαρακτηρίζει τις συνθήκες διαβίωσης και άσκησης των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία σε τοπικό επίπεδο, το εγχείρημα αυτό αποτελεί μια πρώτη προσπάθεια περιγραφής και ερμηνείας των διαπεριφερειακών δεδομένων για τα άτομα με αναπηρία, προσπάθεια η οποία χρήζει συνέχειας με χρήση ποιοτικών προσεγγίσεων, ώστε να αποσαφηνιστούν σε βάθος τα στατιστικά ευρήματα.⁵⁹

Εδώ λοιπόν επιχειρήθηκε η πολυμεταβλητή ανάλυση των περιφερειακών δεδομένων ώστε να καταστεί εφικτή η συσχέτιση των μεγεθών, να αποτυπωθούν συγκριτικά οι ομοιότητες και διαφορές των περιφερειών και να επιχειρηθεί μια αρχική ομαδοποίηση αυτών, ως προς ένα σύνολο βασικών προσδιοριστικών παραγόντων της διαβίωσης των ατόμων με αναπηρία.

Στην ενότητα «Συγκριτική ανάλυση των βασικών δεικτών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία στις 13 περιφέρειες ανά πεδίο πολιτικής», παρουσιάζονται συγκριτικά για τις 13 περιφέρειες οι βασικοί δείκτες στους βασικούς τομείς της διαβίωσης των ατόμων με

⁵⁸ Σχετικά με το γενικό κοινωνικό-οικονομικό προφίλ των 13 Περιφερειών της Χώρας βλ. [Παράρτημα Ι](#) (σσ. 189-218) της παρούσας έκθεσης.

⁵⁹ Βλ. [Παράρτημα ΙΙ](#) (σσ. 219-222) τους βασικούς κοινωνικό-οικονομικούς δείκτες δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία ανά περιφέρεια.

αναπηρία και εξάγονται συμπεράσματα που διευκολύνουν την ομαδοποίηση των περιφερειών με βάση τα κοινά τους γνωρίσματα ως προς τις συνθήκες και τα εμπόδια διαβίωσης των ατόμων με αναπηρία.⁶⁰

Οι επόμενες ενότητες παρουσιάζουν την υφιστάμενη κατάσταση των ατόμων με αναπηρία, όπως αυτή αποτυπώνεται στα στατιστικά στοιχεία, ανά ομάδες περιφερειών (στις περιπτώσεις που διαπιστώθηκαν στατιστικές ομοιότητες) και αναλυτικά για κάθε περιφέρεια.

⁶⁰ Βλ. [Παράρτημα III](#) (σσ. 223-225) για μεθοδολογικές διευκρινήσεις των βασικών δεικτών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία.

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΣΤΙΣ 13 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΑΝΑ ΠΕΔΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Στατιστική εκτίμηση του πληθυσμού των ατόμων με αναπηρία

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζεται η στατιστική εκτίμηση του πληθυσμού με αναπηρία ανά περιφέρεια σύμφωνα με την ανάλυση του δείκτη GALI (Global Activity Limitation Index), με έτος αναφοράς το 2020 και στοιχεία που αντλήθηκαν από την Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (EU-Statistics on Income and Living Conditions, EU-SILC).

Ο δείκτης GALI, αποτελεί ένα ευρέως διαδεδομένο στατιστικό μέτρο που χρησιμοποιείται διεθνώς ως ένας έμμεσος δείκτης αποτύπωσης της κατάστασης της αναπηρίας. Ο δείκτης βασίζεται στην υποκειμενική γνώμη των ερωτώμενων αναφορικά με περιορισμούς ή δυσκολίες που αντιμετωπίζουν στις δραστηριότητες τους λόγω προβλήματος υγείας. Ειδικότερα, ο δείκτης αποτυπώνει την αναπηρία ως τον μακροχρόνιο περιορισμό ή δυσκολία σε συνήθειες για τον γενικό πληθυσμό δραστηριότητες των ατόμων, λόγω δικού τους προβλήματος υγείας. Το ερώτημα που καλούνται να απαντήσουν οι ερωτώμενοι στην έρευνα είναι το εξής: «Για διάστημα έξι μηνών ή περισσότερο, έχετε περιορίσει, λόγω δικού σας προβλήματος υγείας, κάποιες συνήθειες για τον γενικό πληθυσμό δραστηριότητες ή έχετε δυσκολευτεί σε αυτές;». Ο δείκτης αποτυπώνει επίσης τη σοβαρότητα του περιορισμού ή της δυσκολίας/αναπηρίας, ταξινομώντας τα άτομα σε αυτά που αντιμετωπίζουν σοβαρό περιορισμό/δυσκολία και σε αυτά που περιορίζονται ή δυσκολεύονται σε μέτριο βαθμό (Οι εναλλακτικές απαντήσεις στο ερώτημα είναι οι εξής: «Ναι, πάρα πολύ», «Ναι, αλλά όχι πάρα πολύ», «Όχι, καθόλου»).

Βάσει των αναλύσεων και των διασταυρώσεων των δειγματοληπτικών στοιχείων με διοικητικά δεδομένα για την αναπηρία, υιοθετήθηκε μια “αυστηρή” μεθοδολογική προσέγγιση στη χρήση των δεδομένων του δείκτη, περιλαμβάνοντας στις στατιστικές αναλύσεις της ανά χείρας έκθεσης, μόνο το ποσοστό πληθυσμού που αναφέρει σοβαρό περιορισμό/δυσκολία στις συνήθειες δραστηριότητες (Σοβαρή αναπηρία).

Σε επίπεδο χώρας, το ποσοστό των πολιτών που εκτιμάται ότι αντιμετωπίζουν σοβαρή αναπηρία ανέρχεται σε 10,2%.

Στον Πίνακα 1 παρουσιάζεται αναλυτικά ο δείκτης ανά περιφέρεια, με τα εκτιμώμενα μεγέθη του πληθυσμού ανά κατάσταση και σοβαρότητα της αναπηρίας.

Πίνακας 1: Κατάσταση αναπηρίας /περιορισμού δραστηριότητας πληθυσμού
16 ετών και άνω ανά περιφέρεια (2020)

Περιφέρειες	Σοβαρός περιορισμός δραστηριότητας/ Σοβαρή αναπηρία	Μέτριος περιορισμός δραστηριότητας/ Μέτρια αναπηρία	Περιορισμός δραστηριότητας/ αναπηρία (σύνολο)	Χωρίς περιορισμό δραστηριότητας/ αναπηρία	Σύνολο
Αττική	324.153	427.233	751.386	237.4315	3.125.701
	10,4%	13,7%	24,1%	76%	100%
Βόρειο Αιγαίο	21.546	27.828	49.374	144.665	194.039
	11,1%	14,30%	25,4%	74,6%	100%
Νότιο Αιγαίο	31.241	37.563	68.804	214.705	283.509
	11%	13,2%	24,2%	75,7%	100%
Κρήτη	41.320	70.291	111.611	413.713	525.324
	7,90%	13,40%	21,3%	78,80%	100%
Ανατολική Μακεδονία, Θράκη	66.194	97.903	164.097	348.744	512.841
	12,90%	19,10%	32,0%	68,00%	100,00%
Κεντρική Μακεδονία	155.552	226.363	381.915	1.135.875	1.517.790
	10,20%	14,90%	25,1%	74,80%	100,00%
Δυτική Μακεδονία	25.908	32.747	58.655	181.164	239.819
	10,8%	13,7%	24,5%	75,5%	100%
Ήπειρος	33.191	43.647	76.838	201.531	278.369
	11,90%	15,70%	27,6%	72,40%	100%
Θεσσαλία	58.755	80.694	139.449	506.804	646.253
	9,10%	12,50%	21,6%	78,40%	100%
Ιόνια Νησιά	16.851	27.466	44.317	109.422	153.739
	11%	17,90%	28,9%	71,20%	100,00%
Δυτική Ελλάδα	45.649	68.504	114.153	479.010	593.163
	7,70%	11,50%	19,2%	80,80%	100,00%
Στερεά Ελλάδα	43.455	63.485	106.940	321.201	428.141
	10,10%	14,80%	24,9%	75,00%	100,00%
Πελοπόννησος	50.282	66.124	116.406	364.636	481.042
	10,50%	13,70%	24,2%	75,80%	100%
Σύνολο χώρας	914.097	1.269.848	2.183.945	6.795.785	8.979.730
	10,20%	14,10%	24,30%	75,70%	100%

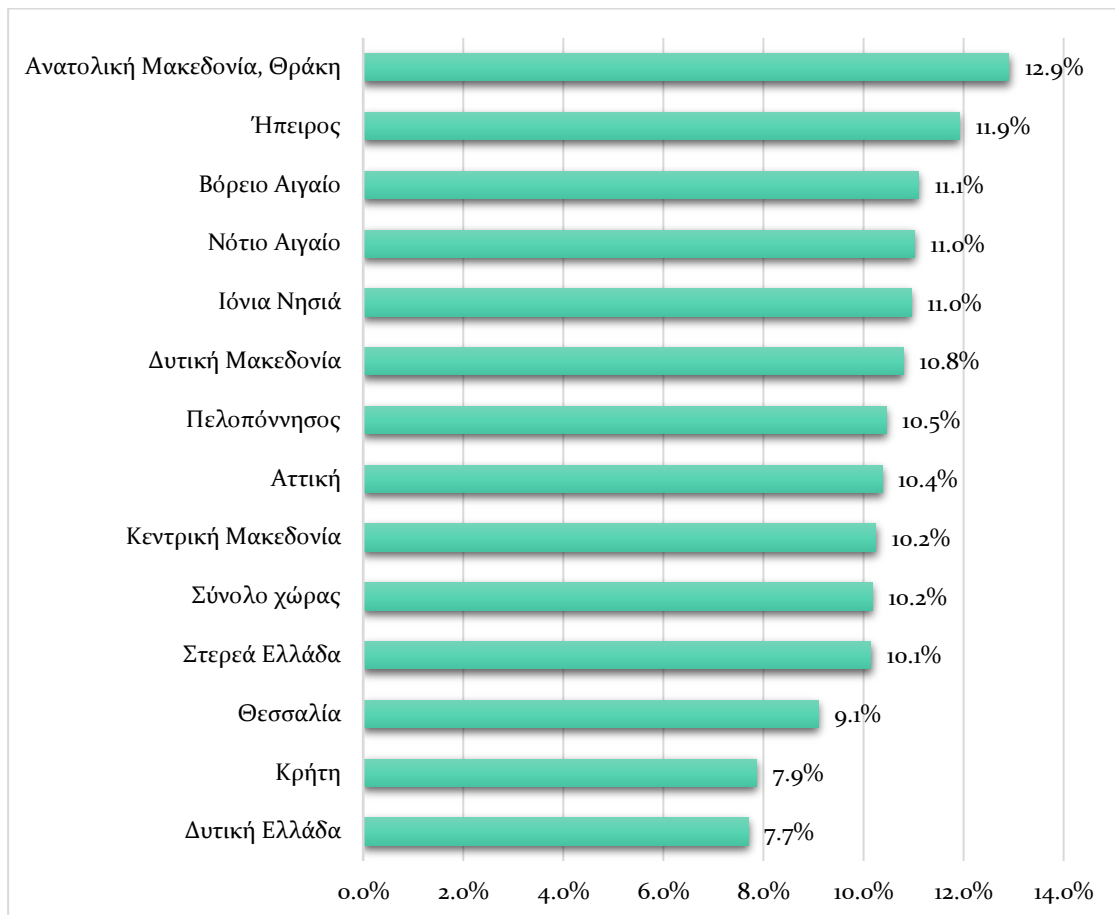
Πηγή στοιχείων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)
Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Οι περιφέρειες με τις υψηλότερες συχνότητες περιορισμών δραστηριότητας/αναπηρίας είναι η Ανατολική Μακεδονία, η Ήπειρος και οι νησιωτικές περιφέρειες Βορείου και Νοτίου Αιγαίου και τα Ιόνια Νησιά. Μάλιστα η Ανατολική Μακεδονία, καταγράφει συνολικό ποσοστό ατόμων με περιορισμούς ή δυσκολίες /αναπηρία το οποίο υπερβαίνει το 30% του πληθυσμού (32%).

Στο Γράφημα 1 έχουν απομονωθεί τα εκτιμώμενα ποσοστά σοβαρής αναπηρίας (σοβαρός περιορισμός ή δυσκολία) τα οποία και έχουν ληφθεί υπόψη στις αναλύσεις που παρουσιάζονται στη συνέχεια.

Τα ποσοστά της σοβαρής αναπηρίας σύμφωνα με τον δείκτη GALI INDEX εκτιμάται ότι κυμαίνονται σε ένα εύρος από 7,7% στη Δυτική Ελλάδα, έως 13% στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη.

Γράφημα 1: Άτομα με σοβαρή αναπηρία/ σοβαρό περιορισμό δραστηριότητας ή δυσκολία λόγω προβλήματος υγείας (16 ετών και άνω)

*Πηγή στοιχείων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)
Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας*

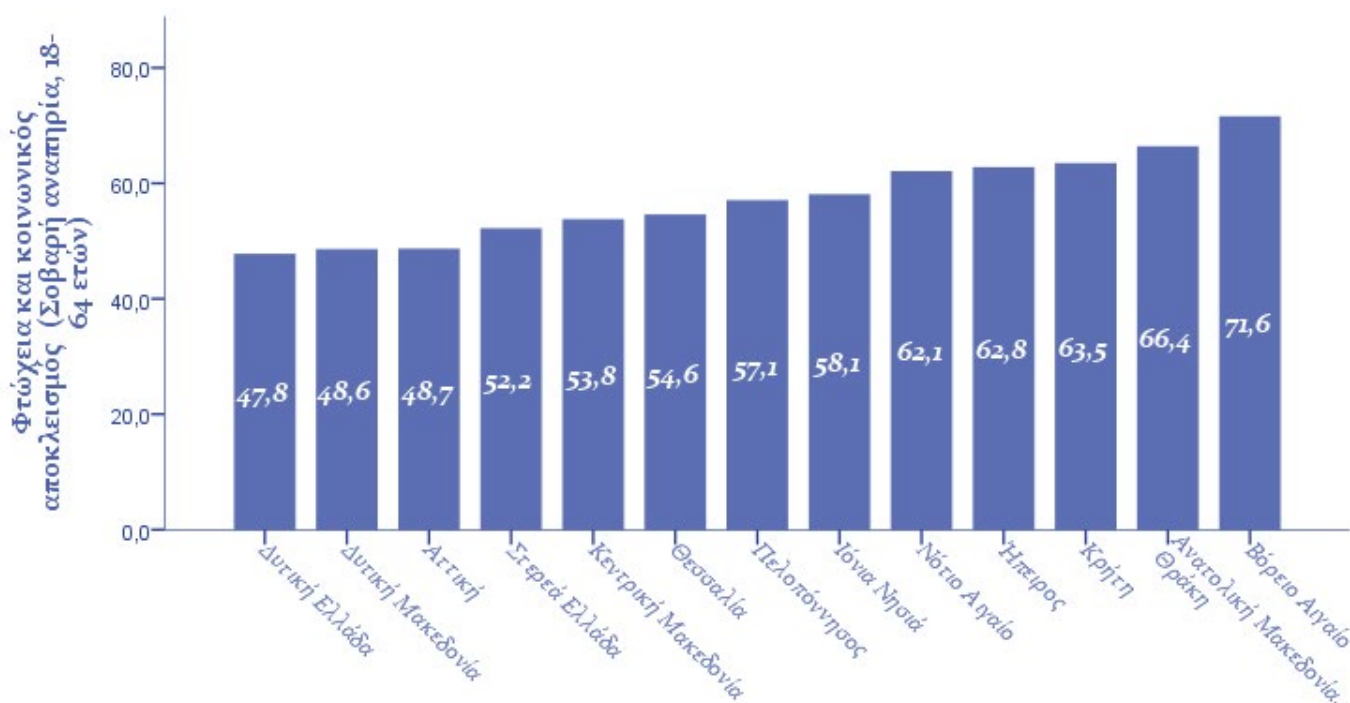
Φτώχεια, κοινωνικός αποκλεισμός και υλικές στερήσεις

Τα δεδομένα για τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό και οι σχετικοί δείκτες που εξετάστηκαν, επιβεβαιώνουν την ισχυρή συσχέτιση της αναπηρίας με τη φτώχεια. Τόσο σε επίπεδο εισοδήματος όσο και σε επίπεδο υλικών συνθηκών διαβίωσης τα άτομα με αναπηρία και οι οικογένειές τους αναδεικνύονται ως οι «φτωχότεροι μεταξύ των φτωχών» και στις 13 περιφέρειες της χώρας.

Ιδιαίτερα ανησυχητικά είναι τα ποσοστά φτωχών και αποκλεισμένων πολιτών με σοβαρή αναπηρία που βρίσκονται στις παραγωγικές ηλικίες 18-64 ετών, στις οποίες και επικεντρώνεται η ακόλουθη ανάλυση. Πιο συγκεκριμένα, στο σύνολο της χώρας, το 50% αυτών των πολιτών αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, έναντι ποσοστού 30% των πολιτών χωρίς αναπηρία που βρίσκονται στην ίδια συνθήκη.

Η ανάλυση ανά περιφέρεια αναδεικνύει τα ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά κινδύνου φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού σε όλες τις περιφέρειες, με μεγάλες ωστόσο διαφορές στην τιμή του δείκτη, που κυμαίνεται σε ένα εύρος 24 μονάδων (48%-72%).

Γράφημα 2: Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός στα άτομα με σοβαρή αναπηρία/σοβαρό περιορισμό δραστηριότητας 18-64 ετών (2020)

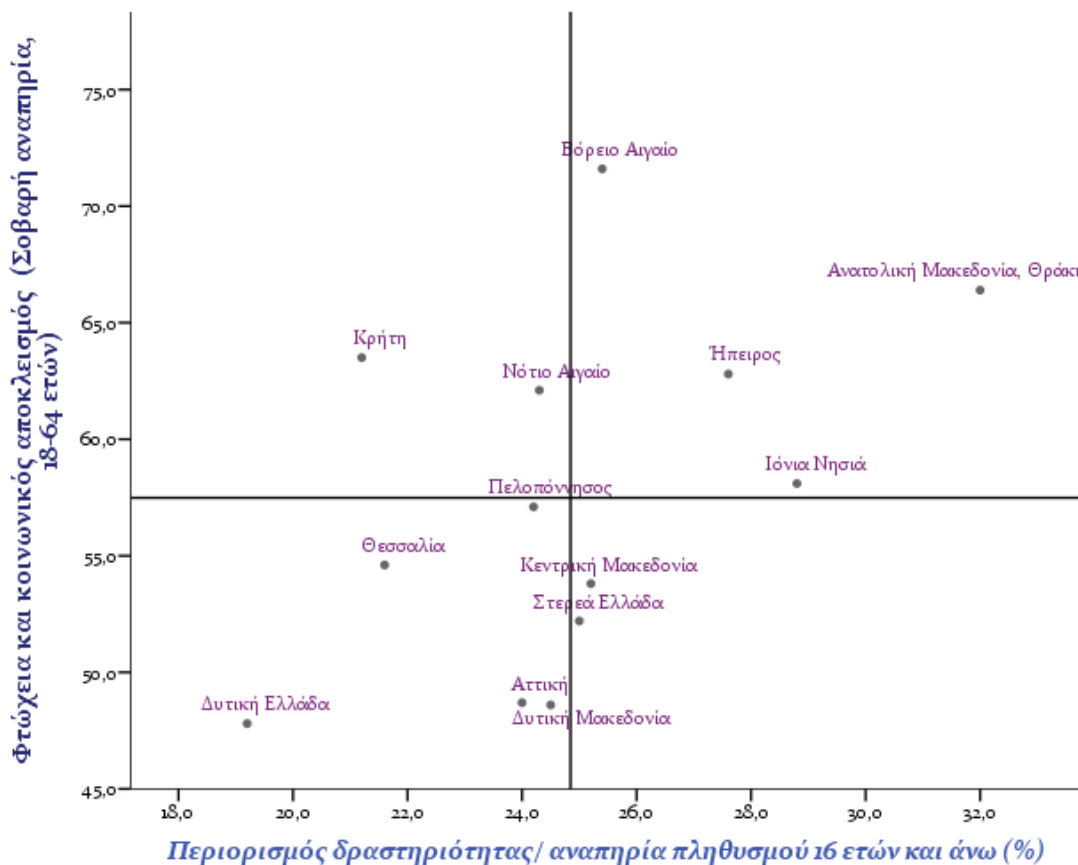
Πηγή στοιχείων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020) Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Οι περιφέρειες με τα δραματικότερα ποσοστά φτωχών και αποκλεισμένων πολιτών με σοβαρή αναπηρία είναι το Βόρειο Αιγαίο, η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη και η Κρήτη, ενώ ακολουθούν η Ήπειρος, το Νότιο Αιγαίο και τα Ιόνια Νησιά.

Στις χαμηλότερες θέσεις της κατάταξης, τοποθετούνται η Δυτική Ελλάδα, η Δυτική Μακεδονία και η Αττική, που ωστόσο και αυτές παρουσιάζουν δυσθεώρητα επίπεδα φτώχειας και αποκλεισμού των ατόμων με σοβαρή αναπηρία, της τάξεως του 50%. Αξιοσημείωτο είναι το εύρημα ότι, με εξαίρεση την Κρήτη, οι Περιφέρειες που καταγράφουν τα υψηλότερα ποσοστά στον δείκτη «φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού» παρουσιάζουν ταυτόχρονα και τις υψηλότερες συχνότητες στον δείκτη ατόμων με περιορισμούς δραστηριότητας/αναπηρία (βλ. προηγούμενη ενότητα). Το εν λόγω δεδομένο αποτυπώνει μια διαφορετική πτυχή της σχέσης της αναπηρίας με τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Η συσχέτιση της συχνότητας της αναπηρίας/περιορισμών δραστηριότητας με τα επίπεδα της φτώχειας και αποκλεισμού αναδεικνύεται στο ακόλουθο γράφημα διασποράς.

Γράφημα 3: Συσχέτιση της συχνότητας της σοβαρής αναπηρίας με τα ποσοστά φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού στα άτομα με σοβαρή αναπηρία 18-64 ετών

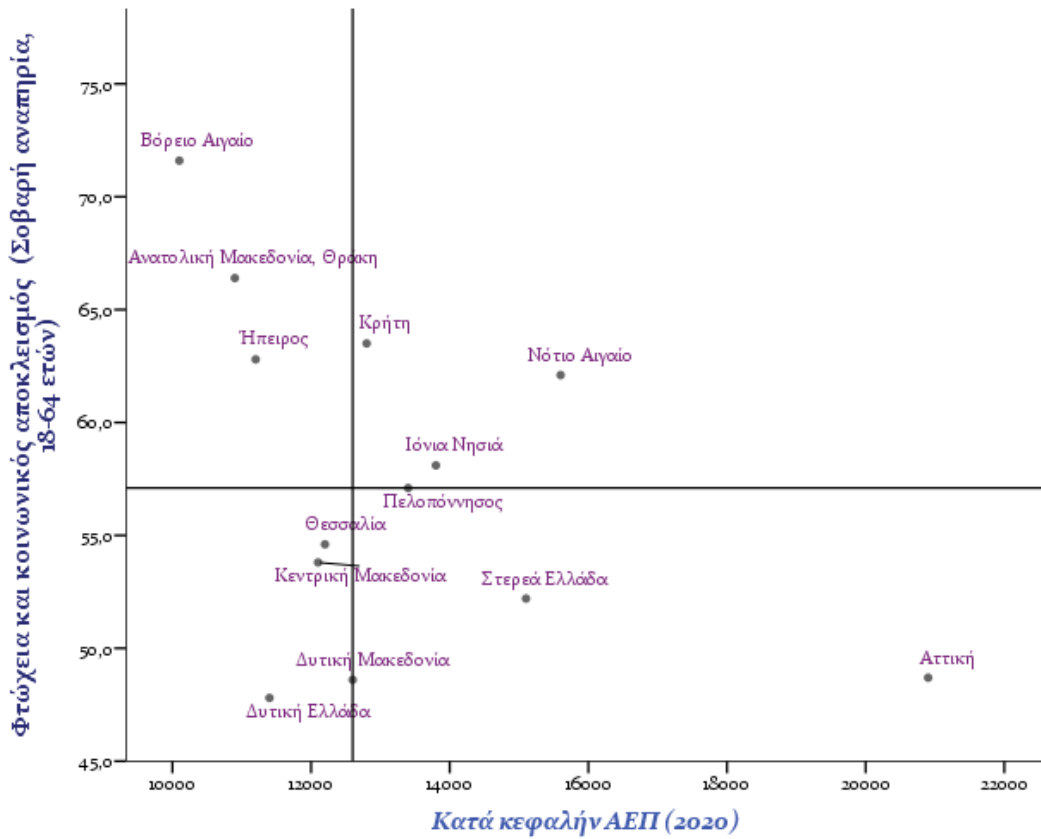
Πηγή στοιχείων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020) Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Λαμβάνοντας υπόψη το Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ των περιφερειών, σχηματίζονται 4 ομάδες Περιφέρειων αναφορικά με τα επίπεδα φτώχειας στον πληθυσμό των ατόμων με αναπηρία, όπως μπορούμε να διακρίνουμε και στο Γράφημα 4 χωρίζονται ως εξής:

- «Φτωχές» περιφέρειες (κατά κεφαλήν ΑΕΠ χαμηλότερο της διάμεσης τιμής) με ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό φτώχειας και αποκλεισμού στα άτομα με σοβαρή αναπηρία: Βόρειο Αιγαίο, Ανατολική Μακεδονία και Θράκη και Ήπειρος.⁶¹ Οι ίδιες περιφέρειες όπως αναφέρθηκε παρουσιάζουν και υψηλές συχνότητες ατόμων με αναπηρία στον πληθυσμό.
- «Πλούσιες» Περιφέρειες (κατά κεφαλήν ΑΕΠ μεγαλύτερο της διάμεσης τιμής) με υψηλό ποσοστό φτώχειας και αποκλεισμού στα άτομα με σοβαρή αναπηρία (υψηλότερο της διάμεσης τιμής): Κρήτη, Νότιο Αιγαίο, Ιόνια Νησιά.
- «Φτωχές» περιφέρειες (κατά κεφαλήν ΑΕΠ χαμηλότερο της διάμεσης τιμής) με επίπεδα φτώχειας και αποκλεισμού χαμηλότερα της διάμεσης τιμής στα άτομα με σοβαρή αναπηρία: Δυτική Ελλάδα, Κεντρική Μακεδονία, Θεσσαλία και η Δυτική Μακεδονία που τοποθετείται ακριβώς στη διάμεση τιμή της κατανομής ως προς το κατά κεφαλήν ΑΕΠ.
- «Πλούσιες» περιφέρειες (κατά κεφαλήν ΑΕΠ μεγαλύτερο της διάμεσης τιμής) με επίπεδα φτώχειας και αποκλεισμού χαμηλότερα της διάμεσης τιμής στα άτομα με σοβαρή αναπηρία: Αττική, Στερεά Ελλάδα, καθώς και η Πελοπόννησος που τοποθετείται ακριβώς στη διάμεση θέση της κατανομής στον δείκτη φτώχειας των ατόμων με σοβαρή αναπηρία.

⁶¹ Μετά το Βόρειο Αιγαίο οι φτωχότερες περιφέρειες της χώρας με βάση το κατά κεφαλήν ΑΕΠ (2020) είναι η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη και η Ήπειρος.

Γράφημα 4: Συσχέτιση του Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ με τα ποσοστά φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού στα άτομα με σοβαρή αναπηρία

Πηγή στοιχείων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020) Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Συγκρίνοντας τα επίπεδα φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού στα άτομα με σοβαρή αναπηρία και στα άτομα χωρίς αναπηρία προκύπτουν σημαντικά στοιχεία σχετικά με τις υφιστάμενες ανισότητες. Στο Γράφημα 5 αποτυπώνεται η κατάταξη των περιφερειών ως προς τον δείκτη «χάσμα φτώχειας ατόμων με σοβαρή αναπηρία»,⁶² ο οποίος αποτυπώνει αυτήν τη διαφορά σε ποσοστιαίες μονάδες και αποτελεί βασικό δείκτη μέτρησης της ανισότητας εις βάρος ευάλωτων πληθυσμιακών ομάδων.

Οι περιφέρειες με τις υψηλότερες τιμές στον υπό εξέταση δείκτη είναι τρεις (3) νησιωτικές περιφέρειες (Ιόνια νησιά, Κρήτη, Βόρειο Αιγαίο), με τα Ιόνια Νησιά να καταγράφουν χάσμα φτώχειας της τάξεως των 39 ποσοστιαίων μονάδων. Ακολουθούν σε φθίνουσα κατάταξη, η Ήπειρος, το Νότιο Αιγαίο και η Ανατολική Μακεδονία & Θράκη, περιφέρειες με χάσμα φτώχειας υψηλότερο της διάμεσης τιμής.

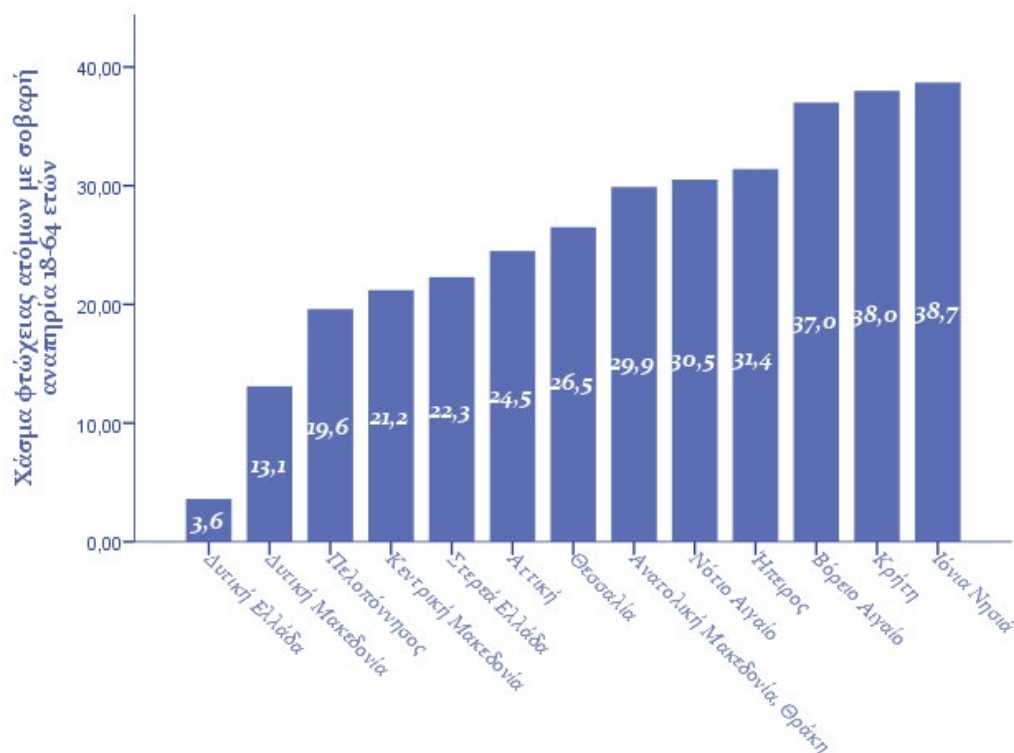
⁶² Ως χάσμα φτώχειας των ατόμων με σοβαρή αναπηρία ορίζεται η διαφορά στο ποσοστό φτώχειας και αποκλεισμού των ατόμων με σοβαρή αναπηρία και των ατόμων χωρίς αναπηρία.

Παρότι λοιπόν οι νησιωτικές περιφέρειες με εξαίρεση το Βόρειο Αιγαίο διατηρούν το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε επίπεδα υψηλότερα από τη μέση τιμή των δεκατριών (13) Περιφερειών, χαρακτηρίζονται από μεγάλη ανισότητα αναφορικά με το βιοτικό επίπεδο των ατόμων με αναπηρία.

Το Βόρειο Αιγαίο, η Ανατολική Μακεδονία & Θράκη και η Ήπειρος αποτελούν περιφέρειες που παρουσιάζουν ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα φτώχειας τόσο στα άτομα με αναπηρία όσο και στον γενικό πληθυσμό και ταυτόχρονα χαρακτηρίζονται από διευρυμένο χάσμα φτώχειας.

Αντίθετα, στο κάτω άκρο της κατανομής τοποθετούνται οι περιφέρειες της Δυτικής Ελλάδας και της Δυτικής Μακεδονίας οι οποίες χαρακτηρίζονται από χαμηλό ΑΕΠ, ενώ καταγράφουν περιορισμένη απόκλιση των ποσοστών φτώχειας στο πληθυσμό με και χωρίς αναπηρία. Ακολουθεί η Πελοπόννησος με το τρίτο (3^ο) μικρότερο χάσμα φτώχειας, μια περιφέρεια που παρά το σχετικά υψηλότερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ της, εμφανίζει γενικευμένα και υψηλά επίπεδα φτώχειας στον γενικό πληθυσμό.

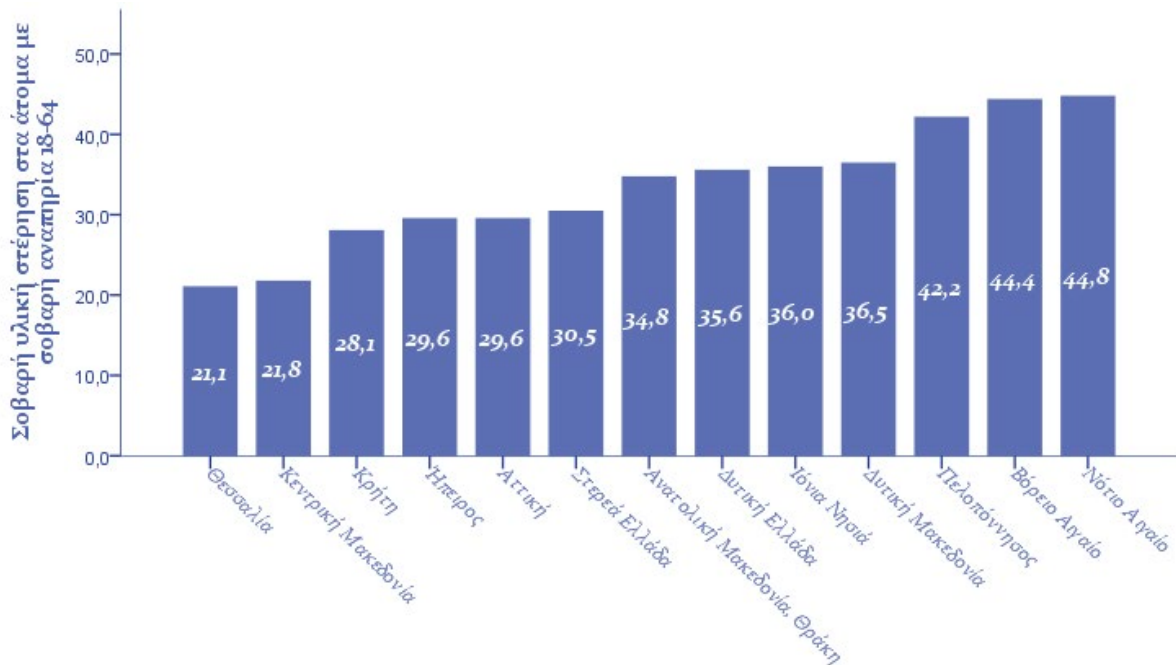
Γράφημα 5: Χάσμα φτώχειας ατόμων με σοβαρή αναπηρία 18-64 ετών (2020)

Πηγή στοιχείων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020) Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Οι σοβαρές υλικές στερήσεις που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία, καθιστούν για μεγάλο τμήμα αυτού του πληθυσμού αδύνατη την πρόσβαση σε ένα ανεκτό επίπεδο διαβίωσης. Τα άτομα με σοβαρή αναπηρία που διαμένουν στις περιφέρειες Νότιου και Βόρειου Αιγαίου καθώς και στην Περιφέρεια Πελοποννήσου αντιμετωπίζουν σε μεγαλύτερο ποσοστό σοβαρές υλικές στερήσεις, ενώ ακολουθούν οι κάτοικοι της Δυτικής Μακεδονίας, των Ιόνιων Νησιών και της Δυτικής Ελλάδας. Η υλική στέρηση στα άτομα με σοβαρή αναπηρία, διαπιστώνουμε ότι είναι αυξημένη και σε περιφέρειες που παρότι δεν σημειώνουν συγκριτικά τις υψηλότερες τιμές στον δείκτη φτώχειας και αποκλεισμού των ατόμων με σοβαρή αναπηρία, καταγράφουν όμως υψηλά ποσοστά φτώχειας και αποκλεισμού και στον γενικό πληθυσμό όπως η Πελοπόννησος και η Δυτική Μακεδονία και η Δυτική Ελλάδα.

Γράφημα 6: Ποσοστό πληθυσμού με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) που αντιμετωπίζει σοβαρές υλικές στερήσεις (2020)

Πηγή στοιχείων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020) Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

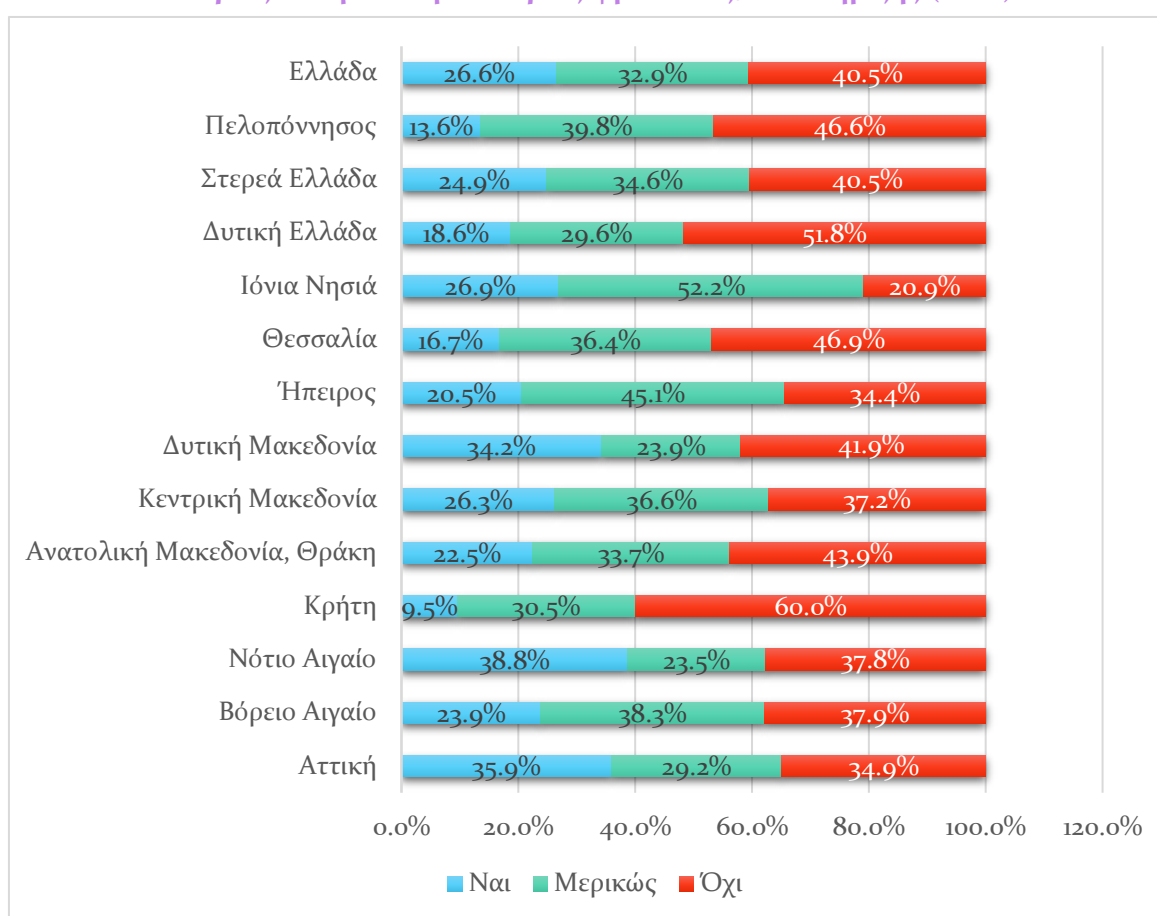
Κάλυψη εξειδικευμένων αναγκών και φροντίδα/υποστήριξη των ατόμων με αναπηρία

Τα νοικοκυριά με μέλη που χρειάζονται φροντίδα ή υποστήριξη αφορούν μια ευρύτερη ομάδα νοικοκυριών με μέλη που χρήζουν φροντίδας⁶³ είτε λόγω αναπηρίας είτε λόγω

⁶³ Αυτή η φροντίδα μπορεί να περιλαμβάνει τόσο την καθημερινή ατομική φροντίδα, όπως βοήθεια με το φαγητό, το ντύσιμο, την προσωπική υγιεινή, τη μετακίνηση μέσα στο σπίτι, καθώς και τη βοήθεια σε εκτός σπιτιού δραστηριότητες, όπως στην πραγματοποίηση αγορών, στη μετακίνηση προς τον γιατρό ή τον χώρο εκπαίδευσης, στη διαχείριση των οικονομικών και καθημερινών διοικητικής φύσεως θεμάτων (π.χ. πληρωμή λογαριασμών) κ.ά.

χρόνιων προβλημάτων υγείας ή μεγάλης ηλικίας. Σε επίπεδο χώρας, εξ αυτών των νοικοκυριών, μόνο το 27% έχουν την οικονομική δυνατότητα με βάση το συνολικό τους εισόδημα να ανταπεξέλθουν πλήρως στις εξειδικευμένες ανάγκες των μελών που χρήζουν φροντίδας/υποστήριξης, όπως εξειδικευμένες υπηρεσίες φροντίδας, αποκατάστασης ή εκπαίδευσης ή στην αγορά τεχνικών βοηθημάτων κ.ά. Η ανάλυση ανά περιφέρεια φανερώνει υψηλά ποσοστά νοικοκυριών που αδυνατούν να καλύψουν τις εξειδικευμένες ανάγκες των μελών τους σε όλες τις Περιφέρειες της χώρας, ενώ τα χειρότερα ποσοστά καταγράφονται στις περιφέρειες της Κρήτης, της Δυτικής Ελλάδας, της Θεσσαλίας, και στην Πελοπόννησο.

Γράφημα 7: Οικονομική δυνατότητα των νοικοκυριών να καλύψουν τις εξειδικευμένες ανάγκες των μελών με ανάγκες φροντίδας/υποστήριξης (2020)

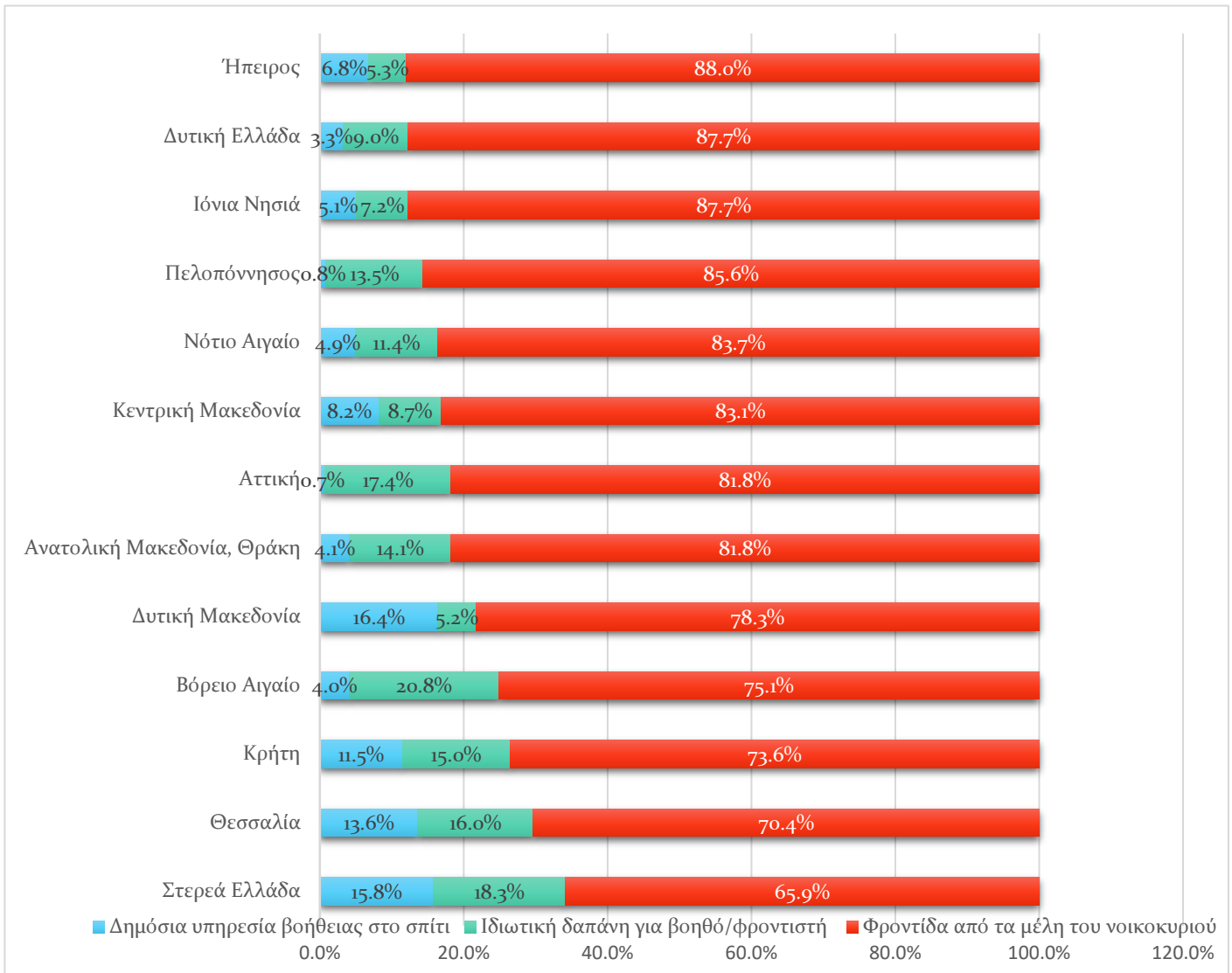

Πηγή στοιχείων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)
Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Αναφορικά με την κάλυψη των αναγκών φροντίδας των μελών με αναπηρία, χρόνια πρόβλημα υγείας ή μεγάλη ηλικία, στη μεγάλη πλειονότητα των νοικοκυριών, οι ανάγκες καλύπτονται πρωτίστως από τα ίδια τα μέλη των νοικοκυριών σε όλες τις Περιφέρειες της χώρας (Ελλάδα: 81,4%).

Τα ποσοστά των νοικοκυριών που αναφέρουν ως πρώτο τρόπο κάλυψης των αναγκών φροντίδας την παροχή από τα ίδια τα μέλη είναι υψηλότερο από το εθνικό κυρίως στις περιφέρειες Ηπείρου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίων Νήσων, ενώ συγκριτικά χαμηλότερες συχνότητες καταγράφονται στη Στερεά Ελλάδα, στη Θεσσαλία και στην Κρήτη.

Γράφημα 8: Κύριος τρόπος κάλυψης των αναγκών φροντίδας /υποστήριξης σε νοικοκυριά με μέλη με αναπηρία/χρόνιο πρόβλημα υγείας/μεγάλη ηλικία (2020)

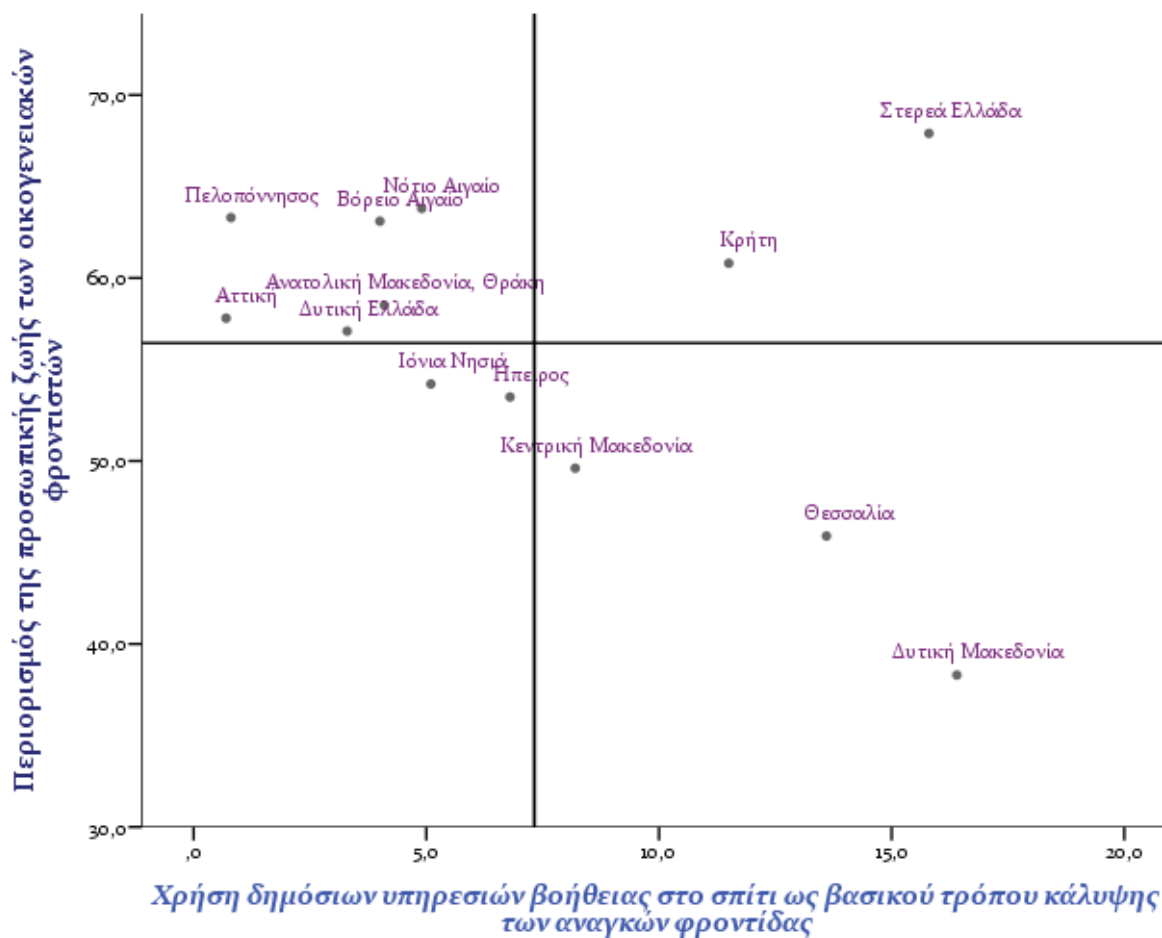

*Πηγή στοιχείων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)
Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας*

Παρότι η χρήση κρατικών υπηρεσιών βοήθειας στο σπίτι ως κύριος τρόπος κάλυψης των αναγκών φροντίδας είναι ιδιαίτερα μειοψηφική σε επίπεδο χώρας, η ανάλυση των στοιχείων και η διαγραμματική απεικόνιση τους αναδεικνύει τη θετική επίδραση των υπηρεσιών αυτών αναφορικά με την επιβάρυνση των οικογενειών και των μελών που φροντίζουν τα άτομα με αναπηρία ή άλλες ανάγκες φροντίδας/ υποστήριξης.

Εξαιρώντας την Κρήτη και τη Στερεά Ελλάδα,⁶⁴ στο ακόλουθο διάγραμμα διαπιστώνεται η αρνητική συσχέτιση του περιορισμού των φροντιστών με τη χρήση δημόσιων υπηρεσιών βοήθειας στο σπίτι.

Γράφημα 9: Συσχέτιση της χρήσης δημόσιων υπηρεσιών βοήθειας στο σπίτι και του περιορισμού των οικογενειακών φροντιστών (2020)

Πηγή στοιχείων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)
Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Πρόσβαση στην υγεία

Αναμφίβολα η πανδημία έφερε στο προσκήνιο τις τραγικές συνέπειες της χρόνιας υποβάθμισης του Εθνικού Συστήματος Υγείας (ΕΣΥ) ως απόρροια των πολιτικών λιτότητας των τελευταίων ετών και ανέδειξε με τον σκληρότερο τρόπο τις διακρίσεις και τους αποκλεισμούς που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις και

⁶⁴ Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι, προκειμένου να προσδιοριστούν οι παράγοντες διαφοροποίησης για περιπτώσεις που αποκλίνουν από τις γενικές τάσεις που καταγράφονται, όπως εδώ η Κρήτη και η Στερεά Ελλάδα, χρειάζεται πρόσθετη ποιοτική διερεύνηση καθώς και ανάλυση με βάση τα λοιπά κοινωνικά χαρακτηριστικά των νοικοκυριών των περιφερειών και των μελών φροντιστών (π.χ. ηλικία φροντιστών), αλλά και σε συνάρτηση με τις τοπικές πολιτισμικές ιδιαιτερότητες.

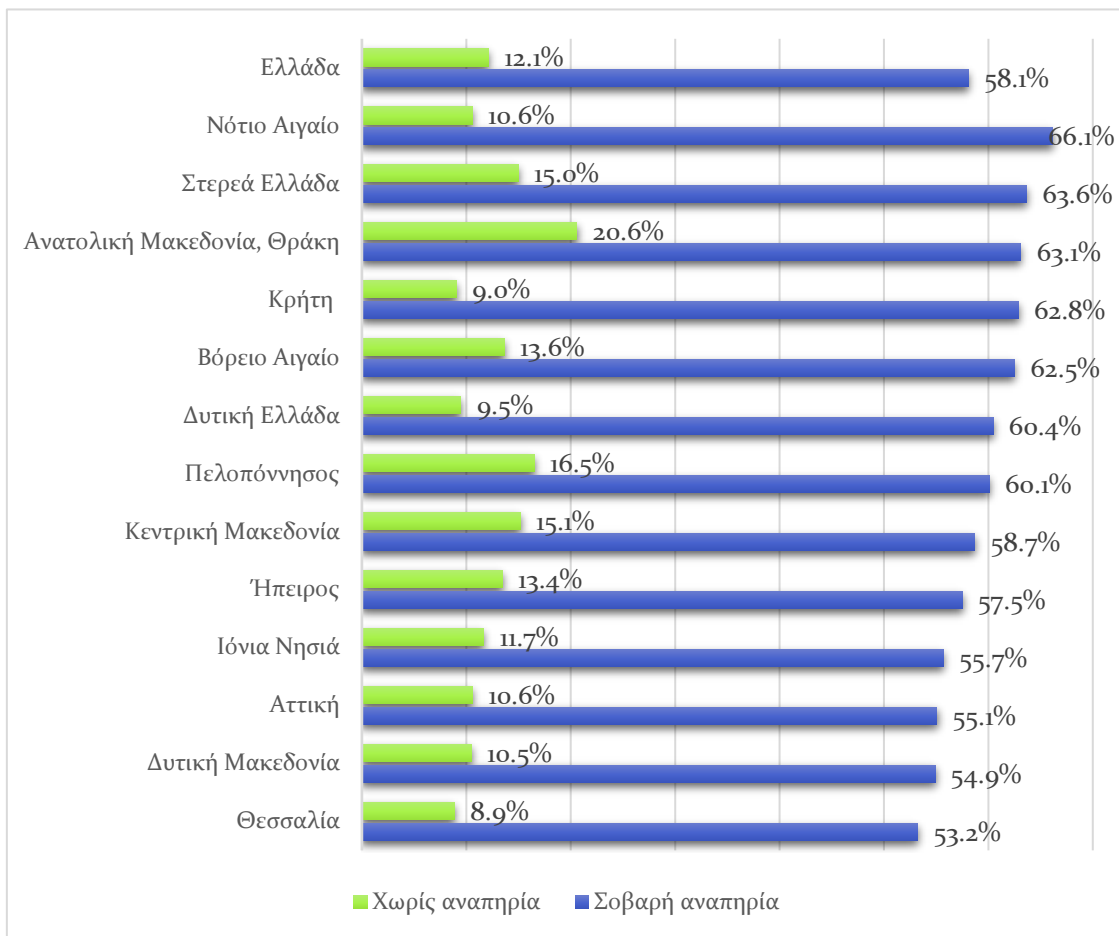
στον τομέα της υγείας. Σε επίπεδο χώρας, η Ελλάδα καταγράφει ένα από τα μεγαλύτερα ποσοστά πολιτών με ανικανοποίητες ανάγκες υγείας μεταξύ των χωρών της ΕΕ, ενώ στα άτομα με αναπηρία οι δείκτες ανικανοποίητων αναγκών υγείας καταγράφουν πολύ υψηλές τιμές.

Μεσοσταθμικά, 6 στα 10 άτομα με σοβαρή αναπηρία αναφέρουν ότι υπήρξε μία τουλάχιστον περίπτωση τους τελευταίους 12 μήνες που δεν υποβλήθηκαν σε εξέταση ή θεραπεία για την οποία υπήρχε ένδειξη ή ανάγκη, ενώ σε αντίστοιχη συνθήκη βρέθηκε να είναι 1 στα 10 άτομα χωρίς αναπηρία.

Όπως γίνεται φανερό στο Γράφημα 10, ο σχετικός δείκτης είναι πολύ υψηλός σε όλες τις περιφέρειες. Ωστόσο, οι Περιφέρειες με τις υψηλότερες συχνότητες πολιτών με σοβαρή αναπηρία και ανικανοποίητες ανάγκες υγείας είναι το *Νότιο Αιγαίο*, η *Στερεά Ελλάδα*, η *Ανατολική Μακεδονία και Θράκη*, η *Κρήτη* και το *Βόρειο Αιγαίο*.

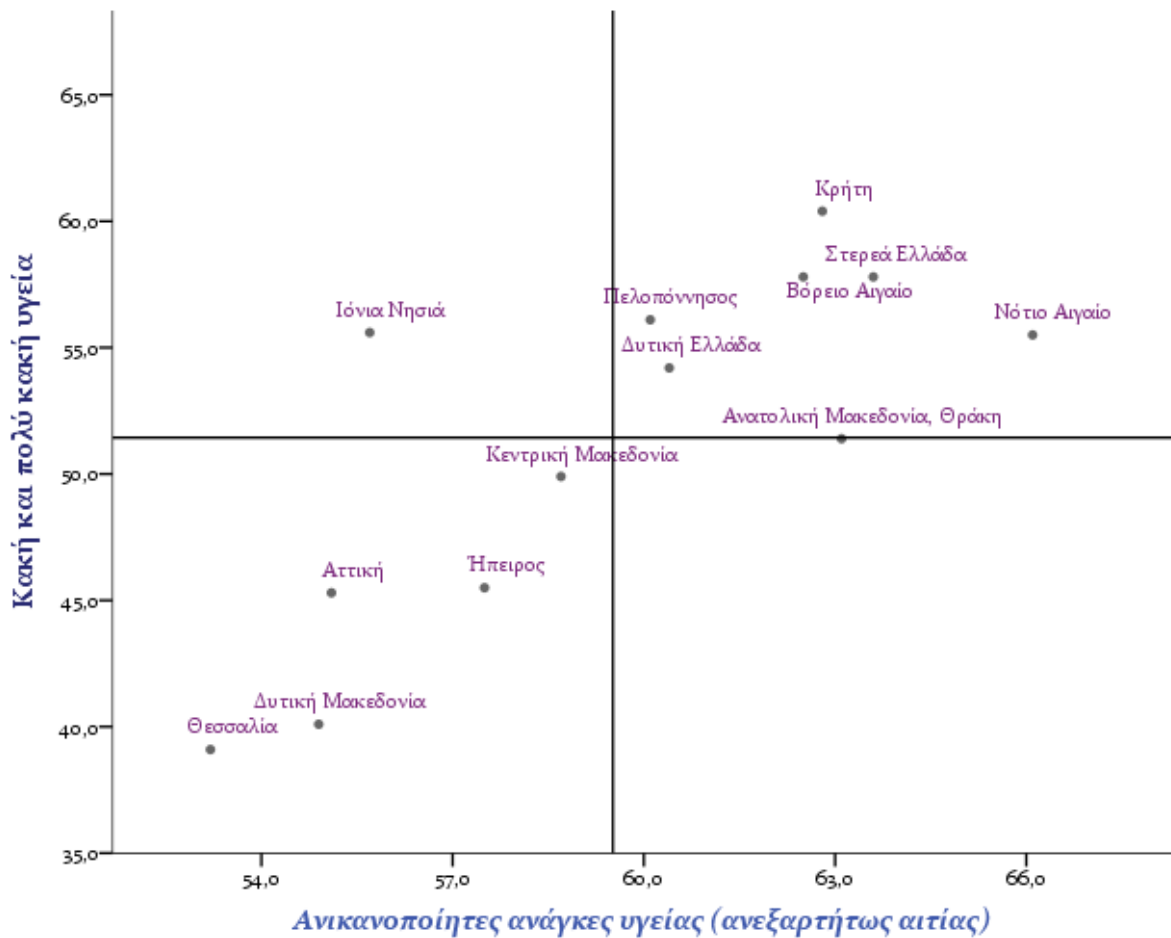
Γράφημα 10: Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία και χωρίς αναπηρία που αναφέρουν ανικανοποίητες ανάγκες υγείας, ανεξαρτήτως αιτιολογίας (2020)

Πηγή στοιχείων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)
Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Στο Γράφημα 11, αποτυπώνεται η συσχέτιση του επιπέδου ανικανοποίητων αναγκών υγείας ανεξαρτήτως αιτιολογίας, με την υποκειμενική αξιολόγηση της κατάστασης υγείας των ατόμων με σοβαρή αναπηρία ως «κακή ή πολύ κακή». Συμπεραίνουμε ότι στις περιφέρειες με μεγαλύτερο ποσοστό ανικανοποίητων αναγκών υγείας οι πολίτες με αναπηρία βιώνουν σε μεγαλύτερη συχνότητα την κατάσταση υγείας τους ως «κακή/πολύ κακή».

Γράφημα 11: Συσχέτιση των ανικανοποίητων αναγκών υγείας με την υποκειμενική αξιολόγηση της κατάστασης υγείας των ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020)

*Πηγή στοιχείων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)
Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας*

Η εξέταση των λόγων για τους οποίους τα άτομα με αναπηρία δεν υποβλήθηκαν σε ιατρική εξέταση ή θεραπεία παρότι υπήρχε ανάγκη/ένδειξη, φανερώνει πρόσθετες διαφοροποιήσεις ανά περιφέρεια. Σύμφωνα με τη μεθοδολογία της Eurostat για το συγκεκριμένο ερώτημα της έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (EU-SILC), οι αναφερόμενοι λόγοι διαχωρίζονται σε αυτούς που σχετίζονται με την οργάνωση και τη λειτουργία των υπηρεσιών και δομών υγείας (Κόστος υπηρεσίας/πολύ ακριβή η επίσκεψη ή η θεραπεία, μεγάλη απόσταση από το γιατρό/δεν υπάρχουν μέσα συγκοινωνίας, μεγάλη λίστα αναμονής) και σε προσωπικούς

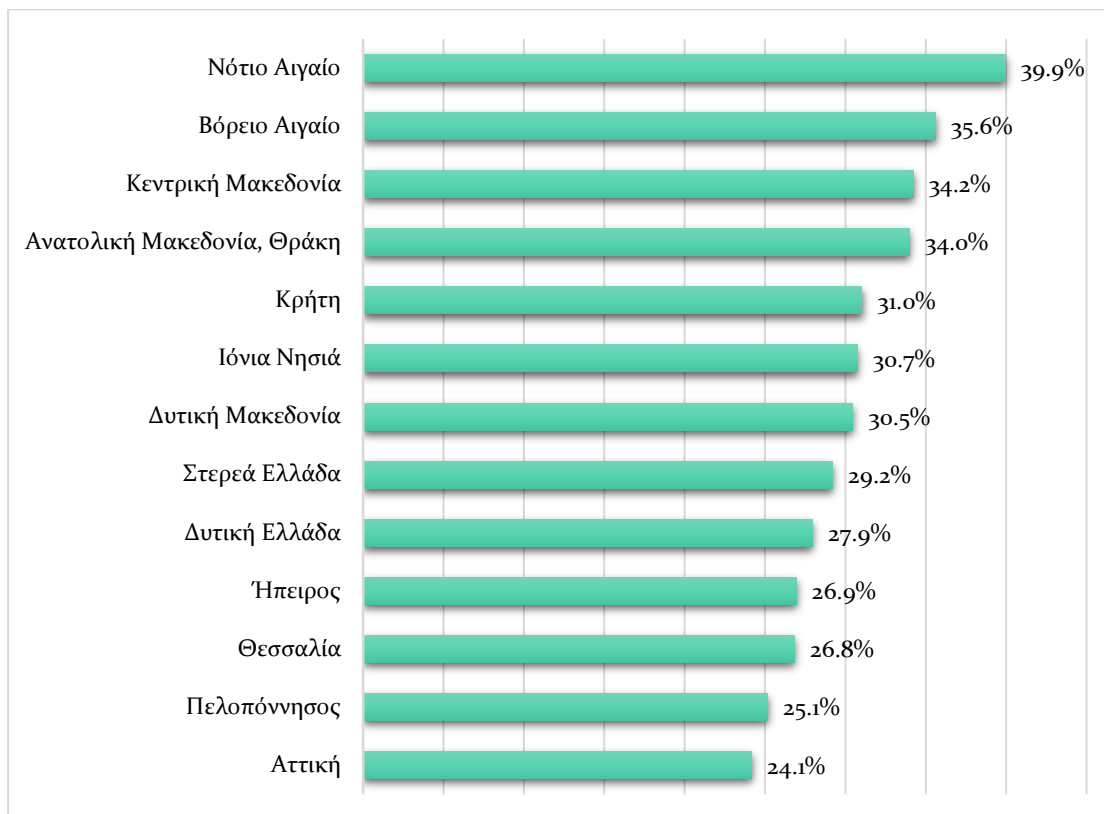
λόγους, όπως ο φόβος για το γιατρό ή η προσδοκία για βελτίωση της υγείας, η έλλειψη χρόνου κ.ά.

Το 2020, το 29% των πολιτών της χώρας με σοβαρή αναπηρία, δεν ικανοποίησε ανάγκες σε ιατρική εξέταση ή θεραπεία τους τελευταίους 12 μήνες, λόγω εμποδίων που σχετίζονται με την ανεπάρκεια του συστήματος.

Η ανάλυση του δείκτη ανά περιφέρεια υποδεικνύει ένα ξεκάθαρο διαχωρισμό ανάμεσα στη νησιωτική και Βόρεια Ελλάδα από τη μια και στη μητροπολιτική περιφέρεια της Αττικής και την υπόλοιπη ηπειρωτική χώρα από την άλλη, με την πρώτη ομάδα περιφερειών (περιφέρειες Βόρειας Ελλάδας και νησιωτικές περιφέρειες) να καταγράφουν σημαντικά υψηλότερα ποσοστά ανικανοποίητων αναγκών υγείας λόγω συστημικών εμποδίων.

Γράφημα 12: Ανικανοποίητες ανάγκες υγείας στα άτομα με σοβαρή αναπηρία λόγω συστημικών εμποδίων/ ελλείψεων του συστήματος υγείας (2020)

Πηγή στοιχείων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)
Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Πρόσβαση στην εκπαίδευση

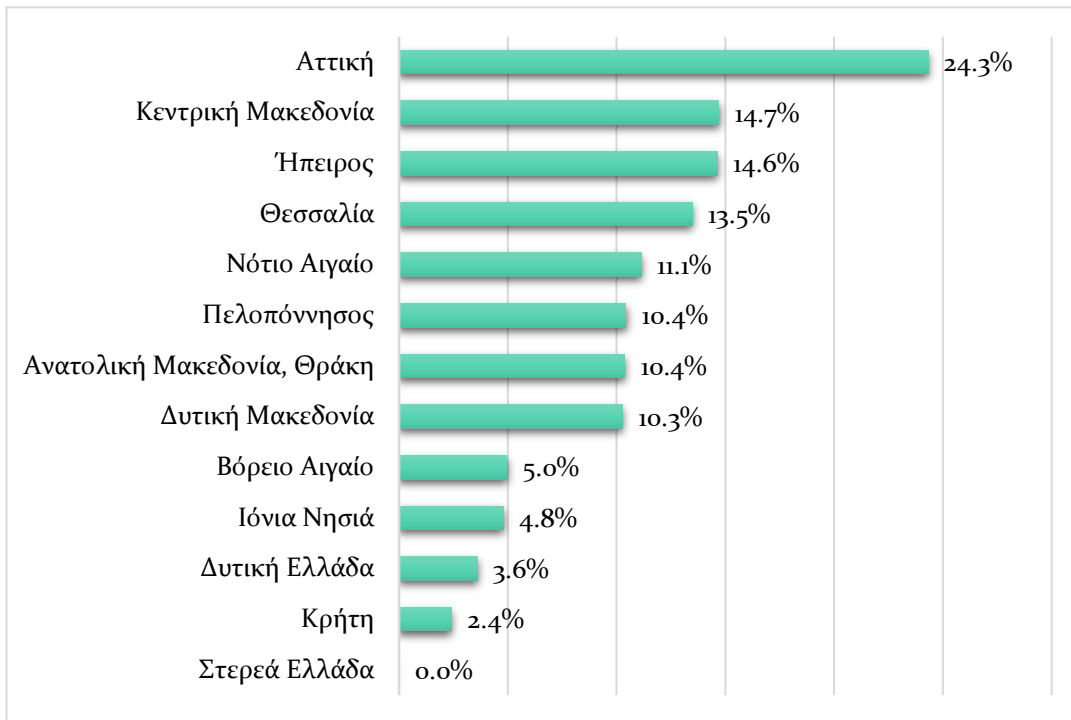
Η εκπαίδευση δεν αποτελεί μόνο ένα θεμελιώδες δικαίωμα, αλλά και σημαντικό καταλύτη για την εκπλήρωση πολλών άλλων δικαιωμάτων, του δικαιώματος στην εργασία, σε ένα αποδεκτό επίπεδο διαβίωσης, στη συμμετοχή στην κοινωνική και πολιτιστική ζωή, στην άσκηση των πολιτικών δικαιωμάτων. Για τα άτομα με αναπηρία η εκπαίδευση έχει πρόσθετη σημασία, ασκώντας καθοριστικό αντίκτυπο στην αυτονομία και την ανεξαρτησία τους, στη δυνατότητά τους να ζήσουν μια ζωή με αξιοπρέπεια και αυτο-καθορισμό. Παρά τη νομοθετική κατοχύρωση του δικαιώματος των ατόμων με αναπηρία σε ισότιμη, ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση (Άρθρο 24 της Σύμβασης), η πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στην εκπαίδευση εξακολουθεί σε όλη την επικράτεια να είναι πολύ περιορισμένη.

Σε επίπεδο χώρας, το ποσοστό των ατόμων με σοβαρή αναπηρία που έχουν ολοκληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση (στην ηλικιακή ομάδα 25 με 64 ετών) υπολογίζεται στο 15,8%, έναντι του 32,4% στον πληθυσμό χωρίς αναπηρία.

Η ανάλυση ανά Περιφέρεια δείχνει μεγάλες διαφορές στο επίπεδο πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία στην εκπαίδευση, με τους κατοίκους της Αττικής να έχουν περισσότερο διευρυμένη πρόσβαση συγκριτικά με τους υπόλοιπους πολίτες με αναπηρία. Ωστόσο, ακόμα και στη μητροπολιτική περιφέρεια της Αττικής, το εκπαιδευτικό χάσμα ανάμεσα στα άτομα με σοβαρή αναπηρία και στα άτομα χωρίς αναπηρία είναι τεράστιο, με τους δεύτερους να σημειώνουν σχεδόν διπλάσιο ποσοστό πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

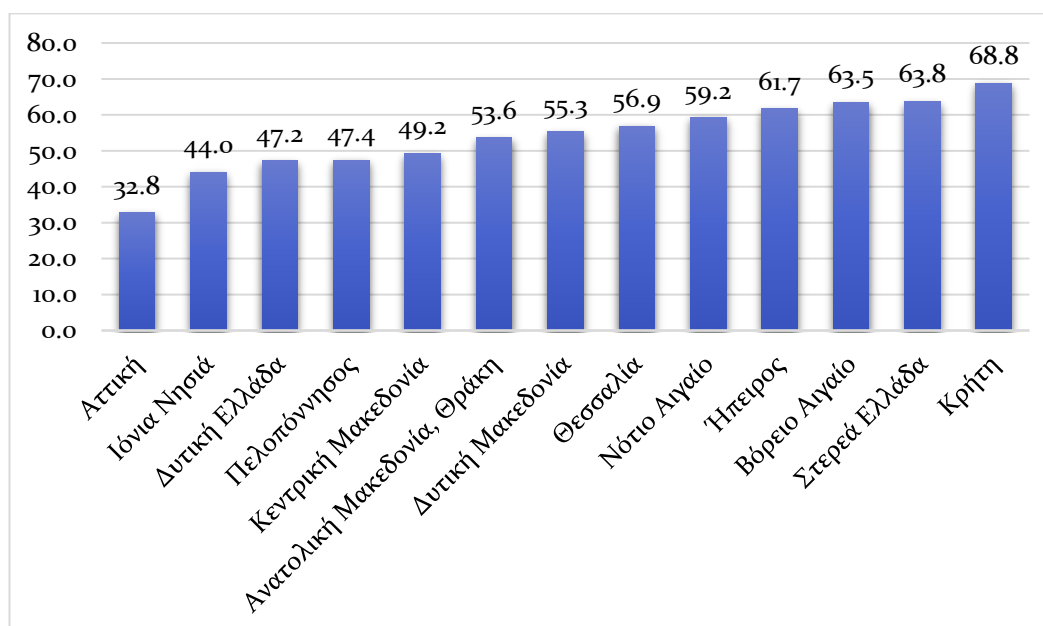
Γράφημα 13: Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία και ηλικία 25 -64 ετών που έχουν πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (2020)

*Πηγή στοιχείων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)
Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας*

Στο επόμενο γράφημα, Γράφημα 14, παρουσιάζονται τα ποσοστά των ατόμων με σοβαρή αναπηρία με υψηλότερο εκπαιδευτικό επίπεδο την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, με τις Περιφέρειες της Κρήτης, της Στερεάς Ελλάδας, του Βορείου Αιγαίου και της Ηπείρου να καταγράφουν τα υψηλότερα ποσοστά, διπλάσια σε σύγκριση με την περιφέρεια της Αττικής.

Γράφημα 14: Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία με ανώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο την κατώτερη δευτεροβάθμια (2020)

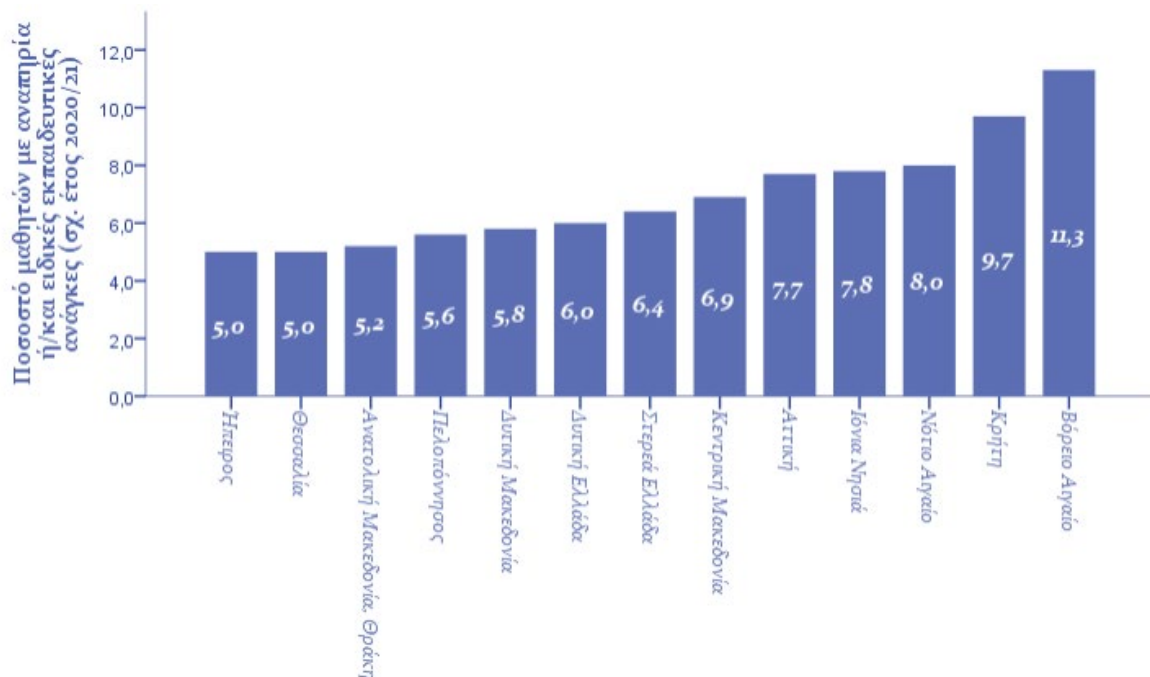
*Πηγή στοιχείων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)
Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας*

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Πληροφοριακού Συστήματος My-School του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων (Σχ. Έτος 2020-2021) που επεξεργάστηκε το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας, το Σχ. Έτος 2020-21, οι μαθητές/τριες με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (με ή χωρίς γνωμάτευση), που φοίτησαν σε γενικά και ειδικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αποτέλεσαν το 7% του μαθητικού πληθυσμού της χώρας.

Η συχνότητα αυτή διαφέρει ανά περιφέρεια, με τις υψηλότερες συγκεντρώσεις να σημειώνονται στη νησιωτική χώρα.⁶⁵ Στην περιφέρεια Βορείου Αιγαίου σημειώνεται το μεγαλύτερο ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο σύνολο του μαθητικού πληθυσμού (11,3%), ενώ ακολουθεί η Κρήτη (9,7%), η περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου (8%) και η περιφέρεια Ιονίων Νήσων (7,8%).

⁶⁵ Οι περιφερειακές αυτές διαφοροποιήσεις χρήζουν ποιοτικής διερεύνησης, ώστε να αποσαφηνιστεί εάν οφείλονται σε πραγματικές διαφορές αναφορικά με τη συχνότητα εμφάνισης ορισμένων κατηγοριών αναπηρίας ή ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών, ή συνδέονται με περιφερειακές διαφοροποιήσεις ως προς την πρόσβαση των μαθητών/τριών στο σύστημα αξιολόγησης -πιστοποίησης (ζητήματα περιφερειακής λειτουργίας και επάρκειας των ΚΕΔΑΣΥ) και στις υποστηρικτικές υπηρεσίες, ή ακόμα συνδέονται με τοπικές ιδιαιτερότητες ως προς τις αντιλήψεις σχετικά με την αναπηρία.

Γράφημα 15: Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες επί του συνολικού μαθητικού πληθυσμού (Σχ. Έτος 2020-21)

Πηγή: Υπουργείο Παιδείας, ΠΣ My-School
Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Η συντριπτική πλειονότητα των μαθητών/τριών με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη χώρα φοιτούν σε γενικά σχολεία [περίπου οι εννέα (9) στους δέκα (10)]. Εδώ ξεχωρίζουν, με σημαντικά υψηλότερα του εθνικού, τα ποσοστά μαθητών/τριών που φοιτούν σε ειδικά σχολεία στις περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Δυτικής Ελλάδας και Θεσσαλίας.

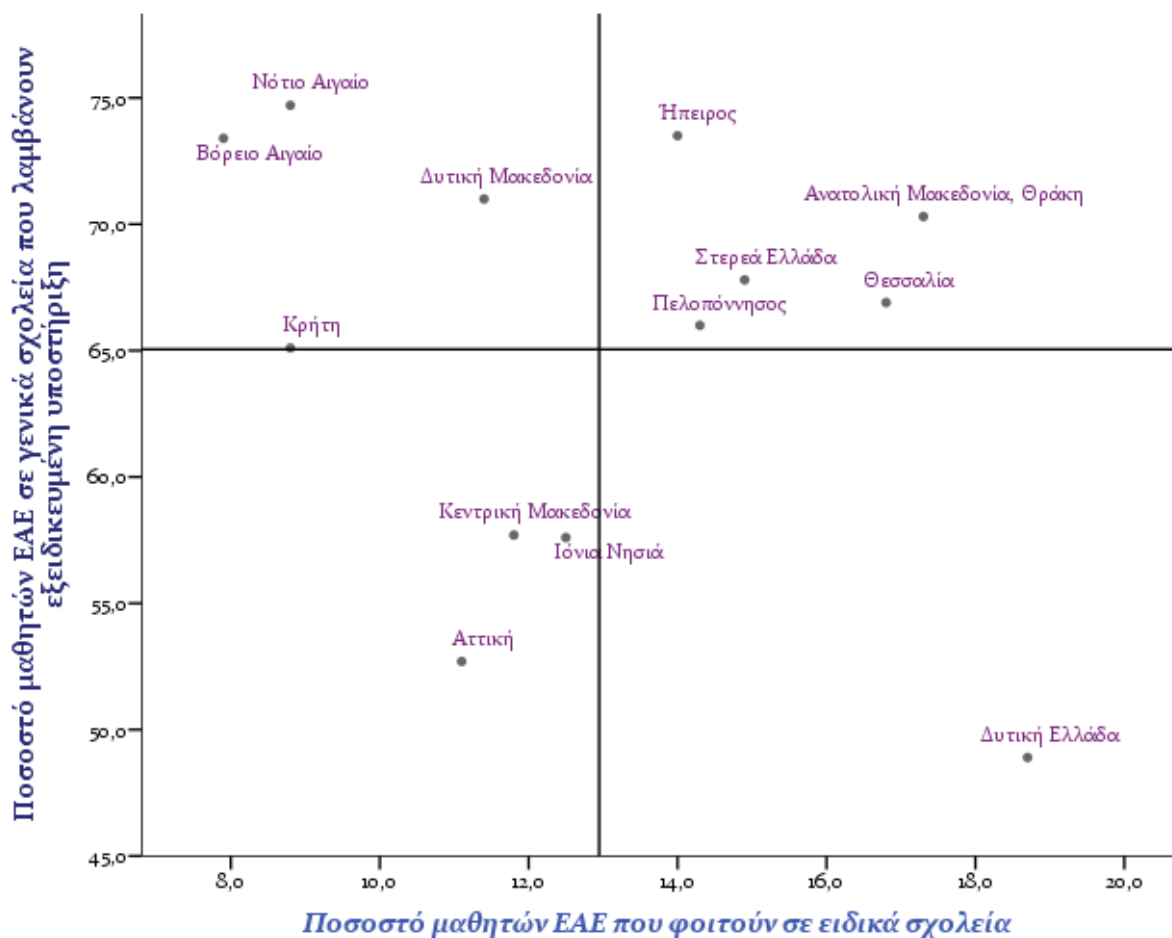
Ωστόσο, οι διαφορετικές αναλογίες φοίτησης σε ειδικά και γενικά σχολεία πρέπει να εξεταστούν και σε συνάρτηση με τις γεωγραφικές διαφοροποιήσεις αναφορικά με τη διαθεσιμότητα των Σχολικών Μονάδων Ειδικής Αγωγής (ΣΜΕΑ) σε κάθε περιφέρεια.

Γεγονός είναι ότι, η de facto εγγραφή των μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στα γενικά σχολεία, δεν εξασφαλίζει την ουσιαστική ένταξη και την ισότιμη συμμετοχή τους. Παράλληλα, μέχρι και σήμερα, είναι άγνωστος ο αριθμός των παιδιών με αναπηρία που βρίσκονται εκτός του εκπαιδευτικού συστήματος, καθώς δεν υπάρχει σχετικό σύστημα καταγραφής, ενώ εκλείπουν σημαντικά δεδομένα αναφορικά με τη μαθητική διαρροή των μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Οι μαθητές/τριες με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες έχουν δικαίωμα να απολαμβάνουν εξειδικευμένη υποστήριξη εντός του γενικού εκπαιδευτικού συστήματος ώστε να αναπτύξουν στο μέγιστο τις ικανότητες τους και να επιτυγχάνεται η ουσιαστική συμπερίληψη τους στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η Δυτική Ελλάδα, η Αττική, τα Ιόνια Νησιά και η Κεντρική Μακεδονία καταγράφουν τα χαμηλότερα ποσοστά μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες που λαμβάνουν εξειδικευμένη υποστήριξη εντός των γενικών σχολείων.

Η Δυτική Ελλάδα αποτελεί μια ιδιαίτερη περίπτωση, που όπως φαίνεται και στο ακόλουθο γράφημα, καταγράφει ταυτόχρονα τη μεγαλύτερη συχνότητα μαθητών/τριών που φοιτούν σε διαχωρισμένα πλαίσια (Ειδικά σχολεία), καθώς και το χαμηλότερο ποσοστό εξειδικευμένης υποστήριξης των μαθητών/τριών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (ΕΑΕ) στη γενική εκπαίδευση.

Γράφημα 16: Ποσοστό μαθητών/τριών ΕΑΕ σε ειδικά σχολεία και ποσοστό μαθητών/τριών ΕΑΕ που λαμβάνουν εξειδικευμένη υποστήριξη εντός των γενικών σχολείων (σχ. Έτος 2020-21)

Πηγή: Υπουργείο Παιδείας, ΠΣ My-School
Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Πρόσβαση στην Απασχόληση

Τα δεδομένα που παρουσιάζονται σε αυτή την ενότητα αποτυπώνουν τη γενική δυσμενή συνθήκη στον τομέα της απασχόλησης για τα άτομα με αναπηρία. Παρά τις περιφερειακές διαφοροποιήσεις, συνάγεται το συμπέρασμα ότι το πεδίο της απασχόλησης εξακολουθεί να αποτελεί για τα άτομα με αναπηρία σε όλη την Ελλάδα, πεδίο απροσπέλαστο, πεδίο σημαντικών φραγμών και διακρίσεων.

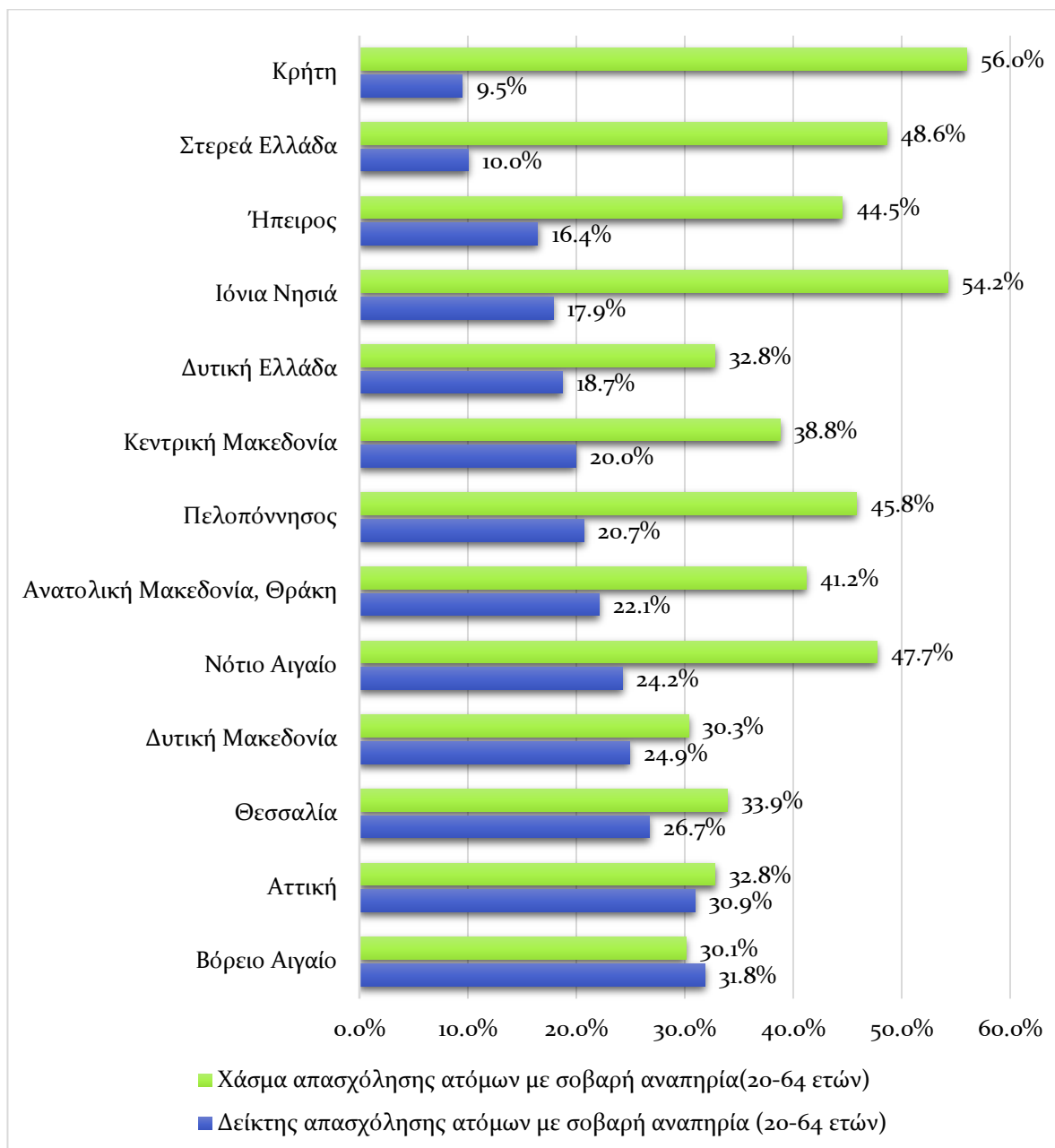
Τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία αναφορικά με την επαγγελματική τους ένταξη είναι πολλαπλά, μεταξύ των οποίων ιδιαίτερα σημαντικά είναι: α) η έλλειψη προσβάσιμων και φιλικών προς την αναπηρία εργασιακών περιβαλλόντων και η μη παροχή αναγκαίων εύλογων προσαρμογών, β) τα αρνητικά στερεότυπα και οι λανθασμένες αντιλήψεις των εργοδοτών για τα άτομα με αναπηρία και τις εργασιακές τους ικανότητες, και γ) η περιορισμένη πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στην εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση.

Ο δείκτης απασχόλησης των ατόμων με σοβαρή αναπηρία κυμαίνεται σε ένα εύρος 20 περίπου μονάδων, με την Κρήτη να καταγράφει το χαμηλότερο ποσοστό απασχολούμενων ατόμων με σοβαρή αναπηρία, το οποίο ανέρχεται μόλις στο 9,5% του συνόλου των ατόμων με αναπηρία ηλικίας 20-64 ετών.

Το χάσμα απασχόλησης,⁶⁶ που αποτυπώνει την ανισότητα σε όρους πρόσβασης στην εργασία, επίσης παρουσιάζει μεγάλη διακύμανση μεταξύ των περιφερειών. Στην Κρήτη και στα Ιόνια Νησιά καταγράφεται χάσμα απασχόλησης 56 και 54 μονάδες αντίστοιχα, ενώ ακολουθεί η Στερεά Ελλάδα και το Νότιο Αιγαίο. Το Βόρειο Αιγαίο και η Δυτική Μακεδονία σημειώνουν χάσμα της τάξεως των 30 μονάδων που είναι και το χαμηλότερο στο επίπεδο των περιφερειών.

⁶⁶ Ως χάσμα απασχόλησης των ατόμων με αναπηρία, ορίζεται η διαφορά του ποσοστού των απασχολούμενων ατόμων με αναπηρία από το ποσοστό των απασχολούμενων ατόμων χωρίς αναπηρία.

Γράφημα 17: Δείκτης απασχόλησης και χάσμα απασχόλησης ατόμων με σοβαρή αναπηρία 20-64 ετών (2020)

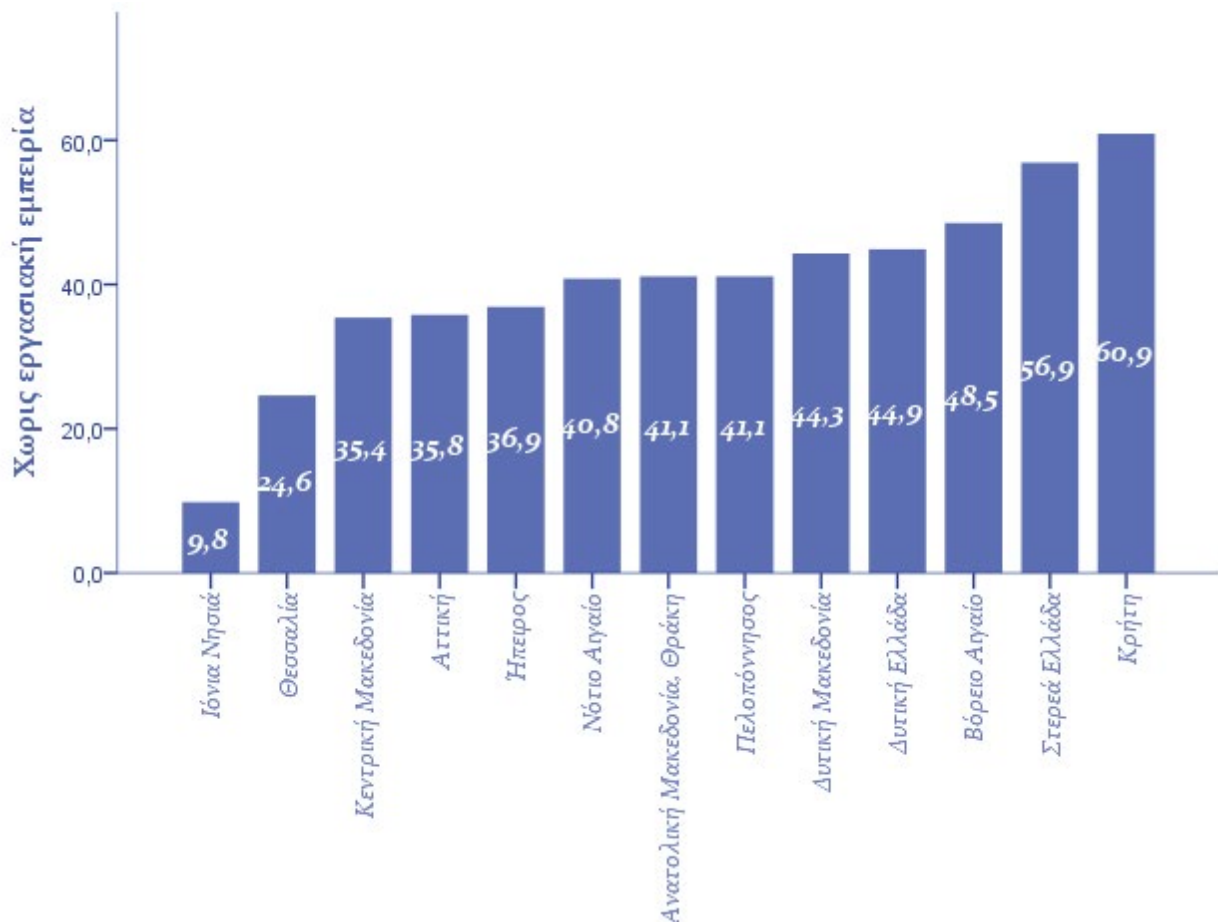
Πηγή στοιχείων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)
Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Το χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο και η μακροχρόνια ανεργία αποτελούν παράγοντες που συνδέονται με την περιορισμένη πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στην εργασία. Ιδιαίτερα ανησυχητικά είναι τα ποσοστά μη απασχολούμενων ατόμων με σοβαρή αναπηρία που δεν έχουν εργαστεί ποτέ.

Η Κρήτη, η Στερεά Ελλάδα και το Βόρειο Αιγαίο καταγράφουν τις υψηλότερες συχνότητες μη απασχολούμενων ατόμων με σοβαρή αναπηρία ηλικίας 20-64 ετών που δεν έχουν αποκτήσει καμία εργασιακή εμπειρία. Στην περίπτωση της Κρήτης το 61% των μη απασχολούμενων ατόμων με σοβαρή αναπηρία, δεν έχει εργαστεί ποτέ.

Γράφημα 18: Ποσοστό μη απασχολούμενων ατόμων με σοβαρή αναπηρία 20-64 ετών που δεν έχουν εργαστεί ποτέ (2020)

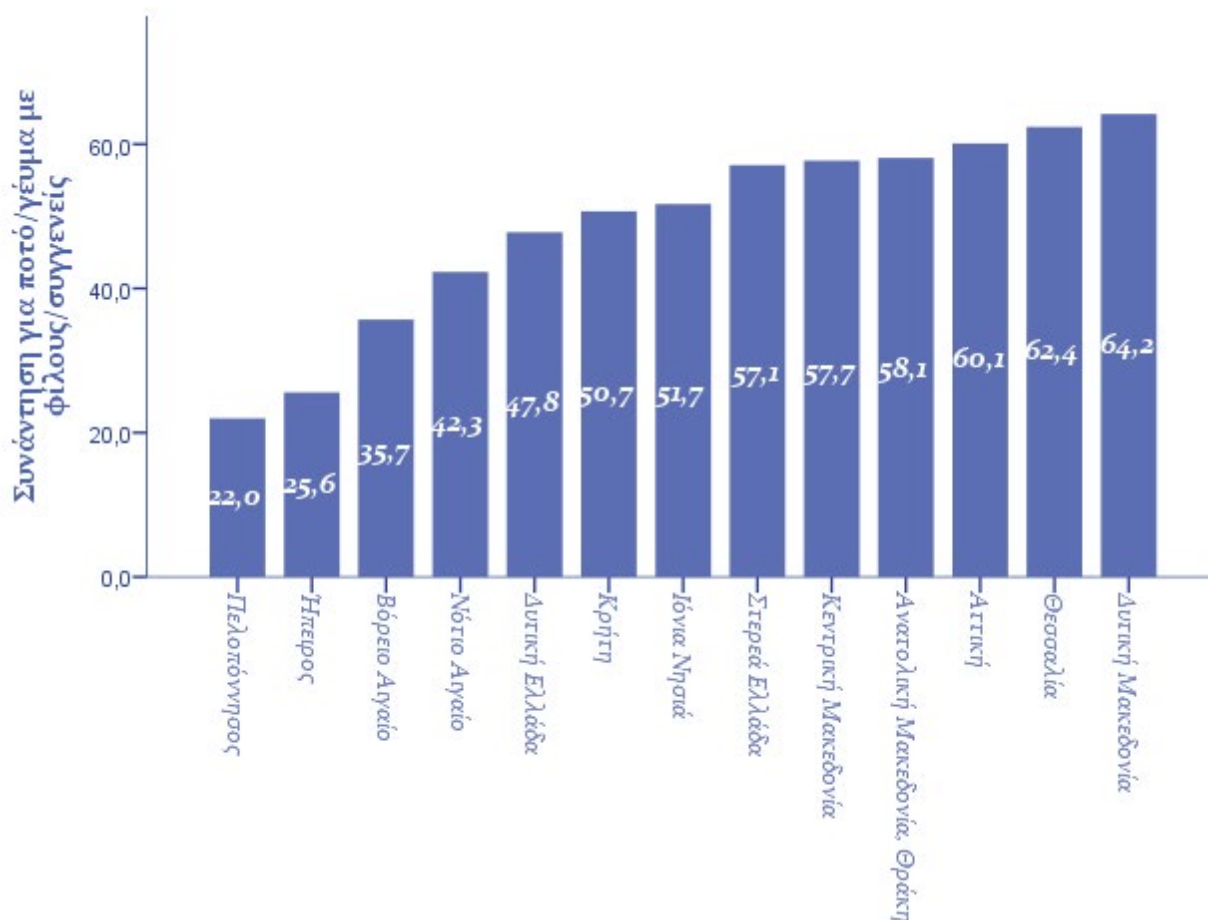

*Πηγή στοιχείων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)
Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας*

Συμμετοχή στην κοινωνική ζωή και προσωπική αυτονομία

Μεγάλες διαφοροποιήσεις μεταξύ των περιφερειών καταγράφονται στους δείκτες συμμετοχής στην κοινωνική ζωή και προσωπικής αυτονομίας. *Συνάντηση με φίλους/συγγενείς για ποτό/γεύμα τουλάχιστον μια (1) φορά τον μήνα* απολαμβάνουν οι έξι (6) στους δέκα (10) πολίτες με σοβαρή αναπηρία στις περιφέρειες της Δυτικής Μακεδονίας, της Θεσσαλίας και της Αττικής, ενώ αντιστοίχως, μόνο οι δυο (2) στους δέκα (10) που αντιμετωπίζουν σοβαρή αναπηρία και διαμένουν στην Πελοπόννησο ή στην Ήπειρο πραγματοποιούν κοινωνικές συναντήσεις σε ανάλογη συχνότητα.

Γράφημα 19: Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που συναντούν τουλάχιστον μια φορά τον μήνα φίλους/συγγενείς για ποτό/γεύμα (2020)

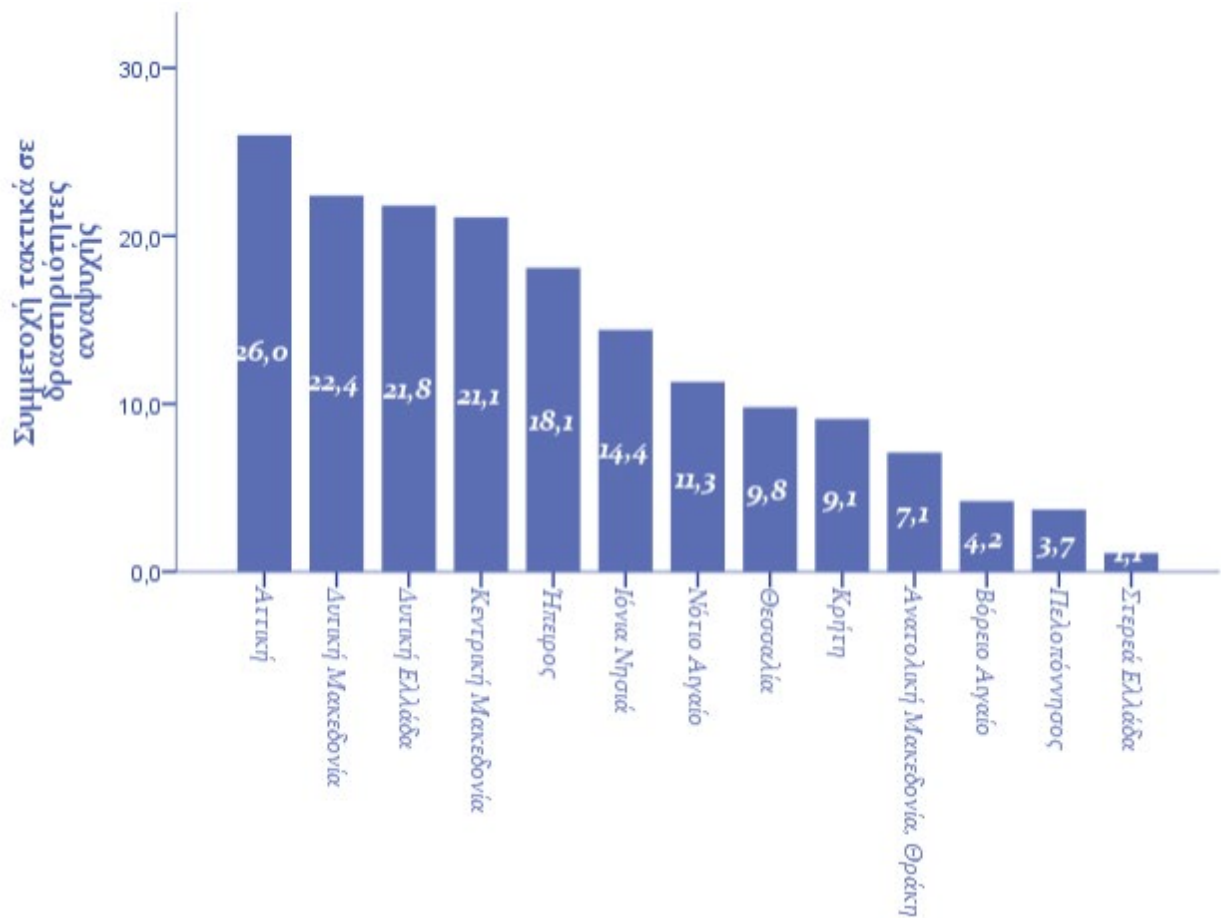
Πηγή στοιχείων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)
Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Τα ποσοστά συμμετοχής σε δραστηριότητες αναψυχής είναι πολύ χαμηλά για τα άτομα με σοβαρή αναπηρία σε όλες τις περιφέρειες. Είτε για οικονομικούς λόγους είτε για άλλους λόγους, τα οχτώ (8) στα δέκα (10) άτομα με σοβαρή αναπηρία δεν συμμετέχουν τακτικά σε δραστηριότητες αναψυχής (για τις οποίες απαιτείται αντίτιμο) όπως σε αθλητικές εκδηλώσεις, συναυλίες, θεατρικές παραστάσεις κ.λπ.

Στη Στερεά Ελλάδα, την Πελοπόννησο το Βόρειο Αιγαίο και την Ανατολική Μακεδονία καταγράφονται τα ισχυρότερα ποσοστά πολιτών με αναπηρία που συμμετέχουν τακτικά σε δραστηριότητες αναψυχής, ενώ ακόμα και στην Αττική μόνο το $\frac{1}{4}$ αυτών των πολιτών απολαμβάνουν το δικαίωμά τους στην ψυχαγωγία και τον πολιτισμό.

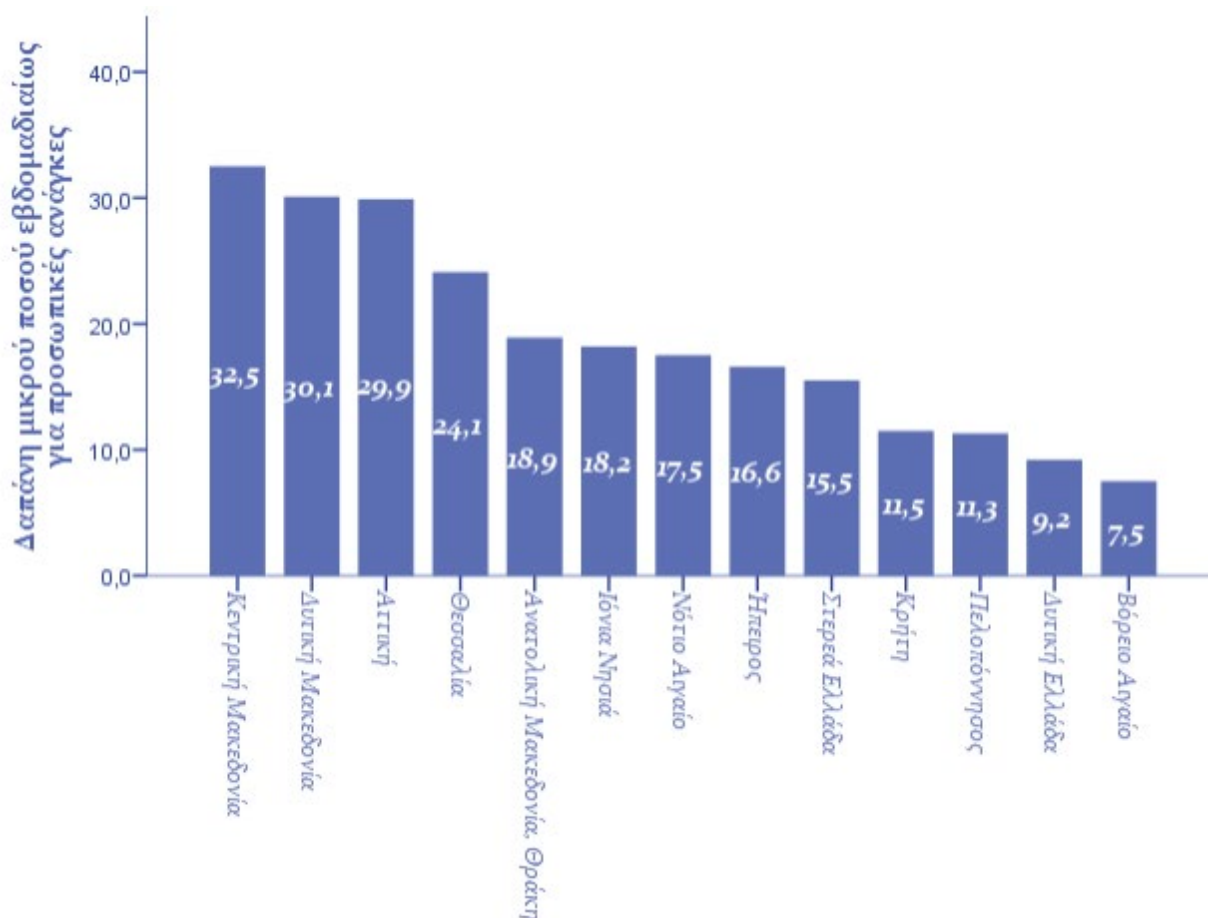
Γράφημα 20: Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) που συμμετέχουν τακτικά σε δραστηριότητες αναψυχής όπως αθλητικές, σινεμά, συναυλίες κ.λπ. για τις οποίες υπάρχει αντίτιμο (2020)

Πηγή στοιχείων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)
Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Ο δείκτης δαπάνη χρηματικού ποσού κάθε βδομάδα για προσωπικές ανάγκες, είναι ενδεικτικός του βαθμού προσωπικής αυτονομίας και ελευθερίας που απολαμβάνουν τα άτομα. Όπως φαίνεται στο Γράφημα 21, ο δείκτης αυτός κυμαίνεται σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα στο σύνολο των περιφερειών της χώρας, με την πλειονότητα των ατόμων με σοβαρή αναπηρία ηλικίας 18-64 ετών να μη διαθέτουν, ανεξάρτητα από την περιφέρεια διαμονής τους, έναν μικρό προϋπολογισμό για προσωπικά τους έξοδα σε εβδομαδιαία βάση. Τα χειρότερα ποσοστά στον υπό εξέταση δείκτη καταγράφονται στις περιφέρειες Βορείου Αιγαίου, Δυτικής Ελλάδας, Πελοποννήσου και Κρήτης.

Γράφημα 21: Δαπάνη μικρού χρηματικού ποσοστού για προσωπικές ανάγκες σε εβδομαδιαία βάση στα άτομα με σοβαρή αναπηρία 18-64 ετών (2020)

Πηγή στοιχείων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)
Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Φυσικής και ψηφιακή προσβασιμότητα

Το δικαίωμα στην προσβασιμότητα όχι μόνο κατοχυρώνεται ρητώς στο Άρθρο 9 της Σύμβασης αλλά αποτελεί μια από τις Γενικές Αρχές (Άρθρο 3) που διατρέχουν οριζόντια τη Σύμβαση κατέχοντας ιδιαίτερα σημαντική θέση στο οικοδόμημά της.

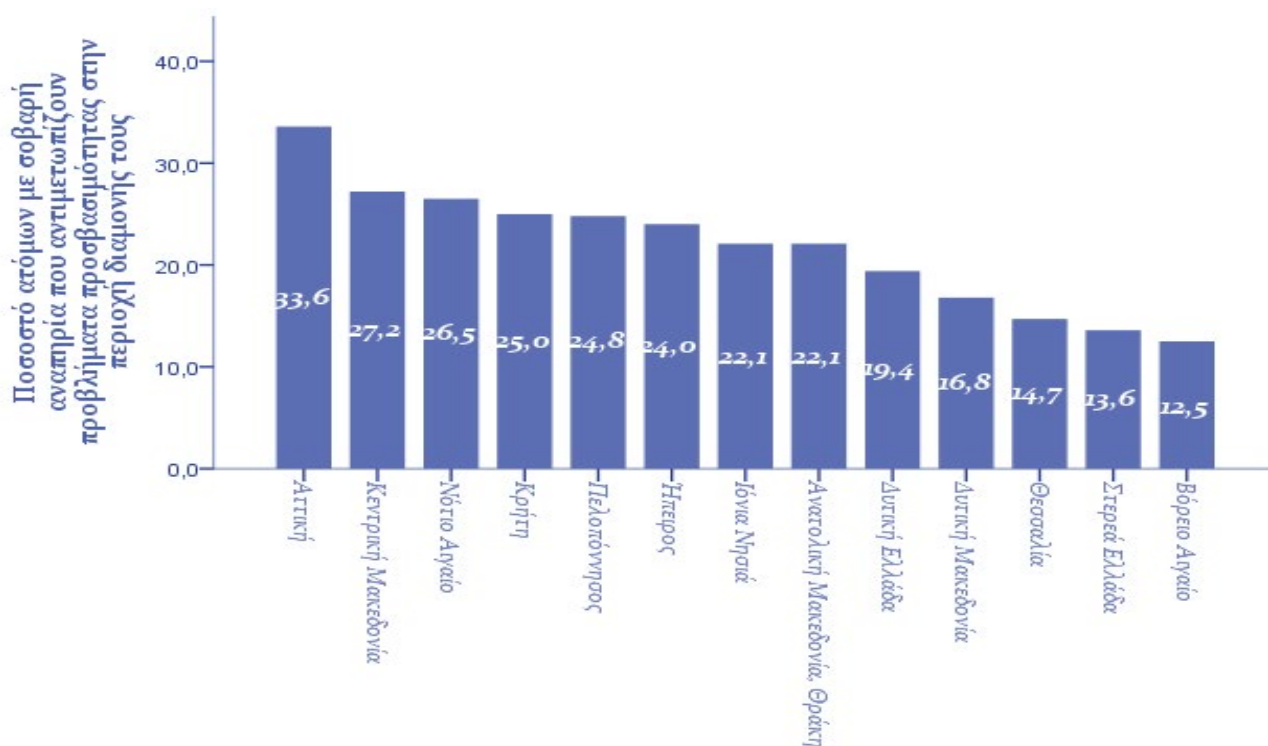
Η σημασία της προσβασιμότητας και ο οριζόντιος χαρακτήρας έγκειται στο ότι αποτελεί απαραίτητη και αναγκαία προϋπόθεση για την ίση απόλαυση όλων των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία. Στο ελληνικό νομικό πλαίσιο έχει ενσωματωθεί ένα ευρύ πλέγμα κανονισμών και διατάξεων που θεσμοθετούν την υποχρέωση της Προσβασιμότητας στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον, στο ψηφιακό περιβάλλον, στα μέσα μεταφοράς, στην πληροφόρηση, τις επικοινωνίες και τις συνδιαλλαγές με τη δημόσια διοίκηση, σε εγκαταστάσεις ή υπηρεσίες που είναι ανοικτές στο ευρύ κοινό κ.ά. Επιπροσθέτως, σύμφωνα με το Κανονιστικό πλαίσιο των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ), πλέον η προσβασιμότητα για τα άτομα με αναπηρία λαμβάνεται υπόψη σε όλα τα στάδια του σχεδιασμού και της υλοποίησης των προγραμμάτων και αποτελεί όρο με οριζόντια εφαρμογή. Παρά ωστόσο τις προβλέψεις της νομοθεσίας, τα άτομα με

αναπηρία σε όλη την επικράτεια εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν σοβαρά εμπόδια προσβασιμότητας.

Στο σύνολο των περιφερειών της χώρας, καταγράφονται σημαντικά εμπόδια προσβασιμότητας στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον. Αναλυτικότερα, σε τοπικό επίπεδο παρατηρούνται συχνά τα εξής: **α)** το κτιριακό απόθεμα ιδιοκτησίας των Δήμων ή χρήσης από αυτούς δεν είναι προσβάσιμο στα άτομα με αναπηρία, ειδικά όσον αφορά τις μονάδες υγείας στερούνται προσβασιμότητας υποδομών και εξοπλισμού, **β)** ο αστικός και περιαστικός ιστός (π.χ. πεζοδρόμια, πεζόδρομοι, πλατείες, χώροι πρασίνου, άλση, παιδικές χαρές κ.λπ.) παρουσιάζει σοβαρές ελλείψεις, θέτοντας σοβαρά εμπόδια στην κοινωνική ένταξη των ατόμων με αναπηρία, **γ)** δεν υπάρχουν θέσεις στάσης/στάθμευσης οχημάτων ατόμων με αναπηρία κοντά σε δημόσιες υπηρεσίες που δέχονται κοινό, **δ)** τα τοπικά μεταφορικά συστήματα που απευθύνονται στον γενικό πληθυσμό (σταθμοί, οχήματα, εξοπλισμοί έκδοσης εισιτηρίων κ.λπ.) δεν είναι προσβάσιμα στα άτομα με αναπηρία. Επιπρόσθετα, στη συντριπτική τους πλειοψηφία, παρά τις προβλέψεις της νομοθεσίας, το σύνολο των ηλεκτρονικών εφαρμογών δεν είναι προσβάσιμες στα άτομα με αναπηρία. Η αδυναμία πρόσβασης στις e-υπηρεσίες, συνδυαζόμενη με την απουσία φυσικής προσβασιμότητας των σχετικών κτιριακών υποδομών και την έλλειψη ενημέρωσης των στελεχών της τοπικής αυτοδιοίκησης σχετικά με τις ανάγκες και τους τρόπους συναλλαγής με πολίτες με αναπηρία, δημιουργούν ανυπέβλητα εμπόδια σε βάρος τους. Τέλος, η πρόσβαση των τουριστών και πολιτών με αναπηρία στην πολιτιστική κληρονομιά, όπως μουσεία, αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία, είναι ιδιαίτερα περιορισμένη.

Ανεξάρτητα από την κατηγορία της αναπηρίας τους, οι τρεις (3) στους δέκα (10) πολίτες που αντιμετωπίζουν σοβαρό περιορισμό δραστηριότητας/αναπηρία αναφέρουν ότι βιώνουν προβλήματα προσβασιμότητας στην περιοχή διαμονής τους (στα πεζοδρόμια, στις στάσεις μέσων μαζικής μεταφοράς, στα καταστήματα ή στις υπηρεσίες κ.ά.). Όπως φαίνεται στο Γράφημα 22, οι μεγαλύτερες συχνότητες αναφοράς εμποδίων προσβασιμότητας καταγράφονται στις μητροπολιτικές περιφέρειες της Αττικής και της Κεντρικής Μακεδονίας.

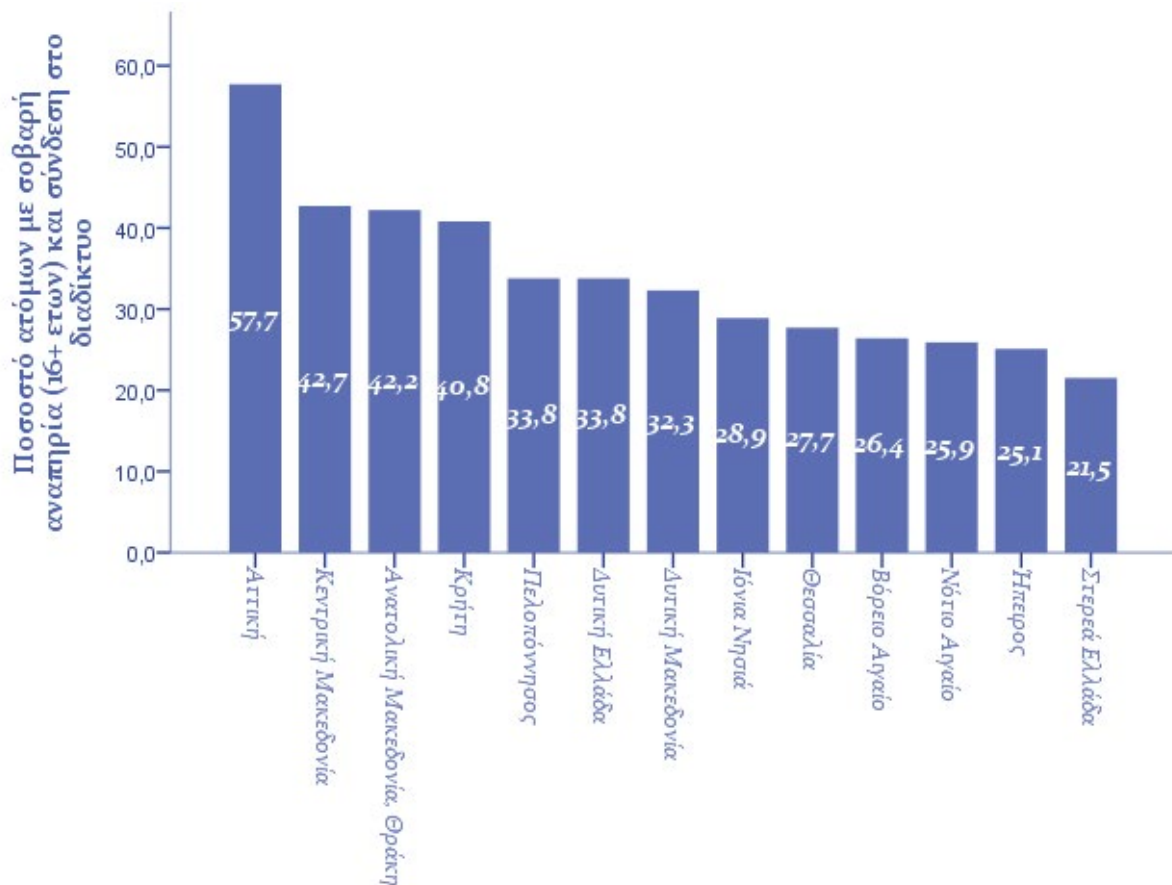
Γράφημα 22: Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία και εμπόδια προσβασιμότητας στην περιοχή διαμονής τους (2020)

Πηγή στοιχείων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)
Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Η αναπηρία αποτελεί επίσης παράγοντα σημαντικών ψηφιακών ανισοτήτων. Σε επίπεδο χώρας, σύνδεση στο διαδίκτυο διαθέτει το 43% των ατόμων με σοβαρή αναπηρία έναντι του 90% των ατόμων χωρίς αναπηρία. Το ψηφιακό χάσμα ωστόσο κυμαίνεται σε διαφορετικά επίπεδα στην κάθε περιφέρεια, με τους κατοίκους της μητροπολιτικής περιφέρειας της Αττικής να καταγράφουν το υψηλότερο ποσοστό σύνδεσης στο διαδίκτυο στα άτομα με σοβαρή αναπηρία, ενώ το δεύτερο υψηλότερο ποσοστό καταγράφεται στην περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας. Η Στερεά Ελλάδα, η Ήπειρος και το Νότιο Αιγαίο, σημειώνουν τις μικρότερες συχνότητες πληθυσμού με σοβαρή αναπηρία και σύνδεση στο διαδίκτυο.

Γράφημα 23: Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (16+) και σύνδεση στο διαδίκτυο (2020)

Πηγή στοιχείων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)
Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Ένα πρόσθετο εμπόδιο με το οποίο έρχονται αντιμέτωπα τα άτομα με αναπηρία αφορά στην προσβασιμότητα των ιστοτόπων, και εν προκειμένω της προσβασιμότητας των ιστοτόπων των περιφερειών. Αν και στο ελληνικό θεσμικό πλαίσιο έχει ενσωματωθεί η Οδηγία 2016/2102 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «για την προσβασιμότητα των ιστοτόπων και των εφαρμογών για φορητές συσκευές των οργανισμών του δημοσίου τομέα» [αρχικά με το ν. 4591/2019 (ΦΕΚ Α' 19/12.02.2019) και στη συνέχεια με το ν. 4727/2020 «Ψηφιακή Διακυβέρνηση (Ενσωμάτωση στην Ελληνική Νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/2102 και της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1024) Ηλεκτρονικές Επικοινωνίες (Ενσωμάτωση στο Ελληνικό Δίκαιο της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/1972) και άλλες διατάξεις»,] παρ' όλα αυτά η εφαρμογή της παρουσιάζει σημαντικές καθυστερήσεις, τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο.

Στον πίνακα που ακολουθεί, Πίνακας 2, έχουν ελεγχθεί οι ιστοτόποι των δεκατριών (13) περιφερειών της χώρας σχετικά: α) με το επίπεδο προσβασιμότητάς τους⁶⁷ και β) με τη

⁶⁷ Ο έλεγχος προσβασιμότητας των ιστοτόπων του Πίνακα έγινε μέσω της χρήσης του εργαλείου Lighthouse v9.6.8.

διαθεσιμότητα δήλωσης προσβασιμότητας. Ειδικότερα, αναφορικά με τη δήλωση προσβασιμότητας, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 42 του ν.4727/2020,

«Οι οργανισμοί του δημόσιου τομέα παρέχουν και επικαιροποιούν χωρίς καθυστέρηση, μόλις επέλθει ουσιαστική μεταβολή και σε κάθε περίπτωση σε ετήσια βάση, λεπτομερή, περιεκτική και σαφή δήλωση προσβασιμότητας για τη συμμόρφωση των ιστοτόπων και των εφαρμογών τους για φορητές συσκευές προς τις διατάξεις του παρόντος Κεφαλαίου».

Πίνακας 2. Αποτελέσματα προσβασιμότητας παροχής δήλωσης προσβασιμότητας των ιστοτόπων των 13 Περιφερειών της χώρας

Περιφέρεια	Συνολική Βαθμολογία (σε ποσοστό %)	Προβλήματα	Δήλωση Προσβασιμότητας
Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης ⁶⁸	81	<ul style="list-style-type: none"> - Οι σύνδεσμοι δεν έχουν διακριτό όνομα - Τα στοιχεία φόρμας δεν έχουν συσχετισμένες ετικέτες - Τα χρώματα φόντου και προσκηνίου δεν έχουν επαρκή λόγο αντίθεσης - Τα στοιχεία κεφαλίδας δεν είναι σε διαδοχική φθίνουσα σειρά 	<p style="text-align: center;">OXI</p> <p>Στον ιστότοπο της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης δεν καταφέραμε να εντοπίσουμε τη «Δήλωση προσβασιμότητας»</p>
Κεντρικής Μακεδονίας ⁶⁹	89	<ul style="list-style-type: none"> - Τα στοιχεία φόρμας δεν έχουν συσχετισμένες ετικέτες - Τα χρώματα φόντου και προσκηνίου δεν έχουν επαρκή λόγο αντίθεσης 	<p style="text-align: center;">NAI</p> <p>Στον ιστότοπο της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας εντοπίσαμε τη «Δήλωση προσβασιμότητας»,⁷⁰ όπως προβλέπεται από το ν. 4727/2020.</p> <p style="text-align: center;">αλλά...</p>

⁶⁸ Ο έλεγχος προσβασιμότητας του ιστότοπου της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (<https://www.pamth.gov.gr/index.php/el>) πραγματοποιήθηκε με το εργαλείο Lighthouse v9.6.8 στις 20 Δεκεμβρίου 2022.

⁶⁹ Ο έλεγχος προσβασιμότητας του ιστότοπου της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (<https://pkm.gov.gr/>) πραγματοποιήθηκε με το εργαλείο Lighthouse v9.6.8 στις 20 Δεκεμβρίου 2022.

⁷⁰ Η δήλωση προσβασιμότητας της ιστοσελίδας της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας είναι διαθέσιμη στο: <https://thessaloniki.pkm.gov.gr/inst/pkm/gallery/PKM%20files/prosvasimotitaPKM.pdf>

			η τελευταία αναθεώρηση της έγινε στις 22/09/2020, δηλαδή δυο χρόνια πριν και όχι σε ετήσια βάση όπως προβλέπεται από τον ν.4727/2020.
Δυτικής Μακεδονίας ⁷¹	95	<ul style="list-style-type: none"> - Οι σύνδεσμοι δεν έχουν διακριτό όνομα - Τα στοιχεία <frame> ή <iframe> δεν έχουν τίτλο - Κάποια στοιχεία έχουν τιμή [tabindex] μεγαλύτερη από 0 	<p style="text-align: center;">OXI</p> <p>Στον ιστότοπο της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας δεν καταφέραμε να εντοπίσουμε τη «Δήλωση προσβασιμότητας»</p>
Ηπείρου ⁷²	76	<ul style="list-style-type: none"> - Τα στοιχεία φόρμας δεν έχουν συσχετισμένες ετικέτες - Τα κουμπιά δεν έχουν προσβάσιμα ονόματα - Τα στοιχεία <frame> ή <iframe> δεν έχουν τίτλο 	<p style="text-align: center;">OXI</p> <p>Στον ιστότοπο της Περιφέρειας Ηπείρου δεν καταφέραμε να εντοπίσουμε τη «Δήλωση προσβασιμότητας»</p>
Θεσσαλίας ⁷³	70	<ul style="list-style-type: none"> - Τα κουμπιά δεν έχουν προσβάσιμα ονόματα - Οι εικόνες δεν έχουν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα [alt] - Οι σύνδεσμοι δεν έχουν διακριτό όνομα - Τα χρώματα φόντου και προσκηνίου δεν έχουν επαρκή λόγο αντίθεσης - Το στοιχείο [html] δεν έχει χαρακτηριστικό [lang] 	<p style="text-align: center;">OXI</p> <p>Στον ιστότοπο της Περιφέρειας Θεσσαλίας δεν καταφέραμε να εντοπίσουμε τη «Δήλωση προσβασιμότητας»</p>

⁷¹ Ο έλεγχος προσβασιμότητας του ιστοτόπου της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας (<https://www.pdm.gov.gr/>) πραγματοποιήθηκε με το εργαλείο Lighthouse v9.6.8 στις 20 Δεκεμβρίου 2022.

⁷² Ο έλεγχος προσβασιμότητας του ιστοτόπου της Περιφέρειας Ηπείρου (<http://php.gov.gr/>) πραγματοποιήθηκε με το εργαλείο Lighthouse v9.6.8 στις 20 Δεκεμβρίου 2022.

⁷³ Ο έλεγχος προσβασιμότητας του ιστοτόπου της Περιφέρειας Θεσσαλίας (<https://www.thessaly.gov.gr/>) πραγματοποιήθηκε με το εργαλείο Lighthouse v9.6.8 στις 20 Δεκεμβρίου 2022.

		- Τα στοιχεία επικεφαλίδας δεν έχουν διαδοχική φθίνουσα σειρά	
Ιονίων Νήσων ⁷⁴	82	- Τα χρώματα φόντου και προσκηνίου δεν έχουν επαρκή λόγο αντίθεσης - Οι σύνδεσμοι δεν έχουν διακριτό όνομα	OXI Στον ιστότοπο της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων δεν καταφέραμε να εντοπίσουμε τη «Δήλωση προσβασιμότητας»
Δυτικής Ελλάδας ⁷⁵	73	- Τα στοιχεία φόρμας δεν έχουν συσχετισμένες ετικέτες - Οι σύνδεσμοι δεν έχουν διακριτό όνομα - Τα στοιχεία <object> δεν έχουν εναλλακτικό κείμενο - Τα χρώματα φόντου και προσκηνίου δεν έχουν επαρκή λόγο αντίθεσης - Τα στοιχεία επικεφαλίδας δεν έχουν διαδοχική φθίνουσα σειρά	OXI Στον ιστότοπο της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας δεν καταφέραμε να εντοπίσουμε τη «Δήλωση προσβασιμότητας»
Στερεάς Ελλάδας		Το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας της ΕΣΑμεΑ προσπάθησε να ελέγξει το βαθμό προσβασιμότητας του ιστοτόπου της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας (https://pste.gov.gr/) μέσω του εργαλείου Lighthouse v9.6.8 αρκετές φορές, ⁷⁶ παρ' όλα αυτά ο έλεγχος δεν κατέστη δυνατός λόγω σφάλματος.	OXI Στον ιστότοπο της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας δεν καταφέραμε να εντοπίσουμε τη «Δήλωση προσβασιμότητας»
Αττικής ⁷⁷	89	- Τα στοιχεία εικόνας δεν έχουν [alt] χαρακτηριστικά	OXI Στον ιστότοπο της Περιφέρειας Αττικής δεν

⁷⁴ Ο έλεγχος προσβασιμότητας του ιστοτόπου της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων (<https://pin.gov.gr/>) πραγματοποιήθηκε με το εργαλείο Lighthouse v9.6.8 στις 20 Δεκεμβρίου 2022.

⁷⁵ Ο έλεγχος προσβασιμότητας του ιστοτόπου της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (<https://www.pde.gov.gr/gr/>) πραγματοποιήθηκε με το εργαλείο Lighthouse v9.6.8 στις 20 Δεκεμβρίου 2022.

⁷⁶ Η τελευταία προσπάθεια ελέγχου της προσβασιμότητας του ιστοτόπου της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας (<https://pste.gov.gr/>) επιχειρήθηκε στις 20 Δεκεμβρίου 2022.

⁷⁷ Ο έλεγχος προσβασιμότητας του ιστοτόπου της Περιφέρειας Αττικής (<https://www.patt.gov.gr/>) πραγματοποιήθηκε με το εργαλείο Lighthouse v9.6.8 στις 20 Δεκεμβρίου 2022.

		<ul style="list-style-type: none"> - Οι σύνδεσμοι δεν έχουν διακριτό όνομα - Τα χρώματα φόντου και προσκηνίου δεν έχουν επαρκή λόγο αντίθεσης - Τα στοιχεία επικεφαλίδας δεν έχουν διαδοχική φθίνουσα σειρά 	καταφέραμε να εντοπίσουμε τη «Δήλωση προσβασιμότητας»
Πελοποννήσου ⁷⁸	87	<ul style="list-style-type: none"> - Τα κουμπιά δεν έχουν προσβάσιμο όνομα - Οι σύνδεσμοι δεν έχουν διακριτό όνομα - Τα χρώματα φόντου και προσκηνίου δεν έχουν επαρκή λόγο αντίθεσης 	<p style="text-align: center;">ΟΧΙ</p> <p>Στον ιστότοπο της Περιφέρειας Πελοποννήσου δεν καταφέραμε να εντοπίσουμε τη «Δήλωση προσβασιμότητας»</p>
Βορείου Αιγαίου ⁷⁹	80	<ul style="list-style-type: none"> - Τα κουμπιά δεν έχουν προσβάσιμο όνομα - Τα στοιχεία εικόνας δεν έχουν [alt] χαρακτηριστικά - Οι σύνδεσμοι δεν έχουν διακριτό όνομα - Τα χρώματα φόντου και προσκηνίου δεν έχουν επαρκή λόγο αντίθεσης - Τα στοιχεία κεφαλίδας δεν είναι σε διαδοχική φθίνουσα σειρά 	<p style="text-align: center;">ΝΑΙ</p> <p>Στον ιστότοπο της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου εντοπίσαμε τη «Δήλωση προσβασιμότητας».⁸⁰</p> <p style="text-align: center;">αλλά...</p> <p>η τελευταία αναθεώρηση της έλαβε χώρα στις 30 Νοεμβρίου 2020, δηλαδή δυο έτη πριν, και όχι σε ετήσια βάση όπως προβλέπει το άρθρο 42 του ν.4727.</p>

⁷⁸ Ο έλεγχος προσβασιμότητας του ιστοτόπου της Περιφέρειας Πελοποννήσου (<https://www.ppel.gov.gr/>) πραγματοποιήθηκε με το εργαλείο Lighthouse v9.6.8 στις 20 Δεκεμβρίου 2022.

⁷⁹ Ο έλεγχος προσβασιμότητας του ιστοτόπου της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου (<https://pvaigaiou.gov.gr/>) πραγματοποιήθηκε με το εργαλείο Lighthouse v9.6.8 στις 20 Δεκεμβρίου 2022.

⁸⁰ Η δήλωση προσβασιμότητας της ιστοσελίδας της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας είναι διαθέσιμη στο: <https://www.pvaigaiou.gov.gr/δήλωση-προσβασιμότητας/>

<p>Νοτίου Αιγαίου⁸¹</p>	<p>79</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Τα κουμπιά δεν έχουν προσβάσιμο όνομα - Τα στοιχεία εικόνας δεν έχουν [alt] χαρακτηριστικά - Οι σύνδεσμοι δεν έχουν διακριτό όνομα - Τα χρώματα φόντου και προσκηνίου δεν έχουν επαρκή λόγο αντίθεσης - Τα στοιχεία κεφαλίδας δεν είναι σε διαδοχική φθίνουσα σειρά 	<p style="text-align: center;">ΟΧΙ</p> <p>Στον ιστότοπο της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου δεν καταφέραμε να εντοπίσουμε τη «Δήλωση προσβασιμότητας»</p>
<p>Κρήτης</p>		<p>Το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας της ΕΣΑμεΑ προσπάθησε να ελέγξει το βαθμό προσβασιμότητας του ιστοτόπου της Περιφέρειας Κρήτης μέσω του εργαλείου Lighthouse v9.6.8, παρ' όλα αυτά ο έλεγχος δεν κατέστη δυνατός λόγω σφάλματος. Ωστόσο, μετά τη περιήγηση μας στον ιστότοπο της Περιφέρειας Κρήτης εντοπίσαμε ειδική καρτέλα που υπάρχει σε αυτή και αφορά στη προσβασιμότητας της ιστοσελίδας (https://www.crete.gov.gr/prosvasimotita/). Σύμφωνα με τις πληροφορίες που είναι διαθέσιμες στην εν λόγω καρτέλα, ο ιστοτόπος έχει σχεδιαστεί/υλοποιηθεί βασιζόμενος στα διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα W3C που αφορούν τις προδιαγραφές προσβασιμότητας για τα άτομα αναπηρία.</p>	<p style="text-align: center;">ΟΧΙ</p> <p>Στον ιστότοπο της Περιφέρειας Κρήτης δεν καταφέραμε να εντοπίσουμε τη «Δήλωση προσβασιμότητας»</p>

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, Πίνακας 2, με εξαίρεση τους ιστοτόπους των Περιφερειών Κρήτης και Στερεάς Ελλάδας για τους οποίους και δεν μπορέσαμε να ολοκληρώσουμε τον έλεγχο με το εργαλείο που χρησιμοποιήσαμε, μόνο ο ιστοτόπος της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας είναι σχεδόν πλήρως προσβάσιμος (95%) στα άτομα με αναπηρία εν αντιθέσει με τους ιστοτόπους των Περιφερειών Θεσσαλίας (70%) και Δυτικής Ελλάδας (73%) αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα προσβασιμότητας. Ως προς τη Δήλωση Προσβασιμότητας την οποία -σύμφωνα με το άρθρο 42 του ν. 4727/2020, όλοι οι οργανισμοί του Δημοσίου όπως οι Περιφέρειες οφείλουν να την αναρτούν στους ιστοτόπους τους- ήταν διαθέσιμη μόνο σε αυτούς των Περιφερειών Κεντρικής Μακεδονίας και Βορείου Αιγαίου, δηλαδή ήταν διαθέσιμη στους ιστοτόπους των δυο από τις δεκατρείς περιφέρειες της

⁸¹ Ο έλεγχος προσβασιμότητας του ιστοτόπου της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου (<https://www.pnai.gov.gr/>) πραγματοποιήθηκε με το εργαλείο Lighthouse v9.6.8 στις 20 Δεκεμβρίου 2022.

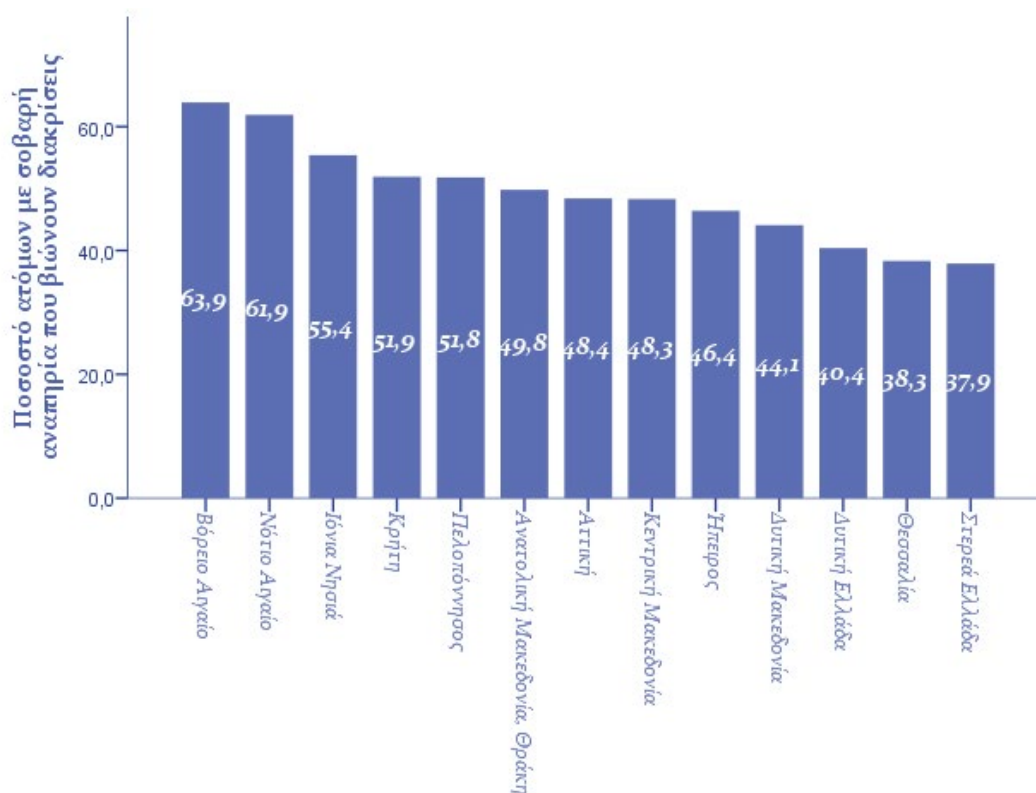
χώρας. Παρ' όλα αυτά, αν και οι Περιφέρειες της Κεντρικής Μακεδονίας και Βορείου Αιγαίου διέθεταν τη Δήλωση Προσβασιμότητας, αυτή δεν ήταν ενημερωμένη, όπως όφειλαν σύμφωνα με το ν. 4027/2020, τουλάχιστον σε ετήσια βάση ύστερα από την αρχική της κατάρτιση.

Αίσθηση διακρίσεων στα άτομα με σοβαρή αναπηρία

Το 2020, το 48% των ατόμων με σοβαρή αναπηρία που διαμένουν στη χώρα έχουν αισθανθεί ότι αντιμετώπισαν άδικη μεταχείριση ή ότι δεν έχουν, για παράδειγμα, ίσες ευκαιρίες με άλλα άτομα του περιβάλλοντός τους ή ότι βιώνουν κάποιας μορφής αποκλεισμό σε κάποιο τομέα της ζωής του, λόγω των περιορισμών ή των δυσκολιών της υγείας τους (κατά τη διάρκεια των τελευταίων 6 μηνών ή και περισσότερο). Η διαφοροποίηση της τιμής του δείκτη *Αίσθηση διάκρισης* στις 13 περιφέρειες της χώρας, αφενός συνδέεται με τις ιδιαίτερες συνθήκες διαβίωσης και την ένταση των κοινωνικών αποκλεισμών και εμποδίων που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία στις τοπικές κοινωνίες, καθώς και με τα γενικά κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά της εκάστοτε περιφέρειας, αφετέρου σχετίζεται με ζητήματα κοινωνικών αντιλήψεων και στάσεων για την αναπηρία αλλά και για την ίδια την έννοια της διάκρισης, που επίσης παρουσιάζουν τοπικές διαφορές.

Στο επόμενο γράφημα, Γράφημα 24, παρατηρείται ότι οι νησιωτικές περιφέρειες, με πρώτες το Βόρειο και Νότιο Αιγαίο, κατατάσσονται στις θέσεις με τα υψηλότερα ποσοστά πολιτών με σοβαρή αναπηρία που βιώνουν διακρίσεις, άδικη μεταχείριση ή αποκλεισμό σε κάποιο τομέα της ζωής τους. Το εύρημα αυτό, σε συνάρτηση με την επίδοση των περιφερειών αυτών και στους υπόλοιπους τομείς που εξετάστηκαν, επιβεβαιώνει την ιδιαίτερη σχέση του παράγοντα της νησιωτικότητας με την αναπηρία, που συντελεί σε πρόσθετα εμπόδια και αποκλεισμούς εις βάρος των ατόμων με αναπηρία που διαμένουν στις νησιωτικές περιφέρειες.

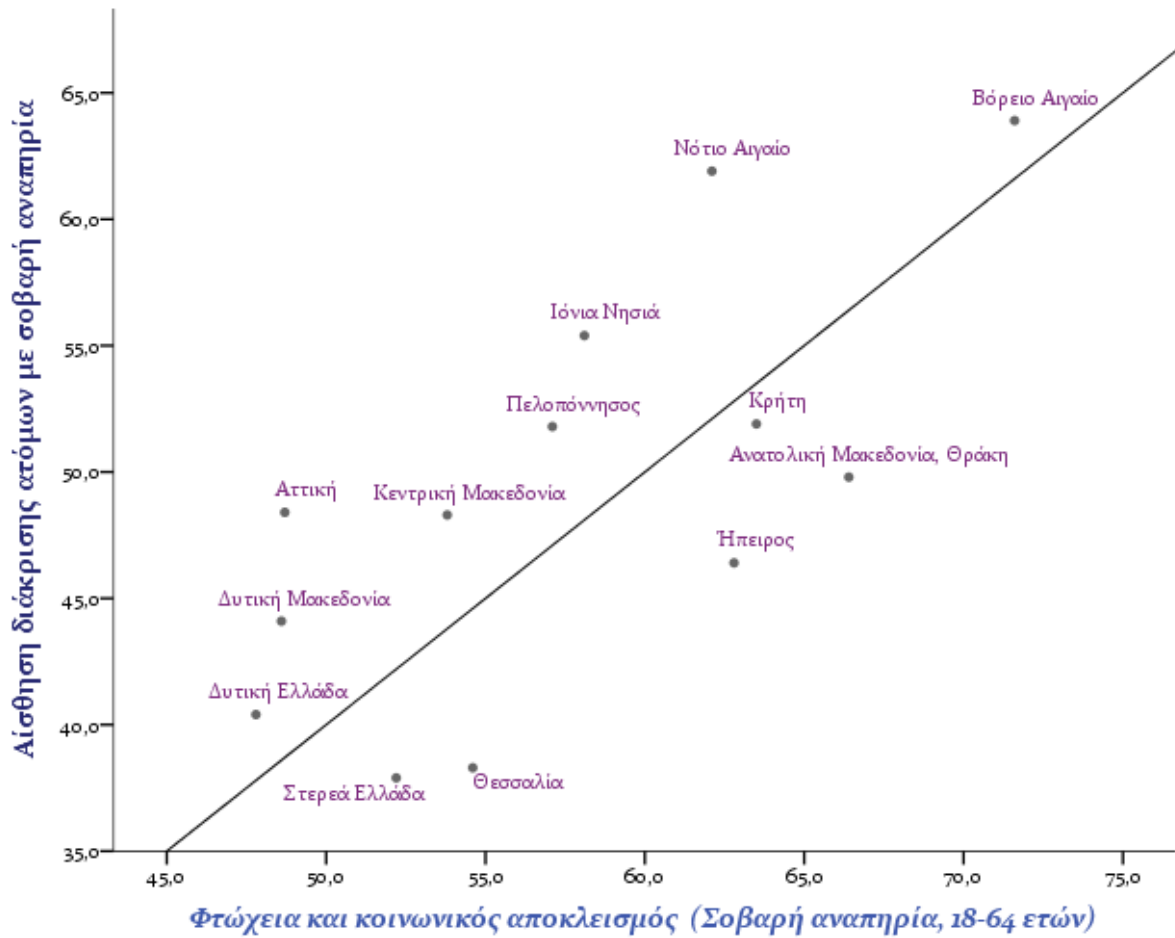
Γράφημα 24: Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία 16+ που έχουν βιώσει διάκριση, άδικο μεταχείριση ή κάποιου μορφής αποκλεισμό σε κάποιο τομέα της ζωής του, λόγω των περιορισμών ή των δυσκολιών της υγείας τους κατά τη διάρκεια των τελευταίων 6 μηνών ή και περισσότερο (2020)

*Πηγή στοιχείων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)
Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας*

Ωστόσο, καθοριστικότερος παράγοντας που συντελεί στην αίσθηση της διάκρισης, αναδεικνύεται η έκταση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Στο Γράφημα 25 αποτυπώνεται η ισχυρή και σημαντική συσχέτιση των δυο (2) δεικτών, δηλαδή της αίσθησης των πολιτών με αναπηρία ότι βιώνουν διακρίσεις στις περιφέρειες διαμονής τους και της τιμής του δείκτη φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού.

Γράφημα 25: Συσχέτιση του επιπέδου φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού με την αίσθηση της διάκρισης στα άτομα με σοβαρή αναπηρία 18-64 ετών (2020)

Πηγή στοιχείων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)
Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

ΟΙ ΝΗΣΙΩΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ: ΕΚΤΕΤΑΜΕΝΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΒΑΡΟΣ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

Οι νησιωτικές Περιφέρειες της χώρας καταγράφουν σημαντική ομοιογένεια αναφορικά

με τις συνθήκες διαβίωσης των πολιτών με αναπηρία και τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν σε όλους τους τομείς των δικαιωμάτων τους. Οι τέσσερις (4) νησιωτικές περιφέρειες, με πρώτες το Βόρειο και Νότιο Αιγαίο, κατατάσσονται στις θέσεις με τα υψηλότερα ποσοστά πολιτών με σοβαρή αναπηρία που βιώνουν διακρίσεις, άδικη μεταχείριση ή αποκλεισμό σε κάποιο τομέα της ζωής τους. Το εύρημα αυτό, σε συνάρτηση με την επίδοση των περιφερειών αυτών στους υπόλοιπους τομείς που εξετάστηκαν,

επιβεβαιώνει την ιδιαίτερη σχέση του παράγοντα της νησιωτικότητας με την αναπηρία.

Το στοιχείο της νησιωτικότητας είναι γνωστό ότι θέτει σοβαρές προκλήσεις στη οικονομική και κοινωνική συνοχή των περιφερειών αυτών, ενώ συνδέεται και με έντονες ενδοπεριφερειακές ανισότητες. Στις νησιωτικές περιφέρειες διαπιστώνονται σημαντικές ελλείψεις σε εκπαιδευτικές υποδομές και εξοπλισμό, σε υποδομές υγείας (που καλύπτουν αυξημένες ανάγκες λόγω τουρισμού), σε κοινωνικές υποδομές οι οποίες καλούνται να εξυπηρετήσουν τις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία αλλά και σε προσβάσιμες υποδομές και συστήματα μεταφορών. Ο χωρικός κατακερματισμός των περιφερειών επιτείνει τα προβλήματα προσβασιμότητας. Η οικονομική κρίση που έπληξε τη χώρα και η εμφάνιση της πανδημίας COVID-19, όξυνε τα ήδη υφιστάμενα κοινωνικοοικονομικά προβλήματα στα ελληνικά νησιά, και ιδιαίτερα σε όσα βρίσκονται σε απόλυτα εξάρτηση από τους κλάδους της οικονομίας που

Οι 4 νησιωτικές περιφέρειες, με πρώτες το Βόρειο και Νότιο Αιγαίο, κατατάσσονται στις θέσεις με τα υψηλότερα ποσοστά πολιτών με σοβαρή αναπηρία που βιώνουν διακρίσεις, άδικη μεταχείριση ή αποκλεισμό σε κάποιο τομέα της ζωής τους. Το εύρημα αυτό, σε συνάρτηση με την επίδοση των περιφερειών αυτών και στους υπόλοιπους τομείς που εξετάστηκαν, επιβεβαιώνει την ιδιαίτερη σχέση του παράγοντα της νησιωτικότητας με την αναπηρία.

Οι 4 νησιωτικές περιφέρειες, με πρώτες το Βόρειο και Νότιο Αιγαίο, κατατάσσονται στις θέσεις με τα υψηλότερα ποσοστά πολιτών με σοβαρή αναπηρία που βιώνουν διακρίσεις, άδικη μεταχείριση ή αποκλεισμό σε κάποιο τομέα της ζωής τους. Το εύρημα αυτό, σε συνάρτηση με την επίδοση των περιφερειών αυτών και στους υπόλοιπους τομείς που εξετάστηκαν, επιβεβαιώνει την ιδιαίτερη σχέση του παράγοντα της νησιωτικότητας με την αναπηρία.

οικονομική κρίση που έπληξε τη χώρα και η εμφάνιση της πανδημίας COVID-19, όξυνε τα ήδη υφιστάμενα κοινωνικοοικονομικά προβλήματα στα ελληνικά νησιά, και ιδιαίτερα σε όσα βρίσκονται σε απόλυτα εξάρτηση από τους κλάδους της οικονομίας που

συνδέονται με τον τουρισμό, γεγονός που επιβάρυνε υπέρμετρα τους ευάλωτους πολίτες και δη τους πολίτες με αναπηρία.

Παρότι οι νησιωτικές περιφέρειες -με εξαίρεση το Βόρειο Αιγαίο- διατηρούν το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε επίπεδα υψηλότερα από τη μέση τιμή των δεκατριών 13 περιφερειών, χαρακτηρίζονται από μεγάλη ανισότητα αναφορικά με το βιοτικό επίπεδο των ατόμων με αναπηρία.

Ωστόσο, οι τέσσερις (4) νησιωτικές περιφέρειες χαρακτηρίζονται κυρίως από εκτεταμένη ανισότητα σε βάρος των ατόμων με αναπηρία, με την απόκλιση των επιπέδων φτώχειας και αποκλεισμού στα άτομα με σοβαρή αναπηρία, σε σύγκριση με τα άτομα χωρίς αναπηρία, να αποτυπώνεται στις τιμές του δείκτη *χάσμα φτώχειας* με τα Ιόνια Νησιά την Κρήτη και το Βόρειο Αιγαίο να βρίσκονται κατά φθίνουσα σειρά στις υψηλότερες θέσεις με βάση τις τιμές του δείκτη, και το Νότιο Αιγαίο στην πέμπτη (5^η) θέση μετά την Ήπειρο.

Οι νησιωτικές περιφέρειες χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού των ατόμων με σοβαρή αναπηρία, που και στις 4 περιφέρειες κατατάσσονται υψηλότερα από τη διάμεση τιμή. Ειδικότερα, το Βόρειο Αιγαίο και η Κρήτη καταγράφουν το πρώτο (1^ο) και το τρίτο (3^ο) αντίστοιχα υψηλότερο ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που βρίσκονται στο φάσμα της φτώχειας ή/και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Η εξέταση των δεικτών του υλικού επιπέδου διαβίωσης καταδεικνύει περαιτέρω διαστάσεις της πραγματικής φτώχειας στον πληθυσμό με αναπηρία στη νησιωτική χώρα. Το Βόρειο και το Νότιο Αιγαίο είναι οι δυο (2) περιφέρειες με τα υψηλότερα ποσοστά πολιτών με σοβαρή αναπηρία που αντιμετωπίζουν σοβαρές υλικές στερήσεις, ενώ η περιφέρεια Κρήτης καταγράφει το μεγαλύτερο ποσοστό νοικοκυριών με μέλη με ανάγκες φροντίδας τα οποία αδυνατούν να ανταπεξέλθουν οικονομικά στις εξειδικευμένες ανάγκες των μελών τους.

Οι σοβαρές ελλείψεις του Εθνικού Συστήματος Υγείας (ΕΣΥ) στις νησιωτικές περιφέρειες ενέχουν δραματικές συνέπειες για τα άτομα με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις που ενδέχεται να έχουν και αυξημένες ανάγκες για υπηρεσίες υγείας.

Στην Κρήτη και στο Βόρειο Αιγαίο διαπιστώθηκαν τα μεγαλύτερα ποσοστά ατόμων με σοβαρή αναπηρία που δηλώνουν ότι η υγεία τους είναι σε κακή και πολύ κακή κατάσταση, ενώ και στις δυο άλλες νησιωτικές περιφέρειες, δηλαδή Νότιο Αιγαίο και Ιόνια Νησιά, τα αντίστοιχα ποσοστά κυμαίνονται σε επίπεδα ανώτερα του μέσου όρου της χώρας.

Στον δείκτη ανικανοποίητες ανάγκες υγείας σε άτομα με σοβαρή αναπηρία, λόγω συστημικών εμποδίων, οι περιφέρειες του Αιγαίου καταγράφουν τις δυο (2) από τις τρεις (3) χειρότερες τιμές στον δείκτη, ενώ και για τους κατοίκους της Κρήτης και των Ιονίων Νήσων, τα ποσοστά ανικανοποίητων αναγκών υγείας ανέρχονται σε επίπεδα υψηλότερα του μέσου όρου των περιφερειών.

Οι ανισότητες στον τομέα της απασχόλησης είναι ιδιαίτερα οξυμένες κυρίως στα Ιόνια Νησιά στην Κρήτη και στο Νότιο Αιγαίο. Εξάριση αποτελεί το Βόρειο Αιγαίο που καταγράφει σημαντικά χαμηλότερο χάσμα απασχόλησης, εντούτοις μαζί με την Κρήτη συγκαταλέγεται στις τρεις (3) περιφέρειες της χώρας με τα υψηλότερα ποσοστά μη απασχολουμένων με σοβαρή αναπηρία χωρίς καμία εργασιακή εμπειρία.

Τα έντονα και πολλαπλά οικονομικοκοινωνικά προβλήματα της περιφέρειας επηρεάζουν δραματικά τις συνθήκες διαβίωσης των ατόμων με αναπηρία, με το Βόρειο Αιγαίο να σημειώνει τα περισσότερα αρνητικά score σε σύγκριση με όλες τις περιφέρειες της χώρας σε ένα σύνολο 21 βασικών δεικτών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία.

Στον τομέα της εκπαίδευσης, διαπιστώνεται ως κοινό γνώρισμα των νησιωτικών περιφερειών η υψηλή συχνότητα μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο σύνολο του μαθητικού πληθυσμού τους. Στην περιφέρεια Βορείου Αιγαίου σημειώνεται το μεγαλύτερο ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο σύνολο του μαθητικού πληθυσμού (11,3%), ενώ ακολουθεί η Κρήτη (9,7%), η περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου (8%) και η περιφέρεια Ιονίων Νήσων (7,8%).

Τα σοβαρά ζητήματα προσβασιμότητας που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία επιτείνονται σημαντικά από το στοιχείο της νησιωτικότητας. Σημαντικά εμπόδια αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία στον τομέα της κινητικότητας λόγω της μη προσβασιμότητας των μεταφορικών συστημάτων αλλά και στην πρόσβαση σε βασικές υποδομές υγείας και εκπαίδευσης, ιδιαίτερα στα μικρά νησιά αλλά και σε απομακρυσμένες και ορεινές περιοχές των νησιωτικών συμπλεγμάτων. Επίσης, σοβαρές ψηφιακές ανισότητες αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία που διαμένουν κυρίως στα νησιά Βορείου και Νοτίου Αιγαίου.

Παρότι τα επίπεδα απασχόλησης στον γενικό πληθυσμό σε αυτές τις περιφέρειες κυμαίνονται σχεδόν στο μέσο επίπεδο της χώρας (ελαφρώς υψηλότερα η Κρήτη), τα Ιόνια Νησιά και η Κρήτη, αποτελούν τις 2 περιφέρειες της χώρας με το υψηλότερο χάσμα απασχόλησης των ατόμων με σοβαρή αναπηρία σε σύγκριση με τον πληθυσμό χωρίς αναπηρία και το Νότιο Αιγαίο κατατάσσεται στην τέταρτη (4^η) θέση.

Τα άτομα με αναπηρία στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

Το 64% των ατόμων με σοβαρή αναπηρία που διαμένουν στο Βόρειο Αιγαίο έχουν αισθανθεί ότι αντιμετώπισαν άδικη μεταχείριση ότι δεν έχουν ίσες ευκαιρίες με άλλα άτομα του περιβάλλοντός τους ή ότι βιώνουν κάποιας μορφής αποκλεισμό σε κάποιο τομέα της ζωής τους, λόγω των περιορισμών ή των δυσκολιών της υγείας του, κατά τη διάρκεια των τελευταίων έξι (6) μηνών ή και περισσότερο. Αυτό το ποσοστό είναι το υψηλότερο μεταξύ των δεκατριών (13) περιφερειών της χώρας.

Πίνακας 3. Πληθυσμός 16 ετών και άνω και κατάσταση αναπηρίας στο Βόρειο Αιγαίο (2020)

Κατάσταση αναπηρίας	Σοβαρή Αναπηρία	Μέτρια Αναπηρία	Χωρίς Αναπηρία	Σύνολο
Άτομα	21.546	27.828	144.665	194.039
(%)	11,1%	14,3%	74,6%	100%

*Πηγή στοιχείων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)
Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας*

Το 25,4% των πολιτών (16 ετών και άνω) που διαμένουν στο Βόρειο Αιγαίο αντιμετωπίζουν κάποιου βαθμού περιορισμό δραστηριότητας ή δυσκολία λόγω προβλήματος υγείας, ενώ το 11,1%, ή 21.546 πολίτες, αναφέρουν ότι αντιμετωπίζουν σοβαρό περιορισμό/αναπηρία. Το ποσοστό αυτό είναι το τρίτο (3^ο) υψηλότερο στη χώρα.

Πίνακας 4. Βιοτικό επίπεδο ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) στο Βόρειο Αιγαίο (2020)

	Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός	Σοβαρή υλική στέρηση	Χάσμα φτώχειας ατόμων με σοβαρή αναπηρία
Βόρειο Αιγαίο	71,6%	44,4%	37
Ελλάδα	54%	30%	24,1

*Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)/
Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας*

Το φαινόμενο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού των ατόμων με σοβαρή αναπηρία είναι σοβαρά εκτεταμένο στην περιφέρεια Βορείου Αιγαίου. Η Περιφέρεια έρχεται πρώτη στον σχετικό δείκτη, με το ποσοστό των φτωχών και αποκλεισμένων ατόμων με σοβαρή αναπηρία ηλικίας 18-64 ετών να ανέρχεται στο δραματικό ποσοστό του 72%, έναντι ποσοστού 34,5% που καταγράφεται στους πολίτες χωρίς αναπηρία. Παρά το υψηλό ποσοστό φτώχειας και στα άτομα χωρίς αναπηρία, το Βόρειο Αιγαίο καταγράφει μια από τις υψηλότερες τιμές του δείκτη *χάσμα φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού ατόμων με σοβαρή αναπηρία*.

Οι σοβαρές υλικές στερήσεις που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία, καθιστούν αδύνατη την πρόσβαση σε ένα ανεκτό επίπεδο διαβίωσης. Τα άτομα με σοβαρή αναπηρία στο Βόρειο Αιγαίο αντιμετωπίζουν σοβαρές υλικές στερήσεις σε ποσοστό 44,4%, το οποίο είναι και το δεύτερο υψηλότερο μετά το Νότιο Αιγαίο.

Πίνακας 5. Νοικοκυριά με μέλη που χρήζουν φροντίδας /υποστήριξης λόγω αναπηρίας/ Χρόνιας πάθησης/μεγάλης ηλικίας στο Βόρειο Αιγαίο (2020)

	Νοικοκυριά που αδυνατούν πλήρως να ανταπεξέλθουν στις εξειδικευμένες ανάγκες των μελών με βάση το συνολικό τους εισόδημα	Νοικοκυριά που η φροντίδα /υποστήριξη παρέχεται πρωτίστως από μέλη του νοικοκυριού	Νοικοκυριά που κάνουν χρήση δημόσιων υπηρεσιών βοήθειας στο σπίτι (είτε ως πρώτος είτε ως συμπληρωματικός τρόπος κάλυψης των αναγκών φροντίδας)	Νοικοκυριά που τα μέλη φροντιστές έχουν περιορίσει «πολύ» και «πέρα πολύ» τις συνήθειες δραστηριοτήτες του/τους
Βόρειο Αιγαίο	37,9%	75,1%	30,2%	63,1%
Ελλάδα	40,5%	81,4%	26,4%	56%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Μόνο το 23,9% των νοικοκυριών της Περιφέρειας που έχουν μέλη με ανάγκες φροντίδας ή υποστήριξης (λόγω αναπηρίας/ηλικίας ή χρόνιας πάθησης), αναφέρουν ότι έχουν την οικονομική δυνατότητα να καλύψουν τις εξειδικευμένες ανάγκες αυτών των μελών. Αντιθέτως, το 37,9% αυτών των νοικοκυριών αδυνατούν πλήρως, με βάση το συνολικό τους εισόδημα, να ανταπεξέλθουν στις εξειδικευμένες ανάγκες του/των ατόμου/ων, ενώ το 38,3% ανταπεξέρχονται μόνο μερικώς σε αυτές ανάγκες.⁸²

⁸² Ο.π.

Μόνο το 23,9% των νοικοκυριών της Περιφέρειας που έχουν μέλη με ανάγκες φροντίδας ή υποστήριξης (λόγω αναπηρίας/ηλικίας ή χρόνιας πάθησης), αναφέρουν ότι έχουν την οικονομική δυνατότητα να καλύψουν τις εξειδικευμένες ανάγκες αυτών των μελών. Αντιθέτως, το 37,9% αυτών των νοικοκυριών αδυνατούν πλήρως, με βάση το συνολικό τους εισόδημα, να ανταπεξέλθουν στις εξειδικευμένες ανάγκες του/των ατόμου/ων, ενώ το 38,3% ανταπεξέρχονται μόνο μερικώς σε αυτές ανάγκες.⁸³

Στην πλειονότητα αυτών των νοικοκυριών, οι ανάγκες φροντίδας και υποστήριξης των μελών βαρύνουν πρωτίστως τα ίδια τα μέλη τους, τα οποία παρέχουν προσωπικά την αναγκαία φροντίδα σε ποσοστό 75,1%. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το εύρημα ότι στο Βόρειο Αιγαίο καταγράφεται το υψηλότερο ποσοστό νοικοκυριών με μέλη που χρήζουν φροντίδας/υποστήριξης που αναφέρουν ως βασικό τρόπο κάλυψης των αναγκών τη χρήση ιδιωτικών υπηρεσιών φροντίδας κατ' οίκον, με κάλυψη της δαπάνης από τον προϋπολογισμό του νοικοκυριού (20,8%). Είτε ως βασικό, είτε ως δευτερεύων τρόπο κάλυψης των αναγκών φροντίδας, τα νοικοκυριά (με μέλη που χρήζουν φροντίδας) αναφέρουν σε ποσοστό 30,2% τη χρήση δημόσιων υπηρεσιών φροντίδας όπως το πρόγραμμα «Βοήθεια στο σπίτι» (Ελλάδα: 26,7%).

Πίνακας 6. Πρόσβαση στην εργασία/απασχόληση ατόμων με σοβαρή αναπηρία στο Βόρειο Αιγαίο

	Δείκτης απασχόλησης ατόμων με σοβαρή αναπηρία (20-64 ετών)	Χάσμα απασχόλησης ατόμων με σοβαρή αναπηρία (20-64 ετών)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία χωρίς καμία εργασιακή εμπειρία (20-64 ετών)	Ποσοστό ατόμων με αναπηρία (ανεξαρτήτως σοβαρότητας) που απολαμβάνουν εύλογες προσαρμογές στην εργασία τους (16+ ετών)
Βόρειο Αιγαίο	31,8%	30,1	48,5%	24,9%
Ελλάδα	24,3%	37,5	38,9%	20%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)/

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, η εναρμόνιση της οικογενειακής με την επαγγελματική και κοινωνική ζωή είναι ιδιαίτερα δύσκολη για τα μέλη των οικογενειών με άτομα που χρήζουν φροντίδας/υποστήριξης (λόγω χρόνιου προβλήματος υγείας, αναπηρία ή μεγάλη ηλικία). Το 63,1% αυτών των νοικοκυριών, δηλώνουν ότι τα μέλη-φροντιστές έχουν περιορίσει «πολύ» και «πάρα πολύ» τις συνήθεις δραστηριότητές τους (προσωπική και οικογενειακή ζωή, εργασία,

⁸³ Ο.π.

εκπαίδευση, συμμετοχή σε αθλητικές ή ψυχαγωγικές δραστηριότητες κ.ά.), προκειμένου να μπορούν να ανταπεξέλθουν στις ανάγκες του/των ατόμου/ων που φροντίζουν [τέταρτο (4^ο) υψηλότερο ποσοστό στις δεκατρείς (13) Περιφέρειες].

Συμπερασματικά, στο Βόρειο Αιγαίο παραμένει μεγάλη η ανάγκη δημιουργίας και αναβάθμισης ενός αποτελεσματικού δικτύου υποδομών κοινωνικής φροντίδας και μέριμνας με στόχο την ανεξάρτητη διαβίωση στην κοινότητα των ατόμων με αναπηρία.

Πίνακας 7. Πρόσβαση στην εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που έχουν πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης 25 -64 ετών (2020)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία με ανώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο την κατώτερη δευτεροβάθμια 25 -64 ετών (2020)	Μαθητές/τριές με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (Σχ. Έτος 2020-21)	Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες που φοιτούν σε ειδικά σχολεία (Σχ. Έτος 2020-21)	Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη γενική εκπαίδευση που λαμβάνουν εξειδικευμένη υποστήριξη (Σχ. Έτος 2020-21)	Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη γενική εκπαίδευση που λαμβάνουν εξασθετημένη υποστήριξη (Σχ. Έτος 2020-21)
Βόρειο Αιγαίο	5%	63,5%	3087	7,9%	73,4%	10%
Ελλάδα	15,8%	45,6%	103.996	12,1%	59,5%	17,5%

*Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020) & Πληροφοριακό Σύστημα Υπουργείου Παιδείας My-School, Στοιχεία σχ. Έτους 2020-21 (ημ. Εξαγωγής: 20/01/2022)
Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας*

Οι φραγμοί που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία στην Περιφέρεια είναι ιδιαίτερα σοβαροί στο πεδίο της απασχόλησης. Το ποσοστό συμμετοχής στην απασχόληση των ατόμων με σοβαρή αναπηρία ανέρχεται στο 31,8% (Ελλάδα: 24,3%). Παρότι αυτό το ποσοστό είναι ιδιαίτερα χαμηλό σε σύγκριση με το ποσοστό απασχολούμενων στον πληθυσμό χωρίς αναπηρία, είναι ωστόσο το υψηλότερο μεταξύ των δεκατριών (13) Περιφερειών της χώρας. Παράλληλα και ο δείκτης *χάσμα απασχόλησης ατόμων με σοβαρή αναπηρία* καταγράφει την καλύτερη τιμή του στο Βόρειο Αιγαίο.

Ωστόσο, στο Βόρειο Αιγαίο καταγράφεται ιδιαίτερα ανησυχητικό ποσοστό των μη απασχολούμενων ατόμων με σοβαρή αναπηρία (20-64 ετών) που δεν έχουν αποκτήσει καμία εργασιακή εμπειρία και το οποίο ανέρχεται σε 48,5%, όντας το τρίτο υψηλότερο μεταξύ των περιφερειών της χώρας. Με άλλα λόγια, οι μισοί πολίτες με σοβαρή αναπηρία που βρίσκονται στις κατεχοχόν παραγωγικές ηλικίες δεν έχουν εργαστεί ποτέ.

Στο πεδίο της εκπαίδευσης η πρόσβαση είναι ιδιαίτερα περιορισμένη. Το ποσοστό των ατόμων με σοβαρή αναπηρία που έχουν ολοκληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση (στην ηλικιακή ομάδα 25 με 64 ετών) υπολογίζεται στο 5%, είναι δηλαδή ένα από τα χαμηλότερα στην επικράτεια (Ελλάδα: 15,8%). Παράλληλα, ποσοστό 63,5% των πολιτών με σοβαρή αναπηρία, δεν έχουν ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (άτομα ηλικίας 25 με 64 ετών με ανώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο την κατώτερη δευτεροβάθμια). Το ποσοστό αυτό είναι σημαντικά υψηλότερο από το εθνικό και είναι το τρίτο υψηλότερο σε επίπεδο περιφερειών.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Πληροφοριακού Συστήματος My-School του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων που επεξεργάστηκε το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας, το Σχ. Έτος 2020-21, στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου καταγράφεται το υψηλότερο ποσοστό μαθητών/τριών με επίσημη γνωμάτευση αναπηρίας ή/και ειδικής εκπαιδευτικής ανάγκης επί του συνόλου του μαθητικού πληθυσμού (11,3%). Η συντριπτική πλειονότητα αυτών των μαθητών/τριών φοιτούν σε γενικά σχολεία, ενώ καταγράφεται η μικρότερη σε περιφερειακό επίπεδο αναλογία φοίτησης σε ειδικά σχολεία.

Η πλειονότητα των μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στα γενικά σχολεία, υποστηρίζεται σε τμήματα ένταξης τα οποία ειδικά στη δευτεροβάθμια βαθμίδα είναι τα δεύτερα πολυπληθέστερα στη χώρα (μετά την Κρήτη).⁸⁴ Ταυτόχρονα, στο Βόρειο Αιγαίο καταγράφεται το μικρότερο ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες οι οποίοι λαμβάνουν εξατομικευμένη υποστήριξη εντός των γενικών σχολείων.

Πίνακας 8. Πρόσβαση στην υγεία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020)

	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν ανικανοποίητες ανάγκες υγείας, ανεξαρτήτως αιτιολογίας (16+ ετών)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν ανικανοποίητες ανάγκες υγείας λόγω συστημικών εμποδίων (16+ ετών)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν κακή και πολύ κακή κατάσταση υγείας (16+ ετών)
Βόρειο Αιγαίο	62,5%	35,6%	57,8%
Ελλάδα	58,1%	28,7%	49,1%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

⁸⁴ Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας (2021). 10^ο Δελτίο του Παρατηρητηρίου της ΕΣΑμεΑ: Στοιχεία για την εκπαίδευση των μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Διαθέσιμο στο: <https://www.paratitirioanapirias.gr/el/results/publications/68/100-deltio-toy-parathrhthrioy-ths-esmea-stoixeia-gia-thn-ekpaideysh-twn-ma8htwn-me-anaphria-hkai-eidikes-ekpaideytikes-anagkes>

Η περιφέρεια Βορείου Αιγαίου καταγράφει το τρίτο (3^ο) υψηλότερο ποσοστό πολιτών με σοβαρή αναπηρία που θεωρούν ότι η κατάσταση της υγείας τους είναι κακή ή πολύ κακή (57,8%), ποσοστό που κυμαίνεται σε επίπεδο σημαντικά υψηλότερο του εθνικού.

Όσον αφορά τις υποδομές υγείας, η περιοχή κατέχει την όγδοη (8^η) θέση στη χώρα σε σχέση με τον αριθμό των νοσοκομειακών κρεβατιών ανά κάτοικο, δείκτης που έχει επιδεινωθεί την τελευταία δεκαετία.⁸⁵ Η πρόσβαση στην υγεία είναι δύσκολη για τα άτομα με αναπηρία.

Το 62,5% των ατόμων με σοβαρή αναπηρία αναφέρουν ανικανοποίητες ανάγκες υγείας ανεξάρτητα από την αιτιολογία μη κάλυψης των αναγκών, ενώ λόγω ελλειμμάτων των υποδομών και υπηρεσιών υγείας στην περιφέρεια, δεν έχει ικανοποιήσει ανάγκες σε εξέταση ή θεραπεία το 35,6% των πολιτών με σοβαρή αναπηρία, ποσοστό που είναι το δεύτερο υψηλότερο μετά το Νότιο Αιγαίο.

Πίνακας 9. Κοινωνική ζωή και προσωπική αυτονομία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020)

	Συνάντηση με φίλους/συγγενείς για ποτό/γεύμα τουλάχιστον μια φορά τον μήνα	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) που συμμετέχουν τακτικά σε δραστηριότητες αναψυχής (όπως αθλητικές, σινεμά, συναυλίες κ.λπ. για τις οποίες υπάρχει αντίτιμο)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) που δαπανούν εβδομαδιαίως ένα μικρό ποσό για προσωπικές τους ανάγκες
Βόρειο Αιγαίο	35,7%	4,2%	7,5%
Ελλάδα	54,9%	18,4%	24,6%

*Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)
Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας*

Ιδιαίτερα χαμηλές τιμές καταγράφει το Βόρειο Αιγαίο και στους τρεις (3) δείκτες κοινωνικής ζωής και προσωπικής αυτονομίας των ατόμων με αναπηρία, με τις τιμές να βρίσκονται σε μεγάλη απόσταση από τα επίπεδα της χώρας, υποδεικνύοντας ένα συστηματικό φαινόμενο κοινωνικού αποκλεισμού και περιορισμού των ατόμων με αναπηρία.

Συνάντηση με φίλους/συγγενείς για ποτό/γεύμα τουλάχιστον μια (1) φορά τον μήνα απολαμβάνει μόνο το 35,7% των πολιτών με σοβαρή αναπηρία στο Βόρειο Αιγαίο, έναντι του 55% στο σύνολο της χώρας, ενώ το ποσοστό πολιτών με σοβαρή αναπηρία που συμμετέχουν τακτικά σε δραστηριότητες αναψυχής είναι ισχνό (4,2%).

⁸⁵ ΟΟΣΑ 2020

Στο Βόρειο Αιγαίο καταγράφεται επίσης το χειρότερο ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία και ηλικία 18-64 ετών που διαθέτουν έναν μικρό προϋπολογισμό για προσωπικά τους έξοδα σε εβδομαδιαία βάση (7,5%).

Πίνακας 10. Πρόσβαση στο φυσικό/δομημένο και ψηφιακό περιβάλλον

	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (16+ και ανεξαρτήτως κατηγορίας) που αντιμετωπίζουν προβλήματα προσβασιμότητας στη περιοχή διαμονής τους	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (16 ετών+) και σύνδεση στο διαδίκτυο
Βόρειο Αιγαίο	12,5%	26,4%
Ελλάδα	26,2%	42,8%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Η αναπηρία αποτελεί παράγοντα σοβαρών ψηφιακών ανισοτήτων μεταξύ των κατοίκων της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου. Ειδικότερα, σύνδεση στο διαδίκτυο διαθέτει μόνο το 26,4% των κατοίκων με σοβαρή αναπηρία έναντι του 84,2% των ατόμων χωρίς αναπηρία, όταν σε επίπεδο χώρας το ποσοστό αυτό ανέρχεται σε 42,8%.

Σύμφωνα με το ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου 2021-27,⁸⁶ με βάση την αργή υλοποίηση δράσεων στον τομέα των ΤΠΕ στην Περιφέρεια και λόγω του νησιωτικού χαρακτήρα της, αποτελούν ιδιαίτερα σημαντικές ανάγκες, η διεύρυνση της χρήσης και η ενίσχυση της ζήτησης για ΤΠΕ, η επέκταση της χρήσης τους για ηλεκτρονική διακυβέρνηση, με την ενίσχυση της δυνατότητας πρόσβασης όλων των πολιτών και ιδιαίτερα των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, αλλά και των επιχειρήσεων, σε προϊόντα και υπηρεσίες ΤΠΕ.

Ταυτόχρονα σημαντικά εμπόδια στη διαβίωση των ατόμων με αναπηρία στην Περιφέρεια θέτουν τα προβλήματα προσβασιμότητας στον αστικό, περιαστικό ιστό, στα τοπικά μέσα μεταφοράς, στις θαλάσσιες μεταφορές και στα δημόσια κτήρια.

⁸⁶ Βλ. ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου 2021-27, διαθέσιμο στο: <https://2021-2027.pepba.gr/wp-content/uploads/2022/09/sfc2021-PRG-2021ELi6FFPR015-1.2.pdf>

Τα άτομα με αναπηρία στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Το 62% των ατόμων με σοβαρή αναπηρία που διαμένουν στο Νότιο Αιγαίο έχουν αισθανθεί ότι αντιμετώπισαν άδικη μεταχείριση ότι δεν έχουν ίσες ευκαιρίες με άλλα άτομα του περιβάλλοντός τους ή ότι βιώνουν κάποιας μορφής αποκλεισμό σε κάποιο τομέα της ζωής του, λόγω των περιορισμών ή των δυσκολιών της υγεία του, κατά τη διάρκεια των τελευταίων έξι (6) μηνών ή και περισσότερο. Αυτό το ποσοστό είναι το δεύτερο υψηλότερο μεταξύ των δεκατριών (13) περιφερειών της χώρας.

Πίνακας 11. Πληθυσμός 16 ετών και άνω και κατάσταση αναπηρίας στο Νότιο Αιγαίο (2020)

Κατάσταση αναπηρίας	Σοβαρή Αναπηρία	Μέτρια Αναπηρία	Χωρίς Αναπηρία	Σύνολο
Άτομα	31.241	37.563	214.705	283.509
(%)	11%	13,2%	75,7%	100%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Το 24,3% των πολιτών που διαμένουν στο Νότιο Αιγαίο αντιμετωπίζουν κάποιου βαθμού περιορισμό δραστηριότητας ή δυσκολία λόγω προβλήματος υγείας, ενώ 31.241 πολίτες, δηλαδή το 11% του πληθυσμού της περιφέρειας, αντιμετωπίζουν σοβαρό περιορισμό/αναπηρία. Το ποσοστό αυτό είναι το τέταρτο υψηλότερο στη χώρα.

Πίνακας 12. Βιοτικό επίπεδο ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) στο Νότιο Αιγαίο (2020)

	Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός	Σοβαρή υλική στέρηση	Χάσμα φτώχειας ατόμων με σοβαρή αναπηρία
Νότιο Αιγαίο	62,1%	44,8%	39,5
Ελλάδα	54%	30%	24,1

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Η έκταση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού είναι ιδιαίτερα εκτεταμένη στα άτομα με αναπηρία που διαμένουν στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, αφού πάνω από 6 στους 10 κατοίκους με σοβαρή αναπηρία (ηλικίας 18-64) βρίσκεται στο φάσμα της φτώχειας ή του αποκλεισμού. Το Νότιο Αιγαίο καταγράφει την υψηλότερη τιμή στον δείκτη σοβαρής υλικής στέρησης, καθώς σχεδόν οι μισοί κάτοικοι της περιφέρειας με σοβαρή αναπηρία αντιμετωπίζουν σοβαρές υλικές στέρησεις.

Το χάσμα φτώχειας είναι επίσης σε επίπεδο υψηλότερο της διάμεσης τιμής των περιφερειών και ανέρχεται σε 31 μονάδες.

Πίνακας 13. Νοικοκυριά με μέλη που χρήζουν φροντίδας /υποστήριξης λόγω αναπηρίας/ Χρόνιας πάθησης/μεγάλης ηλικίας στο Νότιο Αιγαίο (2020)

	Νοικοκυριά που αδυνατούν πλήρως να ανταπεξέλθουν στις εξειδικευμένες ανάγκες των μελών με βάση το συνολικό τους εισόδημα	Νοικοκυριά που η φροντίδα /υποστήριξη παρέχεται πρωτίστως από μέλη του νοικοκυριού	Νοικοκυριά που κάνουν χρήση δημόσιων υπηρεσιών βοήθειας στο σπίτι (είτε ως πρώτος είτε ως συμπληρωματικός τρόπος κάλυψης των αναγκών φροντίδας)	Νοικοκυριά που τα μέλη φροντιστές έχουν περιορίσει «πολύ» και «πάρα πολύ» τις συνήθειες δραστηριότητές του/τους
Νότιο Αιγαίο	37,8%	83,7%	10,7%	63,8%
Ελλάδα	40,5%	81,4%	26,4%	56%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Τα νοικοκυριά της Περιφέρειας που έχουν μέλη με ανάγκες φροντίδας ή υποστήριξης (λόγω αναπηρίας/ηλικίας ή χρόνιας πάθησης), αναφέρουν σε ποσοστό 38,8% ότι έχουν την οικονομική δυνατότητα να καλύψουν τις εξειδικευμένες ανάγκες αυτών των μελών. Το 37,8% αυτών των νοικοκυριών, αδυνατούν πλήρως να ανταπεξέλθουν στις εξειδικευμένες ανάγκες των ατόμων -για παράδειγμα, σε εξειδικευμένες υπηρεσίες φροντίδας, αποκατάστασης, εκπαίδευσης ή αγοράς τεχνικών βοηθημάτων)- ενώ το 23,5%, με βάση το συνολικό τους εισόδημα, ανταπεξέρχονται μόνο μερικώς στις εν λόγω ανάγκες.

Στο Νότιο Αιγαίο καταγράφεται ένα από τα τρία χαμηλότερα ποσοστά νοικοκυριών με μέλη που χρήζουν φροντίδας/υποστήριξης που αναφέρουν είτε ως βασικό είτε ως δευτερεύον τρόπο κάλυψης των αναγκών τη χρήση δημόσιων υπηρεσιών φροντίδας ή βοήθειας κατ' οίκον (10,7%).

Στη συντριπτική πλειονότητα αυτών των νοικοκυριών, οι ανάγκες φροντίδας και υποστήριξης των μελών βαρύνουν πρωτίστως τα ίδια τα μέλη τους, τα οποία παρέχουν προσωπικά την αναγκαία φροντίδα σε ποσοστό 83,7% (11,4% των νοικοκυριών αναφέρουν ως βασικό τρόπο κάλυψης των αναγκών την ιδιωτική δαπάνη για τη χρήση ιδιωτικών υπηρεσιών φροντίδας κατ' οίκον).

Η εναρμόνιση της οικογενειακής με την επαγγελματική και κοινωνική ζωή είναι ιδιαίτερα δύσκολη για τα μέλη των οικογενειών με άτομα που χρήζουν φροντίδας. Το 63,8% των νοικοκυριών που τα μέλη τους έχουν αναλάβει τη φροντίδα/υποστήριξη των ατόμων με αναπηρία, χρόνιο πρόβλημα υγείας ή μεγάλη ηλικία, δηλώνουν ότι τα μέλη-φροντιστές έχουν περιορίσει «πολύ» και «πάρα πολύ» τις συνήθεις δραστηριότητές του/τους (προσωπική και οικογενειακή ζωή, εργασία, εκπαίδευση, συμμετοχή σε αθλητικές ή ψυχαγωγικές δραστηριότητες κ.ά.) προκειμένου να μπορούν να ανταπεξέλθουν στις ανάγκες των ατόμων που φροντίζουν [δευτερο (2^ο) υψηλότερο ποσοστό μετά τη Στερεά Ελλάδα].

Πίνακας 14. Πρόσβαση στην εργασία/απασχόληση ατόμων με σοβαρή αναπηρία στο Νότιο Αιγαίο

	Δείκτης απασχόλησης ατόμων με σοβαρή αναπηρία (20-64 ετών)	Χάσμα απασχόλησης ατόμων με σοβαρή αναπηρία (20-64 ετών)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία χωρίς καμία εργασιακή εμπειρία (20-64 ετών)	Ποσοστό ατόμων με αναπηρία (ανεξαρτήτως σοβαρότητας) που απολαμβάνουν εύλογες προσαρμογές στην εργασία τους (16+ ετών)
Νότιο Αιγαίο	24,2%	47,7	40,8%	22%
Ελλάδα	24,3%	37,5	38,9%	20%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Οι φραγμοί που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία στην Περιφέρεια είναι ιδιαίτερα σοβαροί στο πεδίο της απασχόλησης. Το ποσοστό συμμετοχής στην απασχόληση των ατόμων με σοβαρή αναπηρία αγγίζει μόλις το 24,2% (Ελλάδα: 24,3%), καταγράφοντας χάσμα σε σύγκριση με τον δείκτη απασχόλησης του πληθυσμού χωρίς αναπηρία της τάξεως των 48 μονάδων, που είναι το τέταρτο (4^ο) υψηλότερο σε περιφερειακό επίπεδο. Το 40,8% των κατοίκων του Νοτίου Αιγαίου με σοβαρή αναπηρία και ηλικία 20-64 ετών δεν έχουν εργαστεί ποτέ, ενώ από το σύνολο των απασχολούμενων με αναπηρία (ανεξαρτήτως βαθμού), μόνο το 22% δηλώνουν ότι απολαμβάνουν (είτε πλήρως είτε εν μέρει) τις εύλογες προσαρμογές (Ναι, πλήρως: 4,7% | Εν μέρει: 17,3%).

Πίνακας 15. Πρόσβαση στην εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που έχουν πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης 25 -64 ετών (2020)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία με ανώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο την κατώτερη δευτεροβάθμια 25 -64 ετών (2020)	Μαθητές/τριες με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (Σχ. Έτος 2020-21)	Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες που φοιτούν σε ειδικά σχολεία (Σχ. Έτος 2020-21)	Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη γενική εκπαίδευση που λαμβάνουν εξειδικευμένη υποστήριξη (Σχ. Έτος 2020-21)	Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη γενική εκπαίδευση που λαμβάνουν εξατομικευμένη υποστήριξη (Σχ. Έτος 2020-21)
Νότιο Αιγαίο	11,1%	59,2%	4.277	8,8%	74,7%	15,9%
Ελλάδα	15,8%	45,6%	103.996	12,1%	59,5%	17,5%

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020) & Πληροφοριακό Σύστημα Υπουργείου Παιδείας My-School, Στοιχεία σχ. Έτους 2020-21 (ημ. Εξαγωγής: 20/01/2022)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Στο πεδίο της εκπαίδευσης η πρόσβαση είναι ιδιαίτερα περιορισμένη για τα άτομα με αναπηρία. Το ποσοστό των ατόμων με σοβαρή αναπηρία που έχουν ολοκληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση στην ηλικιακή ομάδα 25 με 64 ετών υπολογίζεται μόλις στο 11,1%. Παράλληλα, ποσοστό 59,2 των πολιτών με σοβαρή αναπηρία δεν έχουν ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (άτομα ηλικίας 25 με 64 ετών με ανώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο την κατώτερη δευτεροβάθμια), ποσοστό που κυμαίνεται σε επίπεδο σημαντικά υψηλότερο από το εθνικό.

Στην περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου σημειώνεται το τρίτο (3^ο) μεγαλύτερο ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο σύνολο του μαθητικού πληθυσμού (8%), το πλήθος των οποίων ανέρχεται σε 4.277. Η συντριπτική πλειονότητα αυτών των μαθητών/τριών φοιτούν σε γενικά σχολεία, καθώς στο Νότιο Αιγαίο καταγράφεται το τρίτο χαμηλότερο ποσοστό φοίτησης σε ειδικά σχολεία.

Η πλειονότητα των μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στα γενικά σχολεία, υποστηρίζεται σε τμήματα ένταξης, ενώ η περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου καταγράφει το υψηλότερο ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες που λαμβάνουν κάποιας μορφής εξειδικευμένη υποστήριξη στα γενικά σχολεία.

Πίνακας 16. Πρόσβαση στην υγεία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020)

	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν ανικανοποίητες ανάγκες υγείας, ανεξαρτήτως αιτιολογίας (16+ ετών)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν ανικανοποίητες ανάγκες υγείας λόγω συστημικών εμποδίων (16+ ετών)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν κακή και πολύ κακή κατάσταση υγείας (16+ ετών)
Νότιο Αιγαίο	66,1%	39,9%	55,5%
Ελλάδα	58,1%	28,7%	49,1%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Η πρόσβαση στην υγεία είναι ιδιαίτερα δύσκολη για τα άτομα με αναπηρία που διαμένουν στην Περιφέρεια. Το ποσοστό των κατοίκων του Νοτίου Αιγαίου με σοβαρή αναπηρία που δεν ικανοποίησε ανάγκες σε ιατρική εξέταση ή θεραπεία της τελευταίους δώδεκα (12) μήνες, ανεξαρτήτως αιτιολογίας, ανέρχεται στο υψηλό επίπεδο του 66,1%, που είναι και το υψηλότερο που καταγράφεται μεταξύ των Περιφερειών της χώρας. Ταυτόχρονα το υψηλότερο ποσοστό ανικανοποίητων αναγκών υγείας λόγω ελλειμμάτων των υποδομών και των υπηρεσιών υγείας, δηλαδή λόγω συστημικών εμποδίων, και πάλι καταγράφεται στο Νότιο Αιγαίο και ανέρχεται σε 40% του πληθυσμού με σοβαρή αναπηρία.

Αποτέλεσμα της μειωμένης πρόσβασης της υπηρεσίες υγείας είναι και η υψηλή συχνότητα πολιτών με σοβαρή αναπηρία που θεωρούν ότι η κατάσταση της υγείας της είναι κακή ή πολύ κακή (55,5%), ποσοστό που κυμαίνεται σε επίπεδο σημαντικά υψηλότερο του εθνικού.

Πίνακας 17. Κοινωνική ζωή και προσωπική αυτονομία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020)

	Συνάντηση με φίλους/συγγενείς για ποτό/γεύμα τουλάχιστον μια φορά τον μήνα	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) που συμμετέχουν τακτικά σε δραστηριότητες αναψυχής (της αθλητικές, σινεμά, συναυλίες κ.λπ. για της οποίες υπάρχει αντίτιμο)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) που δαπανούν εβδομαδιαίως ένα μικρό ποσό για προσωπικές της ανάγκες
Νότιο Αιγαίο	42,3%	11,3%	17,5%
Ελλάδα	54,9%	18,4%	24,6%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Ιδιαίτερο χαμηλές τιμές καταγράφει το Νότιο Αιγαίο και της τρεις (3) δείκτες κοινωνικής ζωής και προσωπικής αυτονομίας των ατόμων με αναπηρία, τιμές βρίσκονται σε μεγάλη απόσταση από τα επίπεδα της χώρας.

Συνάντηση με φίλους/συγγενείς για ποτό/γεύμα τουλάχιστον μια (1) φορά τον μήνα απολαμβάνει μόνο το 42,3% των πολιτών με σοβαρή αναπηρία στο Νότιο Αιγαίο, έναντι του 55% στο σύνολο της χώρας, ενώ το ποσοστό πολιτών με σοβαρή αναπηρία που συμμετέχουν τακτικά σε δραστηριότητες αναψυχής είναι της μικρότερο από το εθνικό ποσοστό και ανέρχεται στο 11,3%.

Ο δείκτης δαπάνη χρηματικού ποσού κάθε βδομάδα για προσωπικές ανάγκες είναι ενδεικτικός του βαθμού προσωπικής αυτονομίας και ελευθερίας που απολαμβάνουν τα άτομα. Στο Νότιο Αιγαίο το ποσοστό των ατόμων με σοβαρή αναπηρία και ηλικία 18-64 ετών που διαθέτουν έναν μικρό προϋπολογισμό για προσωπικά της έξοδα σε εβδομαδιαία βάση ανέρχεται μόλις στο 17,5%.

Πίνακας 18. Πρόσβαση στο φυσικό/δομημένο και ψηφιακό περιβάλλον

	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (16+ και ανεξαρτήτως κατηγορίας) που αντιμετωπίζουν προβλήματα προσβασιμότητας στη περιοχή διαμονής της	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (16 ετών+) και σύνδεση στο διαδίκτυο
Νότιο Αιγαίο	26,5%	25,9%
Ελλάδα	26,2%	42,8%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Η αναπηρία αποτελεί παράγοντα σοβαρών ψηφιακών ανισοτήτων μεταξύ των κατοίκων της Περιφέρειας. Ειδικότερα, σύνδεση στο διαδίκτυο διαθέτει μόνο το 25,9% των κατοίκων με σοβαρή αναπηρία έναντι του 87,4% των ατόμων χωρίς αναπηρία, όταν σε επίπεδο χώρας το ποσοστό αυτό ανέρχεται σε 42,8%.

Προβλήματα προσβασιμότητας αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία στην περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου. Ειδικότερα, το 26,5% των κατοίκων με σοβαρή αναπηρία αναφέρουν ότι αντιμετωπίζουν προβλήματα προσβασιμότητας στην περιοχή διαμονής της, της σε πεζοδρόμια, της στάσεις μέσω μαζικής μεταφοράς, στα καταστήματα ή της υπηρεσίες.

Τα άτομα με αναπηρία στην Περιφέρεια Κρήτης

Το 52% των ατόμων με σοβαρή αναπηρία που διαμένουν στην Κρήτη έχουν αισθανθεί ότι αντιμετώπισαν άδικη μεταχείριση ότι δεν έχουν, για παράδειγμα, ίσες ευκαιρίες με άλλα άτομα του περιβάλλοντός της ή ότι βιώνουν κάποιας μορφής αποκλεισμό σε κάποιο τομέα της ζωής του, λόγω των περιορισμών ή των δυσκολιών της υγείας του (κατά τη διάρκεια των τελευταίων έξι μηνών ή και περισσότερο). Αυτό το ποσοστό είναι το τέταρτο υψηλότερο μεταξύ των δεκατριών (13) περιφερειών της χώρας. Το προφίλ της Περιφέρειας Κρήτης ως της την κατάσταση των ατόμων με αναπηρία χαρακτηρίζεται από ακραίες ανισότητες. Η Περιφέρεια Κρήτης αν και τοποθετείται σε σχετικά καλή θέση σε σύγκριση με της υπόλοιπες περιφέρειες σε μια σειρά κοινωνικούς και οικονομικούς δείκτες, στην περίπτωση του ευάλωτου πληθυσμού και ειδικότερα των ατόμων με αναπηρία οι επιδόσεις της Περιφέρειας βρίσκονται σε τεράστια απόκλιση. Στην Κρήτη, καταγράφονται οι χειρότερες τιμές σε σύγκριση με της υπόλοιπες περιφέρειες σε ένα σύνολο βασικών δεικτών που σχετίζονται με θεμελιώδη δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία.

Πίνακας 19. Πληθυσμός 16 ετών και άνω και κατάσταση αναπηρίας στην Κρήτη (2020)

	Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός	Σοβαρή υλική στέρηση	Χάσμα φτώχειας ατόμων με σοβαρή αναπηρία
Κρήτη	63,5%	28,1%	38
Ελλάδα	54%	30%	24,1

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Το 21,3% των πολιτών που διαμένουν στην Κρήτη αντιμετωπίζουν κάποιου βαθμού περιορισμό δραστηριότητας ή δυσκολία λόγω προβλήματος υγείας, ενώ 41.320 πολίτες αναφέρουν ότι αντιμετωπίζουν σοβαρό περιορισμό/αναπηρία (7,9%), ποσοστό που είναι το δεύτερο (2^ο) χαμηλότερο σε επίπεδο χώρας.

Πίνακας 20. Βιοτικό επίπεδο ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) στην Κρήτη (2020)

Κατάσταση αναπηρίας	Σοβαρή Αναπηρία	Μέτρια Αναπηρία	Χωρίς Αναπηρία	Σύνολο
Άτομα	41.320	70.291	413.713	525.324
(%)	7,9%	13,4%	78,8%	100%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Η έκταση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού είναι ιδιαίτερα ανησυχητική της πολίτες με αναπηρία αφού οι δύο της τρεις κατοίκους της Κρήτης (63,5%) με σοβαρή αναπηρία (ηλικίας 18-64), βρίσκεται στο φάσμα της φτώχειας ή του αποκλεισμού, κατατάσσοντας την Περιφέρεια στην Τρίτη (3^η) χειρότερη θέση στον υπό εξέταση δείκτη. Το 28,1% των πολιτών με σοβαρή αναπηρία αντιμετωπίζουν της σοβαρές υλικές στερήσεις στην καθημερινή της διαβίωση.

Η διαφορά του βιοτικού επιπέδου που απολαμβάνουν τα άτομα με αναπηρία σε σύγκριση με τα άτομα χωρίς αναπηρία αποτυπώνεται στον δείκτη χάσμα φτώχειας, η τιμή του οποίου είναι η δεύτερη υψηλότερη στην επικράτεια. Πιο αναλυτικά, το χάσμα φτώχειας των ατόμων με σοβαρή αναπηρία στην Κρήτη ανέρχεται σε 38 μονάδες.

Πίνακας 20. Νοικοκυριά με μέλη που χρήζουν φροντίδας /υποστήριξης λόγω αναπηρίας/ Χρόνιας πάθησης/μεγάλης ηλικίας στην Κρήτη (2020)

	Νοικοκυριά που αδυνατούν πλήρως να ανταπεξέλθουν της εξειδικευμένες ανάγκες των μελών με βάση το συνολικό τους εισόδημα	Νοικοκυριά που η φροντίδα /υποστήριξη παρέχεται πρωτίστως από μέλη του νοικοκυριού	Νοικοκυριά που κάνουν χρήση δημόσιων υπηρεσιών βοήθειας στο σπίτι (είτε ως πρώτος είτε ως συμπληρωματικός τρόπος κάλυψης των αναγκών φροντίδας)	Νοικοκυριά που τα μέλη φροντιστές έχουν περιορίσει «πολύ» και «πάρα πολύ» της συνήθεις δραστηριότητές του/της
Κρήτη	60%	73,6%	29,2%	60,8%
Ελλάδα	40,5%	81,4%	26,4%	56%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Μόνο το 9,5% των νοικοκυριών της Κρήτης που έχουν μέλη άτομα που χρήζουν φροντίδας ή υποστήριξης (λόγω αναπηρίας/ηλικίας ή χρόνιας πάθησης), έχουν τη δυνατότητα να ανταπεξέλθουν πλήρως της εξειδικευμένες ανάγκες των ατόμων, για παράδειγμα σε εξειδικευμένες υπηρεσίες φροντίδας, αποκατάστασης, εκπαίδευσης ή αγοράς τεχνικών βοηθημάτων. Το ποσοστό αυτό είναι το χαμηλότερο μεταξύ των Περιφερειών της χώρας. Το 60% των νοικοκυριών αναφέρουν ότι αδυνατούν πλήρως να ανταπεξέλθουν στις εξειδικευμένες ανάγκες, ενώ ποσοστό 30% αυτών των νοικοκυριών, με βάση το συνολικό της εισόδημα ανταπεξέρχονται μόνο μερικώς της εξειδικευμένες ανάγκες των ατόμων που χρήζουν φροντίδας ή υποστήριξης.⁸⁷

⁸⁷ EU-SILC 2020

Στην πλειονότητα αυτών των νοικοκυριών, οι ανάγκες φροντίδας των μελών βαρύνουν άλλα μέλη των νοικοκυριών, τα οποία παρέχουν προσωπικά την αναγκαία βοήθεια/φροντίδα (74% των νοικοκυριών αναφέρουν ως βασικό τρόπο κάλυψης των αναγκών τη βοήθεια που παρέχεται από τα ίδια τα μέλη) ή καλύπτουν από τον προϋπολογισμό του νοικοκυριού τη δαπάνη για τη χρήση ιδιωτικών υπηρεσιών φροντίδας κατ' οίκον (15% αναφέρουν ως βασικό τρόπο κάλυψης των αναγκών τη χρήση υπηρεσιών φροντίδας ή βοήθειας κατ' οίκον, το κόστος των οποίων βαρύνει το νοικοκυριό).

Παρά το γεγονός ότι στην Περιφέρεια Κρήτης ένα (1) στα τρία (3) νοικοκυριά αναφέρουν ως πρώτο ή ως συμπληρωματικό τρόπο κάλυψης των αναγκών φροντίδας τη χρήση κρατικών υπηρεσιών βοήθειας κατ' οίκον, της το πρόγραμμα «Βοήθεια στο σπίτι», η εναρμόνιση της οικογενειακής με την επαγγελματική και κοινωνική ζωή είναι ιδιαίτερα δύσκολη για τα μέλη των οικογενειών με άτομα που χρήζουν φροντίδας στην περιφέρεια. Το 61% των νοικοκυριών που τα μέλη της έχουν αναλάβει τη φροντίδα ατόμου/ων με χρόνιο πρόβλημα υγείας, αναπηρία ή μεγάλη ηλικία, δηλώνουν ότι τα μέλη-φροντιστές έχουν περιορίσει «πολύ» και «πάρα πολύ» της συνήθεις δραστηριότητές του/της (όσον αφορά προσωπική και οικογενειακή ζωή, εργασία, εκπαίδευση, συμμετοχή σε αθλητικές ή ψυχαγωγικές δραστηριότητες κ.ά.).

Πίνακας 21. Πρόσβαση στην εργασία/απασχόληση ατόμων με σοβαρή αναπηρία στην Κρήτη

	Δείκτης απασχόλησης ατόμων με σοβαρή αναπηρία (20-64 ετών)	Χάσμα απασχόλησης ατόμων με σοβαρή αναπηρία (20-64 ετών)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία χωρίς καμία εργασιακή εμπειρία (20-64 ετών)	Ποσοστό ατόμων με αναπηρία (ανεξαρτήτως σοβαρότητας) που απολαμβάνουν εύλογες προσαρμογές στην εργασία της (16+ ετών)
Κρήτη	9,5%	56	60,9%	18,2%
Ελλάδα	24,3%	37,5	38,9%	20%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Η εργασία αποτελεί πεδίο απροσπέλαστο για τα άτομα με αναπηρία στην Περιφέρεια Κρήτης. Ειδικότερα στην Κρήτη καταγράφονται:

- Η χειρότερη επίδοση στον δείκτη απασχόλησης ατόμων με σοβαρή αναπηρία.
- Το μεγαλύτερο χάσμα απασχόλησης

- Το υψηλότερο ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία χωρίς καμία εργασιακή εμπειρία.

Ειδικότερα, υποπολλαπλάσιο ποσοστό σε σύγκριση με τα άτομα χωρίς αναπηρία, είναι το ποσοστό των ατόμων με σοβαρή αναπηρία που έχουν κάποιας μορφής απασχόληση και συγκεκριμένα, μόνο το 9,5% αυτών εργάζονται είτε ως μισθωτοί είτε ως ελεύθεροι επαγγελματίες. Το χάσμα απασχόλησης ανέρχεται σε 56 μονάδες όταν στο σύνολο της χώρας είναι 37,5%.

Από το σύνολο των απασχολούμενων με αναπηρία (ανεξαρτήτως σοβαρότητας) στην περιφέρεια Κρήτης, μόνο ο της (1) της δέκα (10) δηλώνει ότι απολαμβάνει πλήρως της εύλογες προσαρμογές που χρειάζεται στην εργασία του λόγω της αναπηρίας του, ενώ ποσοστό 7,6% αναφέρει ότι απολαμβάνει μερικώς το δικαίωμα του σε εύλογες προσαρμογές (Ναι: 10,6% | Εν μέρει: 7,6%).

Πίνακας 22. Πρόσβαση στην εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που έχουν πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης 25 -64 ετών (2020)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία με ανώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο την κατώτερη δευτεροβάθμια 25 -64 ετών (2020)	Μαθητές/τριες με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (Σχ. Έτος 2020-21)	Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες που φοιτούν σε ειδικά σχολεία (Σχ. Έτος 2020-21)	Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη γενική εκπαίδευση που λαμβάνουν εξειδικευμένη υποστήριξη (Σχ. Έτος 2020-21)	Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη γενική εκπαίδευση που λαμβάνουν εξατομικευμένη υποστήριξη (Σχ. Έτος 2020-21)
Κρήτη	2,4%	68,8%	9.964	8,8%	65,1%	19,4%
Ελλάδα	15,8%	45,6%	103.996	12,1%	59,5%	17,5%

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020) & Πληροφοριακό Σύστημα Υπουργείου Παιδείας My-School, Στοιχεία σχ. Έτους 2020-21 (ημ. Εξαγωγής: 20/01/2022)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Και στο πεδίο της εκπαίδευσης, η περιφέρεια Κρήτης υπολείπεται σημαντικά σε σύγκριση με τα ήδη δραματικά επίπεδα που καταγράφουν οι εκπαιδευτικοί δείκτες των ατόμων με σοβαρή αναπηρία σε επίπεδο χώρας. Ειδικότερα στην Κρήτη διαπιστώθηκαν:

- Το υψηλότερο ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που δεν έχουν ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (άτομα ηλικίας 25 με 64 ετών με ανώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο την κατώτερη δευτεροβάθμια).

- Το χαμηλότερο ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (25 ως 64 ετών) που έχουν ολοκληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση (2,4%).

Ειδικότερα στην Κρήτη περίπου 7 στα 10 άτομα με σοβαρή αναπηρία (68,8%) δεν έχουν ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, καταγράφοντας τη χειρότερη επίδοση στην επικράτεια στον υπό εξέταση δείκτη. Απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι μόλις το 2,4% των ατόμων με σοβαρή αναπηρία (ηλικίας 25 με 64 ετών), έναντι του 15,8% σε επίπεδο χώρας.

Ταυτόχρονα, στην περιφέρεια Κρήτης σημειώνεται το δεύτερο (2^ο) μεγαλύτερο ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο σύνολο του μαθητικού πληθυσμού (9,7%), το πλήθος των οποίων ανέρχεται σε 9.964. Η συντριπτική πλειονότητα αυτών των μαθητών/τριών φοιτούν σε γενικά σχολεία, καθώς στην Κρήτη καταγράφεται το δεύτερο χαμηλότερο ποσοστό φοίτησης σε ειδικά σχολεία. Εξειδικευμένη υποστήριξη στα γενικά σχολεία λαμβάνει το 65,1% των μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, ενώ το 19,4% λαμβάνει εξατομικευμένη υποστήριξη.

Πίνακας 23. Πρόσβαση στην υγεία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020)

	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν ανικανοποίητες ανάγκες υγείας, ανεξαρτήτως αιτιολογίας (16+ ετών)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν ανικανοποίητες ανάγκες υγείας λόγω συστημικών εμποδίων (16+ ετών)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν κακή και πολύ κακή κατάσταση υγείας (16+ ετών)
Κρήτη	62,8%	31%	60,4%
Ελλάδα	58,1%	28,7%	49,1%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Η πρόσβαση στην υγεία αποτελεί σημαντικό ζητούμενο για τα άτομα με αναπηρία που διαμένουν στην Περιφέρεια. Στην Κρήτη καταγράφεται το υψηλότερο ποσοστό κατοίκων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν κακή και πολύ κακή κατάσταση υγείας, το οποίο ανέρχεται σε 60,4%.

Το ποσοστό των κατοίκων της Κρήτης με σοβαρή αναπηρία που δεν ικανοποίησε ανάγκες σε ιατρική εξέταση ή θεραπεία τους τελευταίους δώδεκα (12) μήνες, ανεξαρτήτως αιτιολογίας, ανέρχεται στο ιδιαίτερα υψηλό επίπεδο του 62,8%, που είναι το τέταρτο (4^ο) υψηλότερο μεταξύ των Περιφερειών της χώρας.

Το ποσοστό των κατοίκων της Κρήτης με σοβαρή αναπηρία που δεν ικανοποίησε ανάγκες σε ιατρική εξέταση ή θεραπεία τους τελευταίους δώδεκα (12) μήνες, λόγω οικονομικής δυσκολίας, μεγάλης λίστας αναμονής ή μεγάλης απόστασης/έλλειψη τρόπου μετακίνησης ανέρχεται σε 31%. Είναι σημαντικό να σημειωθεί εδώ ότι, παρά το γεγονός ότι το αντίστοιχο ποσοστό ατόμων χωρίς αναπηρία με ανικανοποίητες ανάγκες υγείας είναι μειωμένο στην Περιφέρεια Κρήτης σε σύγκριση με το εθνικό ποσοστό (**Περιφέρεια Κρήτης: 5,2% | Ελλάδα: 7,8%**), στα άτομα με σοβαρή αναπηρία η τιμή του δείκτη είναι υψηλότερη από αυτήν που καταγράφεται σε επίπεδο χώρας.

Πίνακας 24. Κοινωνική ζωή και προσωπική αυτονομία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020)

	Συνάντηση με φίλους/συγγενείς για ποτό/γεύμα τουλάχιστον μια φορά τον μήνα	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) που συμμετέχουν τακτικά σε δραστηριότητες αναψυχής (όπως αθλητικές, σινεμά, συναυλίες κ.λπ. για τις οποίες υπάρχει αντίτιμο)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) που δαπανούν εβδομαδιαίως ένα μικρό ποσό για προσωπικές τους ανάγκες
Κρήτη	50,7%	9,1%	11,5%
Ελλάδα	54,9%	18,4%	24,6%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Ιδιαίτερα χαμηλές τιμές καταγράφει η Κρήτη και στους τρεις (3) δείκτες κοινωνικής ζωής και προσωπικής αυτονομίας των ατόμων με αναπηρία, τιμές βρίσκονται σε μεγάλη απόσταση από τα επίπεδα της χώρας.

Συνάντηση με φίλους/συγγενείς για ποτό/γεύμα τουλάχιστον μια (1) φορά τον μήνα απολαμβάνει μόνο το 50,7% των πολιτών με σοβαρή αναπηρία, ενώ το ποσοστό πολιτών με σοβαρή αναπηρία που συμμετέχουν τακτικά σε δραστηριότητες αναψυχής είναι επίσης μικρότερο από το εθνικό και ανέρχεται στο 9,1%.

Ο δείκτης δαπάνη χρηματικού ποσού κάθε εβδομάδα για προσωπικές ανάγκες, καταγράφει υποδιπλάσια τιμή σε σύγκριση με τη χώρα. Το ποσοστό των ατόμων με σοβαρή αναπηρία και ηλικία 18-64 ετών που διαθέτουν έναν μικρό προϋπολογισμό για προσωπικά τους έξοδα σε εβδομαδιαία βάση ανέρχεται στην Κρήτη μόλις στο 11,5%.

Πίνακας 25. Πρόσβαση στο φυσικό/δομημένο και ψηφιακό περιβάλλον

	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (16+ και ανεξαρτήτως κατηγορίας) που αντιμετωπίζουν προβλήματα προσβασιμότητας στη περιοχή διαμονής τους	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (16 ετών+) και σύνδεση στο διαδίκτυο
Κρήτη	25%	40,8%
Ελλάδα	26,2%	42,8%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Προβλήματα προσβασιμότητας αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία στην περιφέρεια Κρήτης. Ειδικότερα, το 25% των κατοίκων με σοβαρή αναπηρία αναφέρουν ότι αντιμετωπίζουν προβλήματα προσβασιμότητας στην περιοχή διαμονής τους, όπως σε πεζοδρόμια, στις στάσεις μέσων μαζικής μεταφοράς, στα καταστήματα ή στις υπηρεσίες (ανεξάρτητα από την κατηγορία της αναπηρίας τους).

Η αναπηρία αποτελεί επίσης παράγοντα σοβαρών ψηφιακών ανισοτήτων. Ειδικότερα, σύνδεση στο διαδίκτυο διαθέτει μόνο το 40,8% των κατοίκων με σοβαρή αναπηρία έναντι του 86,6% των ατόμων χωρίς αναπηρία.

Τα άτομα με αναπηρία στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων

Το 55,4% των ατόμων με σοβαρή αναπηρία που διαμένουν στα Ιόνια Νησιά έχουν αισθανθεί ότι: **α)** αντιμετώπισαν άδικη μεταχείριση, **β)** δεν έχουν, για παράδειγμα, ίσες ευκαιρίες με άλλα άτομα του περιβάλλοντός τους ή **γ)** βιώνουν κάποιας μορφής αποκλεισμό σε κάποιο τομέα της ζωής του, λόγω των περιορισμών ή των δυσκολιών της υγείας τους (κατά τη διάρκεια των τελευταίων έξι (6) μηνών ή και περισσότερο). Αυτό το ποσοστό είναι το τρίτο (3^ο) υψηλότερο μεταξύ των δεκατριών περιφερειών της χώρας.

Πίνακας 26. Πληθυσμός 16 ετών και άνω και κατάσταση αναπηρίας στα Ιόνια Νησιά (2020)

Κατάσταση αναπηρίας	Σοβαρή Αναπηρία	Μέτρια Αναπηρία	Χωρίς Αναπηρία	Σύνολο
Άτομα	16.851	27.466	109.422	153.739
(%)	11%	17,9%	71,2%	100%

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Το 29% των πολιτών που διαμένουν στην Περιφέρεια αντιμετωπίζουν κάποιου βαθμού περιορισμό δραστηριότητας/αναπηρία. Το ποσοστό αυτό είναι το δεύτερο υψηλότερο στη χώρα και σημαντικά υψηλότερο από το εθνικό ποσοστό (24,3%). Σοβαρό

**Πίνακας 27. Βιοτικό επίπεδο ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών)
στα Ιόνια Νησιά (2020)**

	Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός	Σοβαρή υλική στέρηση	Χάσμα φτώχειας ατόμων με σοβαρή αναπηρία
Ιόνια Νησιά	58,1%	36%	38,7
Ελλάδα	54%	30%	24,1

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

περιορισμό/αναπηρία υπολογίζεται ότι αντιμετωπίζουν 16.851 πολίτες (11%).

Παρά το γεγονός ότι στον γενικό πληθυσμό τα Ιόνια Νησιά σημειώνουν συγκριτικά χαμηλά ποσοστά φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, στην ομάδα των πολιτών με αναπηρία το φαινόμενο της φτώχειας είναι ιδιαίτερα εκτεταμένο και ανησυχητικό.

Πιο συγκεκριμένα, οι έξι (6) στους δέκα (10) κατοίκους της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων με σοβαρή αναπηρία (ηλικίας 18-64), αντιμετωπίζουν το φάσμα της φτώχειας ή /και του αποκλεισμού (**Περιφέρεια Ιονίων Νήσων: 58,1% | Ελλάδα: 54,0%**). Ωστόσο, η ανισότητα εις βάρος των ατόμων με αναπηρία είναι περισσότερο εκτεταμένη λαμβάνοντας υπόψη το χάσμα φτώχειας που ανέρχεται σε 39 μονάδες και είναι το μεγαλύτερο σε περιφερειακό επίπεδο.

Το 36% των πολιτών με σοβαρή αναπηρία αντιμετωπίζουν επίσης σοβαρές υλικές στέρσεις στην καθημερινή τους διαβίωση, ενώ σε επίπεδο χώρας το ποσοστό αυτό ανέρχεται σε 24,1%.

Πίνακας 28. Νοικοκυριά με μέλη που χρήζουν φροντίδας /υποστήριξης λόγω αναπηρίας/ Χρόνιας πάθησης/μεγάλης ηλικίας στα Ιόνια Νησιά (2020)

	Νοικοκυριά που αδυνατούν πλήρως να ανταπεξέλθουν στις εξειδικευμένες ανάγκες των μελών με βάση το συνολικό τους εισόδημα	Νοικοκυριά που η φροντίδα /υποστήριξη παρέχεται πρωτίστως από μέλη του νοικοκυριού	Νοικοκυριά που κάνουν χρήση δημόσιων υπηρεσιών βοήθειας στο σπίτι (είτε ως πρώτος είτε ως συμπληρωματικός τρόπος κάλυψης των αναγκών φροντίδας)	Νοικοκυριά που τα μέλη φροντιστές έχουν περιορίσει «πολύ» και «πέρα πολύ» τις συνήθειες δραστηριότητές του/τους
Ιόνια Νησιά	20,9%	87,7%	31,5%	54,2%
Ελλάδα	40,5%	81,4%	26,4%	56%

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Μόνο το 26,9% των νοικοκυριών της περιφέρειας που έχουν μέλη άτομα που χρήζουν φροντίδας ή υποστήριξης (λόγω αναπηρίας/ηλικίας ή χρόνιας πάθησης), έχουν την οικονομική δυνατότητα να ανταπεξέλθουν πλήρως στις εξειδικευμένες ανάγκες των ατόμων, για παράδειγμα σε εξειδικευμένες υπηρεσίες φροντίδας, αποκατάστασης, εκπαίδευσης ή αγοράς τεχνικών βοηθημάτων, ενώ το 52,2% αυτών των νοικοκυριών δηλώνουν ότι μπορούν να ανταπεξέλθουν μόνο μερικώς. Ωστόσο στα Ιόνια Νησιά καταγράφεται το μικρότερο ποσοστό νοικοκυριών που δηλώνουν ότι δεν έχουν καθόλου την οικονομική δυνατότητα να ανταπεξέλθουν σε αυτές τις εξειδικευμένες ανάγκες (20,9%).

Στην πλειονότητα αυτών των νοικοκυριών, οι ανάγκες φροντίδας και υποστήριξης των μελών με αναπηρία (ή ανάγκες φροντίδας) βαρύνουν πρωτίστως τα ίδια τα μέλη τους που παρέχουν προσωπικά την αναγκαία φροντίδα (87,7% των νοικοκυριών αναφέρουν ως κύριο τρόπο κάλυψης των αναγκών την υποστήριξη που παρέχεται από τα ίδια τα μέλη του νοικοκυριού, το 7,2% καλύπτουν τις ανάγκες κυρίως με ιδιωτική δαπάνη για χρήση ιδιωτικών υπηρεσιών φροντίδας κατ' οίκον και το 5,1% αναφέρουν ως βασικό τρόπο κάλυψης των αναγκών τη χρήση υπηρεσιών βοήθειας κατ' οίκον που παρέχεται από το κράτος). Ωστόσο, το συνολικό ποσοστό νοικοκυριών που κάνουν χρήση δημόσιων υπηρεσιών βοήθειας κατ' οίκον, είτε ως κύριο είτε ως συμπληρωματικό τρόπο κάλυψης των αναγκών φροντίδας των μελών τους, ανέρχεται 31,5%, όντας υψηλότερο από το εθνικό ποσοστό (26,7%).

Η εναρμόνιση της οικογενειακής με την επαγγελματική και κοινωνική ζωή είναι δύσκολη για τα μέλη των οικογενειών με άτομα που χρήζουν φροντίδας. Το 54,2% των νοικοκυριών της Περιφέρειας που τα μέλη τους έχουν αναλάβει τη φροντίδα ατόμων με χρόνιο πρόβλημα υγείας, αναπηρία ή μεγάλη ηλικία, δηλώνουν ότι τα μέλη-φροντιστές έχουν περιορίσει

«πολύ» και «πάρα πολύ» τις συνήθειες δραστηριότητές τους (προσωπική και οικογενειακή ζωή, εργασία, εκπαίδευση, συμμετοχή σε αθλητικές ή ψυχαγωγικές δραστηριότητες κ.ά.), προκειμένου να μπορούν να ανταπεξέλθουν στις ανάγκες των ατόμων που φροντίζουν.

Πίνακας 29. Πρόσβαση στην εργασία/απασχόληση ατόμων με σοβαρή αναπηρία στα Ιόνια Νησιά

	Δείκτης απασχόλησης ατόμων με σοβαρή αναπηρία (20-64 ετών)	Χάσμα απασχόλησης ατόμων με σοβαρή αναπηρία (20-64 ετών)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία χωρίς καμία εργασιακή εμπειρία (20-64 ετών)	Ποσοστό ατόμων με αναπηρία (ανεξαρτήτως σοβαρότητας) που απολαμβάνουν εύλογες προσαρμογές στην εργασία τους (16+ ετών)
Ιόνια Νησιά	17,9%	54,2	9,8%	20,3%
Ελλάδα	24,3%	37,5	38,9%	20%

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Στην περιφέρεια Ιονίων Νήσων καταγράφεται ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά απασχολούμενων (μισθωτοί και ελεύθεροι επαγγελματίες) με σοβαρή αναπηρία. Συγκεκριμένα, ο δείκτης απασχόλησης των ατόμων με σοβαρή αναπηρία βρίσκεται στο 17,9%, δηλαδή σε σημαντικότα χαμηλότερο επίπεδο από το εθνικό (Ελλάδα: 24,3%). Οι φραγμοί που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία στα Ιόνια Νησιά είναι ιδιαίτερα σοβαροί στο πεδίο της απασχόλησης. Τα Ιόνια Νησιά μαζί με την Περιφέρεια της Κρήτης καταγράφουν τα μεγαλύτερα χάσματα απασχόλησης (employment gap) μεταξύ των ατόμων με σοβαρή αναπηρία και χωρίς αναπηρία. Στην περίπτωση των Ιονίων Νήσων η διαφορά στην τιμή του δείκτη απασχόλησης ανέρχεται σε 55 ποσοστιαίες μονάδες.

Ταυτόχρονα στην περιφέρεια, όπως και στο σύνολο της χώρας, καταγράφεται χαμηλό ποσοστό ατόμων με αναπηρία που απολαμβάνουν εύλογες προσαρμογές που χρειάζονται στην εργασία τους λόγω της αναπηρίας. Από το σύνολο των απασχολούμενων με αναπηρία (ανεξαρτήτως βαθμού), μόνο το 3,4% δηλώνουν ότι απολαμβάνουν πλήρως τις εύλογες προσαρμογές που χρειάζονται (Μερικώς: 16,9%).

Πίνακας 30. Πρόσβαση στην εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που έχουν πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης 25-64 ετών (2020)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία με ανώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο την κατώτερη δευτεροβάθμια 25-64 ετών (2020)	Μαθητές/τριες με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (Σχ. Έτος 2020-21)	Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες που φοιτούν σε ειδικά σχολεία (Σχ. Έτος 2020-21)	Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη γενική εκπαίδευση που λαμβάνουν εξειδικευμένη υποστήριξη (Σχ. Έτος 2020-21)	Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη γενική εκπαίδευση που λαμβάνουν εξατομικευμένη υποστήριξη (Σχ. Έτος 2020-21)
Ιόνια Νησιά	4,8%	44%	2.396	12,5%	57,6%	16,5%
Ελλάδα	15,8%	45,6%	103.996	12,1%	59,5%	17,5%

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020) & Πληροφοριακό Σύστημα Υπουργείου Παιδείας My-School, Στοιχεία σχ. Έτους 2020-21 (ημ. Εξαγωγής: 20/01/2022)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Και στο πεδίο της εκπαίδευσης, τα άτομα με αναπηρία που διαμένουν στην περιφέρεια Ιονίων Νήσων αντιμετωπίζουν σοβαρές ανισότητες. Το χαμηλό ποσοστό πληθυσμού που έχουν ολοκληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων στην κατηγορία των ατόμων με σοβαρή αναπηρία δεν ξεπερνάει το 5% (4,8%), που είναι το τέταρτο (4^ο) χαμηλότερο στη χώρα. Παράλληλα, ποσοστό 44%, καταγράφουν τα άτομα με σοβαρή αναπηρία που δεν έχουν ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (άτομα ηλικίας 25 με 64 ετών με ανώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο την κατώτερη δευτεροβάθμια).

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Πληροφοριακού Συστήματος My-School του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων (Σχ. Έτος 2020-2021) που επεξεργάστηκε το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας, το Σχ. Έτος 2020-21 στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων καταγράφεται η τέταρτη (4^η) υψηλότερη ποσοστιαία αναλογία μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ως προς το σύνολο των μαθητών/τριών της Περιφέρειας (7,8%) και ταυτόχρονα, το τρίτο (3^ο) χαμηλότερο ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες που λαμβάνουν εξειδικευμένη υποστήριξη εκτός του εκπαιδευτικού της γενικής τάξης (57,6%).

Πίνακας 31. Πρόσβαση στην υγεία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020)

	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν ανικανοποίητες ανάγκες υγείας, ανεξαρτήτως αιτιολογίας (16+ ετών)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν ανικανοποίητες ανάγκες υγείας λόγω συστημικών εμποδίων (16+ ετών)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν κακή και πολύ κακή κατάσταση υγείας (16+ ετών)
Ιόνια Νησιά	55,7%	30,7%	55,6%
Ελλάδα	58,1%	28,7%	49,1%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Η πρόσβαση στην υγεία αποτελεί σημαντικό ζητούμενο για τα άτομα με αναπηρία που διαμένουν στην Περιφέρεια. Το ποσοστό των κατοίκων των Ιονίων Νήσων με σοβαρή αναπηρία που δεν ικανοποίησε ανάγκες σε ιατρική εξέταση ή θεραπεία τους τελευταίους δώδεκα (12) μήνες, ανεξαρτήτως αιτιολογίας, ανέρχεται σε 55,7%. Λόγω οικονομικής δυσκολίας, μεγάλης λίστας αναμονής ή μεγάλης απόστασης/έλλειψη τρόπου μετακίνησης, δεν ικανοποίησε ανάγκες σε ιατρική εξέταση ή θεραπεία το 31% των ατόμων με σοβαρή αναπηρία, με την τιμή του δείκτη να είναι υψηλότερη από αυτήν που καταγράφεται σε επίπεδο χώρας.

Αποτέλεσμα των εμποδίων πρόσβασης στις δομές και υπηρεσίες υγείας είναι το υψηλό ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν κακή και πολύ κακή κατάσταση υγείας, το οποίο ανέρχεται σε 55,6% [πέμπτο (5^ο) υψηλότερο ποσοστό μεταξύ των περιφερειών].

Πίνακας 32. Κοινωνική ζωή και προσωπική αυτονομία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020)

	Συνάντηση με φίλους/συγγενείς για ποτό/γεύμα τουλάχιστον μια φορά τον μήνα	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) που συμμετέχουν τακτικά σε δραστηριότητες αναψυχής (όπως αθλητικές, σινεμά, συναυλίες κ.λπ. για τις οποίες υπάρχει αντίτιμο)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) που δαπανούν εβδομαδιαίως ένα μικρό ποσό για προσωπικές τους ανάγκες
Ιόνια Νησιά	51,7%	14,4%	18,2%
Ελλάδα	54,9%	18,4%	24,6%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Χαμηλές τιμές καταγράφουν τα Ιόνια Νησιά και στους τρεις (3) δείκτες κοινωνικής ζωής και προσωπικής αυτονομίας των ατόμων με αναπηρία. *Συνάντηση με φίλους/συγγενείς για ποτό/γεύμα τουλάχιστον μια (1) φορά τον μήνα* απολαμβάνει μόνο το 51,7% των πολιτών με σοβαρή αναπηρία, ενώ το ποσοστό πολιτών με σοβαρή αναπηρία που συμμετέχουν τακτικά σε δραστηριότητες αναψυχής είναι επίσης μικρότερο από το εθνικό και ανέρχεται στο 14,4%.

Ο δείκτης *δαπάνη χρηματικού ποσού κάθε εβδομάδα για προσωπικές ανάγκες* καταγράφει υποδιπλάσια τιμή σε σύγκριση με τη χώρα. Το ποσοστό των ατόμων με σοβαρή αναπηρία και ηλικία 18-64 ετών που διαθέτουν έναν μικρό προϋπολογισμό για προσωπικά τους έξοδα σε εβδομαδιαία βάση ανέρχεται στα Ιόνια Νησιά σε 18,4%.

Πίνακας 33. Πρόσβαση στο φυσικό/δομημένο και ψηφιακό περιβάλλον

	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (16+ και ανεξαρτήτως κατηγορίας) που αντιμετωπίζουν προβλήματα προσβασιμότητας στη περιοχή διαμονής τους	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (16 ετών+) και σύνδεση στο διαδίκτυο
Ιόνια Νησιά	22,1%	28,9%
Ελλάδα	26,2%	42,8%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)
Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Προβλήματα προσβασιμότητας αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία στην περιφέρεια Ιονίων Νήσων. Ειδικότερα, το 22,1% των κατοίκων με σοβαρή αναπηρία (ανεξαρτήτως της κατηγορίας της αναπηρίας) αναφέρουν ότι αντιμετωπίζουν προβλήματα προσβασιμότητας στην περιοχή διαμονής τους, όπως σε πεζοδρόμια, στις στάσεις μέσω μαζικής μεταφοράς, στα καταστήματα ή στις υπηρεσίες.

Η αναπηρία αποτελεί επίσης παράγοντα σοβαρών ψηφιακών ανισοτήτων στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων καθώς σύνδεση στο διαδίκτυο διαθέτει μόνο το 28,9% των κατοίκων με σοβαρή αναπηρία, έναντι του 81% των ατόμων χωρίς αναπηρία, όταν σε επίπεδο χώρας το ποσοστό αυτό ανέρχεται σε 43%.

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ: ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΕΝΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ ΤΑ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

Μετά τις νησιωτικές περιφέρειες, η περίπτωση της Πελοποννήσου ακολουθεί με το αμέσως υψηλότερο ποσοστό στον δείκτη «αίσθηση διάκρισης». Το 52% των ατόμων με σοβαρή αναπηρία στην περιφέρεια Πελοποννήσου έχουν βιώσει διάκριση, άδικη μεταχείριση ή κάποιας μορφής αποκλεισμό σε κάποιο τομέα της ζωής του, λόγω των περιορισμών ή των δυσκολιών της υγείας τους κατά τη διάρκεια των τελευταίων έξι (6) μηνών ή και περισσότερο (2020.)

Η περιφέρεια Πελοποννήσου με κατά κεφαλήν ΑΕΠ που ανέρχεται στο 87% του εθνικού μέσου [πέμπτη (5^η) σε σειρά κατάταξης ως προς το μέγεθος του κατά κεφαλήν ΑΕΠ], κατατάσσεται στις «πλούσιες» περιφέρειες για τα δεδομένα της χώρας, ενώ το ποσοστό φτώχειας και αποκλεισμού των ατόμων με σοβαρή αναπηρία τοποθετείται ακριβώς στη διάμεση θέση της κατανομής των περιφερειών.

Βασικό εύρημα της έρευνας για την περιφέρεια Πελοποννήσου είναι η δυσμενής εικόνα που αποτυπώνεται και στους τρεις (3) δείκτες συμμετοχής στην κοινωνική ζωή και προσωπικής αυτονομίας των ατόμων με αναπηρία. Ειδικότερα η Πελοπόννησο καταγράφει μια (1) από τις τρεις (3) χειρότερες επιδόσεις και στους τρεις (3) υπό εξέταση δείκτες, εύρημα που υποδεικνύει ένα εκτεταμένο φαινόμενο κοινωνικού αποκλεισμού των ατόμων με αναπηρία. Σε αυτή την εικόνα συνηγορούν και άλλα δεδομένα που αναλύονται στη συνέχεια, όπως το διευρυμένο χάσμα απασχόλησης των ατόμων με σοβαρή αναπηρία, το εύρημα ότι στην Πελοπόννησο καταγράφεται το χαμηλότερο ποσοστό νοικοκυριών με μέλη που χρήζουν φροντίδας/υποστήριξης που απολαμβάνουν δημόσιες υπηρεσίες φροντίδας ή βοήθειας κατ' οίκον (5%), το υψηλό ποσοστό των ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αντιμετωπίζουν σοβαρές υλικές στερήσεις (τρίτο (3^ο) υψηλότερο στη χώρα).

Τα άτομα με αναπηρία στην Περιφέρεια Πελοποννήσου

Πίνακας 34. Πληθυσμός 16 ετών και άνω και κατάσταση αναπηρίας στην Πελοπόννησο (2020)

Κατάσταση αναπηρίας	Σοβαρή Αναπηρία	Μέτρια Αναπηρία	Χωρίς Αναπηρία	Σύνολο
Άτομα	50.282	66.124	364.636	481.042
(%)	10,5%	13,7%	75,8%	100%

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Το 24,2% των πολιτών που διαμένουν στην Πελοπόννησο αντιμετωπίζουν κάποιου βαθμού περιορισμό δραστηριότητας ή δυσκολία λόγω προβλήματος υγείας, ενώ 50.282 πολίτες, ή το 10,5% του πληθυσμού, αναφέρουν ότι αντιμετωπίζουν σοβαρό περιορισμό/αναπηρία.

Πίνακας 35. Βιοτικό επίπεδο ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) στην Πελοπόννησο (2020)

	Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός	Σοβαρή υλική στέρηση	Χάσμα φτώχειας ατόμων με σοβαρή αναπηρία
Πελοπόννησος	57,1%	42,2%	19,6
Ελλάδα	54%	30%	24,1

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Στην Πελοπόννησο η έκταση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού είναι ιδιαίτερα ανησυχητική στους πολίτες με αναπηρία, αφού το 57,1% των κατοίκων με σοβαρή αναπηρία (ηλικίας 18-64) βρίσκεται στο φάσμα της φτώχειας ή του αποκλεισμού, ποσοστό που ταυτίζεται με τη διάμεση τιμή του δείκτη σε περιφερειακό επίπεδο. Στην περιφέρεια καταγράφεται το τρίτο (3^ο) υψηλότερο ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αντιμετωπίζουν σοβαρές υλικές στερήσεις, το οποίο ανέρχεται σε 42,2%. Η περιφέρεια Πελοποννήσου εμφανίζει σχετικά μικρό χάσμα φτώχειας των ατόμων με σοβαρή αναπηρία [τρίτο (3^ο) μικρότερο χάσμα φτώχειας μεταξύ των περιφερειών], λόγω των γενικευμένων και υψηλών επιπέδων φτώχειας στον γενικό πληθυσμό.

Πίνακας 36. Νοικοκυριά με μέλη που χρήζουν φροντίδας /υποστήριξης λόγω αναπηρίας/ Χρόνιας πάθησης/μεγάλης ηλικίας στη Πελοπόννησο (2020)

	Νοικοκυριά που αδυνατούν πλήρως να ανταπεξέλθουν στις εξειδικευμένες ανάγκες των μελών με βάση το συνολικό τους εισόδημα	Νοικοκυριά που η φροντίδα /υποστήριξη παρέχεται πρωτίστως από μέλη του νοικοκυριού	Νοικοκυριά που κάνουν χρήση δημόσιων υπηρεσιών βοήθειας στο σπίτι (είτε ως πρώτος είτε ως συμπληρωματικός τρόπος κάλυψης των αναγκών φροντίδας)	Νοικοκυριά που τα μέλη φροντιστές έχουν περιορίσει «πολύ» και «πάρα πολύ» τις συνήθειες δραστηριοτήτες του/τους
Πελοπόννησος	46,6%	85,6%	5%	63,3%
Ελλάδα	40,5%	81,4%	26,4%	56%

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρία

Το 46,6% των νοικοκυριών της Περιφέρειας που έχουν μέλη άτομα που χρήζουν φροντίδας ή υποστήριξης (λόγω αναπηρίας/ηλικίας ή χρόνιας πάθησης), αδυνατούν πλήρως να ανταπεξέλθουν στις εξειδικευμένες ανάγκες των ατόμων με αναπηρία, για παράδειγμα σε εξειδικευμένες υπηρεσίες φροντίδας, αποκατάστασης, εκπαίδευσης ή αγοράς τεχνικών βοηθημάτων, ενώ το 40% αυτών των νοικοκυριών, με βάση το συνολικό τους εισόδημα ανταπεξέρχονται μόνο μερικώς.⁸⁸ Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου καταγράφεται το χαμηλότερο ποσοστό νοικοκυριών που αναφέρουν ότι έχουν την οικονομική δυνατότητα να καλύψουν τις εξειδικευμένες ανάγκες των μελών τους, ποσοστό που ανέρχεται μόλις στο 13,6%, ενώ επίσης καταγράφεται και το μικρότερο ποσοστό νοικοκυριών με μέλη που χρήζουν φροντίδας/υποστήριξης που αναφέρουν ότι κάνουν χρήση δημόσιων υπηρεσιών φροντίδας ή βοήθειας κατ' οίκον (5%). Η φροντίδα των μελών βαραίνει σχεδόν αποκλειστικά τα ίδια τα μέλη του νοικοκυριού τα οποία παρέχουν προσωπικά την αναγκαία βοήθεια/φροντίδα σε ποσοστό 85,6% (ως πρώτο τρόπο κάλυψης των αναγκών) ή καλύπτουν από τον προϋπολογισμό του νοικοκυριού τη δαπάνη για τη χρήση ιδιωτικών υπηρεσιών φροντίδας κατ' οίκον (13,5%).

Αποτέλεσμα της ανεπάρκειας των υπηρεσιών υποστήριξης της διαβίωσης στο σπίτι είναι το υψηλό ποσοστό νοικοκυριών (63,3%) που τα μέλη -οικογενειακοί φροντιστές έχουν περιορίσει «πολύ» και «πάρα πολύ» τις συνήθειες δραστηριοτήτες τους (προσωπική και οικογενειακή ζωή, εργασία, εκπαίδευση, συμμετοχή σε αθλητικές ή ψυχαγωγικές δραστηριότητες κ.ά.) προκειμένου να μπορούν να ανταπεξέλθουν στις ανάγκες των ατόμων που φροντίζουν. Το εν λόγω ποσοστό είναι το τρίτο (3^ο) υψηλότερο στις δεκατρείς (13) περιφέρειες της χώρας.

⁸⁸ Κατά δήλωση των επικεφαλής των νοικοκυριών, μόνο το 18,6% αυτών έχει την οικονομική δυνατότητα να καλύψει πλήρως τις εν λόγω εξειδικευμένες ανάγκες (EU-SILC 2020)

Πίνακας 37. Πρόσβαση στην εργασία/απασχόληση ατόμων με σοβαρή αναπηρία στη Πελοπόννησο

	Δείκτης απασχόλησης ατόμων με σοβαρή αναπηρία (20-64 ετών)	Χάσμα απασχόλησης ατόμων με σοβαρή αναπηρία (20-64 ετών)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία χωρίς καμία εργασιακή εμπειρία (20-64 ετών)	Ποσοστό ατόμων με αναπηρία (ανεξαρτήτως σοβαρότητας) που απολαμβάνουν εύλογες προσαρμογές στην εργασία τους (16+ ετών)
Πελοπόννησος	20,7%	45,8	41,4%	14,7%
Ελλάδα	24,3%	37,5	38,9%	20%

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, παρότι καταγράφεται η υψηλότερη τιμή του δείκτη απασχόλησης στο σύνολο του πληθυσμού, οι φραγμοί που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία είναι ιδιαίτερα σοβαροί και εκτεταμένοι. Στην Πελοπόννησο, μόνο το 20,7% των ατόμων με σοβαρή αναπηρία εργάζονται είτε ως μισθωτοί είτε ως ελεύθεροι επαγγελματίες, ποσοστό που υπολείπεται του ήδη χαμηλού εθνικού δείκτη απασχόλησης των ατόμων με σοβαρή αναπηρία. Το χάσμα απασχόλησης που ανέρχεται σε 45,8 μονάδες [πέμπτη (5^η) μεγαλύτερη τιμή]. Ταυτόχρονα, στην Πελοπόννησο καταγράφεται το τρίτο χαμηλότερο ποσοστό ατόμων με αναπηρία που απολαμβάνουν τις εύλογες προσαρμογές που χρειάζονται στην εργασία τους λόγω της αναπηρίας. Ιδιαίτερα ανησυχητικό και υψηλότερο από το εθνικό, είναι το ποσοστό των μη απασχολούμενων ατόμων με σοβαρή αναπηρία (20-64 ετών) που δεν έχει αποκτήσει καμία εργασιακή εμπειρία και το οποίο ανέρχεται σε 41,4%.

Πίνακας 38. Πρόσβαση στην εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που έχουν πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης 25 -64 ετών (2020)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία με ανώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο την κατώτερη δευτεροβάθμια 25 -64 ετών (2020)	Μαθητές/τριες με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (Σχ. Έτος 2020-21)	Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες που φοιτούν σε ειδικά σχολεία (Σχ. Έτος 2020-21)	Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη γενική εκπαίδευση που λαμβάνουν εξειδικευμένη υποστήριξη (Σχ. Έτος 2020-21)	Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη γενική εκπαίδευση που λαμβάνουν εξατομικευμένη υποστήριξη (Σχ. Έτος 2020-21)
Πελοπόννησος	10,4%	47,4%	4.064	14,3%	66%	17,6%
Ελλάδα	15,8%	45,6%	103.996	12,1%	59,5%	17,5%

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020) & Πληροφοριακό Σύστημα Υπουργείου Παιδείας My-School, Στοιχεία σχ. Έτους 2020-21 (ημ. Εξαγωγής: 20/01/2022)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Στο πεδίο της εκπαίδευσης η πρόσβαση είναι ιδιαίτερα περιορισμένη. Το ποσοστό των ατόμων με σοβαρή αναπηρία που έχουν ολοκληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση στην ηλικιακή ομάδα 25 με 64 ετών υπολογίζεται στο 10,4%. Παράλληλα, ποσοστό 47,4%, δηλαδή οι μισοί πολίτες με σοβαρή αναπηρία, δεν έχουν ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (άτομα ηλικίας 25 με 64 ετών με ανώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο την κατώτερη δευτεροβάθμια).

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Πληροφοριακού Συστήματος My-School του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων (Σχ. Έτος 2020-2021) που επεξεργάστηκε το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας, οι μαθητές/τριες με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (με ή χωρίς γνωμάτευση), που φοίτησαν σε γενικά και ειδικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Πελοπόννησο υπολογίζονται σε 4.064, αποτελώντας το 5,6% του μαθητικού πληθυσμού της περιφέρειας, ποσοστό που βρίσκεται σε χαμηλότερο επίπεδο από το εθνικό. Εξ αυτών των μαθητών/τριών το 14,3% φοιτούν σε ειδικά σχολεία.

Υψηλότερο του μέσου όρου των περιφερειών είναι το ποσοστό των μαθητών/τριών που φοιτούν σε γενικά σχολεία και λαμβάνουν εξειδικευμένη υποστήριξη, το οποίο ανέρχεται στο 66% του μαθητικού πληθυσμού με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες της γενικής πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ωστόσο, ένα σημαντικό ποσοστό της τάξεως του 34% εξακολουθεί να μη λαμβάνει εξειδικευμένη υποστήριξη.

Ο χάρτης των εκπαιδευτικών υποδομών της Πελοποννήσου χαρακτηρίζεται από μεγάλο αριθμό παλαιών κτιριακών υποδομών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με

σημαντικές ελλείψεις σε εξοπλισμό, κυρίως ΤΠΕ, που εντείνονται περισσότερο εξαιτίας των αναγκών που δημιουργεί η κρίση της πανδημίας COVID-19, κατάσταση η οποία σαφώς καθιστά μη προσβάσιμες τις σχολικές εγκαταστάσεις και υποδομές.⁸⁹

Πίνακας 39. Πρόσβαση στην υγεία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020)

	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν ανικανοποίητες ανάγκες υγείας, ανεξαρτήτως αιτιολογίας (16+ ετών)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν ανικανοποίητες ανάγκες υγείας λόγω συστημικών εμποδίων (16+ ετών)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν κακή και πολύ κακή κατάσταση υγείας (16+ ετών)
Πελοπόννησος	60,1%	25,1%	56,1%
Ελλάδα	58,1%	28,7%	49,1%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Η περιφέρεια Πελοποννήσου καταγράφει το τέταρτο (4^ο) υψηλότερο ποσοστό πολιτών με σοβαρή αναπηρία που θεωρούν ότι η κατάσταση της υγείας τους είναι κακή ή πολύ κακή (56,1%), ποσοστό που κυμαίνεται σε επίπεδο σημαντικά υψηλότερο του εθνικού. Ωστόσο έχει ενδιαφέρον το εύρημα ότι, στην Πελοπόννησο καταγράφεται σημαντική συχνότητα ατόμων με σοβαρή αναπηρία και ανικανοποίητες ανάγκες υγείας, οι οποίες δεν απορρέουν από τα συστημικά εμπόδια, δηλαδή τις ανεπάρκειες των δομών και υπηρεσιών υγείας αλλά οφείλονται και σε προσωπικούς λόγους, όπως ο φόβος για το γιατρό ή η προσδοκία για βελτίωση της υγείας, η έλλειψη χρόνου κ.ά.

Πίνακας 40. Κοινωνική ζωή και προσωπική αυτονομία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020)

	Συνάντηση με φίλους/συγγενείς για ποτό/γεύμα τουλάχιστον μια φορά τον μήνα	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) που συμμετέχουν τακτικά σε δραστηριότητες αναψυχής (όπως αθλητικές, σινεμά, συναυλίες κ.λπ. για τις οποίες υπάρχει αντίτιμο)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) που δαπανούν εβδομαδιαίως ένα μικρό ποσό για προσωπικές τους ανάγκες
Πελοπόννησος	22%	3,7%	11,3%
Ελλάδα	54,9%	18,4%	24,6%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

⁸⁹ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Πελοποννήσου 2021-27, σ. 35. Διαθέσιμο στο: <https://www.eydpelop.gr/2014-2020/wp-content/uploads/2022/09/ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ-2021EL16FFPR013.pdf>

Χαρακτηριστικό εύρημα για την περιφέρεια Πελοποννήσου, αποτελούν οι ιδιαίτερα χαμηλές τιμές και στους τρεις (3) δείκτες κοινωνικής ζωής και προσωπικής αυτονομίας των ατόμων με αναπηρία, τιμές που βρίσκονται επίσης σε μεγάλη απόσταση από τα επίπεδα της χώρας, υποδεικνύοντας ένα συστηματικό φαινόμενο κοινωνικού αποκλεισμού και περιορισμού των ατόμων με αναπηρία.

Συνάντηση με φίλους/συγγενείς για ποτό/γεύμα τουλάχιστον μια (1) φορά τον μήνα απολαμβάνει μόνο το 22% των πολιτών με σοβαρή αναπηρία στην Πελοπόννησο, έναντι του 55% στο σύνολο της χώρας, ενώ το ποσοστό πολιτών με σοβαρή αναπηρία που συμμετέχουν τακτικά σε δραστηριότητες αναψυχής είναι ισχύο στην περιφέρεια Πελοποννήσου (3,7%).

Ο δείκτης δαπάνη χρηματικού ποσού κάθε εβδομάδα για προσωπικές ανάγκες, είναι ενδεικτικός του βαθμού προσωπικής αυτονομίας και ελευθερίας που απολαμβάνουν οι

Πίνακας 41. Πρόσβαση στο φυσικό/δομημένο και ψηφιακό περιβάλλον

	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (16+ και ανεξαρτήτως κατηγορίας) που αντιμετωπίζουν προβλήματα προσβασιμότητας στη περιοχή διαμονής τους	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (16 ετών+) και σύνδεση στο διαδίκτυο
Πελοπόννησος	24,8%	33,8%
Ελλάδα	26,2%	42,8%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

πολίτες. Στην Πελοπόννησο καταγράφεται το τρίτο χειρότερο ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (ηλικίας 18-64 ετών) που διαθέτουν έναν μικρό προϋπολογισμό για προσωπικά τους έξοδα σε εβδομαδιαία βάση (11,3%).

Παρότι έχουν υπάρξει βελτιώσεις τα τελευταία χρόνια αναφορικά με τα ζητήματα προσβασιμότητας στους δημόσιους χώρους, εξακολουθούν να υπάρχουν σοβαρά προβλήματα. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών,⁹⁰ το 24,8% των κατοίκων με σοβαρή αναπηρία αναφέρουν ότι αντιμετωπίζουν προβλήματα προσβασιμότητας στην περιοχή διαμονής τους, όπως σε πεζοδρόμια, στις στάσεις μέσω μαζικής μεταφοράς, στα καταστήματα ή στις υπηρεσίες.

Σύμφωνα και με τα αποτελέσματα της έρευνας κοινής γνώμης της ΕΣΑμεΑ στην Πελοπόννησο «Στάσεις και αντιλήψεις έναντι των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις

⁹⁰ EU-SILC 2020

και των οικογενειών τους, στην Περιφέρεια Πελοποννήσου»,⁹¹ τα μέσα μαζικής μεταφοράς, οι δρόμοι και τα πεζοδρόμια αποτελούν τους χώρους όπου η ισότιμη πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις σε σχέση με τους υπόλοιπους πολίτες είναι πιο δυσχερής. Ακολουθούν με υψηλές αρνητικές αναφορές οι χώροι πολιτισμού–ψυχαγωγίας, οι παιδικές χαρές καθώς και οι θρησκευτικοί χώροι και οι εκκλησίες.

Παράλληλα, στην Πελοπόννησο η ψηφιακή προσβασιμότητα αποτελεί προνόμιο λίγων και βρίσκεται σε αρχικό στάδιο.⁹² Η αναπηρία αποτελεί παράγοντα ψηφιακών ανισοτήτων μεταξύ των κατοίκων της περιφέρειας, καθώς σύνδεση στο διαδίκτυο διαθέτει μόνο το 33,8% των κατοίκων με σοβαρή αναπηρία, έναντι του 84,1% των ατόμων χωρίς αναπηρία στην Πελοπόννησο και του 43% των ατόμων με σοβαρή αναπηρία σε επίπεδο χώρας.

⁹¹ ΕΣΑμεΑ (2021). Έρευνα κοινής γνώμης «Στάσεις και αντιλήψεις έναντι των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους, στην Περιφέρεια Πελοποννήσου». Διαθέσιμη στο: http://139.144.147.121/component/cck/?task=download&collection=article_filegroup_accessible_pdf&xi=o&file=article_file&id=5873

⁹² Ο.π.

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ & ΗΠΕΙΡΟΣ: «ΦΤΩΧΕΣ» ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΜΕ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΥΨΗΛΑ ΠΟΣΟΣΤΑ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

Οι Περιφέρειες της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και της Ηπείρου συγκαταλέγονται στην ομάδα των «Φτωχών» περιφερειών της χώρας που καταγράφουν ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό φτώχειας και αποκλεισμού στα άτομα με αναπηρία. Οι δυο Περιφέρειες κατατάσσονται μετά το Βόρειο Αιγαίο στη δεύτερη και τρίτη αντίστοιχα χαμηλότερη θέση ως προς το κατά κεφαλήν ΑΕΠ τους. Κοινά χαρακτηριστικά των δυο Περιφερειών είναι επίσης τα υψηλά ποσοστά

Το 50% των ατόμων με σοβαρή αναπηρία που διαμένουν στην Ανατολική Μακεδονία & Θράκη και το 46% των κατοίκων με σοβαρή αναπηρία στην Ήπειρο, έχουν αισθανθεί ότι αντιμετώπισαν άδικη μεταχείριση ότι δεν έχουν ίσες ευκαιρίες με άλλα άτομα του περιβάλλοντός τους ή ότι βιώνουν κάποια μορφή αποκλεισμού σε κάποιο τομέα της ζωής του, λόγω των περιορισμών ή των δυσκολιών της υγείας του, κατά τη διάρκεια των τελευταίων 6 μηνών ή και περισσότερο.

NEETS και τα γενικά χαμηλά επίπεδα απασχόλησης στο γενικό πληθυσμό.

Οι περιφέρειες της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και της Ηπείρου, συνδέονται επίσης με το χαρακτηριστικό των υψηλών ποσοστών ατόμων με αναπηρία στον πληθυσμό τους. Ειδικότερα, η Ανατολική Μακεδονία & Θράκη σημειώνει το υψηλότερο ποσοστό σε επίπεδο περιφερειών στον δείκτη ατόμων με περιορισμούς δραστηριότητας/αναπηρία (Δείκτης GALI), και ακολουθεί με το δεύτερο υψηλότερο η Ήπειρος.

Η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη και η Ήπειρος μαζί με τις νησιωτικές περιφέρειες βρίσκονται στις υψηλότερες τιμές του δείκτη «χάσμα φτώχειας των ατόμων με σοβαρή αναπηρία», καταγράφουν δηλαδή σοβαρή ανισότητα σε βάρος των ατόμων με αναπηρία.

Μάλιστα, όπως αναδείχθηκε στην ενότητα *Συγκριτική ανάλυση των βασικών δεικτών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία στις 13 Περιφέρειες ανα πεδίο πολιτικής της παρούσας έκθεσης* διαπιστώνεται σε επίπεδο περιφερειών η ύπαρξη συσχέτισης ανάμεσα στις συχνότητες που καταγράφονται στον δείκτη αναπηρίας και στα επίπεδα «φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού» των ατόμων με αναπηρία. Το εύρημα αυτό, αποτυπώνει μια διαφορετική πτυχή της σχέσης της αναπηρίας με τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Ωστόσο, οι δυο περιφέρειες διαφοροποιούνται σε αρκετούς δείκτες. Η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, η οποία χαρακτηρίζεται και από ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό φτώχειας/κοινωνικού αποκλεισμού και στον γενικό πληθυσμό [δεύτερο (2^ο) υψηλότερο στη χώρα], καταγράφει δυσμενέστερη εικόνα αναφορικά με τις υλικές στερήσεις που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία καθώς και πιο περιορισμένη πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στην υγεία. Η Ήπειρος, που και στον γενικό πληθυσμό χαρακτηρίζεται από μειωμένη πρόσβαση στην απασχόληση, καταγράφει δυσμενέστερη εικόνα και στους δείκτες απασχόλησης των ατόμων με αναπηρία, ενώ υπολείπεται σημαντικά και σε ζητήματα συμμετοχής στην κοινωνική ζωή αλλά και στην πρόσβαση στο ψηφιακό περιβάλλον (σύνδεση στο διαδίκτυο στο νοικοκυριό).

Τα άτομα με αναπηρία στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

Πίνακας 42. Πληθυσμός 16 ετών και άνω και κατάσταση αναπηρίας στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη (2020)

Κατάσταση αναπηρίας	Σοβαρή Αναπηρία	Μέτρια Αναπηρία	Χωρίς Αναπηρία	Σύνολο
Άτομα	66.194	97.903	109.422	512.841
(%)	12,9%	19,1%	68%	100%

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Το 32% των πολιτών που διαμένουν στη Ανατολική Μακεδονία και Θράκη αντιμετωπίζουν κάποιου βαθμού περιορισμό δραστηριότητας ή δυσκολία λόγω προβλήματος υγείας. Πρόκειται για το υψηλότερο ποσοστό μεταξύ των περιφερειών της χώρας το οποίο κυμαίνεται σε επίπεδο σημαντικά υψηλότερο από τον εθνικό μέσο όρο (Ελλάδα: 24,3%). Εξ αυτών, 66.194 πολίτες αναφέρουν ότι αντιμετωπίζουν σοβαρό περιορισμό/αναπηρία. Σχεδόν οι 6 στους 10 κατοίκους με αναπηρία είναι γυναίκες (56,3%).

Ωστόσο, το έντονο φαινόμενο της δημογραφικής γήρανσης του πληθυσμού στην Περιφέρεια, αναμένεται να αυξήσει τον επιπολασμό των λειτουργικών περιορισμών καθώς και των χρονίων παθήσεων στους κατοίκους της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.

Πίνακας 43. Βιοτικό επίπεδο ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη (2020)

	Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός	Σοβαρή υλική στέρηση	Χάσμα φτώχειας ατόμων με σοβαρή αναπηρία
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	66,4%	34,8%	29,9
Ελλάδα	54%	30%	24,1

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη συγκαταλέγεται στην ομάδα των περιφερειών που χαρακτηρίζονται αφενώς από ακραία ποσοστά φτώχειας, αφετέρου από διευρυμένες ανισότητες. Η αναπτυξιακή υστέρηση της Περιφέρειας και οι έντονες οικονομικές ανισότητες επηρεάζουν υπέρμετρα τη διαβίωση των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού και ιδιαίτερα των ατόμων με αναπηρία.

Η ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης του πληθυσμού των ατόμων με αναπηρία κατατάσσει την Ανατολική Μακεδονία και Θράκη στη δεύτερη (2^η) χειρότερη θέση αναφορικά με το επίπεδο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού των ατόμων με σοβαρή αναπηρία. Ειδικότερα, το 66,4% των πολιτών με σοβαρή αναπηρία ηλικίας 18-64 ετών που διαμένουν στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, αντιμετωπίζουν συνθήκες φτώχειας ή/και κοινωνικού αποκλεισμού. Παρότι τα επίπεδα φτώχειας είναι ιδιαίτερα υψηλά στον γενικό πληθυσμό, η περιφέρεια καταγράφει και εκτεταμένο «χάσμα φτώχειας/κοινωνικού αποκλεισμού» το οποίο ανέρχεται σε 26,5 ποσοστιαίες μονάδες.

Οι σοβαρές υλικές στέρσεις που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία, καθιστούν αδύνατη την πρόσβαση σε ένα ανεκτό επίπεδο διαβίωσης. Τα άτομα με σοβαρή αναπηρία στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης αντιμετωπίζουν σοβαρές υλικές στέρσεις σε ποσοστό 34,8%.

Πίνακας 44. Νοικοκυριά με μέλη που χρήζουν φροντίδας /υποστήριξης λόγω αναπηρίας/ Χρόνιας πάθησης/μεγάλης ηλικίας στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη (2020)

	Νοικοκυριά που αδυνατούν πλήρως να ανταπεξέλθουν στις εξειδικευμένες ανάγκες των μελών με βάση το συνολικό τους εισόδημα	Νοικοκυριά που η φροντίδα /υποστήριξη παρέχεται πρωτίστως από μέλη του νοικοκυριού	Νοικοκυριά που κάνουν χρήση δημόσιων υπηρεσιών βοήθειας στο σπίτι (είτε ως πρώτος είτε ως συμπληρωματικός τρόπος κάλυψης των αναγκών φροντίδας)	Νοικοκυριά που τα μέλη φροντιστές έχουν περιορίσει «πολύ» και «πάρα πολύ» τις συνήθειες δραστηριότητές του/τους
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	43,9%	81,8%	37,7%	58,5%
Ελλάδα	40,5%	81,4%	26,4%	56%

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Τα νοικοκυριά με μέλη που χρειάζονται φροντίδα ή υποστήριξη⁹³ είτε λόγω αναπηρίας είτε λόγω χρόνιων προβλημάτων υγείας ή μεγάλης ηλικίας, με βάση το συνολικό τους εισόδημα, έχουν την οικονομική δυνατότητα να ανταπεξέλθουν πλήρως στις εξειδικευμένες ανάγκες των ατόμων (εξειδικευμένες υπηρεσίες φροντίδας, αποκατάστασης ή εκπαίδευσης ή στην αγορά τεχνικών βοηθημάτων κ.α.), μόνο σε ποσοστό 22,5% (Ελλάδα: 27%). Το 43,9% των νοικοκυριών αυτών, αδυνατούν πλήρως να ανταπεξέλθουν στις εξειδικευμένες ανάγκες των ατόμων, ενώ το 33,7% ανταπεξέρχονται μόνο μερικώς.

Παρά το γεγονός ότι η χρήση κρατικών υπηρεσιών βοήθειας κατ' οίκον, όπως το πρόγραμμα «Βοήθεια στο σπίτι» από τα νοικοκυριά με μέλη με ανάγκες φροντίδας αναφέρεται κυρίως ως συμπληρωματικός τρόπος κάλυψης των αναγκών αυτών, σε ποσοστό υψηλότερο του εθνικού μέσου όρου (Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης: 38% | Ελλάδα: 26,7%), οι ανάγκες φροντίδας, στη συντριπτική πλειονότητα των νοικοκυριών της Περιφέρειας όπως και στο σύνολο της ελληνικής επικράτειας, βαρύνουν τα ίδια τα μέλη των νοικοκυριών τα οποία παρέχουν προσωπικά την αναγκαία βοήθεια/φροντίδα. Πιο αναλυτικά, το 82% των νοικοκυριών αναφέρουν ως βασικό τρόπο κάλυψης των αναγκών τη βοήθεια που παρέχεται από τα ίδια τα μέλη, ενώ το 14%

⁹³ Αυτή η φροντίδα μπορεί να περιλαμβάνει τόσο την καθημερινή ατομική φροντίδα, όπως βοήθεια με το φαγητό, το ντύσιμο, την προσωπική υγιεινή, τη μετακίνηση μέσα στο σπίτι, καθώς και τη βοήθεια σε εκτός σπιτιού δραστηριότητες, όπως στην πραγματοποίηση αγορών, στη μετακίνηση προς τον γιατρό ή τον χώρο εκπαίδευσης, στη διαχείριση των οικονομικών και καθημερινών διοικητικής φύσεως θεμάτων (π.χ. πληρωμή λογαριασμών) κ.ά.

καλύπτει από τον προϋπολογισμό του νοικοκυριού τη δαπάνη για τη χρήση ιδιωτικών υπηρεσιών φροντίδας κατ' οίκον.

Το 58,5% των νοικοκυριών που τα μέλη τους έχουν αναλάβει τη φροντίδα/υποστήριξη των ατόμων με χρόνια πρόβλημα υγείας, αναπηρία ή μεγάλη ηλικία, δηλώνουν ότι τα μέλη-φροντιστές έχουν περιορίσει «πολύ» και «πάρα πολύ» τις συνήθεις δραστηριότητές τους (όπως όσον αφορά την προσωπική και οικογενειακή ζωή, την εργασία, την εκπαίδευση, τη συμμετοχή σε αθλητικές ή ψυχαγωγικές δραστηριότητες κ.ά.) προκειμένου να μπορούν να ανταπεξέλθουν στις ανάγκες του/των ατόμου/ων που φροντίζουν.

Πίνακας 45. Πρόσβαση στην εργασία/απασχόληση ατόμων με σοβαρή αναπηρία στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη

	Δείκτης απασχόλησης ατόμων με σοβαρή αναπηρία (20-64 ετών)	Χάσμα απασχόλησης ατόμων με σοβαρή αναπηρία (20-64 ετών)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία χωρίς καμία εργασιακή εμπειρία (20-64 ετών)	Ποσοστό ατόμων με αναπηρία (ανεξαρτήτως σοβαρότητας) που απολαμβάνουν εύλογες προσαρμογές στην εργασία τους (16+ ετών)
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	22,1%	41,2	41,1%	22,7%
Ελλάδα	24,3%	37,5	38,9%	20%

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Οι φραγμοί που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία σε όλη την ελληνική επικράτεια, είναι ιδιαίτερα σοβαροί στο πεδίο της απασχόλησης. Συγκεκριμένα στην Περιφέρεια, μόνο το 22.1% των ατόμων με σοβαρή αναπηρία εργάζονται είτε ως μισθωτοί είτε ως ελεύθεροι επαγγελματίες, ποσοστό που υπολείπεται του ήδη χαμηλού εθνικού δείκτη απασχόλησης των ατόμων με σοβαρή αναπηρία, ενώ απέχει 41 ποσοστιαίες μονάδες από το ποσοστό απασχολούμενων χωρίς αναπηρία στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη.

Επίσης, καταγράφεται ένα ιδιαίτερα ανησυχητικό ποσοστό μη απασχολούμενων ατόμων με σοβαρή αναπηρία (20-64 ετών) που δεν έχουν αποκτήσει καμία εργασιακή εμπειρία και το οποίο ανέρχεται σε 41,1%, ενώ εύλογες προσαρμογές στην εργασία τους απολαμβάνουν (είτε πλήρως ή έστω μερικώς) το 22,7% των απασχολούμενων με αναπηρία.

Πίνακας 46. Πρόσβαση στην εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που έχουν πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης 25 -64 ετών (2020)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία με ανώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο την κατώτερη δευτεροβάθμια 25 -64 ετών (2020)	Μαθητές/τριες με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (Σχ. Έτος 2020-21)	Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες που φοιτούν σε ειδικά σχολεία (Σχ. Έτος 2020-21)	Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη γενική εκπαίδευση που λαμβάνουν εξειδικευμένη υποστήριξη (Σχ. Έτος 2020-21)	Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη γενική εκπαίδευση που λαμβάνουν εξατομικευμένη υποστήριξη (Σχ. Έτος 2020-21)
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	10,4%	53,6%	4.076	17,3%	70,3%	20,7%
Ελλάδα	15,8%	45,6%	103.996	12,1%	59,5%	17,5%

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020) & Πληροφοριακό Σύστημα Υπουργείου Παιδείας My-School, Στοιχεία σχ. Έτους 2020-21 (ημ. Εξαγωγής: 20/01/2022

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Παράλληλα, ο παράγοντας της αναπηρίας θέτει σοβαρά εμπόδια πρόσβασης στην εκπαίδευση. Τα άτομα με σοβαρή αναπηρία ηλικίας 25 με 64 ετών, έχουν ολοκληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση σε ποσοστό 10,4% (άτομα χωρίς αναπηρία: 20,7%), ενώ ποσοστό 53,6%, καταγράφουν τα άτομα με σοβαρή αναπηρία που δεν έχουν ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (άτομα ηλικίας 25 με 64 ετών με ανώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο την κατώτερη δευτεροβάθμια).

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Πληροφοριακού Συστήματος My-School του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων που επεξεργάστηκε το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας, το Σχ. Έτος 2020-21, στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης το 5,2% του μαθητικού πληθυσμού αποτελούν μαθητές/τριες με επίσημη γνωμάτευση αναπηρίας ή/και ειδικής εκπαιδευτικής ανάγκης (4.076 μαθητές/τριές). Παρά το γεγονός ότι, όπως και στο σύνολο της χώρας, η πλειονότητα αυτών των μαθητών/τριών φοιτούν σε γενικά σχολεία, στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη καταγράφεται η δεύτερη μεγαλύτερη αναλογία φοίτησης σε ειδικά σχολεία (17,3%). Το ποσοστό μαθητών/τριών που απολαμβάνει εξειδικευμένη υποστήριξη στα γενικά σχολεία ανέρχεται σε 70,3% και είναι σημαντικά υψηλότερο από το εθνικό, ενώ αναφορικά με την εξατομικευμένη υποστήριξη των μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης καταγράφει το υψηλότερο ποσοστό μεταξύ των περιφερειών της χώρας.

Πίνακας 47. Πρόσβαση στην υγεία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020)

	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν ανικανοποίητες ανάγκες υγείας, ανεξαρτήτως αιτιολογίας (16+ ετών)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν ανικανοποίητες ανάγκες υγείας λόγω συστημικών εμποδίων (16+ ετών)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν κακή και πολύ κακή κατάσταση υγείας (16+ ετών)
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	63,1%	34%	51,4%
Ελλάδα	58,1%	28,7%	49,1%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης καταγράφει το τρίτο υψηλότερο ποσοστό πολιτών με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν ανικανοποίητες ανάγκες υγείας ανεξάρτητα από την αιτιολογία μη κάλυψης των αναγκών αυτών, το οποίο ανέρχεται σε 63,1%, ενώ λόγω ελλειμμάτων των υποδομών και υπηρεσιών υγείας στην περιφέρεια, δεν έχει ικανοποιήσει ανάγκες σε εξέταση ή θεραπεία το 34% των πολιτών με σοβαρή αναπηρία, ποσοστό που είναι το τέταρτο υψηλότερο μεταξύ των περιφερειών της χώρας. Το 51,4% των πολιτών με σοβαρή αναπηρία που διαμένουν στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη θεωρούν ότι η κατάσταση της υγείας τους είναι κακή ή πολύ κακή, ποσοστό που κυμαίνεται σε επίπεδο ελαφρώς υψηλότερο του εθνικού.

Πίνακας 48. Κοινωνική ζωή και προσωπική αυτονομία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020)

	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (16+ και ανεξαρτήτως κατηγορίας) που αντιμετωπίζουν προβλήματα προσβασιμότητας στη περιοχή διαμονής τους	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (16 ετών+) και σύνδεση στο διαδίκτυο
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	22,1%	42,2%
Ελλάδα	26,2%	42,8%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Συνάντηση με φίλους/συγγενείς για ποτό/γεύμα τουλάχιστον μια (1) φορά τον μήνα απολαμβάνει το 58,1% των πολιτών με σοβαρή αναπηρία στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, ποσοστό που είναι το τέταρτο (4^ο) υψηλότερο σε περιφερειακό επίπεδο. Το

ποσοστό πολιτών με σοβαρή αναπηρία που συμμετέχουν τακτικά σε δραστηριότητες αναψυχής είναι ισχνό και ανέρχεται μόλις στο 7,1%.

Ο δείκτης δαπάνη χρηματικού ποσού κάθε εβδομάδα για προσωπικές ανάγκες είναι ενδεικτικός του βαθμού προσωπικής αυτονομίας και ελευθερίας που απολαμβάνουν οι πολίτες. Στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, μικρό προϋπολογισμό για προσωπικά τους έξοδα σε εβδομαδιαία βάση απολαμβάνουν λιγότεροι από τους δυο (2) στους δέκα (10) πολίτες με αναπηρία.

Πίνακας 49. Πρόσβαση στο φυσικό/δομημένο και ψηφιακό περιβάλλον

	Συνάντηση με φίλους/συγγενείς για ποτό/γεύμα τουλάχιστον μια φορά τον μήνα	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) που συμμετέχουν τακτικά σε δραστηριότητες αναψυχής (όπως αθλητικές, σινεμά, συναυλίες κ.λπ. για τις οποίες υπάρχει αντίτιμο)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) που δαπανούν εβδομαδιαίως ένα μικρό ποσό για προσωπικές τους ανάγκες
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	58,1%	7,1%	18,9%
Ελλάδα	54,9%	18,4%	24,6%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Η αναπηρία αποτελεί επίσης παράγοντα ψηφιακών ανισοτήτων μεταξύ των κατοίκων της περιφέρειας, καθώς σύνδεση στο διαδίκτυο διαθέτει μόνο το 42,2% των κατοίκων με σοβαρή αναπηρία, έναντι του 88,5% των ατόμων χωρίς αναπηρία.⁹⁴

Προβλήματα προσβασιμότητας αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία στην περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Ειδικότερα, το 22,1% των κατοίκων με σοβαρή αναπηρία αντιμετωπίζουν προβλήματα προσβασιμότητας στην περιοχή διαμονής τους, όπως σε πεζοδρόμια, στις στάσεις μέσω μαζικής μεταφοράς, στα καταστήματα ή στις υπηρεσίες.

⁹⁴ EU-SILC 2020

Τα άτομα με αναπηρία στην Περιφέρεια Ηπείρου

Πίνακας 50. Πληθυσμός 16 ετών και άνω και κατάσταση αναπηρίας στην Ήπειρο (2020)

Κατάσταση αναπηρίας	Σοβαρή Αναπηρία	Μέτρια Αναπηρία	Χωρίς Αναπηρία	Σύνολο
Άτομα	33.191	43.647	201.531	278.369
(%)	11,9%	15,7%	72,4%	100%

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Το 2020, το 27,6% των πολιτών (16 ετών και άνω) που διαμένουν στην Ήπειρο αντιμετωπίζουν κάποιου βαθμού περιορισμό δραστηριότητας/αναπηρία, ενώ 33.191 πολίτες ή το 11,9% αναφέρουν ότι αντιμετωπίζουν σοβαρό περιορισμό/αναπηρία. Πρόκειται για το δεύτερο υψηλότερο ποσοστό σε περιφερειακό επίπεδο, μετά την περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.

Πίνακας 51. Βιοτικό επίπεδο ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) στην Ήπειρο (2020)

	Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός	Σοβαρή υλική στέρηση	Χάσμα φτώχειας ατόμων με σοβαρή αναπηρία
Ήπειρος	62,8%	29,6%	31,4
Ελλάδα	54%	30%	24,1

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Η Ήπειρος, συγκαταλέγεται στην ομάδα των περιφερειών που χαρακτηρίζονται αφενός από τα ακραία ποσοστά φτώχειας αφετέρου από διευρυμένες ανισότητες σε βάρος των ατόμων με αναπηρία. Η έκταση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού είναι ιδιαίτερα εκτεταμένη στα άτομα με αναπηρία που διαμένουν στην Ήπειρο, αφού πάνω από 6 στους 10 κατοίκους με σοβαρή αναπηρία (ηλικίας 18-64) βρίσκεται στο φάσμα της φτώχειας ή/και του κοινωνικού αποκλεισμού, καταγράφοντας το τέταρτο (4^ο) υψηλότερο ποσοστό φτωχών και αποκλεισμένων (62,8%) στον πληθυσμό των ατόμων με σοβαρή αναπηρία, μεταξύ των Περιφερειών της χώρας.

Παρότι τα επίπεδα φτώχειας είναι υψηλά στον γενικό πληθυσμό της Περιφέρειας, η Ήπειρος καταγράφει εκτεταμένο «χάσμα φτώχειας/κοινωνικού αποκλεισμού» των ατόμων με σοβαρή αναπηρία το οποίο ανέρχεται σε 26,5 ποσοστιαίες μονάδες. Ωστόσο, το ποσοστό των ατόμων

με αναπηρία που αντιμετωπίζουν σοβαρές υλικές στερήσεις κυμαίνεται στο επίπεδο του εθνικού μέσου όρου (29,6%).

Πίνακας 52. Νοικοκυριά με μέλη που χρήζουν φροντίδας /υποστήριξης λόγω αναπηρίας/ Χρόνιας πάθησης/μεγάλης ηλικίας στην Ήπειρο (2020)

	Νοικοκυριά που αδυνατούν πλήρως να ανταπεξέλθουν στις εξειδικευμένες ανάγκες των μελών με βάση το συνολικό τους εισόδημα	Νοικοκυριά που η φροντίδα /υποστήριξη παρέχεται πρωτίστως από μέλη του νοικοκυριού	Νοικοκυριά που κάνουν χρήση δημόσιων υπηρεσιών βοήθειας στο σπίτι (είτε ως πρώτος είτε ως συμπληρωματικός τρόπος κάλυψης των αναγκών φροντίδας)	Νοικοκυριά που τα μέλη φροντιστές έχουν περιορίσει «πολύ» και «πάρα πολύ» τις συνήθειες δραστηριότητές του/τους
Ήπειρος	34,4%	88%	40,7%	53,5%
Ελλάδα	40,5%	81,4%	26,4%	56%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Τα νοικοκυριά της Περιφέρειας που έχουν μέλη με ανάγκες φροντίδας ή υποστήριξης (λόγω αναπηρίας/ηλικίας ή χρόνιας πάθησης), αναφέρουν σε ποσοστό που ανέρχεται σε 20,5% ότι έχουν την οικονομική δυνατότητα να καλύψουν πλήρως τις εξειδικευμένες ανάγκες αυτών των μελών, ενώ το 34,4% αυτών των νοικοκυριών, αδυνατούν πλήρως να ανταπεξέλθουν στις εξειδικευμένες ανάγκες του/των ατόμου/ων (για παράδειγμα σε εξειδικευμένες υπηρεσίες φροντίδας, αποκατάστασης, εκπαίδευσης ή αγοράς τεχνικών βοηθημάτων).

Στη συντριπτική πλειονότητα αυτών των νοικοκυριών, οι ανάγκες φροντίδας και υποστήριξης των μελών βαρύνουν πρωτίστως τα ίδια τα μέλη τους, τα οποία παρέχουν προσωπικά την αναγκαία φροντίδα σε ποσοστό 88% (11,4% των νοικοκυριών αναφέρουν ως βασικό τρόπο κάλυψης των αναγκών την ιδιωτική δαπάνη για τη χρήση ιδιωτικών υπηρεσιών φροντίδας κατ' οίκον). Ωστόσο, στην Ήπειρο καταγράφεται επίσης ένα από τα υψηλότερα ποσοστά νοικοκυριών με μέλη που χρήζουν φροντίδας/υποστήριξης που αναφέρουν είτε ως βασικό αλλά κυρίως ως συμπληρωματικό τρόπο κάλυψης των αναγκών φροντίδας τη χρήση δημόσιων υπηρεσιών φροντίδας ή βοήθειας κατ' οίκον (40,7%).

Η εναρμόνιση της οικογενειακής με την επαγγελματική και κοινωνική ζωή είναι εντούτοις δύσκολη για τα μέλη των οικογενειών με άτομα που χρήζουν φροντίδας στην περιφέρεια Ηπείρου. Το 53,5% των νοικοκυριών που τα μέλη τους έχουν αναλάβει τη φροντίδα /υποστήριξη των ατόμων με χρόνια πρόβλημα υγείας, αναπηρία ή μεγάλη ηλικία, δηλώνουν ότι τα μέλη-φροντιστές έχουν περιορίσει «πολύ» και «πάρα πολύ» τις συνήθειες

δραστηριότητές τους (προσωπική και οικογενειακή ζωή, εργασία, εκπαίδευση, συμμετοχή σε αθλητικές ή ψυχαγωγικές δραστηριότητες κ.ά.) προκειμένου να μπορούν να ανταπεξέλθουν στις ανάγκες των ατόμων που φροντίζουν.

Πίνακας 53. Πρόσβαση στην εργασία/απασχόληση ατόμων με σοβαρή αναπηρία στην Ήπειρο

	Δείκτης απασχόλησης ατόμων με σοβαρή αναπηρία (20-64 ετών)	Χάσμα απασχόλησης ατόμων με σοβαρή αναπηρία (20-64 ετών)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία χωρίς καμία εργασιακή εμπειρία (20-64 ετών)	Ποσοστό ατόμων με αναπηρία (ανεξαρτήτως σοβαρότητας) που απολαμβάνουν εύλογες προσαρμογές στην εργασία τους (16+ ετών)
Ήπειρο	16,4%	44,5	36,9%	14,9%
Ελλάδα	24,3%	37,5	38,9%	20%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Στην Ήπειρο καταγράφεται ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά -μεταξύ των Περιφερειών της χώρας- συμμετοχής στην απασχόληση των ατόμων με σοβαρή αναπηρία, το οποίο αγγίζει μόλις το 16,4% (Ελλάδα: 24,3%), παρότι στον πληθυσμό χωρίς αναπηρία, η περιφέρεια Ηπείρου καταγράφει ένα ποσοστό απασχόλησης 61%, σημειώνοντας χάσμα απασχόλησης των ατόμων με σοβαρή αναπηρία 44,5 μονάδες. Επίσης, καταγράφεται ποσοστό μη απασχολούμενων ατόμων με σοβαρή αναπηρία (20-64 ετών) που δεν έχουν αποκτήσει καμία εργασιακή εμπειρία της τάξεως του 37%.

Από το σύνολο ωστόσο των απασχολούμενων με αναπηρία (ανεξαρτήτως βαθμού), μόνο το 14,9% δηλώνουν ότι απολαμβάνουν (είτε πλήρως είτε εν μέρει) τις εύλογες προσαρμογές (Ναι, πλήρως: 7,4% | Εν μέρει: 7,5%), ποσοστό που συγκαταλέγεται μεταξύ των χαμηλότερων στην επικράτεια (Ελλάδα: 20%).

Πίνακας 54. Πρόσβαση στην εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που έχουν πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης 25 -64 ετών (2020)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία με ανώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο την κατώτερη δευτεροβάθμια 25 -64 ετών (2020)	Μαθητές/τριες με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (Σχ. Έτος 2020-21)	Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες που φοιτούν σε ειδικά σχολεία (Σχ. Έτος 2020-21)	Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη γενική εκπαίδευση που λαμβάνουν εξειδικευμένη υποστήριξη (Σχ. Έτος 2020-21)	Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη γενική εκπαίδευση που λαμβάνουν εξατομικευμένη υποστήριξη (Σχ. Έτος 2020-21)
Ήπειρος	14,6%	61,7%	2.161	14%	73,5%	17,6%
Ελλάδα	15,8%	45,6%	103.996	12,1%	59,5%	17,5%

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020) & Πληροφοριακό Σύστημα Υπουργείου Παιδείας My-School, Στοιχεία σχ. Έτους 2020-21 (ημ. Εξαγωγής: 20/01/2022)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Στο πεδίο της εκπαίδευσης η πρόσβαση είναι ιδιαίτερα περιορισμένη. Το ποσοστό των ατόμων με σοβαρή αναπηρία που έχουν ολοκληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση στην ηλικιακή ομάδα 25-64 ετών υπολογίζεται στο 14,6% (Πληθυσμός χωρίς αναπηρία: 30,4%). Παράλληλα, ποσοστό 61,7% των πολιτών με σοβαρή αναπηρία δεν έχουν ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (άτομα ηλικίας 25 με 64 ετών με ανώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο την κατώτερη δευτεροβάθμια).

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Πληροφοριακού Συστήματος My-School του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων που επεξεργάστηκε το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας, το Σχ. Έτος 2020-21, στην Περιφέρεια Ηπείρου το 5% του μαθητικού πληθυσμού αποτελούν μαθητές/τριες με επίσημη γνωμάτευση αναπηρίας ή/και ειδικής εκπαιδευτικής ανάγκης, ποσοστό που είναι το χαμηλότερο σε περιφερειακό επίπεδο (2.161 μαθητές/τριες).

Όπως και στο σύνολο της χώρας, η πλειονότητα αυτών των μαθητών/τριών φοιτούν σε γενικά σχολεία, ενώ το 14% αυτών των μαθητών/τριών φοιτούν σε διαχωρισμένα, ειδικά πλαίσια.

Το ποσοστό μαθητών/τριών που απολαμβάνει εξειδικευμένη υποστήριξη στα γενικά σχολεία ανέρχεται σε 73,5%, το οποίο είναι σημαντικά υψηλότερο από το εθνικό, όντας το δεύτερο (2^ο) μεγαλύτερο στις δεκατριές (13) περιφέρειες, ενώ αναφορικά με την εξατομικευμένη

υποστήριξη των μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, η περιφέρεια καταγράφει ποσοστό 17,6%.

Πίνακας 55. Πρόσβαση στην υγεία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020)

	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν ανικανοποίητες ανάγκες υγείας, ανεξαρτήτως αιτιολογίας (16+ ετών)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν ανικανοποίητες ανάγκες υγείας λόγω συστημικών εμποδίων (16+ ετών)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν κακή και πολύ κακή κατάσταση υγείας (16+ ετών)
Ήπειρος	57,5%	26,9%	45,5%
Ελλάδα	58,1%	28,7%	49,1%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020) Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Η ανεμπόδιστη πρόσβαση στην υγεία αποτελεί ακόμη ζητούμενο για τα άτομα με αναπηρία, στο σύνολο της ελληνικής επικράτειας. Το 57,5% των πολιτών με σοβαρή αναπηρία στην Ήπειρο, αναφέρουν ανικανοποίητες ανάγκες υγείας ανεξάρτητα από την αιτιολογία μη κάλυψης των αναγκών αυτών, ενώ λόγω των ελλειμάτων στις υποδομές και τις υπηρεσίες υγείας στην Περιφέρεια, το 27% των πολιτών με σοβαρή αναπηρία δεν έχει ικανοποιήσει ανάγκες σε εξέταση ή θεραπεία. Το 45,5% των πολιτών με σοβαρή αναπηρία στην Ήπειρο θεωρούν ότι η κατάσταση της υγείας τους είναι κακή ή πολύ κακή. Τα ποσοστά που καταγράφει η περιφέρεια στους δείκτες πρόσβασης στην υγεία, αν και αποτυπώνουν εκτεταμένο αποκλεισμό από ποιοτικές και προσιτές υπηρεσίες υγείας, κυμαίνονται ωστόσο σε επίπεδα ελαφρώς καλύτερα από τα επίπεδα της χώρας.

Πίνακας 56. Κοινωνική ζωή και προσωπική αυτονομία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020)

	Συνάντηση με φίλους/συγγενείς για ποτό/γεύμα τουλάχιστον μια φορά τον μήνα	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) που συμμετέχουν τακτικά σε δραστηριότητες αναψυχής (όπως αθλητικές, σινεμά, συναυλίες κ.λπ. για τις οποίες υπάρχει αντίτιμο)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) που δαπανούν εβδομαδιαίως ένα μικρό ποσό για προσωπικές τους ανάγκες
Ήπειρος	25,6%	18,1%	16,6%
Ελλάδα	54,9%	18,4%	24,6%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020) Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Συνάντηση με φίλους/συγγενείς για ποτό/γεύμα τουλάχιστον μια φορά τον μήνα απολαμβάνει μόνο το 25,6% των πολιτών με σοβαρή αναπηρία στην Ήπειρο, ποσοστό που είναι το δεύτερο (2^ο) χαμηλότερο σε περιφερειακό επίπεδο, ενώ το ποσοστό πολιτών με σοβαρή αναπηρία που συμμετέχουν τακτικά σε δραστηριότητες αναψυχής ανέρχεται μόλις στο 16,6%. Ο δείκτης δαπάνη χρηματικού ποσού κάθε εβδομάδα για προσωπικές ανάγκες είναι ενδεικτικός του βαθμού προσωπικής αυτονομίας και ελευθερίας που απολαμβάνουν τα άτομα. Στην περιφέρεια Ηπείρου, μικρό προϋπολογισμό για προσωπικά τους έξοδα σε εβδομαδιαία βάση απολαμβάνουν λιγότεροι από τους δυο (2) στους δέκα (10) πολίτες με αναπηρία.

Γίνεται φανερό ότι στην Ήπειρο, ο αποκλεισμός των ατόμων με αναπηρία από την κοινωνική ζωή είναι ιδιαίτερα εκτεταμένος, ενώ το επίπεδο προσωπικής αυτονομίας που απολαμβάνουν είναι επίσης πολύ περιορισμένο.

Πίνακας 57. Πρόσβαση στο φυσικό/δομημένο και ψηφιακό περιβάλλον

	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (16+ και ανεξαρτήτως κατηγορίας) που αντιμετωπίζουν προβλήματα προσβασιμότητας στη περιοχή διαμονής τους	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (16 ετών+) και σύνδεση στο διαδίκτυο
Ήπειρος	24%	25,1%
Ελλάδα	26,2%	42,8%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Η αναπηρία αποτελεί επίσης παράγοντα ψηφιακών ανισοτήτων μεταξύ των κατοίκων της περιφέρειας Ηπείρου, καθώς σύνδεση στο διαδίκτυο διαθέτει μόνο το 25,1% των κατοίκων με σοβαρή αναπηρία, ποσοστό που είναι το δεύτερο χαμηλότερο σε επίπεδο χώρας (άτομα χωρίς αναπηρία: 85,3%).

Προβλήματα προσβασιμότητας αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία στην περιφέρεια Ηπείρου. Ειδικότερα, το 24% των κατοίκων με σοβαρή αναπηρία αντιμετωπίζουν προβλήματα προσβασιμότητας στην περιοχή διαμονής τους, όπως σε πεζοδρόμια, στις στάσεις μέσω μαζικής μεταφοράς, στα καταστήματα ή στις υπηρεσίες.

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ: ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΕΝΑ ΤΑ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ, ΤΗΝ ΥΓΕΙΑ, ΤΗΝ ΑΝΑΨΥΧΗ ΚΑΙ ΤΟ ΨΗΦΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας συγκαταλέγεται στις «Πλούσιες» περιφέρειες της χώρας (κατά κεφαλήν ΑΕΠ μεγαλύτερο της διάμεσης τιμής) οι οποίες μάλιστα, καταγράφουν επίπεδα φτώχειας και σοβαρής υλικής στέρησης των ατόμων με σοβαρή αναπηρία, που παρότι είναι υψηλά όπως σε όλη την επικράτεια, κυμαίνονται ωστόσο σε επίπεδα χαμηλότερα των διάμεσων τιμών των περιφερειών.

Εντούτοις, η Στερεά Ελλάδα καταγράφει ιδιαίτερα δυσμενή εικόνα ως προς την άσκηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία. Σε σύνολο 21 βασικών επιλεγμένων δεικτών, η περιφέρεια κατατάσσεται μεταξύ των τριών (3) χειρότερων θέσεων (Bottom- 3) σε εννέα (9) βασικούς δείκτες και μεταξύ των τριών (3) σχετικά καλύτερων θέσεων μόνο σε τρεις (3) δείκτες.

Ιδιαίτερα στους τομείς της εκπαίδευσης και της εργασίας, φαίνεται ότι τα άτομα με αναπηρία που διαμένουν στη Στερεά Ελλάδα αντιμετωπίζουν εκτεταμένο αποκλεισμό. Στη Στερεά Ελλάδα καταγράφεται το δεύτερο χειρότερο ποσοστό απασχολούμενων ατόμων με σοβαρή αναπηρία και το δεύτερο (2^ο) υψηλότερο ποσοστό ατόμων με αναπηρία και με καμία εργασιακή εμπειρία, ενώ το ποσοστό των ατόμων με σοβαρή αναπηρία που έχουν πτυχίο τριτοβάθμιας προσεγγίζει μηδενικό ποσοστό.

Η πρόσβαση στην υγεία βρέθηκε να είναι επίσης ιδιαίτερα προβληματική με την περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας να καταγράφει το δεύτερο (2^ο) υψηλότερο ποσοστό πολιτών με σοβαρή αναπηρία που θεωρούν ότι η κατάσταση της υγείας τους είναι κακή ή πολύ κακή και ταυτόχρονα να βρίσκεται στη δεύτερη χειρότερη θέση και στον δείκτη ανικανοποίητων αναγκών υγείας, ανεξαρτήτως αιτιολογίας.

Επιπροσθέτως, σοβαρά εμπόδια φαίνεται να αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία ως προς την πρόσβαση τους σε δραστηριότητες αναψυχής (χαμηλότερο ποσοστό τακτικής συμμετοχής σε δραστηριότητες όπως αθλητικές, σινεμά, συναυλίες κ.λπ.) αλλά και εξαιρετικά μειωμένη πρόσβαση στο ψηφιακό περιβάλλον (χαμηλότερο ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία και σύνδεση στο διαδίκτυο). Παρότι η χρήση υπηρεσιών βοήθειας στο σπίτι βρέθηκε να είναι σε σχετικά υψηλό επίπεδο για τα δεδομένα της χώρας, η περιφέρεια καταγράφει τη

μεγαλύτερη τιμή στον δείκτη που μετράει τον περιορισμό που βιώνουν οι οικογενειακοί φροντιστές στην προσωπική και επαγγελματική τους ζωή. Η εικόνα της περιφέρειας παρουσιάζει αντιφάσεις που χρήζουν ποιοτικής διερεύνησης, αφού ταυτόχρονα με τον εκτεταμένο αποκλεισμό, στη Στερεά Ελλάδα καταγράφεται η χαμηλότερη τιμή στον δείκτη υποκειμενικής αίσθησης διάκρισης. Μια ενδεχόμενη ερμηνεία μπορεί να σχετίζεται με τη μειωμένη εξοικείωση και γνώση των κατοίκων σχετικά με τις μορφές διακρίσεων και αποκλεισμών, που δύναται να συντελεί στον τρόπο που αντιλαμβάνονται και απαντούν στο σχετικό ερευνητικό ερώτημα.

Τα άτομα με αναπηρία στην περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

Πίνακας 58. Πληθυσμός 16 ετών και άνω και κατάσταση αναπηρίας στη Στερεά Ελλάδα (2020)

Κατάσταση αναπηρίας	Σοβαρή Αναπηρία	Μέτρια Αναπηρία	Χωρίς Αναπηρία	Σύνολο
Άτομα	43.455	63.485	321.201	428.141
(%)	10,1%	14,8%	75%	100%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Το 25% των πολιτών (16 ετών+) που διαμένουν στη Στερεά Ελλάδα αντιμετωπίζουν κάποιου βαθμού περιορισμό δραστηριότητας/αναπηρία (Ελλάδα: 24,3%). Εξ αυτών, 43.455 πολίτες (10,1%) αντιμετωπίζουν σοβαρό περιορισμό/αναπηρία.

Πίνακας 59. Βιοτικό επίπεδο ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) στη Στερεά Ελλάδα (2020)

	Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός	Σοβαρή υλική στέρηση	Χάσμα φτώχειας ατόμων με σοβαρή αναπηρία
Στερεά Ελλάδα	52,2%	30,5%	22,3
Ελλάδα	54%	30%	24,1

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Η έκταση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, παρότι είναι σοβαρά εκτεταμένη στους πολίτες με σοβαρή αναπηρία που διαμένουν στη Δυτική Ελλάδα (52,2%), κυμαίνεται σε επίπεδο χαμηλότερο από τη διάμεση τιμή των περιφερειών [τέταρτο (4^ο) χαμηλότερο ποσοστό]. Ωστόσο, στη Στερεά Ελλάδα, καταγράφεται ένα αξιοπρόσεκτο εύρημα που αφορά στο ακόμα υψηλότερο ποσοστό φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού των ατόμων

με μέτριο περιορισμό δραστηριότητας/αναπηρία, και το οποίο ανέρχεται σε 56,3%. Αξίζει να σημειωθεί ότι, ο αυξημένος κίνδυνος φτώχειας στα άτομα με μέτριο περιορισμό δραστηριότητας ενέχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και είναι πιθανό να συνδέεται με τη μειωμένη πρόσβαση αυτών των πολιτών σε οικονομικές ενισχύσεις λόγω της αναπηρίας τους.

Πίνακας 6ο. Νοικοκυριά με μέλη που χρήζουν φροντίδας /υποστήριξης λόγω αναπηρίας/ Χρόνιας πάθησης/μεγάλης ηλικίας στη Στερεά Ελλάδα (2020)

	Νοικοκυριά που αδυνατούν πλήρως να ανταπεξέλθουν στις εξειδικευμένες ανάγκες των μελών με βάση το συνολικό τους εισόδημα	Νοικοκυριά που η φροντίδα /υποστήριξη παρέχεται πρωτίστως από μέλη του νοικοκυριού	Νοικοκυριά που κάνουν χρήση δημόσιων υπηρεσιών βοήθειας στο σπίτι (είτε ως πρώτος είτε ως συμπληρωματικός τρόπος κάλυψης των αναγκών φροντίδας)	Νοικοκυριά που τα μέλη φροντιστές έχουν περιορίσει «πολύ» και «πέρα πολύ» τις συνήθειες δραστηριότητές του/τους
Στερεά Ελλάδα	40,5%	65,9%	39,7%	67,9%
Ελλάδα	40,5%	81,4%	26,4%	56%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Το 40,5% των νοικοκυριών της Περιφέρειας με μέλη που χρήζουν φροντίδας ή υποστήριξης (λόγω αναπηρίας/ηλικίας ή χρόνιας πάθησης), αδυνατούν πλήρως να ανταπεξέλθουν στις εξειδικευμένες ανάγκες του/των ατόμου/ων, π.χ. σε εξειδικευμένες υπηρεσίες φροντίδας, αποκατάστασης, εκπαίδευσης ή αγοράς τεχνικών βοηθημάτων, ενώ το 30% αυτών των νοικοκυριών, με βάση το συνολικό τους εισόδημα ανταπεξέρχονται μόνο μερικώς σε αυτές τις ανάγκες.⁹⁵

Στη Στερεά Ελλάδα καταγράφεται ποσοστό νοικοκυριών που οι ανάγκες φροντίδας και υποστήριξης βαρύνουν πρωτίστως τα ίδια τα μέλη τους, της τάξεως του 66%, ποσοστό που αν και πλειοψηφικό είναι το χαμηλότερο σε περιφερειακό επίπεδο. Ταυτόχρονα, καταγράφεται το υψηλότερο ποσοστό νοικοκυριών που δηλώνει ως πρώτο τρόπο κάλυψης των αναγκών φροντίδας τη χρήση δημόσιων υπηρεσιών βοήθειας κατ' οίκον, όπως το πρόγραμμα «Βοήθεια στο σπίτι» που ανέρχεται σε 15,8% (συνολικό ποσοστό χρήσης 40%) αλλά και το δεύτερο υψηλότερο ποσοστό νοικοκυριών που κάνουν κυρίως χρήση ιδιωτικών υπηρεσιών φροντίδας κατ' οίκον, καλύπτοντας από τον προϋπολογισμό τους τη σχετική δαπάνη (18,3%).

⁹⁵ Κατά δήλωση των επικεφαλής των νοικοκυριών, μόνο το 18,6% αυτών έχει την οικονομική δυνατότητα να καλύψει πλήρως τις εν λόγω εξειδικευμένες ανάγκες (EU-SILC 2020).

Παρότι στη συγκριτική ανάλυση των περιφερειών διαπιστώθηκε υψηλή (αρνητική) συσχέτιση της χρήσης δημόσιων υπηρεσιών βοήθειας στο σπίτι και του βαθμού περιορισμού των οικογενειακών φροντιστών (2020), η Στερεά Ελλάδα αποκλίνει από αυτή τη γενική εικόνα και εμφανίζει ταυτόχρονα με το σχετικά υψηλό επίπεδο χρήση της «βοήθειας στο σπίτι» και το υψηλότερο ποσοστό νοικοκυριών που δηλώνουν ότι τα μέλη τους που έχουν αναλάβει τη φροντίδα των ατόμων με χρόνια πρόβλημα υγείας, αναπηρία ή μεγάλη ηλικία, έχουν περιορίσει «πολύ» και «πάρα πολύ» τις συνήθεις δραστηριότητές τους (προσωπική και οικογενειακή ζωή, εργασία, εκπαίδευση, συμμετοχή σε αθλητικές ή ψυχαγωγικές δραστηριότητες κ.ά.).

Πίνακας 61. Πρόσβαση στην εργασία/απασχόληση ατόμων με σοβαρή αναπηρία στη Στερεά Ελλάδα

	Δείκτης απασχόλησης ατόμων με σοβαρή αναπηρία (20-64 ετών)	Χάσμα απασχόλησης ατόμων με σοβαρή αναπηρία (20-64 ετών)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία χωρίς καμία εργασιακή εμπειρία (20-64 ετών)	Ποσοστό ατόμων με αναπηρία (ανεξαρτήτως σοβαρότητας) που απολαμβάνουν εύλογες προσαρμογές στην εργασία τους (16+ ετών)
Στερεά Ελλάδα	10%	48,6	56,9%	33,5%
Ελλάδα	24,3%	37,5	38,9%	20%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Από το σύνολο των απασχολούμενων με αναπηρία (ανεξαρτήτως βαθμού) στην περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, το 33,5% απολαμβάνουν κάποιες, αλλά όχι όλες τις εύλογες προσαρμογές που χρειάζονται στην εργασία τους λόγω της αναπηρίας, ενώ μηδενικό είναι το ποσοστό των απασχολούμενων με αναπηρία που απολαμβάνει πλήρως τις προσαρμογές που χρειάζεται.

Στη Στερεά Ελλάδα, η πρόσβαση στην απασχόληση είναι σχεδόν απαγορευτική για τα άτομα με σοβαρή αναπηρία. Στην Περιφέρεια καταγράφεται η δεύτερη (2^η) χαμηλότερη τιμή του δείκτη απασχόληση (10%), το δεύτερο χειρότερο ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία χωρίς καμία εργασιακή εμπειρία ηλικίας 20-64 ετών (57%) και το τρίτο (3^ο) υψηλότερο χάσμα απασχόληση των ατόμων με σοβαρή αναπηρία.

Πίνακας 62. Πρόσβαση στην εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που έχουν πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης 25 -64 ετών (2020)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία με ανώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο την κατώτερη δευτεροβάθμια 25 -64 ετών (2020)	Μαθητές/τριες με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (Σχ. Έτος 2020-21)	Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες που φοιτούν σε ειδικά σχολεία (Σχ. Έτος 2020-21)	Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη γενική εκπαίδευση που λαμβάνουν εξειδικευμένη υποστήριξη (Σχ. Έτος 2020-21)	Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη γενική εκπαίδευση που λαμβάνουν εξατομικευμένη υποστήριξη (Σχ. Έτος 2020-21)
Στερεά Ελλάδα	≈ 0,0%	63,8%	4.333	14,9%	67,8%	16,9%
Ελλάδα	15,8%	45,6%	103.996	12,1%	59,5%	17,5%

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020) & Πληροφοριακό Σύστημα Υπουργείου Παιδείας My-School, Στοιχεία σχ. Έτους 2020-21 (ημ. Εξαγωγής: 20/01/2022)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Στη Στερεά Ελλάδα, το ποσοστό των ατόμων με σοβαρή αναπηρία που έχουν ολοκληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση στην ηλικιακή ομάδα 25 με 64 ετών προσεγγίζει μηδενικό ποσοστό. Παράλληλα, καταγράφεται το δεύτερο (2^ο) υψηλότερο ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που δεν έχουν ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (63,8% των ατόμων ηλικίας 25 με 64 ετών με ανώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο την κατώτερη δευτεροβάθμια).

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Πληροφοριακού Συστήματος My-School του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων (Σχ. Έτος 2020-2021) που επεξεργάστηκε το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας, οι μαθητές/τριες με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, που φοίτησαν σε γενικά και ειδικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στη Στερεά Ελλάδα υπολογίζονται σε 4.333, αποτελώντας το 6,4% του μαθητικού πληθυσμού της περιφέρειας. Εξ αυτών των μαθητών/τριών το 14,9% φοιτούν σε ειδικά σχολεία, ποσοστό που είναι αυξημένο συγκριτικά με το εθνικό [τέταρτη (4^η) θέση κατά φθίνουσα σειρά].

Ωστόσο, υψηλότερο του μέσου των περιφερειών είναι το ποσοστό των μαθητών/τριών που φοιτούν στα γενικά σχολεία και λαμβάνουν εξειδικευμένη υποστήριξη, το οποίο ανέρχεται στο 68% του μαθητικού πληθυσμού με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες της γενικής πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Πίνακας 63. Πρόσβαση στην υγεία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020)

	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν ανικανοποίητες ανάγκες υγείας, ανεξαρτήτως αιτιολογίας (16+ ετών)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν ανικανοποίητες ανάγκες υγείας λόγω συστημικών εμποδίων (16+ ετών)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν κακή και πολύ κακή κατάσταση υγείας (16+ ετών)
Στερεά Ελλάδα	63,6%	29,2%	57,8%
Ελλάδα	58,1%	28,7%	49,1%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Η πρόσβαση στην υγεία των ατόμων με αναπηρία είναι σημαντικά δυσχερής στη Στερεά Ελλάδα. Η περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας καταγράφει το δεύτερο (2^ο) υψηλότερο ποσοστό πολιτών με σοβαρή αναπηρία που θεωρούν ότι η κατάσταση της υγείας τους είναι κακή ή πολύ κακή (57,8%) και ταυτόχρονα βρίσκεται στη δεύτερη χειρότερη θέση και στον δείκτη ανικανοποίητων αναγκών υγείας, ανεξαρτήτως αιτιολογίας.

Σε επίπεδο ελαφρώς υψηλότερο του εθνικού, κυμαίνεται και το ποσοστό των κατοίκων της Στερεάς Ελλάδας με σοβαρή αναπηρία που δεν ικανοποίησε ανάγκες σε ιατρική εξέταση ή θεραπεία, λόγω συστημικών εμποδίων (οικονομικής δυσκολίας, μεγάλης λίστας αναμονής ή μεγάλης απόστασης/έλλειψη τρόπου μετακίνησης).

Πίνακας 64. Κοινωνική ζωή και προσωπική αυτονομία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020)

	Συνάντηση με φίλους/συγγενείς για ποτό/γεύμα τουλάχιστον μια φορά τον μήνα	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) που συμμετέχουν τακτικά σε δραστηριότητες αναψυχής (όπως αθλητικές, σινεμά, συναυλίες κ.λπ. για τις οποίες υπάρχει αντίτιμο)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) που δαπανούν εβδομαδιαίως ένα μικρό ποσό για προσωπικές τους ανάγκες
Στερεά Ελλάδα	57,1%	1,1%	15,5%
Ελλάδα	54,9%	18,4%	24,6%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Ιδιαίτερο εύρημα για την περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, αποτελεί και η ισχνή συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία σε δραστηριότητες αναψυχής (όπως αθλητικές δραστηριότητες, σινεμά, συναυλίες κ.λπ. για τις οποίες υπάρχει αντίτιμο).

Παρότι συναντήσεις με φίλους/συγγενείς για ποτό/γεύμα [τουλάχιστον μια (1) φορά τον μήνα] απολαμβάνουν το 57% των ατόμων με αναπηρία, το ποσοστό αυτών που συμμετέχουν τακτικά σε δραστηριότητες αναψυχής υπολογίστηκε στο 1%.

Ταυτόχρονα, ο δείκτης δαπάνη χρηματικού ποσού κάθε εβδομάδα για προσωπικές ανάγκες, που είναι ενδεικτικός του βαθμού προσωπικής αυτονομίας των πολιτών, κυμαίνεται κάτω από το μέσο επίπεδο των περιφερειών. Αντιθέτως, σημαντικά χαμηλότερο του εθνικού είναι το ποσοστό που αναφέρει προβλήματα προσβασιμότητας στην περιοχή διαμονής τους.

Αντιθέτως, σημαντικά χαμηλότερο του εθνικού ποσοστού είναι το ποσοστό που αναφέρει προβλήματα προσβασιμότητας στην περιοχή διαμονής τους.

Πίνακας 65. Πρόσβαση στο φυσικό/δομημένο και ψηφιακό περιβάλλον

	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (16+ και ανεξαρτήτως κατηγορίας) που αντιμετωπίζουν προβλήματα προσβασιμότητας στη περιοχή διαμονής τους	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (16 ετών+) και σύνδεση στο διαδίκτυο
Στερεά Ελλάδα	13,6%	21,5%
Ελλάδα	26,2%	42,8%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Η σύνδεση στο διαδίκτυο είναι ιδιαίτερα περιορισμένη στη Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας τόσο στο γενικό πληθυσμό όσο και στα άτομα με αναπηρία. Πιο συγκεκριμένα, η περιφέρεια καταγράφει το μικρότερο ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που διαθέτουν στο νοικοκυριό τους σύνδεση στο διαδίκτυο (13,6%).

ΣΤΑ ΔΥΤΙΚΑ (ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ & ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ): ΠΡΟΣ ΤΑ ΚΑΤΩ ΕΙΣΩΣΗ ΤΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΚΑΙ ΧΩΡΙΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

Ως προς το γενικό τους προφίλ, οι περιφέρειες της Δυτικής Μακεδονίας και της Δυτικής Ελλάδας χαρακτηρίζονται τόσο από τα χαμηλά επίπεδα απασχόλησης που είναι τα δυο

(2) χαμηλότερα μεταξύ των περιφερειών της χώρας, όσο και από τα γενικευμένα και υψηλά επίπεδα φτώχειας και αποκλεισμού στον γενικό πληθυσμό -η Δυτική Ελλάδα καταγράφει το πρώτο (1^ο) υψηλότερο ποσοστό και η Δυτική Μακεδονία το τέταρτο (4^ο).

Η κατάσταση των ατόμων με αναπηρία στις δυτικές περιφέρειες παρουσιάζει ομοιότητες οι οποίες συνδέονται και με τα συγκριτικά χαμηλότερα ποσοστά στον δείκτη αίσθηση διάκρισης των ατόμων με σοβαρή αναπηρία. Παρά το γεγονός ότι, όπως και στο σύνολο της επικράτειας, οι

δείκτες του βιοτικού επιπέδου των πολιτών με αναπηρία παρουσιάζουν αρνητικές επιδόσεις, οι αποκλίσεις του επιπέδου διαβίωσης των πολιτών με αναπηρία σε σύγκριση με τους πολίτες χωρίς αναπηρία είναι περιορισμένες στις δυτικές περιφέρειες σε σύγκριση με την υπόλοιπη χώρα.

Παρότι λοιπόν και στις δυτικές περιφέρειες σχεδόν οι πέντε (5) στους δέκα (10) κατοίκους με σοβαρή αναπηρία διαβιώνουν στο φάσμα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, τα ποσοστά του δείκτη στις δυο περιφέρειες, αφενός είναι τα χαμηλότερα σε επίπεδο περιφερειών, αφετέρου παρουσιάζουν τις μικρότερες αποκλίσεις συγκριτικά με τα αντίστοιχα ποσοστά στον πληθυσμό χωρίς αναπηρία (χάσμα φτώχειας ατόμων με σοβαρή αναπηρία: **Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας: 3,6 | Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας: 13,1**). Καταγράφεται δηλαδή στις εν λόγω

 Το 40,4% των ατόμων με σοβαρή αναπηρία στη Δυτική Ελλάδα και 44,1% στη Δυτική Μακεδονία, έχουν βιώσει διάκριση, άδικη μεταχείριση ή κάποιας μορφής αποκλεισμό σε κάποιο τομέα της ζωής του, λόγω των περιορισμών ή των δυσκολιών της υγείας τους κατά τη διάρκεια των τελευταίων 6 μηνών ή και περισσότερο (2020.). Ωστόσο, τα ποσοστά αυτά κυμαίνονται σε χαμηλά επίπεδα για τα δεδομένα της χώρας (3ο και 4ο χαμηλότερο ποσοστό αντίστοιχα).

περιφέρειες μια κατάσταση «προς τα κάτω εξίσωσης» του επιπέδου διαβίωσης των ατόμων με ή χωρίς αναπηρία.

Αντίστοιχα και στον τομέα της απασχόλησης, που το δομικό πρόβλημα της ανεργίας χαρακτηρίζει τις δυτικές περιφέρειες [τα υψηλότερα ποσοστά ανέργων στην επικράτεια), καταγράφονται οι μικρότερες αποκλίσεις δεύτερη (2^η) και τρίτη (3^η) καλύτερη θέση στο «χάσμα απασχόλησης» μετά το Βόρειο Αιγαίο] του ποσοστού απασχόλησης των ατόμων με σοβαρή αναπηρία σε σύγκριση με τα άτομα χωρίς αναπηρία, παρότι και στις δυο περιφέρειες, βρέθηκαν ποσοστά μη απασχολούμενων ατόμων χωρίς καμία εργασιακή εμπειρία καθώς και επίπεδα σοβαρής υλικής στέρησης, υψηλότερα από τις διάμεσες τιμές των κατανομών, ευρήματα που συνδέονται και με τη γενικευμένη και δομική κατάσταση τόσο της φτώχειας όσο και της ανεργίας.

Ωστόσο, παρά τα κοινά αυτά χαρακτηριστικά τους, οι δυτικές περιφέρειες παρουσιάζουν σημαντικές διαφοροποιήσεις, με τη Δυτική Μακεδονία να καταγράφει συνολικά καλύτερη εικόνα σε σημαντικούς δείκτες δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία.

Πιο αναλυτικά, η Δυτική Ελλάδα χαρακτηρίζεται από δυσμενέστερες συνθήκες σε σύγκριση με τη Δυτική Μακεδονία σε ότι αφορά αρκετές πτυχές της διαβίωσης των ατόμων με αναπηρία, όπως: η πρακτική επιβάρυνση των νοικοκυριών με μέλη με αναπηρία από τις ανάγκες φροντίδας αλλά και η αδυναμία να ανταπεξέλθουν οικονομικά στις εξειδικευμένες ανάγκες των μελών τους, η πρόσβαση στην υγεία, η πρόσβαση στην εκπαίδευση, καθώς και η συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στην κοινωνική ζωή και την προσωπική τους αυτονομία.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι, η Δυτική Μακεδονία, σε σύνολο 21 βασικών δεικτών, τοποθετείται στους οχτώ (8) δείκτες στις καλύτερες συγκριτικά θέσεις, ενώ είναι η μοναδική περιφέρεια της χώρας που σε κανέναν από τους εξεταζόμενους δείκτες, δεν συγκαταλέγεται στο χειρότερο 25% των τιμών.

Τα άτομα με αναπηρία στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Πίνακας 66. Πληθυσμός 16 ετών και άνω και κατάσταση αναπηρίας στη Δυτική Ελλάδα (2020)

Κατάσταση αναπηρίας	Σοβαρή Αναπηρία	Μέτρια Αναπηρία	Χωρίς Αναπηρία	Σύνολο
Άτομα	45.649	68.504	479.010	593.163
(%)	7,7	11,5	80,8	100

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Το 19,2% των πολιτών που διαμένουν στη Δυτική Ελλάδα αντιμετωπίζουν κάποιου βαθμού περιορισμό δραστηριότητας/αναπηρία (Ελλάδα: 24,3%). Εξ αυτών, 45.649 πολίτες αναφέρουν ότι αντιμετωπίζουν σοβαρό περιορισμό/αναπηρία. Σχεδόν οι πέντε στους δέκα κατοίκους με αναπηρία είναι γυναίκες.

Πίνακας 67. Βιοτικό επίπεδο ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) στη Δυτική Ελλάδα (2020)

	Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός	Σοβαρή υλική στέρηση	Χάσμα φτώχειας ατόμων με σοβαρή αναπηρία
Δυτική Ελλάδα	47,8%	35,6%	3,6
Ελλάδα	54%	30%	24,1

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Όπως ήδη έχει αναφερθεί, και στη Δυτική Ελλάδα η έκταση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού είναι ιδιαίτερα ανησυχητική στους πολίτες με αναπηρία, αφού το 47,8% των κατοίκων με σοβαρή αναπηρία (ηλικίας 18-64) βρίσκεται στο φάσμα της φτώχειας ή του κοινωνικού αποκλεισμού. Ωστόσο, όπως και η Δυτική Μακεδονία, η περιφέρεια χαρακτηρίζεται από χαμηλές τιμές στους δείκτες ανισότητας μεταξύ των ατόμων με ή χωρίς αναπηρία και ειδικότερα καταγράφει τη χαμηλότερη τιμή στο «χάσμα φτώχειας». Χαρακτηριστικά, η Δυτική Ελλάδα, κατατάσσεται στην υψηλότερη θέση του δείκτη φτώχειας στον γενικό πληθυσμό και στη χαμηλότερη θέση στην αντίστοιχη κατάταξη του δείκτη στον πληθυσμό των ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών).

Ωστόσο, στη διάσταση της φτώχειας που αφορά ειδικότερα στις υλικές συνθήκες διαβίωσης των ατόμων με αναπηρία, η επίδοση της περιφέρειας κατατάσσεται σε θέση

χειρότερη σε σύγκριση με τα εθνικά δεδομένα. Οι σοβαρές υλικές στερήσεις που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία, καθιστούν για μεγάλο τμήμα αυτού του πληθυσμού αδύνατη την πρόσβαση σε ένα ανεκτό επίπεδο διαβίωσης. Τα άτομα με σοβαρή αναπηρία που διαμένουν στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας αντιμετωπίζουν σοβαρές υλικές στερήσεις σε ποσοστό υψηλότερο από τα σύνολο της χώρας το οποίο ανέρχεται σε 35,6%.

Εντούτοις, η ανάλυση του φαινομένου της φτώχειας και η σχέση του με την αναπηρία, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον στη Δυτική Ελλάδα για έναν ακόμα λόγο. Στην εν λόγω περιφέρεια καταγράφεται ακόμα μεγαλύτερο ποσοστό φτωχών και αποκλεισμένων πολιτών στην πληθυσμιακή ομάδα που αντιμετωπίζει μέτριας σοβαρότητας αναπηρία, το οποίο ανέρχεται σε 61%, γεγονός που καταδεικνύει τον δομικό χαρακτήρα του φαινομένου της φτώχειας στην Περιφέρεια. Το εν λόγω εύρημα συνδέεται επίσης και με τη μειωμένη πρόσβαση αυτών των πολιτών σε οικονομικές ενισχύσεις λόγω της αναπηρίας τους αλλά και της υψηλής ανεργίας που χαρακτηρίζει την περιοχή.

Πίνακας 68. Νοικοκυριά με μέλη που χρήζουν φροντίδας /υποστήριξης λόγω αναπηρίας/ Χρόνιας πάθησης/μεγάλης ηλικίας στη Δυτική Ελλάδα (2020)

	Νοικοκυριά που αδυνατούν πλήρως να ανταπεξέλθουν στις εξειδικευμένες ανάγκες των μελών με βάση το συνολικό τους εισόδημα	Νοικοκυριά που η φροντίδα /υποστήριξη παρέχεται πρωτίστως από μέλη του νοικοκυριού	Νοικοκυριά που κάνουν χρήση δημόσιων υπηρεσιών βοήθειας στο σπίτι (είτε ως πρώτος είτε ως συμπληρωματικός τρόπος κάλυψης των αναγκών φροντίδας)	Νοικοκυριά που τα μέλη φροντιστές έχουν περιορίσει «πολύ» και «πάρα πολύ» τις συνήθειες δραστηριοτήτες του/τους
Δυτική Ελλάδα	51,8%	87,7%	55,4%	57,1%
Ελλάδα	40,5%	81,4%	26,4%	56%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Το 51,8% των νοικοκυριών της Περιφέρειας που έχουν μέλη άτομα που χρήζουν φροντίδας ή υποστήριξης (λόγω αναπηρίας/ηλικίας ή χρόνιας πάθησης), αδυνατούν πλήρως να ανταπεξέλθουν στις εξειδικευμένες ανάγκες του/των ατόμου/ων, για παράδειγμα σε εξειδικευμένες υπηρεσίες φροντίδας, αποκατάστασης, εκπαίδευσης ή αγοράς τεχνικών βοηθημάτων, ενώ το 30% αυτών των νοικοκυριών, με βάση το συνολικό τους εισόδημα ανταπεξέρχονται μόνο μερικώς στις εξειδικευμένες ανάγκες του/ων ατόμου/ων που χρήζουν

φροντίδας ή υποστήριξης.⁹⁶ Στη συντριπτική πλειονότητα αυτών των νοικοκυριών, οι ανάγκες φροντίδας και υποστήριξης βαρύνουν τα ίδια τα μέλη τους, τα οποία παρέχουν προσωπικά την αναγκαία βοήθεια/φροντίδα (88% των νοικοκυριών αναφέρουν ως βασικό τρόπο κάλυψης των αναγκών τη βοήθεια που παρέχεται από τα ίδια τα μέλη) ή καλύπτουν από τον προϋπολογισμό του νοικοκυριού τη δαπάνη για τη χρήση ιδιωτικών υπηρεσιών φροντίδας κατ' οίκον (9%).

Ωστόσο, στη Δυτική Ελλάδα, καταγράφεται το υψηλότερο ποσοστό νοικοκυριών που αναφέρει κυρίως ως συμπληρωματικό τρόπο κάλυψης των αναγκών φροντίδας, ότι κάνει χρήση δημόσιων υπηρεσιών βοήθειας κατ' οίκον, όπως το πρόγραμμα «Βοήθεια στο σπίτι» (55,4%), όντας δηλαδή υπερδιπλάσιο του εθνικού ποσοστού (26,7%).

Όμως, η εναρμόνιση της οικογενειακής με την επαγγελματική και κοινωνική ζωή παραμένει δύσκολη για τα μέλη των οικογενειών με άτομα που χρήζουν φροντίδας στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Το 57,1% των νοικοκυριών που τα μέλη τους έχουν αναλάβει τη φροντίδα των ατόμων με χρόνιο πρόβλημα υγείας, αναπηρία ή μεγάλη ηλικία, δηλώνουν ότι τα μέλη-φροντιστές έχουν περιορίσει «πολύ» και «πάρα πολύ» τις συνήθειες δραστηριότητές τους (προσωπική και οικογενειακή ζωή, εργασία, εκπαίδευση, συμμετοχή σε αθλητικές ή ψυχαγωγικές δραστηριότητες κ.ά.) προκειμένου να μπορούν να ανταπεξέλθουν στις ανάγκες των ατόμων που φροντίζουν.

Πίνακας 69. Πρόσβαση στην εργασία/απασχόληση ατόμων με σοβαρή αναπηρία στη Δυτική Ελλάδα

	Δείκτης απασχόλησης ατόμων με σοβαρή αναπηρία (20-64 ετών)	Χάσμα απασχόλησης ατόμων με σοβαρή αναπηρία (20-64 ετών)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία χωρίς καμία εργασιακή εμπειρία (20-64 ετών)	Ποσοστό ατόμων με αναπηρία (ανεξαρτήτως σοβαρότητας) που απολαμβάνουν εύλογες προσαρμογές στην εργασία τους (16+ ετών)
Δυτική Ελλάδα	18,7%	32,8	44,9%	35,6%
Ελλάδα	24,3%	37,5	38,9%	20%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Οι φραγμοί που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία σε όλη την ελληνική επικράτεια, είναι ιδιαίτερα σοβαροί στο πεδίο της απασχόλησης. Συγκεκριμένα στη Δυτική Ελλάδα, μόνο το 18,7% των ατόμων με σοβαρή αναπηρία εργάζονται είτε ως μισθωτοί είτε ως

⁹⁶ Κατά δήλωση των επικεφαλής των νοικοκυριών, μόνο το 18,6% αυτών έχει την οικονομική δυνατότητα να καλύψει πλήρως τις εν λόγω εξειδικευμένες ανάγκες (EU-SILC 2020).

ελεύθεροι επαγγελματίες, ποσοστό που υπολείπεται του ήδη χαμηλού εθνικού δείκτη απασχόλησης των ατόμων με σοβαρή αναπηρία. Το χάσμα απασχόλησης που ανέρχεται σε 33 μονάδες, όπως προαναφέρθηκε κυμαίνεται σε χαμηλά για τα δεδομένα επίπεδα των ανισοτήτων στη χώρα και κατατάσσοντάς την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας στην τρίτη χαμηλότερη θέση (μαζί με την Αττική).

Ιδιαίτερα ανησυχητικό και σημαντικά υψηλότερο από το εθνικό, είναι το ποσοστό των μη απασχολούμενων ατόμων με σοβαρή αναπηρία (20-64 ετών) που δεν έχει αποκτήσει καμία εργασιακή εμπειρία και το οποίο ανέρχεται σε 45%.

Αξιοσημείωτο ωστόσο, είναι το ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν ότι απολαμβάνουν εύλογες προσαρμογές στην εργασία τους. Από το σύνολο των απασχολούμενων με αναπηρία (ανεξαρτήτως βαθμού) στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, το 35,6% δηλώνουν ότι απολαμβάνουν πλήρως ή μερικώς κάποιες εύλογες προσαρμογές που χρειάζονται στην εργασία τους λόγω της αναπηρίας τους (Πλήρως: 27,8% | Εν μέρει: 7,8%) ποσοστό που είναι το υψηλότερο στην επικράτεια.

Πίνακας 70. Πρόσβαση στην εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που έχουν πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης 25-64 ετών (2020)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία με ανώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο την κατώτερη δευτεροβάθμια 25-64 ετών (2020)	Μαθητές/τριες με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (Σχ. Έτος 2020-21)	Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες που φοιτούν σε ειδικά σχολεία (Σχ. Έτος 2020-21)	Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη γενική εκπαίδευση που λαμβάνουν εξειδικευμένη υποστήριξη (Σχ. Έτος 2020-21)	Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη γενική εκπαίδευση που λαμβάνουν εξατομικευμένη υποστήριξη (Σχ. Έτος 2020-21)
Δυτική Ελλάδα	3,6%	47,2%	5.421	18,7%	48,9%	12,6%
Ελλάδα	15,8%	45,6%	103.996	12,1%	59,5%	17,5%

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020) & Πληροφοριακό Σύστημα Υπουργείου Παιδείας My-School, Στοιχεία σχ. Έτους 2020-21 (ημ. Εξαγωγής: 20/01/2022)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Ο παράγοντας της αναπηρίας θέτει σοβαρά εμπόδια πρόσβασης στην εκπαίδευση.

Τα άτομα με σοβαρή αναπηρία ηλικίας 25 με 64 ετών, έχουν ολοκληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση σε ποσοστό μόλις 3,6% (άτομα χωρίς αναπηρία: 23,1%), που είναι ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά σε περιφερειακό επίπεδο. Σχεδόν τα 5 στα 10 άτομα με σοβαρή

αναπηρία στη Δυτική Ελλάδα, δεν έχουν ολοκληρώσει την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (άτομα ηλικίας 25 με 64 ετών με ανώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο την κατώτερη δευτεροβάθμια).

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Πληροφοριακού Συστήματος My-School του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων (Σχ. Έτος 2020-2021) που επεξεργάστηκε το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας, οι μαθητές/τριες με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (με ή χωρίς γνωμάτευση), που φοίτησαν σε γενικά και ειδικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στη Δυτική Ελλάδα υπολογίζονται σε 5.421, αποτελώντας το 6% του μαθητικού πληθυσμού της περιφέρειας, ποσοστό που βρίσκεται σε χαμηλότερο επίπεδο από το εθνικό εθνικού ποσοστού. Εξ αυτών των μαθητών/τριών το 18,7% φοιτούν σε ειδικά σχολεία, ποσοστό που είναι το υψηλότερο στη επικράτεια.

Ταυτόχρονα, η Δυτική Ελλάδα είναι η Περιφέρεια με το χαμηλότερο ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες που φοιτούν στη γενική εκπαίδευση και λαμβάνουν κάποιας μορφής εξειδικευμένη υποστήριξη (οι υπόλοιποι υποστηρίζονται μόνο από τον εκπαιδευτικό της γενικής τάξης), ενώ καταγράφεται και το δεύτερο χαμηλότερο ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες που λαμβάνουν εξατομικευμένη υποστήριξη (π.χ. παράλληλη στήριξη, σχολικός νοσηλευτής/τρια, ειδικό βοηθητικό προσωπικό, ειδικό/ή βοηθό που διαθέτει η οικογένεια, διδασκαλία στο σπίτι).

Πίνακας 71. Πρόσβαση στην υγεία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020)

	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν ανικανοποίητες ανάγκες υγείας, ανεξαρτήτως αιτιολογίας (16+ ετών)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν ανικανοποίητες ανάγκες υγείας λόγω συστημικών εμποδίων (16+ ετών)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν κακή και πολύ κακή κατάσταση υγείας (16+ ετών)
Δυτική Ελλάδα	60,4%	27,9%	54,2%
Ελλάδα	58,1%	28,7%	49,1%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Η πρόσβαση στην υγεία αποτελεί σημαντικό ζητούμενο για τα άτομα με αναπηρία που διαμένουν στην Περιφέρεια. Το ποσοστό των κατοίκων της Δυτικής Ελλάδας με σοβαρή αναπηρία που δεν ικανοποίησε ανάγκες σε ιατρική εξέταση ή θεραπεία τους τελευταίους 12 μήνες, ανεξαρτήτως αιτιολογίας, ανέρχεται σε 60,4%, ενώ λόγω συστημικών εμποδίων (υψηλού κόστους θεραπείας/επίσκεψης, μεγάλης λίστας αναμονής, μεγάλης απόστασης/έλλειψη τρόπου μετακίνησης) δεν έλαβαν τη θεραπεία ή την εξέταση που χρειάστηκαν το 28% των κατοίκων με σοβαρή αναπηρία στη Δυτική Ελλάδα.

Σημαντικά υψηλότερα από τα εθνικά επίπεδα κυμαίνεται το ποσοστό των κατοίκων της Δυτικής Ελλάδας που έχουν σοβαρή αναπηρία και θεωρούν ότι η κατάσταση της υγείας τους είναι κακή ή πολύ κακή (54,2%).

Πίνακας 72. Κοινωνική ζωή και προσωπική αυτονομία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020)

	Συνάντηση με φίλους/συγγενείς για ποτό/γεύμα τουλάχιστον μια φορά τον μήνα	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) που συμμετέχουν τακτικά σε δραστηριότητες αναψυχής (όπως αθλητικές, σινεμά, συναυλίες κ.λπ. για τις οποίες υπάρχει αντίτιμο)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) που δαπανούν εβδομαδιαίως ένα μικρό ποσό για προσωπικές τους ανάγκες
Δυτική Ελλάδα	47,8%	21,8%	9,2%
Ελλάδα	54,9%	18,4%	24,6%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Ιδιαίτερα περιορισμένη είναι η συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στην κοινωνική ζωή, ενώ ακόμα περισσότερο περιορισμένη είναι η δυνατότητα τους για προσωπική αυτονομία και αυτό-καθορισμό. *Συνάντηση με φίλους/συγγενείς για ποτό/γεύμα τουλάχιστον μια (1) φορά τον μήνα* απολαμβάνει το 48% των πολιτών με σοβαρή αναπηρία στη Δυτική Ελλάδα, ενώ μόνο οι δυο (2) στους δέκα (10) συμμετέχουν τακτικά σε δραστηριότητες αναψυχής. Ο δείκτης δαπάνη χρηματικού ποσού κάθε βδομάδα, για προσωπικές ανάγκες, είναι ενδεικτικός του βαθμού προσωπικής αυτονομίας και ελευθερίας που απολαμβάνουν τα άτομα. Στη Δυτική Ελλάδα καταγράφεται το δεύτερο χειρότερο ποσοστό (μετά το Βόρειο Αιγαίο) ατόμων με σοβαρή αναπηρία και ηλικία 18-64 ετών που διαθέτουν έναν μικρό προϋπολογισμό για προσωπικά τους έξοδα σε εβδομαδιαία βάση.

Πίνακας 73. Πρόσβαση στο φυσικό/δομημένο και ψηφιακό περιβάλλον

	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (16+ και ανεξαρτήτως κατηγορίας) που αντιμετωπίζουν προβλήματα προσβασιμότητας στη περιοχή διαμονής τους	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (16 ετών+) και σύνδεση στο διαδίκτυο
Δυτική Ελλάδα	19,4%	33,8%
Ελλάδα	26,2%	42,8%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Προβλήματα προσβασιμότητας αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Ειδικότερα, το 19,4% των κατοίκων με σοβαρή αναπηρία (ανεξάρτητα από την κατηγορία της αναπηρίας τους) αντιμετωπίζουν προβλήματα προσβασιμότητας στην περιοχή διαμονής τους, όπως σε πεζοδρόμια, στις στάσεις μέσων μαζικής μεταφοράς, στα καταστήματα ή στις υπηρεσίες.

Η αναπηρία αποτελεί παράγοντα ψηφιακών ανισοτήτων μεταξύ των κατοίκων της περιφέρειας. Σύνδεση στο διαδίκτυο διαθέτει μόνο το 33,8% των κατοίκων με σοβαρή αναπηρία, έναντι του 86,4% των ατόμων χωρίς αναπηρία.⁹⁷ Σε σύγκριση με τη χώρα, η Δυτική Ελλάδα υπολείπεται αναφορικά με την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στο ψηφιακό περιβάλλον.

Τα άτομα με αναπηρία στη Δυτική Μακεδονία

Πίνακας 74. Πληθυσμός 16 ετών και άνω και κατάσταση αναπηρίας στη Δυτική Μακεδονία (2020)

Κατάσταση αναπηρίας	Σοβαρή Αναπηρία	Μέτρια Αναπηρία	Χωρίς Αναπηρία	Σύνολο
Άτομα	25.908	32.747	181.164	239.819
(%)	10,8%	13,7%	75,5%	100

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Το 25% των πολιτών που διαμένουν στη Δυτική Μακεδονία αντιμετωπίζουν κάποιου βαθμού περιορισμό δραστηριότητας ή δυσκολία λόγω προβλήματος υγείας, ενώ 25.908 πολίτες αναφέρουν ότι αντιμετωπίζουν σοβαρό περιορισμό/αναπηρία. Σχεδόν οι έξι (6) στους δέκα (10) κατοίκους με αναπηρία είναι γυναίκες (56,3%).

⁹⁷ EU-SILC 2020

**Πίνακας 75. Βιοτικό επίπεδο ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών)
στη Δυτική Μακεδονία (2020)**

	Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός	Σοβαρή υλική στέρηση	Χάσμα φτώχειας ατόμων με σοβαρή αναπηρία
Δυτική Μακεδονία	48,6%	36,5%	13,1
Ελλάδα	54%	30%	24,1

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Όπως αναφέρθηκε νωρίτερα, η έκταση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού είναι ιδιαίτερα ανησυχητική στους πολίτες με αναπηρία, αφού ο ένας στους δύο κατοίκους της Δυτικής Μακεδονίας με σοβαρή αναπηρία (ηλικίας 18-64) βρίσκεται στο φάσμα της φτώχειας ή του αποκλεισμού. Ωστόσο, το ποσοστό αυτό, κυμαίνεται σε χαμηλά επίπεδα για τα δεδομένα της χώρας και βρέθηκε να είναι το δεύτερο χαμηλότερο στη σχετική κατάταξη.

Ομοίως με τη Δυτική Ελλάδα, η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας χαρακτηρίζεται χαμηλές τιμές στους δείκτες ανισότητας μεταξύ των ατόμων με και χωρίς αναπηρία, με τον δείκτη «χάσμα φτώχειας ατόμων με σοβαρή αναπηρία» να υπολογίζεται στο 13,1 [δευτέρα (2^η) χαμηλότερη τιμή μετά τη Δυτική Ελλάδα].

Ωστόσο, όπως και στη Δυτική Ελλάδα, ο δείκτης σοβαρής υλικής στέρησης κυμαίνεται σε επίπεδα υψηλότερα του μέσου όρου. Τα άτομα με σοβαρή αναπηρία που διαμένουν στη Δυτική Μακεδονία αντιμετωπίζουν σοβαρές υλικές στέρησης σε ποσοστό υψηλότερο από τα σύνολο της χώρας το οποίο ανέρχεται σε 36,5%.

Πίνακας 76. Νοικοκυριά με μέλη που χρήζουν φροντίδας /υποστήριξης λόγω αναπηρίας/ Χρόνιας πάθησης/μεγάλης ηλικίας στη Δυτική Μακεδονία (2020)

	Νοικοκυριά που αδυνατούν πλήρως να ανταπεξέλθουν στις εξειδικευμένες ανάγκες των μελών με βάση το συνολικό τους εισόδημα	Νοικοκυριά που η φροντίδα /υποστήριξη παρέχεται πρωτίστως από μέλη του νοικοκυριού	Νοικοκυριά που κάνουν χρήση δημόσιων υπηρεσιών βοήθειας στο σπίτι (είτε ως πρώτος είτε ως συμπληρωματικός τρόπος κάλυψης των αναγκών φροντίδας)	Νοικοκυριά που τα μέλη φροντιστές έχουν περιορίσει «πολύ» και «πέρα πολύ» τις συνήθειες δραστηριότητές του/τους
Δυτική Μακεδονία	41,9%	78,3%	35,3%	38,3%
Ελλάδα	40,5%	81,4%	26,4%	56%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Το 42% των νοικοκυριών της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας που έχουν μέλη άτομα που χρήζουν φροντίδας ή υποστήριξης (λόγω αναπηρίας/ηλικίας ή χρόνιας πάθησης), αδυνατούν πλήρως να ανταπεξέλθουν στις εξειδικευμένες ανάγκες του/των ατόμου/ων, για παράδειγμα σε εξειδικευμένες υπηρεσίες φροντίδας, αποκατάστασης, εκπαίδευσης ή αγοράς τεχνικών βοηθημάτων, ενώ το 24% αυτών των νοικοκυριών, με βάση το συνολικό τους εισόδημα ανταπεξέρχονται μόνο μερικώς στις εξειδικευμένες ανάγκες του/ων ατόμου/ων που χρήζουν φροντίδας ή υποστήριξης.⁹⁸

Στη συντριπτική πλειονότητα αυτών των νοικοκυριών, οι ανάγκες φροντίδας και υποστήριξης των μελών βαρύνουν τα ίδια τα μέλη τους, τα οποία παρέχουν προσωπικά την αναγκαία βοήθεια/φροντίδα (78,3% των νοικοκυριών αναφέρουν ως βασικό τρόπο κάλυψης των αναγκών τη βοήθεια που παρέχεται από τα ίδια τα μέλη).

Ωστόσο, στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας σημειώνεται το υψηλότερο ποσοστό νοικοκυριών που αναφέρουν τη χρήση κρατικών υπηρεσιών βοήθειας κατ' οίκον, όπως το πρόγραμμα «Βοήθεια στο Σπίτι» ως πρώτο τρόπο κάλυψης των αναγκών φροντίδας, αλλά και το δεύτερο υψηλότερο ποσοστό στην επικράτεια που την αναφέρουν ως πρώτο ή συμπληρωματικό τρόπο κάλυψης των αναγκών φροντίδας (Δημόσιες υπηρεσίες βοήθειας στο σπίτι: ως πρώτος τρόπος: 16,4%/ πρώτος ή συμπληρωματικός τρόπος: 35,4%).

⁹⁸ Κατά δήλωση των επικεφαλής των νοικοκυριών, μόνο το 34,2% αυτών έχει την οικονομική δυνατότητα να καλύψει πλήρως τις εν λόγω εξειδικευμένες ανάγκες (EU-SILC 2020).

Η εναρμόνιση της οικογενειακής με την επαγγελματική και κοινωνική ζωή παρότι παραμένει δύσκολη για τα μέλη των οικογενειών με άτομα που χρήζουν φροντίδας στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, βρίσκεται σε σημαντικό καλύτερο επίπεδο από το σύνολο της χώρας. Ειδικότερα, στην εν λόγω Περιφέρεια καταγράφεται το χαμηλότερο ποσοστό νοικοκυριών που τα μέλη τους έχουν αναλάβει τη φροντίδα των ατόμων με χρόνια πρόβλημα υγείας, αναπηρία ή μεγάλη ηλικία και δηλώνουν ότι τα μέλη-φροντιστές έχουν περιορίσει «πολύ» και «πάρα πολύ» τις συνήθεις δραστηριότητές τους (προσωπική και οικογενειακή ζωή, εργασία, εκπαίδευση, συμμετοχή σε αθλητικές ή ψυχαγωγικές δραστηριότητες κ.ά.) προκειμένου να μπορούν να ανταπεξέλθουν στις ανάγκες των ατόμων που φροντίζουν (**Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας: 38,3% | Ελλάδα: 56%**).

Πίνακας 77. Πρόσβαση στην εργασία/απασχόληση ατόμων με σοβαρή αναπηρία στη Δυτική Μακεδονία

	Δείκτης απασχόλησης ατόμων με σοβαρή αναπηρία (20-64 ετών)	Χάσμα απασχόλησης ατόμων με σοβαρή αναπηρία (20-64 ετών)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία χωρίς καμία εργασιακή εμπειρία (20-64 ετών)	Ποσοστό ατόμων με αναπηρία (ανεξαρτήτως σοβαρότητας) που απολαμβάνουν εύλογες προσαρμογές στην εργασία τους (16+ ετών)
Δυτική Μακεδονία	24,9%	30,3	44,3%	7,2%
Ελλάδα	24,3%	37,5	38,9%	20%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Οι φραγμοί που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία σε όλη την ελληνική επικράτεια, είναι ιδιαίτερα σοβαροί στο πεδίο της απασχόλησης. Υπο-διπλάσιο ποσοστό σε σύγκριση με τα άτομα χωρίς αναπηρία, είναι το ποσοστό των ατόμων με σοβαρή αναπηρία που έχουν κάποιας μορφής απασχόληση. Πιο συγκεκριμένα μόνο το 24,9% αυτών εργάζονται είτε ως μισθωτοί είτε ως ελεύθεροι επαγγελματίες, ποσοστό που είναι αντίστοιχο με το εθνικό ποσοστό. Το χάσμα απασχόλησης που ανέρχεται σε 30,3%, κυμαίνεται σε χαμηλά για τα δεδομένα της χώρας, κατατάσσοντας την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας στη δεύτερη χαμηλότερη θέση.

Όπως και στη Δυτική Ελλάδα, στη Δυτική Μακεδονία καταγράφεται επίσης σημαντικά υψηλότερο από το εθνικό ποσοστό μη απασχολούμενων ατόμων με σοβαρή αναπηρία (20-64 ετών) χωρίς καμία εργασιακή εμπειρία (44,3%), ενώ στην περίπτωση της Δυτικής Μακεδονίας ισχύει και το ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν ότι απολαμβάνουν εύλογες προσαρμογές στην εργασία τους. Από το σύνολο των απασχολούμενων με αναπηρία (ανεξαρτήτως βαθμού) στην Περιφέρεια, μόνο το 7,2%

δηλώνουν ότι απολαμβάνουν πλήρως ή μερικώς κάποιες εύλογες προσαρμογές που χρειάζονται στην εργασία τους λόγω της αναπηρίας τους.

Πίνακας 78. Πρόσβαση στην εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που έχουν πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης 25-64 ετών (2020)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία με ανώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο την κατώτερη δευτεροβάθμια 25-64 ετών (2020)	Μαθητές/τριες με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (Σχ. Έτος 2020-21)	Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες που φοιτούν σε ειδικά σχολεία (Σχ. Έτος 2020-21)	Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη γενική εκπαίδευση που λαμβάνουν εξειδικευμένη υποστήριξη (Σχ. Έτος 2020-21)	Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη γενική εκπαίδευση που λαμβάνουν εξαστομικευμένη υποστήριξη (Σχ. Έτος 2020-21)
Δυτική Μακεδονία	10,3%	55,3%	2.112	11,4%	71%	16,9%
Ελλάδα	15,8%	45,6%	103.996	12,1%	59,5%	17,5%

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020) & Πληροφοριακό Σύστημα Υπουργείου Παιδείας My-School, Στοιχεία σχ. Έτους 2020-21 (ημ. Εξαγωγής: 20/01/2022)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Ο παράγοντας της αναπηρίας θέτει σοβαρά εμπόδια πρόσβασης στην εκπαίδευση. Τα άτομα με σοβαρή αναπηρία ηλικίας 25-64 ετών, έχουν ολοκληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση μόλις σε ποσοστό 10,3% (άτομα χωρίς αναπηρία: 35,6%), ένα ποσοστό που είναι σημαντικά χαμηλότερο από το εθνικό ποσοστό. Το 55,3% των ατόμων με σοβαρή αναπηρία στη Δυτική Μακεδονία, δεν έχουν ολοκληρώσει την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (άτομα ηλικίας 25 με 64 ετών με ανώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο την κατώτερη δευτεροβάθμια).

Το Σχ. Έτος 2020-21,⁹⁹ οι μαθητές/τριες με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, που φοίτησαν σε γενικά και ειδικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στη Δυτική Μακεδονία υπολογίζονται σε 2.112, αποτελώντας το 5,8% του μαθητικού πληθυσμού της περιφέρειας. Εξ αυτών των μαθητών/τριών, το 11,4% φοιτά σε ειδικά σχολεία. Θετικό εύρημα αποτελεί το γεγονός ότι στη Δυτική Μακεδονία καταγράφεται σχετικά υψηλό για τα δεδομένα της χώρας ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες που λαμβάνουν κάποιες μορφές εξειδικευμένη υποστήριξη εντός των γενικών σχολείων.

⁹⁹ Στοιχεία του Πληροφοριακού Συστήματος My-School του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων (Σχ. Έτος 2020-2021) που επεξεργάστηκε το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας.

Θετικό εύρημα αποτελεί το γεγονός ότι στη Δυτική Μακεδονία καταγράφεται σχετικά υψηλό για τα δεδομένα της χώρας ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες που λαμβάνουν κάποιας μορφής εξειδικευμένη υποστήριξη εντός των γενικών σχολείων.

Πίνακας 79. Πρόσβαση στην υγεία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020)

	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν ανικανοποίητες ανάγκες υγείας, ανεξαρτήτως αιτιολογίας (16+ ετών)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν ανικανοποίητες ανάγκες υγείας λόγω συστημικών εμποδίων (16+ ετών)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν κακή και πολύ κακή κατάσταση υγείας (16+ ετών)
Δυτική Μακεδονία	54,9%	30,5%	40,1%
Ελλάδα	58,1%	28,7%	49,1%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Το ποσοστό των κατοίκων της Δυτικής Μακεδονίας με σοβαρή αναπηρία που δεν ικανοποίησε ανάγκες σε ιατρική εξέταση ή θεραπεία τους τελευταίους δώδεκα μήνες, ανεξαρτήτως αιτιολογίας, ανέρχεται σε 54,9%, ενώ λόγω συστημικών εμποδίων (π.χ. υψηλού κόστους θεραπείας/επίσκεψης, μεγάλης λίστας αναμονής, μεγάλης απόστασης/έλλειψη τρόπου μετακίνησης) δεν έλαβαν τη θεραπεία ή την εξέταση που χρειάστηκαν το 30,5% των κατοίκων με σοβαρή αναπηρία. Το 40,1% των κατοίκων της Δυτικής Μακεδονίας που έχουν σοβαρή αναπηρία και θεωρούν ότι η κατάσταση της υγείας τους είναι κακή ή πολύ κακή, με το ποσοστό αυτό να είναι το δεύτερο χαμηλότερο σε περιφερειακό επίπεδο.

Πίνακας 80. Κοινωνική ζωή και προσωπική αυτονομία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020)

	Συνάντηση με φίλους/συγγενείς για ποτό/γεύμα τουλάχιστον μια φορά τον μήνα	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) που συμμετέχουν τακτικά σε δραστηριότητες αναψυχής (όπως αθλητικές, σινεμά, συναυλίες κ.λπ. για τις οποίες υπάρχει αντίτιμο)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) που δαπανούν εβδομαδιαίως ένα μικρό ποσό για προσωπικές τους ανάγκες
Δυτική Μακεδονία	64,2%	22,4%	30,1%
Ελλάδα	54,9%	18,4%	24,6%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας διαφοροποιείται σημαντικά από την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας αναφορικά με τους δείκτες συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία στην κοινωνική ζωή. Ειδικότερα, στη Δυτική Μακεδονία καταγράφεται το υψηλότερο -μεταξύ των δεκατριών περιφερειών της χώρας- ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που απολαμβάνουν *συναντήσεις με φίλους ή συγγενείς για ποτό ή γεύμα τουλάχιστον μια φορά το μήνα*. Επίσης στους δείκτες για την πολιτιστική συμμετοχή και την προσωπική αυτονομία, παρότι όπως και στο σύνολο της χώρας οι τιμές βρίσκονται σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα σε σύγκριση με το πληθυσμό ατόμων χωρίς αναπηρία, η Δυτική Μακεδονία καταγράφει από τις καλύτερες επιδόσεις σε περιφερειακό επίπεδο. Αναλυτικότερα, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας διαπιστώνεται το δεύτερο υψηλότερο, μετά την Αττική, ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που συμμετέχουν τακτικά σε δραστηριότητες αναψυχής (με αντίτιμο), καθώς και το δεύτερο υψηλότερο (μετά την Κεντρική Μακεδονία) ποσοστό ατόμων που δαπανούν έναν μικρό χρηματικό ποσοστό για προσωπικά τους έξοδα σε εβδομαδιαία βάση.

Πίνακας 81. Πρόσβαση στο φυσικό/δομημένο και ψηφιακό περιβάλλον

	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (16+ και ανεξαρτήτως κατηγορίας) που αντιμετωπίζουν προβλήματα προσβασιμότητας στη περιοχή διαμονής τους	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (16 ετών+) και σύνδεση στο διαδίκτυο
Δυτική Μακεδονία	16,2%	32,3%
Ελλάδα	26,2%	42,8%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Προβλήματα προσβασιμότητας αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας. Ειδικότερα, το 16,2% των κατοίκων με σοβαρή αναπηρία, ανεξάρτητα από την κατηγορία της αναπηρίας τους, αντιμετωπίζουν προβλήματα προσβασιμότητας στην περιοχή διαμονής τους, ποσοστό που ωστόσο βρίσκεται σε επίπεδο χαμηλότερο από το εθνικό. Η αναπηρία αποτελεί παράγοντα ψηφιακών ανισοτήτων μεταξύ των κατοίκων της περιφέρειας. Σύνδεση στο διαδίκτυο διαθέτει μόνο το 32,3% των κατοίκων με σοβαρή αναπηρία έναντι του 86,6% των ατόμων χωρίς αναπηρία.¹⁰⁰ Τέλος, σε σύγκριση με τη χώρα, η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας υπολείπεται αναφορικά με την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στο ψηφιακό περιβάλλον.

¹⁰⁰ EU-SILC 2020

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ: Η ΠΙΟΤΕΡΗ Η ΕΝΤΑΣΗ ΤΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ ΣΕ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΤΙΣ ΑΛΛΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ

Η Θεσσαλία συγκαταλέγεται μεταξύ των περιφερειών που παρουσιάζουν συγκριτικά καλύτερη εικόνα σε αρκετούς τομείς της δαβίωσης των ατόμων με αναπηρία. Σε δέκα (10) από τους είκοσι ένα (21) βασικούς δείκτες, η Θεσσαλία τοποθετείται μεταξύ των περιφερειών με τις καλύτερες τιμές (Top 3)

και έρχεται δεύτερη από το τέλος στον δείκτη «αίσθηση διάκρισης» των ατόμων με αναπηρία.

Η Θεσσαλία είναι μια από τις «Φτωχές» περιφέρειες (κατά κεφαλήν ΑΕΠ χαμηλότερο της διάμεσης τιμής) με επίπεδα φτώχειας και αποκλεισμού χαμηλότερα της διάμεσης τιμής στα άτομα με σοβαρή αναπηρία. Στη Θεσσαλία σημειώνονται: **α)** το χαμηλότερο ποσοστό ατόμων με αναπηρία που αντιμετωπίζουν σοβαρές υλικές στερήσεις, **β)** το χαμηλότερο ποσοστό ατόμων με αναπηρία με ανικανοποίητες ανάγκες υγείας ανεξαρτήτως αιτιολογίας, και **γ)** το χαμηλότερο ποσοστό ατόμων με αναπηρία που αξιολογούν την κατάσταση υγείας τους ως «κακή» και «πολύ κακή». Επίσης, η υφιστάμενη κατάσταση στην Περιφέρεια της Θεσσαλίας είναι συγκριτικά καλύτερη από την πλειονότητα των περιφερειών στους τομείς της απασχόλησης, [τρίτη (3^η) στον δείκτη απασχόλησης ατόμων με σοβαρή αναπηρία και δεύτερο (2^ο) χαμηλότερο ποσοστό ατόμων χωρίς καμία εργασιακή εμπειρία], της εκπαίδευσης [τέταρτη (4^η) στον δείκτη τριτοβάθμιας εκπαίδευσης] και της συμμετοχής στην κοινωνική ζωή [δεύτερη (2^η) καλύτερη τιμή]. Αντίστοιχα, συγκριτικά καλύτερα είναι η εικόνα της περιφέρειας αναφορικά με την έκταση των προβλημάτων προσβασιμότητας.

Εντούτοις, στη Θεσσαλία σημειώνεται ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό νοικοκυριών [τρίτο (3^ο) υψηλότερο) με μέλη με αναπηρία/μεγάλη ηλικία/χρόνια πάθηση, τα οποία αναφέρουν ότι αδυνατούν πλήρως να ανταπεξέλθουν με βάση το εισόδημα τους στις εξειδικευμένες ανάγκες των μελών που χρήζουν φροντίδας, ενώ καταγράφει συγκριτικά χαμηλή επίδοση

i Μετά τη Στερεά Ελλάδα, η περιφέρεια της Θεσσαλίας καταγράφει τη δεύτερη χαμηλότερη τιμή στον δείκτη «αίσθηση διάκρισης». Ειδικότερα, το 38,3% των ατόμων με σοβαρή αναπηρία στην περιφέρεια Θεσσαλίας, δηλώνουν ότι έχουν βιώσει διάκριση, άδικη μεταχείριση ή κάποιας μορφής αποκλεισμό σε κάποιο τομέα της ζωής του, λόγω των περιορισμών ή των δυσκολιών της υγείας τους κατά τη διάρκεια των τελευταίων 6 μηνών ή και περισσότερο (2020.)

στον δείκτη πρόσβαση στο διαδίκτυο, εύρημα που συνάδει και με την εικόνα του δείκτη στον γενικό πληθυσμό.

Τα άτομα με αναπηρία στην περιφέρεια Θεσσαλίας

Πίνακας 82. Πληθυσμός 16 ετών και άνω και κατάσταση αναπηρίας στη Θεσσαλία (2020)

Κατάσταση αναπηρίας	Σοβαρή Αναπηρία	Μέτρια Αναπηρία	Χωρίς Αναπηρία	Σύνολο
Άτομα	58.755	80.694	506.804	646.253
(%)	9,1%	12,5%	78,4%	100%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Το 21,6% των πολιτών που διαμένουν στη Θεσσαλία αντιμετωπίζουν κάποιου βαθμού περιορισμό δραστηριότητας ή δυσκολία λόγω προβλήματος υγείας/αναπηρίας, ενώ 58.755 πολίτες (9,1%) αναφέρουν ότι αντιμετωπίζουν σοβαρό περιορισμό/αναπηρία.

Πίνακας 83. Βιοτικό επίπεδο ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) στη Θεσσαλία (2020)

	Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός	Σοβαρή υλική στέρηση	Χάσμα φτώχειας ατόμων με σοβαρή αναπηρία
Θεσσαλία	54,6%	21,1%	26,5
Ελλάδα	54%	30%	24,1

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Περισσότεροι από ένας στους δύο κατοίκους της Θεσσαλίας με σοβαρή αναπηρία (ηλικίας 18-64), βρίσκεται στο φάσμα της φτώχειας ή του κοινωνικού αποκλεισμού (Περιφέρεια Θεσσαλίας: 54,6% | Ελλάδα: 54,0%). Το ποσοστό είναι ιδιαίτερα υψηλό, όπως και στο σύνολο της χώρας, ωστόσο σε σύγκριση με τις υπόλοιπες περιφέρειες τοποθετείται χαμηλότερα από τη διάμεση τιμή της κατανομής τους. Το χάσμα της φτώχειας ανέρχεται σε 26,5 μονάδες, ελαφρώς υψηλότερο από το εθνικό.

Στην περιφέρεια Θεσσαλίας καταγράφεται το χαμηλότερο ποσοστό πολιτών με αναπηρία που αντιμετωπίζει σοβαρές υλικές στέρσεις (21,1%).

Πίνακας 84. Νοικοκυριά με μέλη που χρήζουν φροντίδας /υποστήριξης λόγω αναπηρίας/ Χρόνιας πάθησης/μεγάλης ηλικίας στη Θεσσαλία (2020)

	Νοικοκυριά που αδυνατούν πλήρως να ανταπεξέλθουν στις εξειδικευμένες ανάγκες των μελών με βάση το συνολικό τους εισόδημα	Νοικοκυριά που η φροντίδα /υποστήριξη παρέχεται πρωτίστως από μέλη του νοικοκυριού	Νοικοκυριά που κάνουν χρήση δημόσιων υπηρεσιών βοήθειας στο σπίτι (είτε ως πρώτος είτε ως συμπληρωματικός τρόπος κάλυψης των αναγκών φροντίδας)	Νοικοκυριά που τα μέλη φροντιστές έχουν περιορίσει «πολύ» και «πάρα πολύ» τις συνήθειες δραστηριοτήτες του/τους
Θεσσαλία	46,9%	70,4%	27%	45,9%
Ελλάδα	40,5%	81,4%	26,4%	56%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Το 46,9% των νοικοκυριών της Περιφέρειας που έχουν μέλη άτομα που χρήζουν φροντίδας ή υποστήριξης (λόγω αναπηρίας/ηλικίας ή χρόνιας πάθησης), αδυνατούν πλήρως να ανταπεξέλθουν στις εξειδικευμένες ανάγκες των ατόμων [τρίτο (3^ο) υψηλότερο ποσοστό μεταξύ των περιφερειών], ενώ το 36,4% αυτών των νοικοκυριών, με βάση το συνολικό τους εισόδημα ανταπεξέρχονται μόνο μερικώς στις εξειδικευμένες ανάγκες του/ων ατόμου/ων που χρήζουν φροντίδας ή υποστήριξης.¹⁰¹

Το 70,4% των νοικοκυριών αυτών επωμίζονται σχεδόν αποκλειστικά την αναγκαία βοήθεια/φροντίδα των μελών με αναπηρία/μεγάλη ηλικία/χρόνια πάθηση, ποσοστό που εντούτοις είναι το δεύτερο χαμηλότερο μεταξύ των περιφερειών της χώρας (το 16% καλύπτουν τις ανάγκες κυρίως με ιδιωτική δαπάνη για χρήση ιδιωτικών υπηρεσιών φροντίδας κατ' οίκον και το 13,6% αναφέρουν ως βασικό τρόπο κάλυψης των αναγκών τη χρήση υπηρεσιών βοήθειας κατ' οίκον που παρέχεται από το κράτος, ενώ το 27% αναφέρουν χρήση δημόσιας υπηρεσίας είτε ως πρώτο είτε ως δεύτερο τρόπο φροντίδας).

Το ποσοστό νοικοκυριών που τα μέλη -οικογενειακοί φροντιστές έχουν περιορίσει «πολύ» και «πάρα πολύ» τις συνήθειες δραστηριοτήτες τους προκειμένου να μπορούν να ανταπεξέλθουν στις ανάγκες των ατόμων που φροντίζουν, ανέρχεται σε 45,9% που είναι το δεύτερο χαμηλότερο στις 13 περιφέρειες.

¹⁰¹ EU-SILC 2020

Πίνακας 85. Πρόσβαση στην εργασία/απασχόληση ατόμων με σοβαρή αναπηρία στη Θεσσαλία

	Δείκτης απασχόλησης ατόμων με σοβαρή αναπηρία (20-64 ετών)	Χάσμα απασχόλησης ατόμων με σοβαρή αναπηρία (20-64 ετών)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία χωρίς καμία εργασιακή εμπειρία (20-64 ετών)	Ποσοστό ατόμων με αναπηρία (ανεξαρτήτως σοβαρότητας) που απολαμβάνουν εύλογες προσαρμογές στην εργασία τους (16+ ετών)
Θεσσαλία	26,7%	33,9	24,6%	7%
Ελλάδα	24,3%	37,5	38,9%	20%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Στην Περιφέρεια Θεσσαλίας καταγράφεται το τρίτο (3^ο) υψηλότερο ποσοστό απασχολούμενων (μισθωτοί & ελεύθεροι επαγγελματίες) με σοβαρή αναπηρία (μετά το Βόρειο Αιγαίο και την Αττική). Συγκεκριμένα, ο δείκτης απασχόλησης ανέρχεται στο 26,7% των ατόμων με σοβαρή αναπηρία, που παρότι είναι ιδιαίτερα χαμηλός, είναι ελαφρώς υψηλότερος από τον αντίστοιχο σε επίπεδο χώρας (Ελλάδα: 24,3%). Εντούτοις, οι φραγμοί που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία είναι ιδιαίτερα σοβαροί στο πεδίο της απασχόλησης. Το χάσμα απασχόλησης των ατόμων με αναπηρία σε σύγκριση με τα άτομα χωρίς αναπηρία στην περιφέρεια Θεσσαλίας, υπολογίζεται στις 34 μονάδες. Ταυτόχρονα, στη Θεσσαλία καταγράφεται το χαμηλότερο ποσοστό ατόμων με αναπηρία που απολαμβάνουν εύλογες προσαρμογές που χρειάζονται στην εργασία τους λόγω της αναπηρίας τους (7%).

Το 24,6% των μη απασχολούμενων ατόμων με σοβαρή αναπηρία (20-64 ετών) δεν έχει αποκτήσει καμία εργασιακή εμπειρία, ποσοστό που αποτελεί το δεύτερο (2^ο) χαμηλότερο στη χώρα.

Πίνακας 86. Πρόσβαση στην εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που έχουν πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης 25-64 ετών (2020)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία με ανώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο την κατώτερη δευτεροβάθμια 25-64 ετών (2020)	Μαθητές/τριες με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (Σχ. Έτος 2020-21)	Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες που φοιτούν σε ειδικά σχολεία (Σχ. Έτος 2020-21)	Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη γενική εκπαίδευση που λαμβάνουν εξειδικευμένη υποστήριξη (Σχ. Έτος 2020-21)	Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη γενική εκπαίδευση που λαμβάνουν εξατομικευμένη υποστήριξη (Σχ. Έτος 2020-21)
Θεσσαλία	13,5%	56,9%	4.856	16,8%	66,9%	18,3%
Ελλάδα	15,8%	45,6%	103.996	12,1%	59,5%	17,5%

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020) & Πληροφοριακό Σύστημα Υπουργείου Παιδείας My-School, Στοιχεία σχ. Έτους 2020-21 (ημ. Εξαγωγής: 20/01/2022)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Στη Θεσσαλία, το ποσοστό των ατόμων με σοβαρή αναπηρία που έχουν ολοκληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση στην ηλικιακή ομάδα 25 με 64 ετών υπολογίζεται στο 13,5%. Παράλληλα, ποσοστό 56,9% των πολιτών αυτών δεν έχουν ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (άτομα ηλικίας 25 με 64 ετών με ανώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο την κατώτερη δευτεροβάθμια).

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Πληροφοριακού Συστήματος My-School του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων (Σχ. Έτος 2020-2021) που επεξεργάστηκε το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας, οι μαθητές/τριες με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (με ή χωρίς γνωμάτευση), που φοίτησαν σε γενικά και ειδικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στη Θεσσαλία υπολογίζονται σε 4.856, αποτελώντας το 5% του μαθητικού πληθυσμού της περιφέρειας, ποσοστό που βρίσκεται σε χαμηλότερο επίπεδο από το εθνικό. Εξ αυτών των μαθητών/τριών το 16,8% φοιτούν σε ειδικά σχολεία [τρίτο (3^ο) υψηλότερο ποσοστό].

Υψηλότερο του μέσου όρου των περιφερειών είναι το ποσοστό των μαθητών/τριών που φοιτούν σε γενικά σχολεία και λαμβάνουν εξειδικευμένη υποστήριξη, το οποίο ανέρχεται στο 66,9% του μαθητικού πληθυσμού με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες της γενικής πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ το 18,3% των μαθητών/τριών αυτών λαμβάνει εξατομικευμένη υποστήριξη (μέσος όρος Περιφερειών: 17,5%).

Πίνακας 87. Πρόσβαση στην υγεία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020)

	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν ανικανοποίητες ανάγκες υγείας, ανεξαρτήτως αιτιολογίας (16+ ετών)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν ανικανοποίητες ανάγκες υγείας λόγω συστημικών εμποδίων (16+ ετών)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν κακή και πολύ κακή κατάσταση υγείας (16+ ετών)
Θεσσαλία	53,2%	26,8%	39,1%
Ελλάδα	58,1%	28,7%	49,1%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Στη Θεσσαλία, πέντε (5) στα δέκα (10) άτομα με σοβαρή αναπηρία αναφέρουν ότι, ανεξάρτητα από την αιτιολογία, υπήρξε μία τουλάχιστον περίπτωση τους τελευταίους δώδεκα (12) μήνες που δεν υποβλήθηκαν σε εξέταση ή θεραπεία για την οποία υπήρχε ένδειξη ή ανάγκη. Η τιμή του εν λόγω δείκτη αν και ανησυχητική είναι η χαμηλότερη σε περιφερειακό επίπεδο, όπως αντίστοιχα και το ποσοστό των ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν κακή και πολύ κακή κατάσταση υγείας (16+ ετών), το οποίο ανέρχεται σε 39%.

Πίνακας 88. Κοινωνική ζωή και προσωπική αυτονομία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020)

	Συνάντηση με φίλους/συγγενείς για ποτό/γεύμα τουλάχιστον μια φορά τον μήνα	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) που συμμετέχουν τακτικά σε δραστηριότητες αναψυχής (όπως αθλητικές, σινεμά, συναυλίες κ.λπ. για τις οποίες υπάρχει αντίτιμο)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) που δαπανούν εβδομαδιαίως ένα μικρό ποσό για προσωπικές τους ανάγκες
Θεσσαλία	62,4%	9,8%	24,1%
Ελλάδα	54,9%	18,4%	24,6%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Συνάντηση με φίλους/συγγενείς για ποτό/γεύμα τουλάχιστον μια φορά τον μήνα απολαμβάνουν το 62,4% των πολιτών με σοβαρή αναπηρία στη Θεσσαλία, που είναι το δεύτερο (2^ο) καλύτερο ποσοστό σε επίπεδο χώρας. Ο δείκτης δαπάνη χρηματικού ποσού κάθε βδομάδα για προσωπικές ανάγκες καταγράφει στη Θεσσαλία τιμή αντίστοιχη με το μέσο εθνικό ποσοστό, ενώ το ποσοστό πολιτών με σοβαρή αναπηρία που συμμετέχουν τακτικά σε δραστηριότητες αναψυχής είναι ιδιαίτερα χαμηλό και ανέρχεται σε 9,8%.

Πίνακας 89. Πρόσβαση στο φυσικό/δομημένο και ψηφιακό περιβάλλον

	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (16+ και ανεξαρτήτως κατηγορίας) που αντιμετωπίζουν προβλήματα προσβασιμότητας στη περιοχή διαμονής τους	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (16 ετών+) και σύνδεση στο διαδίκτυο
Θεσσαλία	14,7%	27,7%
Ελλάδα	26,2%	42,8%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Ως προς τα προβλήματα προσβασιμότητας στο δομημένο περιβάλλον, η Θεσσαλία βρίσκεται μεταξύ των περιφερειών με τα χαμηλότερα ποσοστά κατοίκων με σοβαρή αναπηρία αναφέρουν ότι αντιμετωπίζουν προβλήματα προσβασιμότητας στην περιοχή διαμονής τους, όπως σε πεζοδρόμια, στις στάσεις μέσω μαζικής μεταφοράς, στα καταστήματα ή στις υπηρεσίες. Αντιθέτως, η πρόσβαση στο διαδίκτυο των ατόμων με σοβαρή αναπηρία είναι ιδιαίτερα περιορισμένη στη Θεσσαλία, αφού μόνο το 27,7% των κατοίκων με σοβαρή αναπηρία διαθέτουν σύνδεση στο διαδίκτυο έναντι του 83,4% των ατόμων χωρίς αναπηρία και του 43% των ατόμων με σοβαρή αναπηρία σε επίπεδο χώρας.

ΑΤΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ: ΟΙ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ

Η Αττική και η Κεντρική Μακεδονία αποτελούν τις δυο μεγαλύτερες πληθυσμιακά περιφέρειες της χώρας και οι οποίες εμφανίζουν κοινά χαρακτηριστικά ως μητροπολιτικές περιφέρειες, καταγράφοντας κοντινές τιμές σε αρκετούς από τους υπό εξέταση δείκτες για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία.

Σε γενικές γραμμές, η άνιση ανάπτυξη υπέρ των μητροπολιτικών περιφερειών και οι υφιστάμενες ανισότητες σε όρους εισοδήματος αλλά και πρόσβασης σε βασικά αγαθά και υπηρεσίες συντελούν στην καλύτερη εικόνα που διαπιστώνεται σε

ότι αφορά την πρόσβαση σε θεμελιώδη δικαιώματα για τα άτομα με αναπηρία που διαβιούν είτε στην Αττική είτε στην Κεντρική Μακεδονία. Ταυτόχρονα όμως, τα προβλήματα της έντονης αστικοποίησης και πυκνοκατοίκησης των μητροπολιτικών περιφερειών εντείνουν άλλα εμπόδια, όπως τα σοβαρά ζητήματα προσβασιμότητας στο δομημένο περιβάλλον.

Γενικά οι μητροπολιτικές περιφέρειες καταγράφουν ελαφρώς μικρότερα από το εθνικό ποσοστά φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού και σοβαρής υλικής στέρησης, μικρότερο χάσμα φτώχειας, καλύτερες επιδόσεις στους εκπαιδευτικούς δείκτες, μεγαλύτερα ποσοστά συμμετοχής στην κοινωνική ζωή, υψηλότερες συχνότητες ατόμων με αναπηρία και πρόσβαση στο διαδίκτυο.

Παρά τις ομοιότητες τους, οι δυο μητροπολιτικές περιφέρειες διαφέρουν σημαντικά τόσο ως προς το γενικό κοινωνικοοικονομικό προφίλ τους (με την Αττική για παράδειγμα να έχει σχεδόν διπλάσιο κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε σύγκριση με την Κεντρική Μακεδονία) όσο και αναφορικά με τις συνθήκες διαβίωσης των ατόμων με αναπηρία.

Ειδικότερα, η περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας καταγράφει υψηλότερα ποσοστά φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού στα άτομα με αναπηρία, μεγαλύτερο ποσοστό ανικανοποίητων αναγκών υγείας λόγω συστημικών εμποδίων και ελλείψεων του ΕΣΥ, χειρότερες επιδόσεις στους εκπαιδευτικούς και εργασιακούς δείκτες, μικρότερο ποσοστό πολιτών με αναπηρία και σύνδεση στο διαδίκτυο. Η Αττική καταγράφει χειρότερη εικόνα ως προς τα εμπόδια προσβασιμότητας, τις σοβαρές υλικές στερήσεις, καθώς και τη χρήση

δημόσιων υπηρεσιών βοήθειας στο σπίτι και του δείκτη επιβάρυνσης των οικογενειακών φροντιστών.

Τα άτομα με αναπηρία στην Περιφέρεια Αττικής

Πίνακας 90. Πληθυσμός 16 ετών και άνω και κατάσταση αναπηρίας στην Αττική (2020)

Κατάσταση αναπηρίας	Σοβαρή Αναπηρία	Μέτρια Αναπηρία	Χωρίς Αναπηρία	Σύνολο
Άτομα	324.153	427.233	2.374.315	3.125.701
(%)	10,4%	13,7%	76%	100%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Το 24% των πολιτών που διαμένουν στην Αττική αντιμετωπίζουν κάποιου βαθμού περιορισμό δραστηριότητας ή δυσκολία λόγω προβλήματος υγείας, ενώ 324.153 πολίτες (10,4%) αναφέρουν ότι αντιμετωπίζουν σοβαρό περιορισμό/αναπηρία. Σχεδόν οι έξι (6) στους δέκα (10) κατοίκους με αναπηρία είναι γυναίκες (56,3%).

i
Το 48,4% των ατόμων με σοβαρή αναπηρία στην περιφέρεια Αττικής έχει βιώσει διάκριση, άδικη μεταχείριση ή κάποιας μορφής αποκλεισμό σε κάποιο τομέα της ζωής του, λόγω των περιορισμών ή των δυσκολιών της υγείας κατά τη διάρκεια των τελευταίων 6 μηνών ή και περισσότερο (2020.)

Πίνακας 91. Βιοτικό επίπεδο ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) στην Αττική (2020)

	Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός	Σοβαρή υλική στέρηση	Χάσμα φτώχειας ατόμων με σοβαρή αναπηρία
Αττική	48,7%	29,6%	24,5
Ελλάδα	54%	30%	24,1

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Παρότι, η έκταση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού είναι σοβαρή στους πολίτες με αναπηρία αφού ο ένας στους δύο κατοίκους της Αττικής με σοβαρή αναπηρία (ηλικίας 18-64), βρίσκεται στο φάσμα της φτώχειας ή του κοινωνικού αποκλεισμού, ωστόσο κυμαίνεται χαμηλότερο από το εθνικό ποσοστό [τρίτο (3^ο) χαμηλότερο] καθώς τα ποσοστά αυτά σε ορισμένες περιφέρειες αγγίζουν δυσθεώρητα επίπεδα.

Στην Περιφέρεια καταγράφεται επίσης ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αντιμετωπίζουν σοβαρές υλικές στερήσεις της τάξεως του 30% που είναι το τρίτο (3^ο) χαμηλότερο στην επικράτεια, ενώ το χάσμα φτώχειας των ατόμων με σοβαρή αναπηρία είναι 24,5 μονάδες.

Πίνακας 92. Νοικοκυριά με μέλη που χρήζουν φροντίδας /υποστήριξης λόγω αναπηρίας/ Χρόνιας πάθησης/μεγάλης ηλικίας στην Αττική (2020)

	Νοικοκυριά που αδυνατούν πλήρως να ανταπεξέλθουν στις εξειδικευμένες ανάγκες των μελών με βάση το συνολικό τους εισόδημα	Νοικοκυριά που η φροντίδα /υποστήριξη παρέχεται πρωτίστως από μέλη του νοικοκυριού	Νοικοκυριά που κάνουν χρήση δημόσιων υπηρεσιών βοήθειας στο σπίτι (είτε ως πρώτος είτε ως συμπληρωματικός τρόπος κάλυψης των αναγκών φροντίδας)	Νοικοκυριά που τα μέλη φροντιστές έχουν περιορίσει «πολύ» και «πάρα πολύ» τις συνήθειες δραστηριότητές του/τους
Αττική	34,9%	81,8%	9,2%	57,8%
Ελλάδα	40,5%	81,4%	26,4%	56%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Το 34,9% των νοικοκυριών της Περιφέρειας που έχουν μέλη άτομα που χρήζουν φροντίδας ή υποστήριξης (λόγω αναπηρίας/ηλικίας ή χρόνιας πάθησης), αδυνατούν πλήρως να ανταπεξέλθουν στις εξειδικευμένες ανάγκες των ατόμων, για παράδειγμα σε εξειδικευμένες υπηρεσίες φροντίδας, αποκατάστασης, εκπαίδευσης ή αγοράς τεχνικών βοηθημάτων, ενώ το 30% αυτών των νοικοκυριών, με βάση το συνολικό τους εισόδημα ανταπεξέρχονται μόνο μερικώς στις εξειδικευμένες ανάγκες του/ων ατόμου/ων που χρήζουν φροντίδας ή υποστήριξης.¹⁰²

¹⁰² Κατά δήλωση των επικεφαλής των νοικοκυριών, μόνο το 36% αυτών έχει την οικονομική δυνατότητα να καλύψει πλήρως τις εν λόγω εξειδικευμένες ανάγκες (SILC, 2020).

Στην Περιφέρεια Αττικής καταγράφεται το δεύτερο χαμηλότερο ποσοστό νοικοκυριών που αναφέρουν ότι κάνουν χρήση δημόσιων υπηρεσιών φροντίδας ή βοήθειας κατ' οίκον (9,2%).

Η εναρμόνιση της οικογενειακής με την επαγγελματική και κοινωνική ζωή είναι ιδιαίτερα δύσκολη για τα μέλη των οικογενειών με άτομα που χρήζουν φροντίδας στην περιφέρεια Αττικής. Το 58% των νοικοκυριών που τα μέλη τους έχουν αναλάβει τη φροντίδα /υποστήριξη του/των ατόμου/ων με χρόνιο πρόβλημα υγείας, αναπηρία ή μεγάλη ηλικία, δηλώνουν ότι τα μέλη-φροντιστές έχουν περιορίσει «πολύ» και «πάρα πολύ» τις συνήθεις δραστηριότητές τους (όσον αφορά προσωπική και οικογενειακή ζωή, εργασία, εκπαίδευση, συμμετοχή σε αθλητικές ή ψυχαγωγικές δραστηριότητες κ.ά.) προκειμένου να μπορούν να ανταπεξέλθουν στις ανάγκες των ατόμων που φροντίζουν.

Σύμφωνα με την *Ετήσια Έκθεση Πολιτικών Κοινωνικής Ένταξης και Κοινωνικής Συνοχής της Περιφέρειας Αττικής για τη χρονική Περίοδο 1-1-2020 έως 31-12-2020*,¹⁰³ ορισμένα βασικά ελλείματα στο πλέγμα δομών και υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας της περιφέρειας αφορούν στην ανυπαρξία δημοσίων δομών κλειστής φροντίδας ηλικιωμένων, καθώς και την ανεπάρκεια του αριθμού των Κέντρων Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων (ΚΗΦΗ), μόλις 10, και την έλλειψη Βρεφονηπιακών Σταθμών Ολοκληρωμένης Φροντίδας (ΒΣΟΦ).¹⁰⁴ Ωστόσο, κατά το έτος 2020 καταγράφεται αύξηση στο σύνολο των εν ενεργεία Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (ΚΔΑΠ) και Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών και Ατόμων με Αναπηρία (ΚΔΑΠΑΜΕΑ) (131 από 106 το 2019), ενώ αντιστοίχως καταγράφεται αυξητική τάση σε ότι αφορά τις Στέγες Υποστηριζόμενης Διαβίωσης (ΣΥΔ).¹⁰⁵

Σύμφωνα με την έρευνα που διεξήχθη από το Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης της Διεύθυνσης Κοινωνικής Μέριμνας της Περιφέρειας Αττικής σε συνεργασία με τη «Δομή υποστήριξης δράσεων κοινωνικής συνοχής και αναπτυξιακής παρέμβασης–Social Network Αττική», με κύριο στόχο την εμβάθυνση και την πληρέστερη κατανόηση της οργάνωσης και λειτουργίας των πιστοποιημένων φορέων κοινωνικής φροντίδας, καθώς και την ανάδειξη των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν, η διεκπεραίωση του έργου τους κωλύεται κατά κύριο λόγο από τη γραφειοκρατία και την έλλειψη χώρων ή προσωπικού.

¹⁰³ Ετήσια Έκθεση Πολιτικών Κοινωνικής Ένταξης και Κοινωνικής Συνοχής της Περιφέρειας Αττικής για τη χρονική Περίοδο 1-1-2020 έως 31-12-2020,

¹⁰⁴ Βλ. https://www.patt.gov.gr/attachments/Αποφ_150_ΕΓΚΡΙΣΗ_ΕΚΘΕΣΗΣ_ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ_ΚΟΙΝΩΝ_ΕΝΤΑΞΗΣ_2020.pdf

¹⁰⁵ Η αυξητική τάση αυτή διαπιστώνεται στο σύνολο των περιφερειακών ενοτήτων στην Αττική με εξααιρούμενο τον τομέα Πειραιώς Νήσων. Έτσι οι μονάδες που λειτούργησαν το 2020 είναι 46 και οι ωφελούμενοι 313. Βλ. σελ. 23 στην «Ετήσια Έκθεση Πολιτικών Κοινωνικής Ένταξης και Κοινωνικής Συνοχής της Περιφέρειας Αττικής για τη χρονική Περίοδο 1-1-2020 έως 31-12-2020».

106 Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν συνήθως είναι πρωτίστως χρηματοδότησης, υλικοτεχνικών υποδομών και στελέχωσης.¹⁰⁷

Στην Περιφέρεια Αττικής εντοπίζεται ένας αριθμός σχετικών υπηρεσιών, δομών και προγραμμάτων που έχουν έμμεση ή άμεση σχέση με την υποστήριξη των ατόμων με αναπηρία στην ανεξάρτητη διαβίωση. Επισημαίνεται όμως ότι αυτές δεν αφορούν και δεν λειτουργούν στο πλαίσιο ενός καθολικού, ολοκληρωμένου και τομεοποιημένου θεσμοθετημένου συστήματος υποστήριξης και προαγωγής του δικαιώματος των ατόμων με αναπηρία στην ανεξάρτητη διαβίωση. Αντίθετα ενέχουν αποσπασματικό, ανεπαρκή και περιορισμένο χαρακτήρα σε σχέση με τις ανάγκες.

[Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας της ΕΣΑμεΑ (2020)

[Μελέτη για τη Διαμόρφωση Συνθηκών και Πλαισίων Ανεξάρτητης Διαβίωσης στην Κοινότητα](#), σ. 64]

Πίνακας 93. Πρόσβαση στην εργασία/απασχόληση ατόμων με σοβαρή αναπηρία στην Αττική

	Δείκτης απασχόλησης ατόμων με σοβαρή αναπηρία (20-64 ετών)	Χάσμα απασχόλησης ατόμων με σοβαρή αναπηρία (20-64 ετών)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία χωρίς καμία εργασιακή εμπειρία (20-64 ετών)	Ποσοστό ατόμων με αναπηρία (ανεξαρτήτως σοβαρότητας) που απολαμβάνουν εύλογες προσαρμογές στην εργασία τους (16+ ετών)
Αττική	30,9%	32,8	35,8%	21,8%
Ελλάδα	24,3%	37,5	38,9%	20%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Οι φραγμοί που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία είναι ιδιαίτερα σοβαροί και στο πεδίο της απασχόλησης. Υπο-διπλάσιο ποσοστό σε σύγκριση με τα άτομα χωρίς αναπηρία, είναι το ποσοστό των ατόμων με σοβαρή αναπηρία που έχουν κάποιας μορφής απασχόληση. Συγκεκριμένα μόνο το 30,9% αυτών εργάζονται είτε ως μισθωτοί είτε ως ελεύθεροι επαγγελματίες. Ωστόσο συγκριτικά με τις υπόλοιπες περιφέρειες, η Αττική καταγράφει υψηλότερη απασχόληση αλλά και μικρότερο χάσμα απασχόλησης στα

¹⁰⁶ Ετήσια Έκθεση Πολιτικών Κοινωνικής Ένταξης και Κοινωνικής Συνοχής της Περιφέρειας Αττικής για τη χρονική Περίοδο 1-1-2020 έως 31-12-2020, σ. 47.

¹⁰⁷ Ο.π.

άτομα με σοβαρή αναπηρία. Ειδικότερα, το χάσμα απασχόλησης που ανέρχεται σε 32,8 μονάδες, κυμαίνεται δηλαδή σε επίπεδο χαμηλότερο κατά 5 μονάδες από το εθνικό.

Ταυτόχρονα, στην Αττική καταγράφεται χαμηλότερο από το μέσο ποσοστό ατόμων με αναπηρία που δεν έχουν εργαστεί ποτέ, ενώ το ποσοστό των απασχολούμενων με αναπηρία που απολαμβάνουν εύλογες προσαρμογές στην εργασία τους κυμαίνεται σε ιδιαίτερα χαμηλό επίπεδο που υπερβαίνει ελαφρώς τον μέσο όρο. Ειδικότερα, από το σύνολο των απασχολούμενων με αναπηρία (ανεξαρτήτως βαθμού) στην Περιφέρεια Αττικής, μόνο ο ένας (1) στους δέκα (10) δηλώνει ότι απολαμβάνει πλήρως τις εύλογες προσαρμογές που χρειάζεται στην εργασία του λόγω της αναπηρίας του, ενώ ανάλογο ποσοστό αναφέρει ότι απολαμβάνει έστω μερικώς το δικαίωμα του σε εύλογες προσαρμογές (Ναι: 10,6% | Εν μέρει: 11,9%).

Πίνακας 94. Πρόσβαση στην εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που έχουν πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης 25-64 ετών (2020)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία με ανώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο την κατώτερη δευτεροβάθμια 25-64 ετών (2020)	Μαθητές/τριες με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (Σχ. Έτος 2020-21)	Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες που φοιτούν σε ειδικά σχολεία (Σχ. Έτος 2020-21)	Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη γενική εκπαίδευση που λαμβάνουν εξειδικευμένη υποστήριξη (Σχ. Έτος 2020-21)	Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη γενική εκπαίδευση που λαμβάνουν εξασθενημένη υποστήριξη (Σχ. Έτος 2020-21)
Αττική	24,3%	32,8%	39.445	11,1%	52,7%	19%
Ελλάδα	15,8%	45,6%	103.996	12,1%	59,5%	17,5%

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020) & Πληροφοριακό Σύστημα Υπουργείου Παιδείας My-School, Στοιχεία Σχ. Έτους 2020-21 (ημ. Εξαγωγής: 20/01/2022)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Παρά το γενικά υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο των κατοίκων της Περιφέρειας, ο παράγοντας της αναπηρίας θέτει σοβαρά εμπόδια πρόσβασης στην εκπαίδευση. Τα άτομα με σοβαρή αναπηρία ηλικίας 25 με 64 ετών, έχουν ολοκληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση σε ποσοστό 24,3% (άτομα χωρίς αναπηρία: 42,8%). Παράλληλα, ποσοστό 32,8%, δηλαδή τριπλάσιο σε σύγκριση με τον πληθυσμό χωρίς αναπηρία, καταγράφουν τα άτομα με σοβαρή αναπηρία που δεν έχουν ολοκληρώσει την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (άτομα ηλικίας 25 με 64 ετών με ανώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο την κατώτερη δευτεροβάθμια).

Όμως, οι τιμές που καταγράφει η Αττική σε αυτούς τους εκπαιδευτικούς δείκτες τοποθετούνται σε σημαντικά υψηλότερο επίπεδο από το σύνολο των υπόλοιπων περιφερειών της χώρας.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Πληροφοριακού Συστήματος My-School του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων (Σχ. Έτος 2020-2021) που επεξεργάστηκε το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας, οι μαθητές/τριες με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (με ή χωρίς γνωμάτευση), που φοίτησαν σε γενικά και ειδικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Αττική υπολογίζονται σε 39.445, αποτελώντας το 7,7% του μαθητικού πληθυσμού της περιφέρειας. Εξ αυτών των μαθητών/τριών το 11,1% φοιτούν σε ειδικά σχολεία.

Ανησυχητικό εύρημα για την Αττική, αποτελεί το ποσοστό των μαθητών/τριών που φοιτούν σε γενικά σχολεία και λαμβάνουν εξειδικευμένη υποστήριξη, το οποίο υπολείπεται σημαντικά του μέσου ποσοστού των περιφερειών και είναι το δεύτερο (2^ο) χαμηλότερο στην επικράτεια (μετά τη Δυτική Ελλάδα). Σχεδόν οι μισοί μαθητές/τριες με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στα γενικά σχολεία, υποστηρίζονται μόνο από τον εκπαιδευτικό της γενικής τάξης.

Πίνακας 95. Πρόσβαση στην υγεία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020)

	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν ανικανοποίητες ανάγκες υγείας, ανεξαρτήτως αιτιολογίας (16+ ετών)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν ανικανοποίητες ανάγκες υγείας λόγω συστημικών εμποδίων (16+ ετών)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν κακή και πολύ κακή κατάσταση υγείας (16+ ετών)
Αττική	55,1%	24,1%	45,3%
Ελλάδα	58,1%	28,7%	49,1%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Το 55,1% των πολιτών με σοβαρή αναπηρία δεν ικανοποίησαν ανάγκες σε ιατρική εξέταση ή θεραπεία τους τελευταίους δώδεκα (12) μήνες, ανεξαρτήτως αιτιολογίας, ενώ το 24,1% αναφέρουν ανικανοποίητες ανάγκες υγείας λόγω συστημικών εμποδίων (λόγω οικονομικής δυσκολίας, μεγάλης λίστας αναμονής ή μεγάλης απόστασης /έλλειψη τρόπου μετακίνησης). Το 45,3% των ατόμων με σοβαρή αναπηρία θεωρούν ότι η κατάσταση της υγείας τους είναι κακή ή πολύ κακή.

Παρότι οι τιμές που καταγράφει η περιφέρεια στους υπό εξέταση δείκτες είναι καλύτερες από τη γενική κατάσταση που επικρατεί στη χώρα ως προς την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στην υγεία, δεδομένου ότι σχεδόν το 40% των συνολικών δομών και

υπηρεσιών υγείας βρίσκονται στην Αττική, οι υπολογιζόμενες τιμές παραμένουν πολύ ανησυχητικές.

Πίνακας 96. Κοινωνική ζωή και προσωπική αυτονομία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020)

	Συνάντηση με φίλους/συγγενείς για ποτό/γεύμα τουλάχιστον μια φορά τον μήνα	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) που συμμετέχουν τακτικά σε δραστηριότητες αναψυχής (όπως αθλητικές, σινεμά, συναυλίες κ.λπ. για τις οποίες υπάρχει αντίτιμο)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) που δαπανούν εβδομαδιαίως ένα μικρό ποσό για προσωπικές τους ανάγκες
Αττική	60,1%	26%	29,9%
Ελλάδα	54,9%	18,4%	24,6%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Ως προς τους δείκτες συμμετοχής στην κοινωνική ζωή και την προσωπική αυτονομία, η Αττική τοποθετείται στις τρεις περιφέρειες με τις καλύτερες επιδόσεις, παρότι οι τιμές παραμένουν χαμηλές ιδιαίτερα σε ότι αφορά τη συμμετοχή σε δραστηριότητες αναψυχής αλλά και τη δαπάνη για μικρό χρηματικό ποσό για προσωπικές τους ανάγκες εβδομαδιαίως.

Συνάντηση με φίλους/συγγενείς για ποτό/γεύμα τουλάχιστον μια (1) φορά τον μήνα απολαμβάνει το 60,1% των πολιτών με σοβαρή αναπηρία, έναντι του 55% στο σύνολο της χώρας, ενώ το ποσοστό πολιτών με σοβαρή αναπηρία που συμμετέχουν τακτικά σε δραστηριότητες αναψυχής ανέρχεται σε 26% (Ελλάδα: 18,4%). Ο δείκτης δαπάνη χρηματικού ποσού κάθε εβδομάδα για προσωπικές ανάγκες, είναι ενδεικτικός του βαθμού προσωπικής αυτονομίας και ελευθερίας που απολαμβάνουν οι πολίτες. Στην Αττική, το 30% των ατόμων με σοβαρή αναπηρία και ηλικία 18-64 ετών διαθέτουν έναν μικρό προϋπολογισμό για προσωπικά τους έξοδα σε εβδομαδιαία βάση (Ελλάδα: 24,6%).

Πίνακας 97. Πρόσβαση στο φυσικό/δομημένο και ψηφιακό περιβάλλον

	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (16+ και ανεξαρτήτως κατηγορίας) που αντιμετωπίζουν προβλήματα προσβασιμότητας στη περιοχή διαμονής τους	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (16 ετών+) και σύνδεση στο διαδίκτυο
Αττική	14,7%	27,7%
Ελλάδα	26,2%	42,8%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Παρότι έχουν υπάρξει βελτιώσεις τα τελευταία χρόνια αναφορικά με τα ζητήματα προσβασιμότητας στους δημόσιους χώρους, σοβαρά προβλήματα προσβασιμότητας εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία στην περιφέρεια Αττικής. Ειδικότερα, το 33,6% των κατοίκων με σοβαρή αναπηρία αντιμετωπίζουν προβλήματα προσβασιμότητας στην περιοχή διαμονής τους, όπως σε πεζοδρόμια, στις στάσεις μέσω μαζικής μεταφοράς, στα καταστήματα ή στις υπηρεσίες, ποσοστό που είναι το υψηλότερο στην ελληνική επικράτεια (και ακολουθεί η Κεντρική Μακεδονία).

Παρότι στην Αττική και στην Κεντρική Μακεδονία καταγράφονται τα υψηλότερα ποσοστά ατόμων με αναπηρία που έχουν σύνδεση στο διαδίκτυο, και σε αυτές τις περιφέρειες η αναπηρία αποτελεί παράγοντα ψηφιακών ανισοτήτων. Στην Αττική, σύνδεση στο διαδίκτυο διαθέτει το 57,7% των κατοίκων με σοβαρή αναπηρία, έναντι του 93,9% των ατόμων χωρίς αναπηρία.

Τα άτομα με αναπηρία στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας

Πίνακας 98. Πληθυσμός 16 ετών και άνω και κατάσταση αναπηρίας στην Κεντρική Μακεδονία (2020)

Κατάσταση αναπηρίας	Σοβαρή Αναπηρία	Μέτρια Αναπηρία	Χωρίς Αναπηρία	Σύνολο
Άτομα	155.552	226.363	1.135.875	1.517.790
(%)	10,2%	14,9%	74,8%	100%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Το 25,1% των πολιτών που διαμένουν στην Κεντρική Μακεδονία αντιμετωπίζουν κάποιο βαθμού περιορισμό δραστηριότητας ή δυσκολία λόγω προβλήματος υγείας/αναπηρίας, ενώ 155.552 πολίτες (10,2%) αναφέρουν ότι αντιμετωπίζουν σοβαρό περιορισμό/αναπηρία. Το 55% των κατοίκων με αναπηρία είναι γυναίκες.

Το 48,3% των ατόμων με σοβαρή αναπηρία στην περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας έχουν βιώσει διάκριση, άδικη μεταχείριση ή κάποιας μορφής αποκλεισμό σε κάποιο τομέα της ζωής του, λόγω των περιορισμών ή των δυσκολιών της υγείας τους κατά τη διάρκεια των τελευταίων 6 μηνών ή και περισσότερο (2020.)

i

Πίνακας 99. Βιοτικό επίπεδο ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) στην Κεντρική Μακεδονία (2020)

	Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός	Σοβαρή υλική στέρηση	Χάσμα φτώχειας ατόμων με σοβαρή αναπηρία
Κεντρική Μακεδονία	53,8%	21,8%	21,2
Ελλάδα	54%	30%	24,1

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Η έκταση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού είναι σοβαρή στους πολίτες με αναπηρία αφού το 54% των πολιτών αυτών αντιμετωπίζουν το φάσμα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, ποσοστό που κυμαίνεται στο μέσο εθνικό επίπεδο και είναι υψηλότερο από το αντίστοιχο στην Αττική.

Η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας συγκαταλέγεται στις «Φτωχές» περιφέρειες (Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ χαμηλότερο της διάμεσης τιμής) της χώρας που καταγράφουν επίπεδα φτώχειας και αποκλεισμού χαμηλότερα της διάμεσης τιμής στα άτομα με σοβαρή αναπηρία.

Στην περιφέρεια καταγράφεται επίσης ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αντιμετωπίζουν σοβαρές υλικές στέρησεις της τάξεως του 22% που είναι το δεύτερο χαμηλότερο στην επικράτεια, ενώ το χάσμα φτώχειας των ατόμων με σοβαρή αναπηρία κυμαίνεται κάτω του εθνικού μέσου όρου και είναι 21,2 μονάδες.

Πίνακας 100. Νοικοκυριά με μέλη που χρήζουν φροντίδας /υποστήριξης λόγω αναπηρίας/ Χρόνιας πάθησης/μεγάλης ηλικίας στην Κεντρική Μακεδονία (2020)

	Νοικοκυριά που αδυνατούν πλήρως να ανταπεξέλθουν στις εξειδικευμένες ανάγκες των μελών με βάση το συνολικό τους εισόδημα	Νοικοκυριά που η φροντίδα /υποστήριξη παρέχεται πρωτίστως από μέλη του νοικοκυριού	Νοικοκυριά που κάνουν χρήση δημόσιων υπηρεσιών βοήθειας στο σπίτι (είτε ως πρώτος είτε ως συμπληρωματικός τρόπος κάλυψης των αναγκών φροντίδας)	Νοικοκυριά που τα μέλη φροντιστές έχουν περιορίσει «πολύ» και «πάρα πολύ» τις συνήθειες δραστηριότητές του/τους
Κεντρική Μακεδονία	37,2%	83,1%	42,1%	49,6%
Ελλάδα	40,5%	81,4%	26,4%	56%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Το 37,2% των νοικοκυριών της περιφέρειας που έχουν μέλη άτομα που χρήζουν φροντίδας ή υποστήριξης (λόγω αναπηρίας/ηλικίας ή χρόνιας πάθησης), αδυνατούν πλήρως να ανταπεξέλθουν στις εξειδικευμένες ανάγκες του/των ατόμου/ων, για παράδειγμα σε εξειδικευμένες υπηρεσίες φροντίδας, αποκατάστασης, εκπαίδευσης ή αγοράς τεχνικών βοηθημάτων, ποσοστό που ωστόσο κυμαίνεται χαμηλότερα από το εθνικό μέσο όρο Το 36,6% των νοικοκυριών, με βάση το συνολικό τους εισόδημα ανταπεξέρχονται μόνο μερικώς στις εξειδικευμένες ανάγκες του/ων ατόμου/ων που χρήζουν φροντίδας ή υποστήριξης.¹⁰⁸

Στη συντριπτική πλειονότητα αυτών των νοικοκυριών, οι ανάγκες φροντίδας και υποστήριξης των μελών με αναπηρία ή ανάγκες φροντίδας βαρύνουν πρωτίστως τα ίδια τα μέλη τους, τα οποία παρέχουν προσωπικά την αναγκαία βοήθεια/φροντίδα (83,1% των νοικοκυριών αναφέρουν ως κύριο τρόπο κάλυψης των αναγκών τη βοήθεια που παρέχεται από τα ίδια τα μέλη, το 8,7% καλύπτουν τις ανάγκες κυρίως με ιδιωτική δαπάνη για χρήση ιδιωτικών υπηρεσιών φροντίδας κατ' οίκον και το 8,2% αναφέρουν ως βασικό τρόπο κάλυψης των αναγκών τη χρήση υπηρεσιών βοήθειας κατ' οίκον που παρέχεται από το κράτος).

Ωστόσο το ποσοστό των νοικοκυριών που κάνει χρήση έστω και ως δεύτερο τρόπο κάλυψης των αναγκών φροντίδας δημόσιας υπηρεσίας βοήθειας στο σπίτι, στην Κεντρική Μακεδονία είναι σημαντικά υψηλό για τα δεδομένα της χώρας και ανέρχεται σε 42,1%.

Το 50% των νοικοκυριών της Κεντρικής Μακεδονίας που τα μέλη τους έχουν αναλάβει τη φροντίδα /υποστήριξη των ατόμων με χρόνια πρόβλημα υγείας, αναπηρία ή μεγάλη ηλικία, δηλώνουν ότι τα μέλη-φροντιστές έχουν περιορίσει «πολύ» και «πάρα πολύ» τις συνήθεις δραστηριότητές του/τους (όσον αφορά προσωπική και οικογενειακή ζωή, εργασία, εκπαίδευση, συμμετοχή σε αθλητικές ή ψυχαγωγικές δραστηριότητες κ.ά.) προκειμένου να μπορούν να ανταπεξέλθουν στις ανάγκες των ατόμων που φροντίζουν.

¹⁰⁸ Κατά δήλωση των επικεφαλής των νοικοκυριών στην Κεντρική Μακεδονία, μόνο το 26,3% αυτών έχει την οικονομική δυνατότητα να καλύψει πλήρως τις εν λόγω εξειδικευμένες ανάγκες (SILC, 2020).

Πίνακας 101. Πρόσβαση στην εργασία/απασχόληση ατόμων με σοβαρή αναπηρία στην Κεντρική Μακεδονία

	Δείκτης απασχόλησης ατόμων με σοβαρή αναπηρία (20-64 ετών)	Χάσμα απασχόλησης ατόμων με σοβαρή αναπηρία (20-64 ετών)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία χωρίς καμία εργασιακή εμπειρία (20-64 ετών)	Ποσοστό ατόμων με αναπηρία (ανεξαρτήτως σοβαρότητας) που απολαμβάνουν εύλογες προσαρμογές στην εργασία τους (16+ ετών)
Κεντρική Μακεδονία	20%	38,8	35,4%	19,5%
Ελλάδα	24,3%	37,5	38,9%	20%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Οι φραγμοί που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία είναι ιδιαίτερα σοβαροί στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας στο πεδίο της απασχόλησης. Συγκεκριμένα μόνο το 20% των ατόμων με σοβαρή αναπηρία εργάζονται είτε ως μισθωτοί είτε ως ελεύθεροι επαγγελματίες (Ελλάδα: 24,3%), ποσοστό που υπολείπεται σημαντικά και σε σύγκριση με την Αττική, ενώ και το χάσμα απασχόλησης σε σύγκριση τόσο με το εθνικό μέσο όρο όσο και με την Αττική είναι υψηλότερο και αγγίζει τις 39 μονάδες. Το ποσοστό των μη απασχολούμενων ατόμων με σοβαρή αναπηρία (20-64 ετών) που δεν έχει αποκτήσει καμία εργασιακή εμπειρία ανέρχεται στο μέσο εθνικό επίπεδο.

Πίνακας 102. Πρόσβαση στην εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που έχουν πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης 25 -64 ετών (2020)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία με ανώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο την κατώτερη δευτεροβάθμια 25 -64 ετών (2020)	Μαθητές/τριες με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (Σχ. Έτος 2020-21)	Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες που φοιτούν σε ειδικά σχολεία (Σχ. Έτος 2020-21)	Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη γενική εκπαίδευση που λαμβάνουν εξειδικευμένη υποστήριξη (Σχ. Έτος 2020-21)	Ποσοστό μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη γενική εκπαίδευση που λαμβάνουν εξατομικευμένη υποστήριξη (Σχ. Έτος 2020-21)
Κεντρική Μακεδονία	14,7%	49,2%	17.784	11,8%	57,7%	15,9%
Ελλάδα	15,8%	45,6%	103.996	12,1%	59,5%	17,5%

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020) & Πληροφοριακό Σύστημα Υπουργείου Παιδείας My-School, Στοιχεία Σχ. Έτους 2020-21 (ημ. Εξαγωγής: 20/01/2022)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Παρά το γενικά υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο των κατοίκων της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, ο παράγοντας της αναπηρίας θέτει σοβαρά εμπόδια πρόσβασης στην εκπαίδευση. Τα άτομα με σοβαρή αναπηρία ηλικίας 25 με 64 ετών, έχουν ολοκληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση σε ποσοστό 14,7% (άτομα χωρίς αναπηρία: 31%). Παράλληλα, ποσοστό 49,2%, δηλαδή υπερδιπλάσιο σε σύγκριση με τον πληθυσμό χωρίς αναπηρία, καταγράφουν τα άτομα με σοβαρή αναπηρία που δεν έχουν ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (άτομα ηλικίας 25 με 64 ετών με ανώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο την κατώτερη δευτεροβάθμια).

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Πληροφοριακού Συστήματος My-School του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων (Σχ. Έτος 2020-2021) που επεξεργάστηκε το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας, οι μαθητές/τριες με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (με ή χωρίς γνωμάτευση), που φοίτησαν σε γενικά και ειδικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Κεντρική Μακεδονία υπολογίζονται σε 17.784, αποτελώντας το 6,9% του μαθητικού πληθυσμού της περιφέρειας, ποσοστό που κυμαίνεται στο μέσο εθνικό επίπεδο. Εξ αυτών των μαθητών/τριών, το 11,8% φοιτούν σε ειδικά σχολεία. Όπως η Περιφέρεια Αττικής και η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, υπολείπεται στην παροχή εξειδικευμένης υποστήριξης στους μαθητές/τριες με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες που φοιτούν σε γενικά σχολεία σε σύγκριση με τις υπόλοιπες περιφέρειες της χώρας. Ειδικότερα, εξειδικευμένη υποστήριξη λαμβάνει το 57,7% των μαθητών/τριών αυτών, ενώ εξατομικευμένη υποστήριξη, μόνο το 15,9%.

Σύμφωνα και με το κείμενο του ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας 2021-27,¹⁰⁹ στην Περιφέρεια καταγράφονται σοβαρά εμπόδια προσβασιμότητας στις σχολικές μονάδες αλλά και στις υποδομές των πανεπιστημιακών σχολών. Ειδικότερα, στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, η ύπαρξη μεγάλου αριθμού μισθωμένων ή παλαιών σχολικών μονάδων που δεν ανταποκρίνονται στις σύγχρονες εκπαιδευτικές ανάγκες και η μη φιλική προς τα άτομα με αναπηρία σχολική υποδομή καθορίζουν άμεσες ανάγκες αναβάθμισης της κτιριακής υποδομής. Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, οι κυριότερες ανάγκες αφορούν τον εξοπλισμό και τον εκσυγχρονισμό των εκπαιδευτικών εγκαταστάσεων, κυρίως των εργαστηρίων, άλλα και τις ανάγκες υποστήριξης και παροχής υπηρεσιών προς φοιτητές και διδάσκοντες με αναπηρία.

Πίνακας 103. Πρόσβαση στην υγεία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020)

	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν ανικανοποίητες ανάγκες υγείας, ανεξαρτήτως αιτιολογίας (16+ ετών)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν ανικανοποίητες ανάγκες υγείας λόγω συστημικών εμποδίων (16+ ετών)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν κακή και πολύ κακή κατάσταση υγείας (16+ ετών)
Κεντρική Μακεδονία	58,7%	34,2%	49,9%
Ελλάδα	58,1%	28,7%	49,1%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Η πρόσβαση στην υγεία αποτελεί επίσης σημαντικό ζητούμενο για τα άτομα με αναπηρία που διαμένουν στην Περιφέρεια. Το σύστημα υγείας της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας που εξυπηρετεί τοπικές και υπερ-περιφερειακές ανάγκες, είναι γνωστό ότι αντιμετώπισε πρωτόγνωρη πίεση λόγω της πανδημίας COVID-19, μια συνθήκη που ανέδειξε την αναγκαιότητα αναβάθμισης και εκσυγχρονισμού του. Σημαντικές ελλείψεις παρατηρούνται επίσης στο σύστημα πρωτοβάθμιας υγείας (συμπεριλαμβανομένων των Κέντρων Υγείας), καθώς και στην τριτοβάθμια υγεία. Η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας εξακολουθεί να υστερεί σε κλίνες νοσηλείας σε σχέση με την Ε.Ε.¹¹⁰

Το ποσοστό των κατοίκων της Κεντρικής Μακεδονίας με σοβαρή αναπηρία που δεν ικανοποίησε ανάγκες σε ιατρική εξέταση ή θεραπεία τους τελευταίους δώδεκα (12) μήνες, ανεξαρτήτως αιτιολογίας ανέρχεται σε 58,7%, ενώ λόγω οικονομικής δυσκολίας, μεγάλης λίστας αναμονής ή μεγάλης απόστασης/έλλειψη τρόπου μετακίνησης (συστημικών

¹⁰⁹ Βλ. ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας 2021-27. Διαθέσιμο στο: <http://www.pepkm.gr/attachments/pp21-27/Programma-Kentriki-Makedonia.pdf>

¹¹⁰ Ο.π.

εμποδίων) στερήθηκε θεραπεία ή ιατρική εξέταση για την οποία υπήρχε ανάγκη /ένδειξη το 34,2% αυτών των πολιτών, ποσοστό που είναι το τρίτο (3^ο) υψηλότερο στην επικράτεια. Το 50% των πολιτών με σοβαρή αναπηρία στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας θεωρούν ότι η κατάσταση της υγείας τους είναι κακή ή πολύ κακή ποσοστό που κυμαίνεται στο επίπεδο του εθνικού μέσου όρου.

Πίνακας 104. Κοινωνική ζωή και προσωπική αυτονομία ατόμων με σοβαρή αναπηρία (2020)

	Συνάντηση με φίλους/συγγενείς για ποτό/γεύμα τουλάχιστον μια φορά τον μήνα	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) που συμμετέχουν τακτικά σε δραστηριότητες αναψυχής (όπως αθλητικές, σινεμά, συναυλίες κ.λπ. για τις οποίες υπάρχει αντίτιμο)	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) που δαπανούν εβδομαδιαίως ένα μικρό ποσό για προσωπικές τους ανάγκες
Κεντρική Μακεδονία	57,7%	21,1%	32,5%
Ελλάδα	54,9%	18,4%	24,6%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Ως προς τους δείκτες συμμετοχής στην κοινωνική ζωή και την προσωπική αυτονομία, η Κεντρική Μακεδονία, όπως και η Αττική τοποθετείται σε τιμές υψηλότερες των μέσων εθνικών όρων.

Συνάντηση με φίλους/συγγενείς για ποτό/γεύμα τουλάχιστον μια φορά τον μήνα απολαμβάνει το 58% των πολιτών με σοβαρή αναπηρία, έναντι του 55% στο σύνολο της χώρας, ενώ το ποσοστό πολιτών με σοβαρή αναπηρία που συμμετέχουν τακτικά σε δραστηριότητες αναψυχής ανέρχεται σε 21,1% (**Ελλάδα: 18,4%**). Ο δείκτης *δαπάνη χρηματικού ποσού κάθε εβδομάδα για προσωπικές ανάγκες* ανέρχεται σε 32,5%, αγγίζοντας στην Κεντρική Μακεδονία την υψηλότερη τιμή του μεταξύ των δεκατριών περιφερειών της χώρας.

Πίνακας 105. Πρόσβαση στο φυσικό/δομημένο και ψηφιακό περιβάλλον

	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (16+ και ανεξαρτήτως κατηγορίας) που αντιμετωπίζουν προβλήματα προσβασιμότητας στη περιοχή διαμονής τους	Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (16 ετών+) και σύνδεση στο διαδίκτυο
Αττική	27,2%	42,7%
Ελλάδα	26,2%	42,8%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Αν και στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας έχουν υπάρξει βελτιώσεις τα τελευταία χρόνια αναφορικά με τα ζητήματα προσβασιμότητας στους δημόσιους χώρους, παρ' όλα αυτά τα άτομα με αναπηρία εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα προσβασιμότητας . Ειδικότερα, το 27,2% των κατοίκων με σοβαρή αναπηρία αντιμετωπίζει προβλήματα προσβασιμότητας στην περιοχή διαμονής τους, όπως σε πεζοδρόμια, στις στάσεις μέσων μαζικής μεταφοράς, στα καταστήματα ή στις υπηρεσίες, ποσοστό που είναι το δεύτερο υψηλότερο μετά της Αττικής.

Στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, σύνδεση στο διαδίκτυο διαθέτει το 42,7% των κατοίκων με σοβαρή αναπηρία (Περιφέρεια Αττικής: 57,7%) έναντι του 89,4% των ατόμων χωρίς αναπηρία.

ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΣΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ (ΠΕΠ) ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2021-2027

Το Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) αποτελεί βασικό στρατηγικό σχέδιο για την ανάπτυξη της χώρας με τη συνδρομή σημαντικών πόρων που προέρχονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ).¹¹¹ Η νέα προγραμματική περίοδος του ΕΣΠΑ ξεκίνησε το 2021 και θα διαρκέσει μέχρι και το 2027. Οι προτεραιότητες του νέου «ΕΣΠΑ 2021-2027» επικεντρώνεται στην ενίσχυση του παραγωγικού δυναμικού της οικονομίας, της κοινωνικής προστασίας, των υποδομών και των ανθρωπίνων δεξιοτήτων.¹¹² Τα έργα και οι δράσεις που θα χρηματοδοτηθούν από το νέο ΕΣΠΑ αφενός λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες και τις ιδιαίτερες συνθήκες της χώρας, αφετέρου συνεχίζουν και ολοκληρώνουν έργα που είχαν ξεκινήσει την προηγούμενη προγραμματική περίοδο, δηλαδή το «ΕΣΠΑ 2014-2022».

Στο πλαίσιο των προγραμμάτων που χρηματοδοτεί το ΕΣΠΑ, εκτός από τα τομεακά προγράμματα προβλέπεται η χρηματοδότηση και η υλοποίηση Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΠΕΠ) που είναι πολυτομεακά και πολυταμειακά.¹¹³ Πιο συγκεκριμένα, προβλέπεται η υλοποίηση δεκατριών (13) Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων ή ένα επιχειρησιακό πρόγραμμα για κάθε περιφέρεια της ελληνικής επικράτειας. Στόχος των ΠΕΠ είναι η «η ενίσχυση της δυνατότητας των περιφερειακών και τοπικών αρχών να εφαρμόσουν ένα πλήρες φάσμα δράσεων που στοχεύουν να εξυπηρετήσουν τις κύριες προτεραιότητες του ΕΣΠΑ».¹¹⁴

Στις αρχές Σεπτεμβρίου 2022 ολοκληρώθηκε η αξιολόγηση των επιχειρησιακών προγραμμάτων που είχαν υποβάλλει και οι δεκατρείς περιφέρειες της χώρας στην οποία εγκρίθηκαν και τα δεκατρία ΠΕΠ.¹¹⁵ Ως προς τις δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί και σχετίζονται με την αναπηρία, σύμφωνα με το περιεχόμενο των δεκατριών ΠΕΠ, αυτές μπορούν να ταξινομηθούν σε έξι (6) ευρύτερες κατηγορίες οι οποίες είναι:

- Συμπερίληψη της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας
- Υγεία και κοινωνική φροντίδα
- Εκπαίδευση
- Προσβασιμότητα και κινητικότητα
- Εργασία και απασχόληση
- Συμμετοχή σε κάθε έκφανση της ζωής

¹¹¹ Βλ. <https://www.espa.gr/el/Pages/staticESPA2014-2020.aspx>

¹¹² Για περισσότερα βλ. <https://www.espa.gr/el/Pages/newprogperiod21-27.aspx>

¹¹³ Για περισσότερα βλ. <https://www.espa.gr/el/Pages/staticRegionalOP.aspx>

¹¹⁴ Ο. π.

¹¹⁵ Βλ. <https://www.espa.gr/el/Pages/NewsFS.aspx?item=1531>

Και στα δεκατρία ΠΕΠ έχουν συμπεριληφθεί δράσεις που αφορούν τους τομείς: της υγείας και κοινωνικής φροντίδας, της εκπαίδευσης και της συμμετοχής σε κάθε έκφανση της ζωής. Ενδεικτικά μεταξύ των δράσεων που έχουν συμπεριληφθεί στον τομέα της υγείας και της κοινωνικής φροντίδας είναι η παροχή υπηρεσιών φροντίδας προς τους πολίτες με αναπηρία και των οικογενειών, όπως η ίδρυση και λειτουργία δομών ΣΥΔ, ΚΗΦΗ, ΚΔΗΦ, ΚΔΑΠΑΜΕΑ κ.λπ. Η υπηρεσία του Προσωπικού Βοηθού -που όπως αναφέρθηκε νωρίτερα¹¹⁶ θεσμοθετήθηκε στη χώρα με το ν.4837 το 2021 και αναμένεται να λειτουργήσει αρχικά σε πιλοτικό επίπεδο και στη συνέχεια να επεκταθεί σε όλη τη χώρα- έχει επίσης συμπεριληφθεί από αρκετές Περιφέρειες στις δράσεις που αφορούν τον τομέα της υγείας και κοινωνικής φροντίδας.

Στην εκπαίδευση μεταξύ των δράσεων που έχουν συμπεριληφθεί είναι και δράσεις που εστιάζουν στη δημιουργία, την επέκταση και τον εκσυγχρονισμό των μονάδων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης όπως και των ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η υποστήριξη των μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και των φοιτητών/τριών με αναπηρία αντίστοιχα είναι μια άλλη δράση που έχει συμπεριληφθεί στα ΠΕΠ προκειμένου να συμβάλει στην πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στην εκπαίδευση.

Δράσεις που εστιάζουν στη βελτίωση της προσβασιμότητας και της κινητικότητας των ατόμων με αναπηρία έχουν συμπεριληφθεί στα ΠΕΠ των Περιφερειών Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Δυτικής Μακεδονίας, Ηπείρου, Δυτικής Ελλάδας, Στερεάς Ελλάδας, Πελοποννήσου και Νοτίου Αιγαίου.

Στα ΠΕΠ των Περιφερειών Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας, Θεσσαλίας, Ιονίων Νήσων, Δυτικής Ελλάδας, Στερεάς Ελλάδας, Αττικής, Πελοποννήσου και Βορείου Αιγαίου έχουν προβλεφθεί δράσεις που θα συμβάλλουν στην ενίσχυση της συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία στην εργασία και την απασχόληση.

Τέλος, στα ΠΕΠ τριών Περιφερειών (Ηπείρου, Θεσσαλίας και Δυτικής Ελλάδας) προβλέπεται η υλοποίηση δράσης που αφορά στην παρακολούθηση θεμάτων αναπηρίας στις εν λόγω Περιφέρειες.

Στο [Παράρτημα IV](#), της παρούσας Έκθεσης, αποτυπώνονται οι δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί και στα δεκατρία (13) ΠΕΠ των περιφερειών. Η παρουσίαση των δράσεων γίνεται ανά περιφέρεια με βάση την ταξινόμηση που αναφέρθηκε παραπάνω.

¹¹⁶ Βλ. σ. 31 της παρούσας έκθεσης

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΤΗΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ

- Ενίσχυση και αποσαφήνιση του ρόλου του Περιφερειακού Σημείου Αναφοράς για την παρακολούθηση της Σύμβασης.
- Μελέτες υφιστάμενης κατάστασης και αξιολόγηση των επιπτώσεων των εφαρμοζόμενων πολιτικών και προγραμμάτων στα άτομα με αναπηρία.
- Κατάρτιση του στελεχιακού δυναμικού της Περιφέρειας που ασχολείται με τον σχεδιασμό πολιτικών σε θέματα αναπηρίας και προσβασιμότητας.
- Ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση όλων των στελεχών της Περιφέρειας σε θέματα δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία και σε ζητήματα προσβασιμότητας.
- Θεσμική εκπροσώπηση των οργανώσεων του αναπηρικού κινήματος σε επιτροπές, ομάδες εργασίας και λοιπά θεσμικά όργανα της περιφέρειας που λαμβάνουν αποφάσεις για τα άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις και τις οικογένειές τους, καθώς και τον γενικό πληθυσμό.
- Ενδυνάμωση φορέων ατόμων με αναπηρία συμπεριλαμβανομένων των Περιφερειακών Ομοσπονδιών Ατόμων με Αναπηρία/χρόνια πάθηση.
- Προώθηση συνεργειών και δικτύωσης των αρμόδιων και εμπλεκόμενων φορέων σε επίπεδο περιφέρειας και δήμων.
- Προώθηση της πολιτικής συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία στο επίπεδο της αυτοδιοίκησης και διασφάλιση προσβασιμότητας εκλογικών διαδικασιών.
- Ανάπτυξη μηχανισμού συλλογής δεδομένων παρακολούθησης της κοινωνικής ένταξης των ατόμων με αναπηρία στην Περιφέρεια σε συνεργασία με το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας την ΕΣΑμεΑ.
- Ανάπτυξη μηχανισμού καταγγελιών και αποκατάστασης των ατόμων με αναπηρία που αντιμετωπίζουν διακριτική μεταχείριση και παραβίαση των δικαιωμάτων τους.
- Διασφάλιση παροχής εύλογων προσαρμογών και «ζωντανής βοήθειας» σε πολίτες με αναπηρία/ χρόνια πάθηση κατά τη συναλλαγή τους με τις Υπηρεσίες της Περιφέρειας.
- Δράσεις κατάρτισης και επιμόρφωσης των στελεχών υπηρεσιών και δομών υγείας, κοινωνικής φροντίδας, εκπαίδευσης, πρόσβασης στην απασχόληση κ.α., τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα, σε θέματα εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης των ατόμων με αναπηρία και της αποφυγής διακρίσεων.
- Ενημέρωση πολιτών με αναπηρία για τα δικαιώματά τους και θέματα ίσης μεταχείρισης σε προσβάσιμες μορφές.

- Δράσεις πρόληψης και καταπολέμηση της πολλαπλής και διαθεματικής διάκρισης κατά ομάδων με πολλαπλές ευαλωτότητες (Γυναίκες και κορίτσια με αναπηρία συμπεριλαμβανομένων των Ρομά γυναικών και κοριτσιών με αναπηρία, Νέοι με αναπηρία, Μετανάστες /Πρόσφυγες με αναπηρία κ.ά.)
- Δράσεις ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία σε συνεργασία με την Περιφερειακή Επιτροπή Προσβασιμότητας του ν.4759/2020 Α' 245 άρθρο 117 και το τοπικό αναπηρικό κίνημα και την ΕΣΑμεΑ.
- Εκστρατείες ενημέρωσης στην κοινότητα, αλλά και σε στοχευμένες ομάδες του πληθυσμού (επαγγελματίες, εργοδότες κ.α.), με σκοπό την άρση στερεοτύπων και προκαταλήψεων για την αναπηρία.
- Προβολή των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία και των ζητημάτων της αναπηρίας στα περιφερειακά ΜΜΕ.

ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

- Προώθηση ζητημάτων προληπτικής ιατρικής σε συνεργασία με το αναπηρικό κίνημα στην Περιφέρεια.
- Συμπερίληψη της διάστασης της αναπηρίας και χρόνιας πάθησης σε όλες τις πολιτικές και τα προγράμματα προληπτικής ιατρικής και οδοντιατρικής της Περιφέρειας.
- Προσβάσιμη ενημέρωση του πληθυσμού για θέματα δημόσιας υγιεινής, εμβολιασμών, πρώτων βοηθειών κ.λπ.
- Μέριμνα για την εξασφάλιση της πρόσβασης των γυναικών και των κοριτσιών με αναπηρία στις υπηρεσίες σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας στις αστικές και αγροτικές περιοχές.
- Συμπερίληψη της διάστασης της προσβασιμότητας στους ελέγχους υγειονομικού ενδιαφέροντος.
- Εξασφάλιση της προσβασιμότητας ως προϋπόθεση για την αδειοδότηση λειτουργίας των μονάδων του τομέα υγείας.
- Ίδρυση νέων εξειδικευμένων μονάδων και εκσυγχρονισμός των υφιστάμενων υποδομών (διαβητολογικά κέντρα, μονάδες μεσογειακής αναιμίας, μονάδες αιμοκάθαρσης, μεταμοσχευτικά κέντρα, κέντρα για την αιμορροφιλία, κέντρα για την ψυχική υγεία).
- Ανάπτυξη και εφαρμογή μεθόδων τηλεϊατρικής
- Δράση κατ' οίκον φροντίδας και νοσηλείας.
- Ενίσχυση των δομών και υπηρεσιών Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας
- Ενίσχυση υπηρεσιών ψυχολογικής και κοινωνικής υποστήριξης πολιτών με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις.
- Προστασία μητέρων παιδιών με αναπηρία, μητέρων με αναπηρία και παιδιών με αναπηρία.
- Εκπόνηση και εφαρμογή προγραμμάτων αποϊδρυματοποίησης, πρόληψης ιδρυματισμού και διαβίωσης στην κοινότητα για άτομα με αναπηρία.

- Δημιουργία σε κάθε δήμο όλων των Περιφερειών: α) υπηρεσιών πρώιμης παρέμβασης, β) υπηρεσιών συμβουλευτικής γονέων και στήριξης της οικογένειας, γ) βρεφονηπιακών σταθμών ολοκληρωμένης φροντίδας, δ) παιδικών σταθμών προσβάσιμων σε παιδιά και γονείς με αναπηρία, ε) ΚΔΑΠ και ΚΔΑΠ-ΑμεΑ, στ) Κέντρα Δημέρευσης και Ημερήσιας Φροντίδας (ΚΗΦ), ζ) Στέγες Υποστηριζόμενης Διαβίωσης (ΣΥΔ), η) Στέγες Ανεξάρτητης Διαβίωσης (ΣΑΔ), θ) δομές προσωρινής φιλοξενίας ατόμων με αναπηρία, ι) προγράμματα πολιτισμού, αθλητισμού, ψυχαγωγίας και αναψυχής.
- Διεύρυνση και ενίσχυση του Προγράμματος «Βοήθεια στο σπίτι».
- Ανάπτυξη και εφαρμογή από την ΕΣΑμεΑ προγράμματος εκπαίδευσης εκπαιδευτών κινητικότητας, προσανατολισμού και δεξιοτήτων καθημερινής διαβίωσης για άτομα με οπτική αναπηρία. Η εν λόγω δράση θα συμβάλλει στην ανεξάρτητη διαβίωση και κοινωνική ένταξη των ατόμων με οπτική αναπηρία.
- Προγράμματα δημιουργίας αυτόνομων κατοικιών και προσβάσιμων γειτονιών βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας και των οδηγιών σχεδιασμού 'Σχεδιάζοντας για όλους'- πρόγραμμα «Διαβίω Κατ' οίκον».
- Προώθηση προγραμμάτων και μέτρων για την καταπολέμηση της φτώχειας των ατόμων με αναπηρία.

ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

- Προώθηση προσβάσιμων και φιλικών στην αναπηρία εργασιακών περιβαλλόντων.
- Ευαισθητοποίηση και ενημέρωση επιχειρηματιών και επαγγελματιών σε θέματα εξυπηρέτησης/συναλλαγής με άτομα με αναπηρία και προσβασιμότητας των επιχειρήσεων.
- Ενίσχυση του τομέα της κοινωνικής οικονομίας στην περιφέρεια.
- Ανάπτυξη και υλοποίηση σε συνεργασία με την ΕΣΑμεΑ στοχευμένων προγραμμάτων κατάρτισης και προώθησης στην απασχόληση για άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

- Βελτίωση της προσβασιμότητας του σχολικού και πανεπιστημιακού περιβάλλοντος.
- Ανάπτυξη δικτύου υποδομών προσχολικής και σχολικής εκπαίδευσης σε όλους τους δήμους της Περιφέρειας.
- Διασφάλιση της ασφαλούς και δωρεάν μεταφοράς όλων των μαθητών/τριων με αναπηρία που διαμένουν εντός των ορίων της Περιφέρειας.
- Ενίσχυση της εξειδικευμένης εκπαιδευτικής υποστήριξης των μαθητών/τριων με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.
- Υπηρεσία συμβουλευτικής και ψυχοκοινωνικής στήριξης στις οικογένειες μαθητών/τριων με αναπηρία

- Δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των συλλόγων γονέων για τη συμπεριληπτική εκπαίδευση και τα οφέλη της για όλα τα παιδιά, σε συνεργασία με τις αναπηρικές οργανώσεις.
- Προγράμματα ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για την πρόληψη και αντιμετώπιση της ενδοσχολικής βίας και του σχολικού εκφοβισμού.
- Προγράμματα ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων για παιδιά με αναπηρία με δραστηριότητες εκτός σχολείου.
- Ανάπτυξη και υλοποίηση στοχευμένων προγραμμάτων κατάρτισης και προώθησης στην απασχόληση για άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις.
- Προγράμματα αντιμετώπισης του ψηφιακού αναλφαριθμητισμού στα άτομα με αναπηρία/χρόνια πάθηση σε συνεργασία με τους φορείς του αναπηρικού κινήματος.
- Ενσωμάτωση της αρχής της προσβασιμότητας στην περιβαλλοντική εκπαίδευση.

ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ

- Συμπερίληψη της διάστασης της αναπηρίας στις κυκλοφοριακές μελέτες της Περιφέρειας.
- Συμπερίληψη της διάστασης της αναπηρίας και της προσβασιμότητας στα έργα υποδομών της Περιφέρειας.
- Παρεμβάσεις προσβασιμότητας σε χώρους φυσικού κάλλους και τουριστικού ενδιαφέροντος.
- Προγράμματα δημιουργίας αυτόνομων κατοικιών και προσβάσιμων γειτονιών βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας και των οδηγιών σχεδιασμού 'Σχεδιάζοντας για όλους'- προωθούμε το πρόγραμμα «Διαβιώ Κατ' οίκον».
- Βελτίωση της προσβασιμότητας στα άτομα με αναπηρία του κτιριακού αποθέματος ιδιοκτησίας της Περιφέρειας και των Δήμων ή χρήσης από αυτούς (π.χ. κτίρια υγείας, εκπαίδευσης, πολιτιστικών/αθλητικών χρήσεων κ.λπ.).
- Βελτίωση της προσβασιμότητας των τοπικών μεταφορικών συστημάτων που απευθύνονται στον γενικό πληθυσμό (σταθμών, οχημάτων, εξοπλισμών έκδοσης εισιτηρίων κ.λπ.).
- Ανάπτυξη εξειδικευμένων τοπικών μεταφορικών συστημάτων για την εξυπηρέτηση ειδικών ομάδων π.χ. μαθητών/τριών με αναπηρίες, ηλικιωμένων, ατόμων με πολλαπλές αναπηρίες.
- Προώθηση και διασφάλιση διευκολύνσεων στάθμευσης για τα οχήματα των ατόμων με αναπηρία.
- Βελτίωση της προσβασιμότητας των ιστότοπων/εσωτερικών εφαρμογών καθώς και των εφαρμογών για φορητές συσκευές που η Περιφέρεια και οι Δήμοι έχουν στην ευθύνη τους, όπως υπαγορεύει ο ν.4727/2020-Κεφάλαιο Η και οι παρ. 27, 28 και 30 του άρθρου 107 καθώς και το άρθρο 63 του ν.4488/2017. - Ανάθεση στην ΕΣΑμεΑ μελέτης για τον έλεγχο και την καταγραφή των ιστοσελίδων και εφαρμογών για φορητές συσκευές της Περιφέρειας και των Δήμων

- Διασφάλιση της προσβασιμότητας ως κριτήριο αδειοδότησης λειτουργίας των επιχειρήσεων.

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΚΑΘΕ ΕΚΦΑΝΣΗ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

- Διασφάλιση της πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία σε πολιτιστικά προγράμματα της Περιφέρειας που απευθύνονται στο γενικό πληθυσμό.
- Συμπερίληψη της διάστασης της αναπηρίας και της προσβασιμότητας στα πολιτιστικά προγράμματα και τις εκδηλώσεις.
- Ανάπτυξη υπηρεσίας εξυπηρέτησης ατόμων με αναπηρία σε πολιτιστικές δομές αρμοδιότητας της Περιφέρειας και των Δήμων.
- Ενίσχυση και προώθηση του παραολυμπιακού αθλητισμού.
- Αξιοποίηση των επιμέρους σημείων αναφοράς του ν. 4488/2017 στους Δήμους για την ενίσχυση δράσεων αθλητισμού για άτομα με αναπηρία και τον επανασχεδιασμό υφιστάμενων προγραμμάτων.
- Εξασφάλιση της προσβασιμότητας των εθνικών αθλητικών κέντρων σύμφωνα με το εθνικό πρότυπο ΕΛΟΤ 1439.
- Συμπερίληψη της διάστασης της αναπηρίας στην κατάρτιση προγραμμάτων για τον τουριστικό σχεδιασμό, καθώς και για την τουριστική ανάπτυξη και προβολή της Περιφέρειας.
- Ανάπτυξη και προβολή δικτύων προσβάσιμων τουριστικών προορισμών σε συνεργασία με το Υπουργείο Τουρισμού και το αναπηρικό κίνημα.
- Προώθηση της συμμόρφωσης της προσβασιμότητας επιχειρήσεων με το εθνικό πρότυπο ΕΛΟΤ 1439 και της πιστοποίησης αυτής με το Ελληνικό Σήμα Προσβασιμότητας.
- Ανάπτυξη εργαλείων καταγραφής, αξιολόγησης και χαρτογράφησης της προσβασιμότητας υποδομών, υπηρεσιών και επιχειρήσεων τουριστικού ενδιαφέροντος.
- Αναβάθμιση των υφιστάμενων εγκαταστάσεων των κατασκηνώσεων για τα άτομα με αναπηρία. Δημιουργία νέων κατασκηνώσεων για άτομα με αναπηρία.
- Ευαισθητοποίηση και ενημέρωση επιχειρηματιών και επαγγελματιών σε ψυχαγωγικές δραστηριότητες σε θέματα εξυπηρέτησης/συναλλαγής με άτομα με αναπηρία και προσβασιμότητας των επιχειρήσεων.
- Ανάπτυξη και προβολή δικτύων συμπεριληπτικών και προσβάσιμων επιχειρήσεων και υποδομών ψυχαγωγίας/αναψυχής.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ

- Ανάπτυξη σχεδίων διάσωσης και διαφυγής πολιτών με αναπηρία από κτίρια όπου στεγάζονται Υπηρεσίες της Περιφέρειας και του Δήμου σε καταστάσεις κρίσης. Καταγραφή προσβάσιμων χώρων καταφυγής πολιτών με αναπηρία σε έκτακτες συνθήκες

- Ανάπτυξη σχεδίων πρόληψης/εντοπισμού/υποστήριξης/διάσωσης πολιτών με αναπηρία σε καταστάσεις κρίσης (σεισμοί, πλημμύρες, πυρκαγιά, επιδημίες/πανδημίες κ.λπ.), λαμβάνοντας υπόψη και τα άτομα με αναπηρία που βιώνουν πολλαπλές διακρίσεις (πρόσφυγες, μετανάστες, γυναίκες, παιδιά, ρομά)
- Εκπαίδευση του στελεχιακού δυναμικού στις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία και σε ζητήματα διασφάλισης της προσβασιμότητας και κατά τη φάση αντιμετώπισης της έκτακτης κατάστασης.
- Ενημέρωση πολιτών με αναπηρία για θέματα πολιτικής προστασίας σε προσβάσιμες μορφές.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΩΝ 13 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

Παρότι, το Βόρειο Αιγαίο, όπως και η χώρα αντιμετωπίζει το πρόβλημα της δημογραφικής γήρανσης, στην περιφέρεια Βορείου Αιγαίου η μέση ηλικία ανέρχεται σε 39,9 έτη (2020), που είναι η χαμηλότερη μεταξύ των Περιφερειών της χώρας, ενώ η τιμή του δείκτη εξάρτησης ηλικιωμένων ανέρχεται σε 36,3, η οποία είναι επίσης σημαντικά χαμηλότερη από τον εθνικό μέσο όρο (38,1%). Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της πληθυσμιακής σύνθεσης της Περιφέρειας, αποτελεί η σημαντική υπεροχή του ανδρικού φύλου έναντι του γυναικείου. Ειδικότερα, για κάθε 100 άνδρες της

Περιφέρειας υπάρχουν 88,7 γυναίκες, αναλογία που είναι η χαμηλότερη στην επικράτεια.

Η υπερδεκαετής οικονομική κρίση που έπληξε τη Χώρα και η εμφάνιση της πανδημίας COVID-19, επέτειναν τα υφιστάμενα κοινωνικοοικονομικά προβλήματα σε σημαντικό μέρος του πληθυσμού της Περιφέρειας, όπως γυναίκες, παιδιά, ηλικιωμένους και άλλες ευάλωτες ομάδες πληθυσμού. Αυτά τα προβλήματα αφορούν κυρίως στη συρρίκνωση των εισοδημάτων, την ανασφάλεια της εργασίας, την υποβάθμιση της υγειονομικής περίθαλψης, την έξαρση της οικογενειακής βίας και την εν γένει υποβάθμιση της ποιότητας ζωής.¹¹⁷

Το Βόρειο Αιγαίο αποτελεί τη μικρότερη περιφερειακή οικονομία στην Ελλάδα. Το 2020, το ΑΕΠ της περιφέρειας αντιπροσωπεύει το 1,4% του εθνικού ΑΕΠ.¹¹⁸ Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, ανέρχεται σε 10.100 (σε τρέχουσες τιμές αγοράς) και είναι το χαμηλότερο μεταξύ των δεκατριών (13) περιφερειών της χώρας, τοποθετούμενο στο 66% του εθνικού κατά κεφαλήν ΑΕΠ και στο 34% του ευρωπαϊκού μέσου όρου. Τόσο το ΑΕΠ όσο και το κατά κεφαλήν ΑΕΠ μειώθηκαν κατά την τελευταία δεκαετία, παρουσιάζοντας μία από τις υψηλότερες πτώσεις στα επίπεδα ανάπτυξης και ευημερίας.¹¹⁹

¹¹⁷ Βλ. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Βόρειο Αιγαίο» 2021-2027, 1^η έκδοση, σ. 28. Διαθέσιμο στο: <https://2021-2027.pepba.gr/wp-content/uploads/2022/09/sfc2021-PRG-2021ELI6FFPR015-1.2.pdf>

¹¹⁸ Eurostat 2020

¹¹⁹ Ο.π. σ. 2

Το 2020, η περιφέρεια Βορείου Αιγαίου έρχεται έβδομη στον δείκτη οικονομικής ανισότητας (Income quintile share ratio S80/S20: 4,9) μεταξύ των δεκατριών (13) περιφερειών της χώρας. Ο κίνδυνος φτώχειας ή/και κοινωνικού αποκλεισμού είναι εκτεταμένος στο Βόρειο Αιγαίο. Σε κίνδυνο φτώχειας ή/και σε κοινωνικό αποκλεισμό διαβίει το 32,4% των κατοίκων της περιφέρειας (72.618 άτομα), ποσοστό που είναι το 50 υψηλότερο στη χώρα (Ελλάδα: 28,9%). Στην ηλικιακή ομάδα 18-64 ετών το ποσοστό κινδύνου φτώχειας ή/και κοινωνικού αποκλεισμού ανεβαίνει σημαντικά, αγγίζοντας το 37%. Σε σύγκριση με τους άνδρες, οι γυναίκες στην Περιφέρεια, εμφανίζουν σημαντικά υψηλότερο ποσοστό κινδύνου φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, ενώ αυξημένο είναι και το ποσοστό παιδικής φτώχειας. Σε φτώχεια ή/και σε κοινωνικό αποκλεισμό βρίσκονται οι 5 στους 10 κατοίκους της Περιφέρειας με ξένη χώρα καταγωγής, ενώ η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου αποτελεί την κύρια περιοχή της Χώρας ως είσοδο του μεγαλύτερου μέρους μεταναστών πρώτης υποδοχής.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΕΔ,¹²⁰ ο δείκτης *απασχόλησης πληθυσμού ηλικίας 20-64* ανέρχεται σε 65,2%, όντας υψηλότερος από το εθνικό ποσοστό (Περιφέρεια Βορείου Αιγαίο: 65,2% | Ελλάδα: 61,1% | EU-27: 72,3%). Στην ίδια ηλικιακή ομάδα ο δείκτης ανεργίας ανέρχεται σε 16,5% (Περιφέρεια Βορείου Αιγαίο: 16,5% | Ελλάδα: 16,4% | EU-27: 7%) .

Στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου το μεγαλύτερο πρόβλημα εντοπίζεται στην ιδιαίτερα αυξημένη ανεργία των νέων και των μακροχρόνια ανέργων, πληθυσμιακές ομάδες οι οποίες επλήγησαν από την οικονομική ύφεση, αλλά και από τα αρνητικά αποτελέσματα της πανδημίας COVID-19. Παράλληλα, αυτές οι συνθήκες έπληξαν, με ιδιαίτερη ένταση στην Περιφέρεια, τις ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες και την επιχειρηματικότητα, ιδίως στις πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις. Επιπρόσθετα, καθ' όλη τη διάρκεια της προηγούμενης περιόδου δεν υπήρξαν παρεμβάσεις ενίσχυσης της κοινωνικής οικονομίας, θεσμός ο οποίος θα άμβλυε τα προαναφερόμενα προβλήματα στην αγορά εργασίας της Περιφέρειας.¹²¹

Το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 25-64 ετών της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου που έχει ολοκληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση (levels 5-8) είναι χαμηλότερο από το εθνικό μέσο όρο και ανέρχεται το 2020 στο 29,3 (Περιφέρεια Βορείου Αιγαίο: 29,3% | Ελλάδα: 32,7%), ενώ, επίσης, στην Περιφέρεια καταγράφεται ποσοστό συμμετοχής στην κατάρτιση 3,6%. Επιπροσθέτως, στο Βόρειο Αιγαίο διαπιστώνεται η τρίτη χειρότερη τιμή του δείκτη NEETs, δηλαδή του ποσοστού των νέων 15-29 ετών εκτός

¹²⁰ Βλ. Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2020. Διαθέσιμη στο: <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO03/->

¹²¹ Βλ. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Βόρειο Αιγαίο» 2021-2027, σ. 23

απασχόλησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης, το οποίο ανέρχεται σε 27,4% (Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου: 27,4% | Ελλάδα: 18,7% | EU-27: 13,7%).

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat,¹²² σημαντική υστέρηση καταγράφει το Βόρειο Αιγαίο αναφορικά με την ένταξη των νηπίων στη δίχρονη υποχρεωτική προσχολική εκπαίδευση. Ειδικότερα, το 2019, μόνο το 69,4% των νηπίων τεσσάρων (4) ετών παρακολουθούν την υποχρεωτική εκπαίδευση στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, ποσοστό που αφενός είναι το χαμηλότερο μεταξύ των περιφερειών, αφετέρου απέχει σημαντικά από τον εθνικό μέσο όρο (Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου: 69,4% | Ελλάδα: 85,6% | EU-27: 95,1%). Όσον αφορά στη σχολική διαρροή (στην υποχρεωτική Α' /βάθμια εκπαίδευση) στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, σύμφωνα με τα στοιχεία του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ) είναι πολύ μικρότερη από τον μέσο όρο της επικράτειας και εντοπίζεται σε ειδικές κοινωνικές ομάδες.¹²³ Παρ' όλα αυτά, στην Περιφέρεια εντοπίζονται ανάγκες σε σχέση με την ισότιμη πρόσβαση στην εκπαίδευση, στον γενικό πληθυσμό, αναφορικά με παιδιά με αναπηρία και με παιδιά με ειδικές μαθησιακές ανάγκες. Σύμφωνα με το ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου 2021-27, για την κάλυψη αυτών των αναγκών, οι ειδικές δομές του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, χρήζουν υποστήριξης για την αποτελεσματική παρέμβασή τους υπέρ αυτής της κατηγορίας μαθητών/τριών.¹²⁴

Επίσης, σε ό,τι αφορά την εκπαίδευση, προκύπτει ότι στο σύνολο όλων των βαθμίδων στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου πολλά σχολεία λειτουργούν σε μισθωμένα κτίρια (νηπιαγωγεία) ή στεγάζονται σε container και δεν έχουν τις κατάλληλες υποδομές προσβασιμότητας για άτομα με αναπηρία καθώς επίσης είναι είτε χαμηλής ενεργειακής κλάσης είτε δεν έχουν ενεργειακό πιστοποιητικό. Συνολικά η κατάσταση των σχολικών υποδομών της Περιφέρειας υπολείπεται των σύγχρονων αναγκών.¹²⁵

Λόγω και του χωρικού κατακερματισμού της Περιφέρειας, σημαντικές είναι επίσης οι ελλείψεις σε υποδομές υγείας (που καλούνται να καλύψουν τις αυξημένες ανάγκες λόγω τουρισμού), αλλά και σε κοινωνικές υποδομές. Όσον αφορά τις υποδομές υγείας, η περιοχή κατέχει την όγδοη (8^η) θέση στη χώρα σε σχέση με τον αριθμό των νοσοκομειακών κρεβατιών ανά κάτοικο, δείκτης που έχει επιδεινωθεί την τελευταία δεκαετία.¹²⁶ Ταυτόχρονα, εξακολουθεί να παραμένει μεγάλη η ανάγκη δημιουργίας

¹²² Eurostat 2020

¹²³ Βλ. http://www.iep.edu.gr/images/IEP/EPISTIMONIKI_YPIRESIA/Epist_Grafeia/Diereynisis-apotimisis/2019/2019-03-28_ekthesi_diarrois_2014-2017.pdf

¹²⁴ Βλ. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Βόρειο Αιγαίο» 2021-2027, σ. 25. Διαθέσιμο στο: <https://2021-2027.pepba.gr/wp-content/uploads/2022/09/sfc2021-PRG-2021EL16FFPR015-1.2.pdf>

¹²⁵ Ο.π. σ. 8

¹²⁶ ΟΟΣΑ 2020

και αναβάθμισης ενός αποτελεσματικού δικτύου υποδομών κοινωνικής φροντίδας και μέριμνας κυρίως για παιδιά, ηλικιωμένους και ευπαθείς πληθυσμιακές ομάδες.

Τέλος, το 2020, το 71,6% των κατοίκων της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου διαθέτουν σύνδεση στο διαδίκτυο στο νοικοκυριό τους, ποσοστό χαμηλότερο από το σύνολο της χώρας (Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου: 71,6% | Ελλάδα: 78,3%). Σύμφωνα και με το ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου 2021-27, με βάση την αργή υλοποίηση δράσεων στον τομέα των ΤΠΕ στην Περιφέρεια και λόγω του νησιωτικού χαρακτήρα της, αποτελούν ιδιαίτερα σημαντικές ανάγκες, η διεύρυνση της χρήσης και η ενίσχυση της ζήτησης για ΤΠΕ, η επέκταση της χρήσης τους για ηλεκτρονική διακυβέρνηση, με την ενίσχυση της δυνατότητας πρόσβασης όλων των πολιτών και ιδιαίτερα των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, αλλά και των επιχειρήσεων, σε προϊόντα και υπηρεσίες ΤΠΕ.¹²⁷

Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, με υπολογιζόμενο πληθυσμό 347.512 το 2020, συγκεντρώνει το 3,2% του πληθυσμού της ελληνικής επικράτειας (9^η θέση). Η περιφέρεια χαρακτηρίζεται από το νησιωτικό/πολυνησιακό στοιχείο, το οποίο θέτει προκλήσεις στη οικονομική και κοινωνική συνοχή της και συνδέεται με έντονες ενδοπεριφερειακές ανισότητες.

Στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου η μέση ηλικία ανέρχεται σε 41,8 έτη (2020), δηλαδή σημειώνεται η μικρότερη τιμή του δείκτη γήρανσης του πληθυσμού μεταξύ των περιφερειών της χώρας, όπως και η μικρότερη τιμή του δείκτη εξάρτησης ηλικιωμένων (Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου: 31,4% | Ελλάδα: 38,1% | EU: 34.8%).

Το 2020 το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου είναι το δεύτερο υψηλότερο μετά την Αττική και ανέρχεται σε 15.600 (σε τρέχουσες τιμές αγοράς), δηλαδή τοποθετείται στο 101% του εθνικού κατά κεφαλήν ΑΕΠ.¹²⁸

Ωστόσο, η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου έρχεται πρώτη στον δείκτη οικονομικής ανισότητας (Income quintile share ratio S80/S20: 5,5), ενώ ο κίνδυνος φτώχειας ή/και κοινωνικού αποκλεισμού είναι αρκετά εκτεταμένος και ιδιαίτερα στις παραγωγικές ηλικίες, τις γυναίκες και τα παιδιά. Λόγω και των δυσμενών συνθηκών που επικράτησαν ως αποτέλεσμα της υγειονομικής κρίσης και της συνακόλουθης

¹²⁷ Βλ. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Βόρειο Αιγαίο» 2021-2027. Διαθέσιμο στο: <https://2021-2027.pepba.gr/wp-content/uploads/2022/09/sfc2021-PRG-2021EL16FFPR015-1.2.pdf>

¹²⁸ Eurostat 2020

έντονης πίεσης σε κλάδους-κλειδιά της τοπικής οικονομίας -ιδιαίτερα τον τουρισμό και την εστίαση, η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου κατέγραψε τα τελευταία χρόνια κάμψη του διαθέσιμου εισοδήματος των κατοίκων.

Τα επίπεδα απασχόλησης του εργατικού δυναμικού βρίσκονται χαμηλότερα από τον εθνικό μέσο όρο. Σύμφωνα με την Περιφερειακή Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης 2021,¹²⁹ το φαινόμενο της ανεργίας είναι πολύ εντονότερο στους νέους (15-24 ετών) της Περιφέρειας το οποίο παραμένει σε πολύ υψηλά επίπεδα, υπερδιπλάσιο του συνολικού ποσοστού ανεργίας. Επίσης, το φαινόμενο της ανεργίας στο Νότιο Αιγαίο συνδέεται άρρηκτα με τα χαρακτηριστικά της εποχικότητας και της επισφάλειας των θέσεων εργασίας στον τουριστικό κλάδο.

Ταυτόχρονα, το εκπαιδευτικό επίπεδο των κατοίκων του Νοτίου Αιγαίου υπολείπεται σημαντικά του εθνικού. Το ποσοστό πληθυσμού (25-64 ετών) που έχει ολοκληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση (levels 5-8) είναι το χαμηλότερο μεταξύ των Περιφερειών της χώρας, ενώ στο Νότιο Αιγαίο καταγράφεται και η υψηλότερη τιμή του δείκτη NEETs (Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου: 30% | Ελλάδα: 18,7% | EU-27: 13,7%). Η διείσδυση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) και η χρήση υπηρεσιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου είναι περιορισμένη, ενώ χαμηλό είναι και το επίπεδο ψηφιακών δεξιοτήτων του πληθυσμού της. Λόγω του χωρικού κατακερματισμού της Περιφέρειας, σημαντικές είναι οι ελλείψεις σε εκπαιδευτικές υποδομές και εξοπλισμό, σε υποδομές υγείας που καλούνται να καλύψουν και τις αυξημένες ανάγκες λόγω τουρισμού, αλλά και σε κοινωνικές υποδομές.¹³⁰

Ειδικότερα στον τομέα των υπηρεσιών υγείας, η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου υπολείπεται αισθητά σε κρεβάτια νοσοκομείων και γιατρούς σε σχέση με τον εθνικό μέσο όρο, με μικρή βελτίωση όσον αφορά την κάλυψη σε ιατρικό ποσοστό και επιπλέον επιβάρυνση σε σχέση με τις διαθέσιμες κλίνες, μεταξύ των ετών 2018-2019.¹³¹

¹²⁹ Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Νοτίου Αιγαίου (2022). Περιφερειακή Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης 2021. Διαθέσιμο στο: <https://socialobservatory.pnai.gov.gr/charts/perifereiaki-erevna-eisodimatos-kai-synthikon-diaviosis-gia-to-2021/>

¹³⁰ Βλ. Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ) Νοτίου Αιγαίου 2021-27, σ. 15. Διαθέσιμο στο: <https://pepna.gr/sites/default/files/sfc2021-PRG-2021EL16FFPR018-1.2.pdf>

¹³¹ Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Νοτίου Αιγαίου (2022). Περιφερειακή Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης 2021, σ. 67. Διαθέσιμο στο: <https://socialobservatory.pnai.gov.gr/charts/perifereiaki-erevna-eisodimatos-kai-synthikon-diaviosis-gia-to-2021/>

Η νησιωτική περιφέρεια Κρήτης, με υπολογιζόμενο πληθυσμό 636.504, συγκεντρώνει το 6% του πληθυσμού της ελληνικής επικράτειας (5^η θέση). Η μέση ηλικία στην περιφέρεια Κρήτης ανέρχεται σε 42.6 έτη (2020) και ο

δείκτης εξάρτησης ηλικιωμένων 33.2%, αποτελεί τη δεύτερη (2^η) καλύτερη επίδοση μεταξύ των δεκατριών (13) περιφερειών, κυμαινόμενος σε χαμηλότερο επίπεδο από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (Περιφέρεια Κρήτης: 33.2% | Ελλάδα: 38,1% | EU-27: 34.8%).

Το ΑΕΠ της Περιφέρειας Κρήτης αντιπροσωπεύει το 5% του εθνικού ΑΕΠ¹³² με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ να ανέρχεται σε 12.800 (σε τρέχουσες τιμές αγοράς), δηλαδή στο 83% του εθνικού κατά κεφαλήν ΑΕΠ [έκτη (6^η) θέση] και στο 42% του ευρωπαϊκού μέσου όρου. Η κατανομή του συνολικού εισοδήματος στην Περιφέρεια παρουσιάζει τη μικρότερη ανισότητα συγκριτικά με τις υπόλοιπες Περιφέρειες της επικράτειας, ενώ σε κίνδυνο φτώχειας ή/και σε κοινωνικό αποκλεισμό διαβίει το 26.9% των κατοίκων της περιφέρειας (889.230 άτομα), ποσοστό χαμηλότερο από το σύνολο της χώρας (28,9%). Ωστόσο, ο κίνδυνος φτώχειας ή/και κοινωνικού αποκλεισμού είναι περισσότερο εκτεταμένος στις παραγωγικές ηλικίες, τις γυναίκες, τα παιδιά και τους πολίτες με άλλη χώρα καταγωγής.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΕΔ, ο δείκτης απασχόλησης πληθυσμού ηλικίας 20-64 ανέρχεται σε 61,9%,¹³³ όντας ο τέταρτος (4^{ος}) υψηλότερος στην επικράτεια, ενώ στην ίδια ηλικιακή ομάδα ο δείκτης ανεργίας ανέρχεται 17.4% (Περιφέρεια Κρήτης: 17.4% | Ελλάδα: 16,4% | EU-27: 7%).

Οι εκπαιδευτικοί δείκτες, κυμαίνονται σε μεσαία επίπεδα συγκριτικά με την κατανομή των σχετικών τιμών στις 13 περιφέρειες της χώρας. Το 2020, το ποσοστό πληθυσμού 25-64 ετών που έχει ολοκληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση (levels 5-8) στην Περιφέρεια Κρήτης ανέρχεται σε 28%, ενώ στον δείκτη NEETs, η Κρήτη καταγράφει το τρίτο (3^ο) χαμηλότερο ποσοστό σε σύγκριση με τις υπόλοιπες περιφέρειες (ένα ποσοστό το οποίο όμως υπερβαίνει τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (Περιφέρεια Κρήτης: 17,8% | EU-27: 13,7%).

Η αύξηση των αναγκών σε επίπεδο υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας που καταγράφεται τα τελευταία χρόνια δεν συνοδεύεται από αντίστοιχη αύξηση σε επίπεδο δομών και κοινωνικών υπηρεσιών και καταγράφονται ελλείψεις κυρίως

¹³² Eurostat 2020

¹³³ Βλ. Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2020. Διαθέσιμη στο: <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO03/->

αναφορικά με τη γεωγραφική κάλυψη, την επαρκή στελέχωση, αλλά και την εκπαίδευση του υφιστάμενου προσωπικού στην αντιμετώπιση των αναγκών των ευάλωτων ομάδων. Επίσης, καταγράφονται ζητήματα οργάνωσης και λειτουργίας των υπηρεσιών καθώς και δυσχέρειας πρόσβασης λόγω της ορεινότητας αρκετών περιοχών της Περιφέρειας.

Η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων, είναι η μικρότερη σε πληθυσμό περιφέρεια της χώρας με υπολογιζόμενο πληθυσμό 203.149,¹³⁴ δηλαδή το 1,9% του πληθυσμού της ελληνικής επικράτειας (2020), ενώ η γήρανση του πληθυσμού αποτελεί ένα από τα σοβαρά θέματα που αντιμετωπίζει η περιφέρεια. Η μέση ηλικία στα Ιόνια Νησιά ανέρχεται το 2020 σε 46,7 έτη (Ελλάδα: 45,2) και ο δείκτης εξάρτησης ηλικιωμένων βρίσκεται επίσης σε υψηλότερο επίπεδο από το εθνικό ποσοστό αλλά και από τον ευρωπαϊκό (Ιόνια Νησιά: 40,6% | Ελλάδα: 38,1% | EU-27: 34,8%).

Το ΑΕΠ της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων αντιπροσωπεύει το 1,7% του εθνικού ΑΕΠ¹³⁵ και το κατά κεφαλήν ΑΕΠ ανέρχεται σε 13.800 (σε τρέχουσες τιμές αγοράς), δηλαδή τοποθετείται στο 90% του εθνικού κατά κεφαλήν ΑΕΠ (τέταρτη θέση) και στο 46% του ευρωπαϊκού. Στο δείκτη οικονομικής ανισότητας (Income quintile share ratio S80/S20) η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων σημειώνει τιμή 4,3%, τοποθετείται δηλαδή μεταξύ των τριών (3) περιφερειών με τις χαμηλότερες τιμές στον υπό εξέταση δείκτη (Περιφέρεια Ιονίων Νήσων: 4,3% | Ελλάδα: 5,2%).

Παρά τα κοινωνικά προβλήματα που καταγράφονται στα Ιόνια Νησιά, η Περιφέρεια έχει καταφέρει να διατηρήσει σε σχετικά χαμηλά επίπεδα τη φτώχεια στον γενικό πληθυσμό. Ειδικότερα, ο κίνδυνος φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού ανέρχεται σε 20,5%, ποσοστό που είναι το χαμηλότερο στο σύνολο των περιφερειών της χώρας (Περιφέρεια Ιονίων Νήσων: 20,5% | Ελλάδα: 28,9%). Ωστόσο, τα ποσοστά φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού των ατόμων με αναπηρία στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων είναι δραματικά υψηλότερα όπως και οι ανισότητες σε βάρους τους είναι ιδιαίτερα εκτεταμένες. Μάλιστα η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων καταγράφει το μεγαλύτερο χάσμα φτώχειας των ατόμων με σοβαρή αναπηρία.

¹³⁴ Data extracted on 28/02/2022 19:30:35 from [ESTAT]

¹³⁵ Eurostat 2020

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΕΔ,¹³⁶ ο δείκτης απασχόλησης του γενικού πληθυσμού ηλικίας 20-64 ανέρχεται σε 60,1%, κυμαίνεται δηλαδή στο επίπεδο του εθνικού ποσοστού (Περιφέρεια Ιονίων Νήσων: 60,1% | Ελλάδα: 61,1% | EU-27: 72,3%). Αντιστοίχως και ο δείκτης ανεργίας στην ίδια ηλικιακή ομάδα ανέρχεται στο μέσο επίπεδο της χώρας (Περιφέρεια Ιονίων Νήσων: 16% | Ελλάδα: 16,4% | EU-27: 7%).¹³⁷ Σύμφωνα με το ΠΕΠ Ιονίων Νήσων 20 21-27, αυξημένα είναι τα επίπεδα ανεργίας στους νέους και στα άτομα υψηλού εκπαιδευτικού επιπέδου και «υψηλής εξειδίκευσης».¹³⁸

Στον τομέα της εκπαίδευσης, παρά τη βελτίωση των τελευταίων ετών, η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων συνεχίζει να υστερεί έναντι της χώρας, όσον αφορά στο γενικό εκπαιδευτικό επίπεδο του πληθυσμού. Στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων το ποσοστό πληθυσμού (25-64 ετών) που έχει ολοκληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση (levels 5-8) είναι το δεύτερο χαμηλότερο μεταξύ των δεκατριών (13) Περιφερειών της χώρας και ανέρχεται το 2020 σε 23,7% (Περιφέρεια Ιονίων Νήσων: 23,7% | Ελλάδα: 32,7%). Ανησυχητικό εύρημα αποτελεί επίσης το υψηλό ποσοστό νέων NEETs που στα Ιόνια Νησιά αγγίζει το 24,8%, υπερβαίνοντας σημαντικά τον εθνικό και ευρωπαϊκό ποσοστό (Περιφέρεια Ιονίων Νήσων: 24,8% | Ελλάδα: 18,7% | EU-27: 13,7%).

Σύμφωνα με το κείμενο του ΠΕΠ Ιονίων Νήσων 2021-27, οι ελλειπείς εκπαιδευτικές υποδομές αποτελούν έναν επιπλέον παράγοντα με επιρροή στο επίπεδο εκπαίδευσης των κατοίκων. Οι ανάγκες σε εκπαιδευτικές υποδομές και εξοπλισμό παραμένουν πιεστικές λόγω της παλαιότητας αρκετών σχολικών υποδομών, αλλά και των συνεχών «αναδιαρθρώσεων» σε όλες τις βαθμίδες (πχ προγράμματα σπουδών). Ιδιαίτερες είναι οι ανάγκες στην προσχολική εκπαίδευση, οι οποίες θα πρέπει να καλυφθούν λαμβάνοντας υπόψη κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Πρωτοβουλίας «Εγγύηση για το παιδί» (Child Guarantee),¹³⁹ ενώ, αυξημένες επίσης είναι οι ανάγκες στέγασης και εκπαιδευτικού εξοπλισμού του Ιονίου Πανεπιστημίου, ιδιαίτερα μετά την ενσωμάτωση σε αυτό του ΤΕΙ Ιονίων Νήσων. Όσον αφορά τη δυσκολία πρόσβασης στις σχολικές μονάδες λόγω της γεωμορφολογίας, η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων κατατάσσεται στην ένατη (9^η) θέση αναφορικά με την πρωτοβάθμια και στην ενδέκατη (11^η) θέση όσον αφορά στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.¹⁴⁰

¹³⁶ Βλ. Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2020. Διαθέσιμη στο: <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO03/->

¹³⁷ <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do>

¹³⁸ ΠΕΠ Ιονίων Νήσων 2021-27, σ. 19.

¹³⁹ Για περισσότερες πληροφορίες της Ευρωπαϊκής Πρωτοβουλίας «Εγγύηση για το Παιδί» (Child Guarantee), βλ. <https://www.consilium.europa.eu/el/infographics/european-child-guarantee/>

¹⁴⁰ Βλ. Κείμενο για την κατάσταση της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων στο πλαίσιο του σχεδιασμού της Αναπτυξιακής Στρατηγικής 2021-2027. Διαθέσιμο στο: <http://www.pepionia.gr/wp-content/uploads/2020/01/KATASTASI-PERIFEREIAS-2019.pdf>

Σχετικά με τις δομές και υπηρεσίες υγείας στην Περιφέρεια, σύμφωνα και με το Κείμενο για την κατάσταση της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων στο πλαίσιο του σχεδιασμού της Αναπτυξιακής Στρατηγικής 2021-2027, τα Ιόνια Νησιά, κατέχουν μια από τις χαμηλότερες θέσεις πανελλαδικά, σε σχέση με την αναλογία νοσοκομειακών κλινών ανά κάτοικο.¹⁴¹ Όσον δε αφορά στην αναλογία ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού καταλαμβάνουν την όγδοη (8^η) και δέκατη (10^η) θέση αντίστοιχα. Τα Κέντρα Υγείας και τα Περιφερειακά Ιατρεία, λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της νησιωτικότητας, εμφανίζουν ελλείψεις, τόσο σε εξοπλισμό όσο και σε προσωπικό. Δεδομένης και της αυξημένης εποχικής ζήτησης υπηρεσιών υγείας κατά την τουριστική περίοδο, ειδικά η πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας παραμένει σε χαμηλή ανάπτυξη, όσον αφορά υποδομές, εξοπλισμό και ανθρώπινο δυναμικό. Ιδιαίτερη ανάγκη, λόγω και της νησιωτικότητας, αποτελεί η υγειονομική κάλυψη των απομακρυσμένων περιοχών και ευπαθών ομάδων με τη συνδρομή και της τεχνολογίας (e-υγεία). Σχετικά με τις υπηρεσίες και δομές κοινωνικής μέριμνας, η γεωγραφική κάλυψη των αναγκών των νησιών δεν είναι ισομερής, ενώ η προσφορά υπηρεσιών από μέρους των δομών αυτών (δημοσίων και ιδιωτικών) στηρίζεται σε επιχορηγούμενα Προγράμματα.

Η διείσδυση των Νέων Τεχνολογιών είναι επίσης περιορισμένη στα Ιόνια Νησιά. Ειδικότερα, στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων καταγράφεται το χαμηλότερο ποσοστό κατοίκων που διαθέτουν στο νοικοκυριό τους σύνδεση στο διαδίκτυο. Συγκεκριμένα, ενώ σε επίπεδο χώρας το 78,3% των πολιτών διαθέτουν internet στο νοικοκυριό τους, στα Ιόνια Νησιά το αντίστοιχο ποσοστό ανέρχεται σε 66,2% (Περιφέρεια Ιονίων Νήσων: 66,2% | Ελλάδα: 78,3%).

Περιφέρεια Πελοποννήσου

Η περιφέρεια της Πελοποννήσου, με υπολογιζόμενο πληθυσμό 572.151,¹⁴² το 2020, συγκεντρώνει το 5,3% του πληθυσμού της ελληνικής επικράτειας [έβδομη (7^η) θέση]. Η γήρανση του πληθυσμού αποτελεί ένα από τα σοβαρά θέματα που αντιμετωπίζει η περιφέρεια καθώς η μέση ηλικία στην περιφέρεια Πελοποννήσου ανέρχεται σε 47,5 έτη (2020) και ο δείκτης εξάρτησης ηλικιωμένων είναι ο δεύτερος υψηλότερος στη χώρα (44,2%), όντας σημαντικά υψηλότερος από τον εθνικό. (38,1%) και από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (Περιφέρεια

Πελοποννήσου: 44,2% | Ελλάδα: 38,1% | EU: 34,8%). Ως προς το χαρακτηριστικό του φύλου, ο πληθυσμός της Πελοποννήσου, χαρακτηρίζεται από την ισοκατανομή του

¹⁴¹ Ο. π.

¹⁴² Data extracted on 28/02/2022 19:30:35 from [ESTAT]

πληθυσμού. Για κάθε 100 άνδρες κατοίκους της περιφέρειας Αττικής υπάρχουν 100,7 γυναίκες.

Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της Περιφέρειας Πελοποννήσου αποτελεί το έντονο ανάγλυφο του εδάφους της, ανάγλυφο που διαφοροποιείται τόσο μεταξύ των περιφερειακών ενοτήτων όσο και εσωτερικά σε κάθε μια από αυτές.

Το ΑΕΠ της Περιφέρειας αντιπροσωπεύει το 4,6% του εθνικού ΑΕΠ¹⁴³ με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ να ανέρχεται σε 13.400 (σε τρέχουσες τιμές αγοράς), δηλαδή στο 87% του εθνικού κατά κεφαλήν ΑΕΠ και στο 45% του ευρωπαϊκού μέσου.

Το 2020, η περιφέρεια Πελοποννήσου έρχεται ένατη (9^η) στον δείκτη οικονομικής ανισότητας (Income quintile share ratio S80/S20: 4,5) μαζί με την περιφέρεια Θεσσαλίας.

Ο κίνδυνος φτώχειας ή/και κοινωνικού αποκλεισμού είναι ιδιαίτερα εκτεταμένος στην Πελοπόννησο. Σε κίνδυνο φτώχειας ή/και σε κοινωνικό αποκλεισμό διαβιεί το 34,1% των κατοίκων της περιφέρειας (188.823 άτομα), ποσοστό που είναι το τρίτο (3^ο) υψηλότερο στη χώρα (**Περιφέρεια Πελοποννήσου: 34,1% | Ελλάδα: 28,9%**).

Στην ηλικιακή ομάδα 18-64 ετών, περίπου οι τέσσερις (4) στους δέκα (10) κατοίκους της Περιφέρειας Πελοποννήσου αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο φτώχειας ή/και κοινωνικού αποκλεισμού (38,6%), ενώ ποσοστό 36,5% των παιδιών 0-17 ετών επίσης βρίσκεται στο φάσμα της φτώχειας ή του κοινωνικού αποκλεισμού (**Περιφέρεια Πελοποννήσου: 36,5% | Ελλάδα: 31%**).

Ιδιαίτερα υψηλό είναι το ποσοστό φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού στα άτομα με σοβαρή αναπηρία που διαμένουν στην περιφέρεια Πελοποννήσου. Πιο συγκεκριμένα, το 57,1% των κατοίκων με σοβαρή αναπηρία (ηλικίας 18-64), βρίσκεται στο φάσμα της φτώχειας ή του κοινωνικού αποκλεισμού.

Σε σοβαρό αποκλεισμό βρίσκεται επίσης, η πλειονότητα των κατοίκων της Πελοποννήσου που κατάγονται από άλλη χώρα. Στην ηλικιακή ομάδα 18-64, το 77% των ατόμων που έχουν γεννηθεί σε άλλη χώρα βρίσκεται στο φάσμα της φτώχειας ή του κοινωνικού αποκλεισμού.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΕΔ της ΕΛΣΤΑΤ,¹⁴⁴ ο Δείκτης απασχόλησης πληθυσμού ηλικίας 20-64 ανέρχεται σε 68,3%, όντας ο πρώτος (1^{ος}) υψηλότερος στην

¹⁴³ Eurostat 2020

¹⁴⁴ Βλ. Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2020. Διαθέσιμη στο: <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO03/->

επικράτεια (Περιφέρεια Πελοποννήσου: 68,3% | Ελλάδα: 61,1% | EU-27: 72,3%). Στην ίδια ηλικιακή ομάδα ο δείκτης ανεργίας ανέρχεται 11,6% (Περιφέρεια Πελοποννήσου: 11,6% | Ελλάδα: 16,4% | EU -27: 7%).¹⁴⁵

Το ποσοστό πληθυσμού (25-64 ετών) που έχει ολοκληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση (levels 5-8) είναι σε χαμηλό επίπεδο για τα δεδομένα της χώρας και ανέρχεται το 2020 στο 23,9% (Περιφέρεια Πελοποννήσου: 23,9% | Ελλάδα: 32,7%), ενώ επίσης, στην Περιφέρεια Πελοποννήσου καταγράφεται ισχνό ποσοστό συμμετοχής στην κατάρτιση (0,5%).¹⁴⁶ Το ποσοστό νέων NEETs ανέρχεται σε 19,5% (Περιφέρεια Πελοποννήσου: 19,5% | Ελλάδα: 18,7% | EU-27: 13,7%). Το 89,2% των νηπίων τεσσάρων (4) ετών παρακολουθεί την υποχρεωτική εκπαίδευση στην περιφέρεια Πελοποννήσου (Περιφέρεια Πελοποννήσου: 89,2% | Ελλάδα: 85,6% | EU-27: 95,1%).

Το 2020, το 72,1% των κατοίκων της περιφέρειας Πελοποννήσου διαθέτουν σύνδεση στο διαδίκτυο στο νοικοκυριό τους, ποσοστό χαμηλότερο από το σύνολο της χώρας (Περιφέρεια Πελοποννήσου: 72,1% | Ελλάδα: 78,3%).

Στο πεδίο των κοινωνικών δομών και υποδομών, αν και κατά την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020 δημιουργήθηκε ένα μεγάλο δίκτυο σε ολόκληρη την Περιφέρεια, παρ' όλα αυτά καταγράφονται ακόμα σημαντικές ελλείψεις σε προνοιακές δομές προστασίας ηλικιωμένων και ατόμων με αναπηρία.¹⁴⁷

Η περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, με υπολογιζόμενο πληθυσμό 598.613,¹⁴⁸ συγκεντρώνει το 5,6% του πληθυσμού της ελληνικής επικράτειας (2020). Ο πληθυσμός της περιφέρειας καταγράφει συνεχόμενη πτωτική τάση τα τελευταία χρόνια. Η μέση ηλικία στην περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης ανέρχεται για το 2020 σε 45,3 έτη και ο δείκτης εξάρτησης ηλικιωμένων κυμαίνεται στο υψηλό επίπεδο του 40,5%

(Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης: 40,5% | Ελλάδα: 38,1% | EU: 34,8%), καταγράφοντας συνεχόμενη αύξηση από το 2014.¹⁴⁹

¹⁴⁵ <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do>

¹⁴⁶ https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=trng_lfse_o4&lang=en

¹⁴⁷ Βλ. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Πελοποννήσου 2021-27, σ. 35

¹⁴⁸ Data extracted on 28/02/2022 19:30:35 from [ESTAT]

¹⁴⁹ Old-age dependency ratio 3rd variant (population 65 years or over to population 20 to 64 years)

Η οικονομία της Περιφέρειας χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερα χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης και υστερεί σε κρίσιμους αναπτυξιακούς δείκτες. Η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη επηρεάστηκε από την οικονομική κρίση που προκάλεσε συνέπειες με σοβαρό κοινωνικό αντίκτυπο. Παράλληλα, από το 2015, με την εμφάνιση της μεταναστευτικής-προσφυγικής κρίσης στη χώρα, η Περιφέρεια ήρθε αντιμέτωπη με νέες προκλήσεις που σχετίζονται με τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών –ως περιφέρεια εισόδου– πρώτης υποδοχής μεταναστών–προσφύγων.

Το 2020, το ΑΕΠ της περιφέρειας αντιπροσωπεύει το 3,9% του εθνικού ΑΕΠ.¹⁵⁰ Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι το δεύτερο (2^ο) χαμηλότερο μετά το Βόρειο Αιγαίο και ανέρχεται σε 10.900 (σε τρέχουσες τιμές αγοράς), δηλαδή στο 71% του εθνικού κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Η κατανομή του συνολικού εισοδήματος στην Περιφέρεια παρουσιάζει αυξημένη ανισότητα (η περιφέρεια βρίσκεται στην τρίτη θέση στο δείκτη οικονομικής ανισότητας Income quintile share ratio S80/S20) και ο κίνδυνος φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού (35,4%) είναι ο δεύτερος (2^{ος}) υψηλότερος στην ελληνική επικράτεια (ακολουθώντας τη Δυτική Ελλάδα), ενώ είναι σημαντικά υψηλότερος στις παραγωγικές ηλικίες, στις γυναίκες, στα παιδιά και στους κατοίκους της Περιφέρειας με άλλη χώρα καταγωγής.¹⁵¹

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΕΔ της ΕΛΣΤΑΤ,¹⁵² ο δείκτης απασχόλησης πληθυσμού ηλικίας 20-64 κυμαίνεται χαμηλότερα από τον εθνικό μέσο όρο και ανέρχεται σε 59,4 (Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης: 59,4% | Ελλάδα: 61,1% | EU-27: 72,3%). Στην ίδια ηλικιακή ομάδα ο δείκτης ανεργίας ανέρχεται στο 17,2% (Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης: 17,2% | Ελλάδα: 16,4% | EU -27: 7%).¹⁵³ Ιδιαίτερα σημαντικό ζήτημα για την Περιφέρεια είναι η μακροχρόνια ανεργία. Μάλιστα, η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη το 2019 κατατάσσεται στις Περιφέρειες της ΕΕ με τα υψηλότερα ποσοστά μακροχρόνιας ανεργίας.¹⁵⁴

Το εκπαιδευτικό επίπεδο των κατοίκων στην Περιφέρεια είναι ιδιαίτερα χαμηλό. Το ποσοστό πληθυσμού (25-64 ετών) που έχει ολοκληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση

¹⁵⁰ Eurostat 2020

¹⁵¹ Ο κίνδυνος φτώχειας ή/και κοινωνικού αποκλεισμού στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, στην περίπτωση των ατόμων ηλικίας 18-64, ανέρχεται πλέον στο τρομακτικό ποσοστό του 40%, ενώ στο 39% εκτιμάται και η παιδική φτώχεια (ποσοστό παιδιών 0-17 ετών που βρίσκεται στο φάσμα της φτώχειας ή του κοινωνικού αποκλεισμού). Σε σύγκριση με τους άνδρες, οι γυναίκες στην περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, εμφανίζουν υψηλότερο ποσοστό κινδύνου φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (Άνδρες 18-64: 33,2% | Γυναίκες 18-64: 37,4%). Ιδιαίτερα υψηλό κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού διατρέχουν και οι αλλοδαποί κάτοικοι της περιφέρειας. Στην ηλικιακή ομάδα 18-64, το 50,2% των κατοίκων που έχουν γεννηθεί σε χώρα εκτός Ελλάδας βρίσκεται στο φάσμα της φτώχειας ή του αποκλεισμού.

¹⁵² Βλ. Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2020

¹⁵³ <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do>

¹⁵⁴ Βλ. ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης 2021-27. Διαθέσιμο στο:

(levels 5-8) υπολογίζεται σε 24,4% (Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης: 24,4% | Ελλάδα: 32,7%),¹⁵⁵ ενώ η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη έχει σχετικά υψηλό ποσοστό νέων NEETs σε σύγκριση με τις υπόλοιπες περιφέρειες της χώρας (Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης: 25,5% | Ελλάδα: 18,7% | EU-27: 13,7%).

Το 2020, το 73,4% των κατοίκων της περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης διαθέτουν στο νοικοκυριό τους σύνδεση στο διαδίκτυο (Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης: 73,4% | Ελλάδα: 78,3%), ενώ ο δείκτης ηλεκτρονικής διακυβέρνησης στη βόρεια Ελλάδα ανέρχεται το 2021 σε 49% (ποσοστό επί τοις % ατόμων που έκανε χρήση υπηρεσιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης τους τελευταίους δώδεκα μήνες),¹⁵⁶ βρισκόμενος σε χαμηλότερο επίπεδο σε σύγκριση με την υπόλοιπη ελληνική επικράτεια (Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης: 49% | Ελλάδα: 55%).

Στον τομέα της Υγείας και Πρόνοιας, στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη καταγράφονται επίσης ανάγκες υποστήριξης, και εντοπίζονται αδυναμίες σε υποδομές, δομές και υπηρεσίες κάλυψης των αναγκών ευάλωτων και μειονεκτούντων ομάδων.

Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της πληθυσμιακής σύνθεσης της Περιφέρειας αποτελεί η διακριτή & μεγάλη σε μέγεθος ειδική ομάδα πληθυσμού των Ρομά που αριθμεί 16.435 άτομα (Ειδική Γραμματεία Κοινωνικής Ένταξης Ρομά, 2019). Η Ανατολική Μακεδονία & Θράκη είναι η 2η Περιφέρεια στην Ελλάδα σε συγκέντρωση πληθυσμού Ρομά με 32 οικισμούς που συγκεντρώνονται κυρίως στις παρυφές οικισμών αστικών και ημιαστικών κέντρων αλλά και σε διακριτές «γειτονιές» αγροτικών οικισμών. Βάσει του ΕΣΔ για την Ένταξη των Ρομά και πληθυσμών που διαμένουν σε ιδιαίτερα υποβαθμισμένους οικισμούς της ΠΙ-ΜΑΘ μεταξύ των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι Ρομά είναι οι χαμηλής ποιότητας υποδομές & υπηρεσίες, η διαβίωση πολυάριθμων οικογενειών σε δυσανάλογους χώρους, τα υψηλά ποσοστά κάτω από τα όρια της φτώχειας, η υψηλή ανεργία, καθώς και το πολύ χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης & ο αναλφαβητισμός

[Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ)
Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης 2021-27, σελ 44]

¹⁵⁵ https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=trng_lfse_o4&lang=en

¹⁵⁶ <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

Περιφέρεια Ηπείρου

Η Περιφέρεια Ηπείρου, με υπολογιζόμενο πληθυσμό 333.265,¹⁵⁷ συγκεντρώνει το 3,1% του πληθυσμού της ελληνικής επικράτειας (2020). Την περίοδο 2001-11 παρουσίασε μείωση του μόνιμου πληθυσμού κατά 5%, τάση που διατηρήθηκε και την περίοδο 2011-20 (πληθυσμός Ηπείρου 2020: 333.265 άτομα).¹⁵⁸ Επίσης, εμφανίζει σημαντικά μικρότερη πληθυσμιακή πυκνότητα σε σχέση με αυτή της χώρας και αντιμετωπίζει σοβαρό πρόβλημα πληθυσμιακής γήρανσης.¹⁵⁹

Πιο συγκεκριμένα, η μέση ηλικία στην περιφέρεια Ηπείρου ανέρχεται για το 2020 σε 48,4 έτη, όντας η υψηλότερη σε όλη την Επικράτεια, όπως επίσης και ο δείκτης εξάρτησης ηλικιωμένων που αγγίζει το 49,6% (Περιφέρεια Ηπείρου: 49,6% | Ελλάδα: 38,1% | EU: 34,8%).

Το ΑΕΠ της περιφέρειας αντιπροσωπεύει το 2,2% του εθνικού ΑΕΠ¹⁶⁰ με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ να ανέρχεται σε 11.200 (σε τρέχουσες τιμές αγοράς), δηλαδή στο 73% του εθνικού κατά κεφαλήν ΑΕΠ [ενδέκατη (11^η) θέση στην κατάταξη των περιφερειών] και στο 37% του ευρωπαϊκού μέσου όρου.

Η κατανομή του συνολικού εισοδήματος στην Περιφέρεια παρουσιάζει ανισότητα (η Περιφέρεια βρίσκεται στην έκτη (6^η) θέση στο δείκτη οικονομικής ανισότητας Income quintile share ratio S80/S20) και ο κίνδυνος φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού ανέρχεται σε 28,4%, ενώ βρέθηκε να είναι αυξημένος στις παραγωγικές ηλικίες 18-64 ετών (32,6%), στα παιδιά 0-17 ετών (30,5%), στις γυναίκες (Γυναίκες 18-64 ετών: 33,7% | Άνδρες 18-64: 31,5%) και στους κάτοικους της Περιφέρειας με ξένη χώρα καταγωγής (45,1%).

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΕΔ της ΕΛΣΤΑΤ, ο δείκτης απασχόλησης πληθυσμού ηλικίας 20-64 ανέρχεται σε 58%, όντας ο τρίτος χαμηλότερος στην επικράτεια (Περιφέρεια Ηπείρου: 58% Ελλάδα: 61,1% | EU-27: 72,3%).¹⁶¹ Στην ίδια ηλικιακή ομάδα ο δείκτης ανεργίας ανέρχεται 18,2% (Περιφέρεια Ηπείρου: 18,2% | Ελλάδα: 16,4% | EU-27: 7%).¹⁶²

¹⁵⁷ Data extracted on 28/02/2022 19:30:35 from [ESTAT]

¹⁵⁸ Eurostat 2020

¹⁵⁹ Βλ. Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ) Ηπείρου 2021-27. Διαθέσιμο στο: https://www.espa-epirus.gr/files/document/filename/sfc2021_prg_2021ehi6ffproog_1_2.pdf

¹⁶⁰ Eurostat 2020

¹⁶¹ Βλ. Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2020

¹⁶² <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do>

Στην Περιφέρεια Ηπείρου καταγράφεται επίσης υψηλό ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας 77,2%¹⁶³, ενώ σε σύγκριση με τις υπόλοιπες περιφέρειες, η Ήπειρός χαρακτηρίζεται από υψηλό ποσοστό νέων NEETs που υπερβαίνει το εθνικό και το ευρωπαϊκό επίπεδο (Περιφέρεια Ηπείρου: 22,8% | Ελλάδα: 18,7% | EU-27: 13,7%).

Το ποσοστό πληθυσμού (25-64 ετών) που έχει ολοκληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση (levels 5-8) στην Περιφέρεια Ηπείρου είναι υψηλό και ανέρχεται σε 31,6% (2020), τοποθετώντας της περιφέρεια στην τρίτη (3^η) θέση στον υπό εξέταση δείκτη.

Αξιοσημείωτο επίσης είναι το υψηλό ποσοστό νηπίων που έχουν ενταχθεί στην υποχρεωτική εκπαίδευση στην προβλεπόμενη από τον νόμο ηλικία των τεσσάρων (4) ετών. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat για το 2019,¹⁶⁴ το 96% των νηπίων τεσσάρων (4) ετών της Περιφέρειας Ηπείρου παρακολουθεί την υποχρεωτική εκπαίδευση, ποσοστό που είναι το υψηλότερο μεταξύ των δεκατριών (13) Περιφερειών της χώρας ενώ υπερβαίνει και τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (Περιφέρεια Ηπείρου: 96% | Ελλάδα: 85,6% | EU-27: 95,1%).

Το ποσοστό του γενικού πληθυσμού της Περιφέρειας Ηπείρου που διαθέτει σύνδεση στο διαδίκτυο ανέρχεται το 2020 το 70,5% (Περιφέρεια Ηπείρου: 70,5% | Ελλάδα: 78,3%).

Η Ήπειρος, λόγω της γεωμορφολογίας και της ύπαρξης ορεινών και απομακρυσμένων περιοχών, εμφανίζει σημαντικές δια- και ενδο-περιφερειακές ανισότητες σε ό,τι αφορά τη δυνατότητα πρόσβασης του πληθυσμού στα αστικά κέντρα καθώς και σε υπηρεσίες.¹⁶⁵

Η Στερεά Ελλάδα, με υπολογιζόμενο πληθυσμό 556.002, συγκεντρώνει το 5,2% του πληθυσμού της ελληνικής επικράτειας.¹⁶⁶ Η δημογραφική εξέλιξη είναι δυσμενής, η πληθυσμιακή γήρανση και οι δείκτες εξάρτησης κινούνται σε επίπεδα υψηλότερα της χώρας. Το 2020, η μέση ηλικία στην περιφέρεια Στερεάς

¹⁶³ Βλ. Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ηπείρου 2021-27. Διαθέσιμο στο: https://www.espa-epirus.gr/files/document/filename/sfc2021_prg_2021el16ffproog_1_2.pdf

¹⁶⁴ Βλ.

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EDUC_UOE_ENRA17/default/table?lang=en&category=educ.educ_part.educ_uae_enr.educ_uae_enr

¹⁶⁵ Βλ. Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ) Ηπείρου 2021-27, σ. 50. Διαθέσιμο στο: https://www.espa-epirus.gr/files/document/filename/sfc2021_prg_2021el16ffproog_1_2.pdf

¹⁶⁶ Eurostat 2020

Ελλάδας ανέρχεται σε 45,9 έτη και ο δείκτης εξάρτησης ηλικιωμένων κυμαίνεται στο υψηλό επίπεδο του 41% (Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας: 41% | Ελλάδα: 38,1% | EU: 34,8%). Ως προς το χαρακτηριστικό του φύλου, ο πληθυσμός της Στερεάς Ελλάδας, χαρακτηρίζεται από μικρή υπεροχή των ανδρών, αφού για κάθε 100 άνδρες αντιστοιχούν 99,5 γυναίκες.¹⁶⁷ Η οικονομική κρίση, που έπληξε τη χώρα κατά τα τελευταία χρόνια, είχε άμεσες αρνητικές επιπτώσεις και στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, αναφορικά με το διαθέσιμο εισόδημα των πολιτών, τα ποσοστά ανεργίας και το φαινόμενο της φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού.

Το 2020, το ΑΕΠ της Περιφέρειας αντιπροσωπεύει το 5,1% του εθνικού ΑΕΠ με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ να ανέρχεται σε 15.100 (σε τρέχουσες τιμές αγοράς), δηλαδή στο 98% του εθνικού κατά κεφαλήν ΑΕΠ (τρίτη (3^η) θέση μεταξύ των δεκατριών (13) Περιφερειών). Η κατανομή του συνολικού εισοδήματος στην Περιφέρεια παρουσιάζει ανισότητα που κυμαίνεται όμως σε επίπεδο χαμηλό για τα εθνικά δεδομένα. Ειδικότερα, το 2020, η Στερεά Ελλάδα έρχεται δεύτερη από το τέλος στη σχετική κατάταξη των 13 Περιφερειών (Income quintile share ratio S80/S20: Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας: 4,2 | Ελλάδα: 5,2).

Το 2020, στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας σχεδόν οι τρεις (3) στους δέκα (10) κατοίκους (136.673 άτομα) αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο της φτώχειας ή/και του κοινωνικού αποκλεισμού, με το σχετικό ποσοστό να βρίσκεται λίγο χαμηλότερα από το αντίστοιχο εθνικό (Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας: 27,8% | Ελλάδα: 28,9%).

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΕΔ της ΕΛΣΤΑΤ, το 2020 ο Δείκτης απασχόλησης του γενικού πληθυσμού ηλικίας 20-64 ανέρχεται σε 59,8 (Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας: 59,8% | Ελλάδα: 61,1% | EU-27: 72,3%).¹⁶⁸ Στην ίδια ηλικιακή ομάδα ο δείκτης ανεργίας αγγίζει το 19,3 (Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας: 19,3% | Ελλάδα: 16,4% | EU-27: 7%), κατατάσσοντας την Περιφέρεια στην τρίτη (3^η) υψηλότερη θέση μεταξύ των δεκατριών (13) Περιφερειών της χώρας. Σύμφωνα με το ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας 2021-27, η ανεργία στην Περιφέρεια πλήττει ιδιαίτερα τις γυναίκες και τους νέους.¹⁶⁹

Αναφορικά με τον τομέα της εκπαίδευσης, η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας εμφανίζει σχετική υστέρηση στους εξεταζόμενους δείκτες. Πιο συγκεκριμένα, το ποσοστό πληθυσμού (25-64 ετών) που έχει ολοκληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση (levels 5-8) ανέρχεται σε 25,2% (Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας: 25,2% | Ελλάδα: 32,7%) και το ποσοστό συμμετοχής στην κατάρτιση είναι στο 1,3% (Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας: 1,3% | Ελλάδα: 4,1% | EU-27: 9,2%). Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας εμφανίζει επίσης

¹⁶⁷ Ο.π.

¹⁶⁸ Βλ. Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2020. Διαθέσιμη στο: <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO03/->

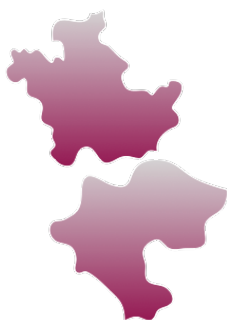
¹⁶⁹ Βλ. ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας 2021-27, σ.21. Διαθέσιμο στο: <https://pste.gov.gr/wp-content/uploads/2022/10/SFC.pdf>

υψηλή διαρροή από το εκπαιδευτικό σύστημα, αφού το 2020 το 7,0% των νέων 18-24 ετών εγκατέλειψαν την εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση ποσοστό που είναι υψηλότερο από το μέσο όρο της χώρας, αλλά χαμηλότερο από το ευρωπαϊκό (Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας: 7,0% | Ελλάδα: 3,8% | EU-27: 9,9%).¹⁷⁰ Η Στερεά Ελλάδα μαζί με το Νότιο Αιγαίο, εμφανίζει το υψηλότερο ποσοστό νέων NEETs, το οποίο ανέρχεται 30% (Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας: 29,8% | Ελλάδα: 18,7% | EU-27: 13,7%).

Σύμφωνα με το ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας 2021-27,¹⁷¹ ο χάρτης των εκπαιδευτικών υποδομών της Περιφέρειας χαρακτηρίζεται από μεγάλο αριθμό παλαιών κτιριακών υποδομών Α' και Β'/βάθμιας εκπαίδευσης με ελλείψεις σε εξοπλισμό, κυρίως ΤΠΕ. Ειδικότερα, οι ανάγκες που εντοπίζονται αφορούν: στη διεύρυνσή των ψηφιακών δεξιοτήτων και «ήπιων» δεξιοτήτων, με έμφαση στα άτομα με αναπηρία, με χρόνιες παθήσεις και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, στον εκσυγχρονισμό του εξοπλισμού και των υπηρεσιών εκπαίδευσης και συμβουλευτικής για μαθητές/τριες και ευάλωτα παιδιά, στην ενίσχυση του εξοπλισμού εργαστηρίων και της προσβασιμότητας για άτομα με αναπηρία στα ΑΕΙ, και στον εκσυγχρονισμό υποδομών/υπηρεσιών προσχολικής, Α' και Β'/βάθμιας εκπαίδευσης.

Η ψηφιακή πρόσβαση είναι πράγματι ιδιαίτερα περιορισμένη. Το 2020, η Στερεά Ελλάδα καταγράφει το δεύτερο χαμηλότερο ποσοστό κατοίκων που διαθέτουν σύνδεση στο διαδίκτυο στο νοικοκυριό τους (Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας: 69% | Ελλάδα: 78,3%).

Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας (ΠΔΕ) περιλαμβάνει το ΒΔ τμήμα της Πελοποννήσου και τη Δυτική Στερεά Ελλάδα. Η συνολική της έκταση είναι 11.350 τετραγωνικά χιλιόμετρα και καλύπτει το 8,6% της συνολικής έκτασης της χώρας. Στο μεγαλύτερο ποσοστό τα εδάφη της είναι ορεινά και ημιορεινά. Η Περιφέρεια έχει εκτεταμένα παράλια, τα οποία βρέχονται από το Ιόνιο Πέλαγος και τους κόλπους του Αμβρακικού, Πατραϊκού και Κορινθιακού.¹⁷²

Η Δυτική Ελλάδα, με υπολογιζόμενο πληθυσμό 651.065, συγκεντρώνει το 6,1% του πληθυσμού της ελληνικής επικράτειας (2020).¹⁷³ Η δημογραφική γήρανση αποτελεί σημαντικό ζήτημα για την Περιφέρεια, το οποίο έχει επιταθεί κατά τη διάρκεια της

¹⁷⁰ Ο.π.

¹⁷¹ Ο.π.

¹⁷² Βλ. Concept Paper, Προετοιμασία για τον Σχεδιασμό του ΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2021-2027

¹⁷³ Data extracted on 28/02/2022 19:30:35 from [ESTAT]

οικονομικής κρίσης. Το 2020, η μέση ηλικία στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας ανέρχεται σε 45,2 έτη και ο δείκτης εξάρτησης ηλικιωμένων κυμαίνεται στο υψηλό επίπεδο του 39,1% (Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας: 39,1% | Ελλάδα: 38,1% | ΕΥ: 34,8%). Ως προς το χαρακτηριστικό του φύλου, ο πληθυσμός της Δυτικής Ελλάδας, χαρακτηρίζεται από σχετική υπεροχή των γυναικών, αφού για κάθε 100 άνδρες αντιστοιχούν 102,5 γυναίκες.¹⁷⁴

Στη Δυτική Ελλάδα καταγράφεται σημαντική πληθυσμιακή συγκέντρωση Ρομά. Ειδικότερα, είναι η τρίτη (3^η) περιφέρεια (στοιχεία 2017) με τον μεγαλύτερο πληθυσμιακό αριθμό κατοίκων Ρομά (περίπου 15.898), ενώ συγκεντρώνει τους περισσότερους οικισμούς/καταυλισμούς (65 οικισμοί) συγκριτικά με τις άλλες Περιφέρειες.¹⁷⁵

Το 2020, το ΑΕΠ της Περιφέρειας αντιπροσωπεύει το 4,5% του εθνικού ΑΕΠ με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ να ανέρχεται σε 11.400 (σε τρέχουσες τιμές αγοράς), δηλαδή στο 74% του εθνικού κατά κεφαλήν ΑΕΠ και στο 38% του ευρωπαϊκού.

Η κατανομή του συνολικού εισοδήματος στην Περιφέρεια παρουσιάζει ανισότητα που κυμαίνεται σε επίπεδο χαμηλότερο του εθνικού. Ειδικότερα, το 2020, η Δυτική Ελλάδα έρχεται όγδοη στον δείκτη οικονομικής ανισότητας (Income quintile share ratio S80/S20: Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας: 4,8 | Ελλάδα: 5,2).

Ωστόσο, στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας καταγράφεται το υψηλότερο ποσοστό πληθυσμού που διαβιεί σε κίνδυνο φτώχειας ή/και κοινωνικό αποκλεισμό. Ειδικότερα, το 2020 το 42,4% των κατοίκων της περιφέρειας (298.545 άτομα) βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας ή/και κοινωνικού αποκλεισμού (Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας: 42,4% | Ελλάδα: 28,9%). Ο κίνδυνος φτώχειας ή/και κοινωνικού αποκλεισμού στην περίπτωση των ατόμων ηλικίας 18-64, είναι υψηλότερος και ανέρχεται στο 45,1%, ενώ στο τρομακτικό επίπεδο του 48% εκτιμάται η παιδική φτώχεια (ποσοστό παιδιών 0-17 ετών που βρίσκεται στο φάσμα της φτώχειας ή του κοινωνικού αποκλεισμού). Σε σύγκριση με τους άνδρες, οι γυναίκες στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας εμφανίζουν σημαντικά υψηλότερο ποσοστό κινδύνου φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (Άνδρες 18-64: 43,9% | Γυναίκες 18-64: 46,4%). Δραματικά υψηλό κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού διατρέχουν και οι κάτοικοι της περιφέρειας που κατάγονται από άλλες χώρες. Στην ηλικιακή ομάδα 18-64, το 78% των κατοίκων που έχουν γεννηθεί σε χώρα εκτός Ελλάδας βρίσκεται στο φάσμα της φτώχειας ή του αποκλεισμού.

¹⁷⁴ Ο.π.

¹⁷⁵ Βλ. ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2021-27, σ. 17. Διαθέσιμο στο: <https://dytikiellada.gr/wp-content/uploads/2022/09/sfc2021-PRG-2021EL16FFPR010-1.2.pdf>

Τα άτομα με σοβαρή αναπηρία που διαμένουν στη Δυτική Ελλάδα αντιμετωπίζουν επίσης ανησυχητικά υψηλό κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Πιο συγκεκριμένα, οι πέντε (5) στους δέκα (10) κατοίκους της Περιφέρειας με σοβαρή αναπηρία (ηλικίας 18-64), βρίσκονται στο φάσμα της φτώχειας ή του αποκλεισμού (48%).

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΕΔ της ΕΛΣΤΑΤ, το 2020 ο Δείκτης απασχόλησης πληθυσμού ηλικίας 20-64 είναι ο χαμηλότερος που καταγράφεται μεταξύ των 13 περιφερειών της χώρας και ανέρχεται σε 55,3 (Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας: 55,3% | Ελλάδα: 61,1% | EU-27: 72,3).¹⁷⁶ Στην ίδια ηλικιακή ομάδα ο δείκτης ανεργίας είναι ο υψηλότερος στις δεκατρείς (13) Περιφέρειες της χώρας και ανέρχεται στο 21,6% (Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας: 21,6% | Ελλάδα: 16,4% | EU-27: 7%). Το 2018, το ποσοστό των μακροχρόνια ανέργων ως προς τους ανέργους της Περιφέρειας αντίστοιχα ανήλθε σε 71,6%, υψηλότερο του εθνικού (70.1%) και 2,1 φορές υψηλότερο της ΕΕ27 (2018) (Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας: 71,6% | Ελλάδα: 70,1,4% | EU-27: 33,6%).¹⁷⁷

Αναφορικά με τον τομέα της εκπαίδευσης η

«[Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας] εμφανίζει σημαντική συγκέντρωση μαθητικού πληθυσμού και φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ικανοποιητική συμμετοχή στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση και χαμηλή συμμετοχή στη Δια Βίου Μάθηση (ΔΒΜ), ενώ διαθέτει υψηλής στάθμης πανεπιστημιακές σχολές και Ερευνητικά Ινστιτούτα. Αν και η μαθητική διαρροή είναι περιορισμένη σε σχέση με τον εθνικό κι ευρωπαϊκό μέσο, η [Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας] κατατάσσεται στην [πέμπτη] 5^η θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών εάν ληφθεί υπόψη και η φοιτητική διαρροή (ΙΕΠ, 2019)». ¹⁷⁸

Το ποσοστό πληθυσμού (25-64 ετών) που έχει ολοκληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση (levels 5-8) ανέρχεται σε 25% (Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας: 25% | Ελλάδα: 32,7%), και το ποσοστό συμμετοχής στην κατάρτιση είναι στο 4,6% (Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας: 4,6% | Ελλάδα: 4,1% | EU-27: 9,2%).

Η Δυτική Ελλάδα καταγράφει ωστόσο υψηλό ποσοστό νέων NEETs που υπερβαίνει τον εθνικό και τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. (Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας: 20,7% | Ελλάδα: 18,7% | EU-27: 13,7%).

¹⁷⁶ Βλ. Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2020. Διαθέσιμη στο: <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO03/->

¹⁷⁷ Βλ. ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2021-27, σ. 29. Διαθέσιμο στο: <https://dytikiellada.gr/wp-content/uploads/2022/09/sfc2021-PRG-2021EL16FFPR010-1.2.pdf>

¹⁷⁸ Ο.π. σ. 13. Διαθέσιμο στο: <https://dytikiellada.gr/wp-content/uploads/2022/09/sfc2021-PRG-2021EL16FFPR010-1.2.pdf>

Αναφορικά με την ένταξη των νήπιων στη δίχρονη προσχολική εκπαίδευση, σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, το 2019, το 90,3% των νηπίων τεσσάρων (4) ετών παρακολουθεί την υποχρεωτική εκπαίδευση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, ενώ το εθνικό ποσοστό ανέρχεται σε 85,6% (Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας: 90,3% | Ελλάδα: 85,6%).¹⁷⁹

Το 2020, το 77,3% των κατοίκων της περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, διαθέτουν σύνδεση στο διαδίκτυο στο νοικοκυριό τους (Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας: 77,3% | Ελλάδα: 78,3%). Σύμφωνα με το Πρόγραμμα «Δυτική Ελλάδα 2021-2027», στη Δυτική Ελλάδα διαπιστώνεται «ευρυζωνικό χάσμα» μεταξύ των ορεινών και αγροτικών περιοχών και των περιοχών όπου ήδη προσφέρονται ευρυζωνικές υπηρεσίες.¹⁸⁰ Αντίστοιχα, ο αριθμός χρηστών ψηφιακών δημόσιων υπηρεσιών είναι ιδιαίτερα χαμηλός σε σχέση με Περιφέρειες όμοιων χαρακτηριστικών, κυρίως λόγω της χαμηλής παροχής ηλεκτρονικών/απομακρυσμένων υπηρεσιών από το δημόσιο.

Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

Η περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, με υπολογιζόμενο πληθυσμό 264.670,¹⁸¹ συγκεντρώνει το 2,5% του πληθυσμού της ελληνικής επικράτειας (2020). Το ΑΕΠ της περιφέρειας αντιπροσωπεύει το 2% του εθνικού ΑΕΠ¹⁸² με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ να ανέρχεται σε 12.600 (σε τρέχουσες τιμές αγοράς), δηλαδή στο 80% του εθνικού κατά κεφαλήν ΑΕΠ και στο 42% του ευρωπαϊκού μέσου.

Παράλληλα, η κατανομή του συνολικού εισοδήματος στην Περιφέρεια παρουσιάζει αυξημένη ανισότητα. Το 2020, η περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας έρχεται τρίτη στον δείκτη οικονομικής ανισότητας (Income quintile share ratio S80/S20: 5.2) μετά την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου και την Περιφέρεια Αττικής.

Η μέση ηλικία στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας ανέρχεται για το 2020 σε 47,9 έτη και ο δείκτης εξάρτησης ηλικιωμένων 42,9%, κυμαίνεται σε πολύ υψηλότερο επίπεδο από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο και δεδομένης της σοβαρής δημογραφικής γήρανσης του πληθυσμού της χώρας βρίσκεται πολύ πάνω και από το εθνικό ποσοστό (Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας: 42,9% | Ελλάδα: 38,1% | EU: 34,8%).

¹⁷⁹ Eurostat 2020

¹⁸⁰ Πρόγραμμα «Δυτική Ελλάδα 2021-2027», σ. 18. Διαθέσιμο στο: <https://pepdym.gr/images/Wb/A5PEP/050/11/1.1%20Progr1.2.pdf>

¹⁸¹ Data extracted on 28/02/2022 19:30:35 from [ESTAT]

¹⁸² Eurostat 2020

Ως προς το χαρακτηριστικό του φύλου, ο πληθυσμός της Δυτικής Μακεδονίας, όπως και της Κεντρικής Μακεδονίας χαρακτηρίζεται από υψηλή αναλογία γυναικών ως προς τον πληθυσμό των ανδρών. Για κάθε 100 άνδρες κατοίκους της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας υπάρχουν 103 γυναίκες.

Σε κίνδυνο φτώχειας ή/και σε κοινωνικό αποκλεισμό διαβίει το 32,6% των κατοίκων της περιφέρειας (90.284 άτομα), ποσοστό υψηλότερο από το σύνολο της χώρας (28,9%).

Ο κίνδυνος φτώχειας ή/και κοινωνικού αποκλεισμού είναι υψηλότερος στην περίπτωση των ατόμων ηλικίας 18-64 ετών και ανέρχεται σε 37,2%, ενώ μικρότερο ποσοστό παιδιών 0-17 ετών αντιμετωπίζει το φάσμα της φτώχειας ή του κοινωνικού αποκλεισμού (**Παιδική φτώχεια: Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας: 27,4% | Ελλάδα: 31%**). Σε σύγκριση με τους άνδρες, οι γυναίκες στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας εμφανίζουν υψηλότερο ποσοστό κινδύνου φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (**Άνδρες 18-64: 34,5% | Γυναίκες 18-64: 40%**). Διπλάσιο κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού διατρέχουν οι κάτοικοι της περιφέρειας που κατάγονται από άλλες χώρες. Στην ηλικιακή ομάδα 18-64, το 66% των κατοίκων που έχουν γεννηθεί σε χώρα εκτός Ελλάδας βρίσκεται στο φάσμα της φτώχειας ή του κοινωνικού αποκλεισμού.

Ιδιαίτερα υψηλό κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού αντιμετωπίζουν τα άτομα με σοβαρή αναπηρία που διαμένουν στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας. Πιο συγκεκριμένα, ο ένας (1) στους δύο (2) κατοίκους της Δυτικής Μακεδονίας με σοβαρή αναπηρία (ηλικίας 18-64), βρίσκεται στο φάσμα της φτώχειας ή του κοινωνικού αποκλεισμού (ποσοστό 49%).

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΕΔ της ΕΛΣΤΑΤ, ο δείκτης απασχόλησης πληθυσμού ηλικίας 20-64 ανέρχεται σε 56,4%, όντας ο δεύτερος χαμηλότερος στην επικράτεια (**EU-27: 72,3%**).¹⁸³ Στην ίδια ηλικιακή ομάδα ο δείκτης ανεργίας ανέρχεται 19,9% (**Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας: 19,9% | Ελλάδα: 16,4% | EU -27: 7%**).¹⁸⁴

Ωστόσο, κατά το διάστημα 2019-2022, παρατηρείται σημαντική μείωση του ποσοστού του οικονομικά ενεργού πληθυσμού, με βασική αιτία την εγκατάλειψη της περιοχής προς αναζήτηση εργασίας.¹⁸⁵

¹⁸³ Βλ. Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2020. Διαθέσιμη στο: <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO03/->

¹⁸⁴ <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do>

¹⁸⁵ Βλ. Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα (Ε.Α.Π.) Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας 2017 –2021

Στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας διαπιστώνεται ότι το εκπαιδευτικό επίπεδο των κατοίκων είναι ιδιαίτερα χαμηλό. Το ποσοστό πληθυσμού (25-64 ετών) που έχει ολοκληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση (levels 5-8) είναι σημαντικά χαμηλό καθώς ανέρχεται σε 26,6% (2020), όπως και το ποσοστό συμμετοχής στην κατάρτιση (Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας: 3,8% | EU-27: 9,2%).¹⁸⁶ Η Δυτική Μακεδονία, σε σύγκριση με τις υπόλοιπες περιφέρειες της χώρας, έχει σχετικά υψηλό ποσοστό νέων NEETs που υπερβαίνει τον εθνικό και τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας: 22,7% | Ελλάδα: 18,7% | EU-27: 13,7%).

Αξιοσημείωτο ωστόσο είναι το σχετικά υψηλό ποσοστό νηπίων που έχουν ενταχθεί στην υποχρεωτική εκπαίδευση στην προβλεπόμενη από τον νόμο ηλικία των τεσσάρων (4) ετών. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat για το 2019,¹⁸⁷ το 91% των νηπίων τεσσάρων (4) ετών παρακολουθεί την υποχρεωτική εκπαίδευση στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, απέχοντας μόνο κατά τέσσερις (4) μονάδες από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

Το 2020, το 74% των κατοίκων της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας διαθέτουν σύνδεση στο διαδίκτυο στο νοικοκυριό τους (Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας: 74% | Ελλάδα: 78,3%), ενώ ο δείκτης ηλεκτρονικής διακυβέρνησης στη Βόρεια Ελλάδα ανέρχεται το 2021 σε 49% [ποσοστό ατόμων που έκανε χρήση υπηρεσιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης τους τελευταίους δώδεκα (12) μήνες],¹⁸⁸ βρισκόμενος σε χαμηλότερο επίπεδο σε σύγκριση με την υπόλοιπη ελληνική επικράτεια (Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας: 49% | Ελλάδα: 55%).

Η Δυτική Μακεδονία παράλληλα, αποτελεί μια Περιφέρεια που καλείται να αντιμετωπίσει τη σοβαρή πρόκληση της απολιγνητοποίησης η οποία οδηγεί σε ριζική αλλαγή του παραγωγικού της μοντέλου επιφέροντας σωρεία κοινωνικών και οικονομικών επιπτώσεων.

Η Θεσσαλία, είναι η τρίτη (3^η) σε πληθυσμό περιφέρεια της χώρας με υπολογιζόμενο πληθυσμό 715.115 (2020),¹⁸⁹ καθώς και η τρίτη σε μέγεθος οικονομία της χώρας και το ΑΕΠ της αντιπροσωπεύει το 5,3% του

¹⁸⁶ Βλ. https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=trng_lfse_o4&lang=en

¹⁸⁷ Βλ.

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EDUC_UOE_ENRA17/default/table?lang=en&category=educ.educ_part.educ_uoe_enr.educ_uoe_enr

¹⁸⁸ Βλ. <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

¹⁸⁹ Data extracted on 28/02/2022 19:30:35 from [ESTAT]

εθνικού ΑΕΠ.¹⁹⁰ Η Θεσσαλία με κατά κεφαλήν ΑΕΠ που ανέρχεται στο 79% του εθνικού (12.200 σε τρέχουσες τιμές αγοράς), τοποθετείται μεταξύ των φτωχών περιφερειών της χώρας όγδοη (8^η) θέση στη σειρά κατάταξης ως προς το μέγεθος του κατά κεφαλήν ΑΕΠ). Το 2020, η Περιφέρεια Θεσσαλίας έρχεται ένατη (9^η) στον δείκτη οικονομικής ανισότητας (Income quintile share ratio S80/S20: 4,5) μαζί με την Περιφέρεια Πελοποννήσου. Οι επιδόσεις της Περιφέρειας στους γενικούς κοινωνικοοικονομικούς δείκτες την τοποθετούν σε μια μεσαία ή/ και καλύτερη θέση σε σύγκριση με τα σύνολο της χώρας. Στη Θεσσαλία καταγράφονται: α) χαμηλότερος κίνδυνος φτώχειας από το εθνικό ποσοστό, β) δείκτης απασχόλησης στα επίπεδα του εθνικού μέσου όρου, γ) σχετικά χαμηλό ποσοστό νέων NEETs, δ) το τέταρτο υψηλότερο ποσοστό αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και ε) υψηλό για τα εθνικά δεδομένα ποσοστό νηπίων που έχουν ενταχθεί στην προσχολική εκπαίδευση.

Πιο αναλυτικά, σε κίνδυνο φτώχειας ή/και σε κοινωνικό αποκλεισμό διαβίει το 26,8% των κατοίκων της περιφέρειας (201.760 άτομα), ποσοστό που είναι το τρίτο χαμηλότερο στο σύνολο των περιφερειών της χώρας (Περιφέρεια Θεσσαλίας: 26,8% | Ελλάδα: 28,9%).

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΕΔ της ΕΛΣΤΑΤ, ο δείκτης απασχόλησης πληθυσμού ηλικίας 20-64 ανέρχεται σε 60,4% κυμαίνεται δηλαδή στο επίπεδο του εθνικού ποσοστού (Περιφέρεια Θεσσαλίας: 60,4% | Ελλάδα: 61,1% | EU-27: 72,3%).¹⁹¹ Αντιστοίχως και ο δείκτης ανεργίας στην ίδια ηλικιακή ομάδα ανέρχεται στο επίπεδο του εθνικού ποσοστού (Περιφέρεια Θεσσαλίας: 17,1% | Ελλάδα: 16,4% | EU-27: 7%).¹⁹²

Ωστόσο, διαπιστώνονται αυξημένα ποσοστά μακροχρόνιας ανεργίας και γυναικείας ανεργίας τα οποία και καταγράφουν αύξηση κατά την περίοδο 2008-2018.¹⁹³

Το επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού της Περιφέρειας θεωρείται υψηλό. Το ποσοστό πληθυσμού 25-64 ετών που έχει ολοκληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση (levels 5-8) ανέρχεται το 2020 σε 30,3% κατατάσσοντας την Περιφέρεια Θεσσαλίας στην τέταρτη (4^η) θέση μεταξύ των Περιφερειών της χώρας.

Σημαντικό είναι το πρόβλημα της δημογραφικής γήρανσης στον πληθυσμό της Θεσσαλίας, με τον δείκτη εξάρτηση ηλικιωμένων να είναι ο τρίτος (3^{ος}) υψηλότερος

¹⁹⁰ Eurostat 2020

¹⁹¹ Βλ. Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2020. Διαθέσιμη στο: <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO03/->

¹⁹² Βλ. <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do>

¹⁹³ Βλ. [Regional Policy for Greece Post-2020 | en | OECD](#)

στη χώρα. Επιπροσθέτως, στα αδύνατα σημεία της Περιφέρειας συγκαταλέγεται το χαμηλό σχετικά ποσοστό πολιτών που διαθέτουν σύνδεση στο διαδίκτυο.

Ειδικότερα το 2020, το 70,9% των κατοίκων της περιφέρειας Θεσσαλίας διαθέτουν σύνδεση στο διαδίκτυο στο νοικοκυριό τους (Περιφέρεια Θεσσαλίας: 70,9% | Ελλάδα: 78,3%). Επιπροσθέτως, σύμφωνα με το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «ΘΕΣΣΑΛΙΑ 2021-2027», στην Κεντρική Ελλάδα, η χρήση ψηφιακών διευκολύνσεων από τους πολίτες είναι μικρότερη από το μέσο όρο της Χώρας.

Η μητροπολιτική περιφέρεια της Αττικής βρίσκεται στο κεντρικό τμήμα της χώρας και περιλαμβάνει οχτώ (8) Περιφερειακές Ενότητες, ενώ είναι η πιο πυκνοκατοικημένη και αστικοποιημένη περιοχή της Ελλάδας. Με υπολογιζόμενο πληθυσμό 3.738.901,¹⁹⁴ η Αττική συγκεντρώνει το 35% του πληθυσμού της ελληνικής επικράτειας (2020). Η μέση ηλικία στην Περιφέρεια Αττικής ανέρχεται για το 2020 σε 44,4 έτη και ο δείκτης εξάρτησης ηλικιωμένων, δεδομένης της σοβαρής δημογραφικής γήρανσης του πληθυσμού της χώρας, βρίσκεται κάτω από το εθνικό ποσοστό (Περιφέρεια Αττικής: 35,1% | Ελλάδα: 38,1%).¹⁹⁵ Ως προς το χαρακτηριστικό του φύλου, ο πληθυσμός της Αττικής, όπως και της Κεντρικής Μακεδονίας χαρακτηρίζεται από την υψηλότερη αναλογία γυναικών ως προς τον πληθυσμό των ανδρών. Για κάθε 100 άνδρες κατοίκους της περιφέρειας Αττικής υπάρχουν 110 γυναίκες.¹⁹⁶

Περιφέρεια
Αττικής

Το ΑΕΠ της Περιφέρειας Αττικής αντιπροσωπεύει το 47% του εθνικού ΑΕΠ¹⁹⁷ με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ να ανέρχεται στο 136% του εθνικού κατά κεφαλήν ΑΕΠ, τοποθετώντας την Αττική στην πρώτη (1^η) θέση και με μεγάλη διαφορά ως προς το μέγεθος του κατά κεφαλήν ΑΕΠ από τη δεύτερη σε σειρά περιφέρεια (Νότιο Αιγαίο). Οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες είναι ιδιαίτερα αυξημένες στην Περιφέρεια Αττικής. Το 2020, η Αττική έρχεται δεύτερη στον δείκτη οικονομικής ανισότητας (Income quintile share ratio S80/S20: Περιφέρεια Αττικής: 5.4). Σε κίνδυνο φτώχειας ή/και σε κοινωνικό αποκλεισμό διαβίει το 24,1% των κατοίκων της περιφέρειας, ενώ ο κίνδυνος φτώχειας ή/και κοινωνικού αποκλεισμού είναι ακόμα υψηλότερος στις παραγωγικές ηλικίες, στα παιδιά, στις γυναίκες και στους κατοίκους της περιφέρειας με ξένη χώρα καταγωγής. Ωστόσο οι τιμές του δείκτη φτώχειας και κοινωνικού

¹⁹⁴ Τα στοιχεία αντλήθηκαν από τη βάση δεδομένων της Eurostat στις 28/02/2022

¹⁹⁵ Τα στοιχεία αντλήθηκαν από τη βάση δεδομένων της Eurostat στις 06/04/2022

¹⁹⁶ Τα στοιχεία αντλήθηκαν από τη βάση δεδομένων της Eurostat στις 06/04/2022

¹⁹⁷ Eurostat 2020

αποκλεισμού, κυμαίνονται σε επίπεδα σημαντικά χαμηλότερα σε σύγκριση με το μέσο όρο των 13 περιφερειών.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΕΔ της ΕΛΣΤΑΤ, ο δείκτης απασχόλησης πληθυσμού ηλικίας 20-64 ανέρχεται σε 63,3 όντας ο τρίτος υψηλότερος στην επικράτεια.¹⁹⁸ Στην ίδια ηλικιακή ομάδα ο δείκτης ανεργίας ανέρχεται σε 14% (Περιφέρεια Αττικής: 14% | Ελλάδα: 16,4% | EU -27: 7%).¹⁹⁹ Σύμφωνα με το κείμενο του ΠΕΠ Αττικής 2021-27, η ανεργία στην Περιφέρεια είναι υψηλότερη στους νέους αλλά και στις γυναίκες.²⁰⁰

Η Αττική μαζί με την Κεντρική Μακεδονία, κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης, αποτέλεσαν πάνω από το ήμισυ (58%) των συνολικών απολεσθέντων θέσεων εργασίας στην Ελλάδα, οι οποίες ανέρχονται σχεδόν σε 700.000. Αυτοί οι οικονομικοί κραδασμοί ήταν τόσο έντονοι ώστε ορισμένες ελληνικές υστερούσες περιφέρειες έχουν συγκλίνει με τα τρέχοντα επίπεδα παραγωγικότητας της Αττικής, τα οποία παραμένουν κατώτερα των δυνατοτήτων της. Ωστόσο, αυτού του είδους η περιφερειακή σύγκλιση δεν είναι θετική.²⁰¹

Στην Περιφέρεια Αττικής, το εκπαιδευτικό επίπεδο των κατοίκων είναι ιδιαίτερα υψηλό. Το ποσοστό πληθυσμού 25-64 ετών που έχει ολοκληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση (levels 5-8) είναι σημαντικά υψηλότερο σε σύγκριση με τις υπόλοιπες περιφέρειες και ανέρχεται σε 41% (2020), ενώ επίσης, σε επίπεδο χώρας, σημειώνει και το υψηλότερο ποσοστό συμμετοχής στην κατάρτιση (Περιφέρεια Αττικής: 5,9% | EU-27: 9,2%).²⁰² Η Αττική, καταγράφει επίσης το χαμηλότερο ποσοστό νέων NEETs που όμως υπερβαίνει τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (Περιφέρεια Αττικής: 14,7% | Ελλάδα: 18,7% | EU-27: 13,7%).

Αξιοσημείωτο είναι το χαμηλό ποσοστό νηπίων που έχουν ενταχθεί στην υποχρεωτική εκπαίδευση στην προβλεπόμενη από τον νόμο ηλικία των τεσσάρων (4) ετών. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat για το 2019,²⁰³ μόνο το 80% των νηπίων τεσσάρων (4) ετών παρακολουθεί την υποχρεωτική εκπαίδευση στην

¹⁹⁸ Βλ. Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2020. Διαθέσιμη στο: <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO03/->

¹⁹⁹ Βλ. <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do>

²⁰⁰ Βλ. ΠΕΠ Αττικής 2021-2027. Διαθέσιμο στο: https://www.papatikis.gr/sites/default/files/field/file/media/2022-10/2_Program_Attica_2021_2027_SFC_2021_2021EL16FFPR017_o.pdf

²⁰¹ Βλ. Περιφερειακή Πολιτική της Ελλάδας μετά το 2020, σ.2. Διαθέσιμο στο: https://www.ggde-espa.gov.gr/wp-content/uploads/2020/10/OECD-Greece_Axiologisi-Systaseis_30-09-20.pdf

²⁰² Βλ. https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=trng_lfse_o4&lang=en

²⁰³ Βλ.

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EDUC_UOE_ENRA17/default/table?lang=en&category=educ.educ.part.educ.uoe.enr.educ.uoe.enr

περιφέρεια Αττικής. Πρόκειται για το δεύτερο (2^ο) χαμηλότερο ποσοστό στη χώρα, όντας 15 μονάδες χαμηλότερο από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

Ο χάρτης των εκπαιδευτικών υποδομών της Αττικής χαρακτηρίζεται από μεγάλο αριθμό παλαιών κτιρίων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με σημαντικές ελλείψεις σε εξοπλισμό, κυρίως ΤΠΕ.²⁰⁴

Στον τομέα της υγείας, η Αττική φιλοξενεί το μεγαλύτερο ποσοστό υπηρεσιών υγείας – πρόνοιας και ιατρικού προσωπικού (31% των νοσοκομειακών μονάδων της χώρας, το 40% του συνόλου των οργανικών κλινών, ενώ οι δύο δομές ψυχικής υγείας, Δρομοκαΐτειο και Ψυχιατρικό Νοσοκομείο, με 900 κλίνες Μονάδων Ψυχοκοινωνικής Αποκατάστασης (ΜΨΑ), αντιστοιχούν στο 39% του συνόλου της χώρας). Τα όρια του συστήματος ωστόσο δοκιμάζονται, αφού η αντιμετώπιση της πανδημικής κρίσης ήρθε να προστεθεί στις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης των προηγούμενων ετών.²⁰⁵

Ως προς την ψηφιακή σύγκλιση, το 2020, το 86% των κατοίκων της περιφέρειας Αττικής διαθέτουν σύνδεση στο διαδίκτυο στο νοικοκυριό τους (**Περιφέρεια Αττικής: 86% | Ελλάδα: 78,3%**), ενώ ο δείκτης ηλεκτρονικής διακυβέρνησης στην περιφέρεια Αττικής ανέρχεται το 2021 σε 68% [ποσοστό επί τοις % ατόμων που έκανε χρήση υπηρεσιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης τους τελευταίους δώδεκα (12) μήνες],²⁰⁶ βρίσκεται δηλαδή σε σημαντικά καλύτερο επίπεδο σε σύγκριση με την υπόλοιπη χώρα (**Περιφέρεια Αττικής: 68% | Ελλάδα: 55%**), παρότι είναι ιδιαίτερα χαμηλός συγκριτικά με τα ευρωπαϊκά δεδομένα.

Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας

Η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας αποτελεί τη μεγαλύτερη σε έκταση και δεύτερη (2^η) σε πληθυσμό και οικονομική δραστηριότητα μητροπολιτική περιφέρεια της χώρας. Με υπολογιζόμενο πληθυσμό 1.872.102,²⁰⁷ η Κεντρική Μακεδονία συγκεντρώνει το 17,5% του πληθυσμού της ελληνικής επικράτειας (2020). Δημογραφικά η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας αντιμετωπίζει σημαντικό

πρόβλημα γήρανσης με αντίκτυπο στις ανάγκες του συστήματος υγείας και την απασχόληση. Οι πληθυσμιακές προβολές δείχνουν ότι το ποσοστό γήρανσης του

²⁰⁴ Βλ. ΠΕΠ Αττικής 2021-2027, σ. 136. Διαθέσιμο στο: https://www.ggde-espa.gov.gr/wp-content/uploads/2020/10/OECD-Greece_Axiologisi-Systaseis_30-09-20.pdf

²⁰⁵ Ο.π., σ. 45. Διαθέσιμο στο: https://www.ggde-espa.gov.gr/wp-content/uploads/2020/10/OECD-Greece_Axiologisi-Systaseis_30-09-20.pdf

²⁰⁶ Βλ. <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

²⁰⁷ Data extracted on 28/02/2022 19:30:35 from [ESTAT]

πληθυσμού θα αυξηθεί την επόμενη δεκαετία.²⁰⁸ Η μέση ηλικία στην περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας ανέρχεται για το 2020 σε 45.6 έτη και ο δείκτης εξάρτησης ηλικιωμένων στο 38.8%, δηλαδή κυμαίνεται στο επίπεδο του εθνικού ποσοστού (38,1%).

Ως προς το χαρακτηριστικό του φύλου, ο πληθυσμός της Κεντρικής Μακεδονίας, όπως και της Αττικής, χαρακτηρίζεται από την υψηλότερη αναλογία γυναικών ως προς τον πληθυσμό των ανδρών. Για κάθε 100 άνδρες κατοίκους της περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας αντιστοιχούν 107 γυναίκες.

Το ΑΕΠ της Περιφέρειας αντιπροσωπεύει το 13,7% του εθνικού ΑΕΠ²⁰⁹ και το κατά κεφαλήν ΑΕΠ ανέρχεται σε 12.100 (σε τρέχουσες τιμές αγοράς), δηλαδή τοποθετείται στο 79% του εθνικού κατά κεφαλήν ΑΕΠ [ένατη (9^η) θέση]. Συγκριτικά με την Αττική, το μέσο οικογενειακό εισόδημα των κατοίκων της Κεντρικής Μακεδονίας, βάσει φορολογικών δηλώσεων, είναι λιγότερο από το μισό.²¹⁰ Η ελαφριά ανάκαμψη της περιόδου 2015-2019 ανακόπηκε και στην Κεντρική Μακεδονία το 2020, λόγω της πανδημίας. Η κατανομή του συνολικού εισοδήματος στην Περιφέρεια παρουσιάζει αυξημένη ανισότητα. Το 2020, η περιφέρειά Κεντρικής Μακεδονίας έρχεται τρίτη (3^η) στον δείκτη οικονομικής ανισότητας (Income quintile share ratio S80/S20: 5,3) μαζί με την περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΕΔ της ΕΛΣΤΑΤ, ο δείκτης απασχόλησης πληθυσμού ηλικίας 20-64 ανέρχεται σε 58,9%, όντας χαμηλότερος του εθνικού ποσοστού (Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας: 58,9% | Ελλάδα: 61.1 | EU-27: 72,3).²¹¹ Στην ίδια ηλικιακή ομάδα ο δείκτης ανεργίας είναι ο τέταρτος υψηλότερος στην επικράτεια και ανέρχεται 18.5% (Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας: 18,5% | Ελλάδα: 16,4% | EU-27: 7^ο%).²¹²

Σύμφωνα με το κείμενο του ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας 2021-27, ο δείκτης μακροχρόνιας ανεργίας είναι πολύ υψηλός γεγονός που σημαίνει ότι η ανεργία οφείλεται σε δομικούς πέρα από τους συγκυριακούς (οικονομική κρίση) παράγοντες. Επίσης, η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας παρουσιάζει ιδιαίτερα υψηλές

²⁰⁸ Βλ. ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας 2021-27. Διαθέσιμο στο: <http://www.pepkm.gr/attachments/pp21-27/Programma-Kentriki-Makedonia.pdf>

²⁰⁹ Eurostat 2020

²¹⁰ Βλ. ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας 2021-27, σελ. 16. Διαθέσιμο στο: <http://www.pepkm.gr/attachments/pp21-27/Programma-Kentriki-Makedonia.pdf>

²¹¹ Βλ. Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2020. Διαθέσιμη στο: <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO03/->

²¹² <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do>

διαφορές μεταξύ των δύο φύλων στην απασχόληση. Ο σχετικός δείκτης (gender employment gap) διαμορφώθηκε το 2019 σε 20,7% (από 26,7% το 2010).²¹³

Στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας το εκπαιδευτικό επίπεδο των κατοίκων είναι το δεύτερο (2^ο) υψηλότερο στην επικράτεια, απέχοντας όμως σημαντικά από το αντίστοιχο της Αττικής. Το 2020, το ποσοστό πληθυσμού (25-64 ετών) που έχει ολοκληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση (levels 5-8) βρέθηκε να είναι 32,2% (ενώ στην Αττική υπολογίζεται σε 41%).

Στην Κεντρική Μακεδονία, ο δείκτης συμμετοχή στην κατάρτιση βρίσκεται στο 3,6% (Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας: 3,6% | Ελλάδα: 5,9% | EU-27: 9,2%),²¹⁴ ενώ σε σύγκριση με τις υπόλοιπες περιφέρειες της χώρας, η περιφέρεια σημειώνει το δεύτερο (2^ο) χαμηλότερο (μετά την Αττική) ποσοστό νέων NEETs, που ωστόσο όμως βρίσκεται σε υψηλό επίπεδο υπερβαίνοντας τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας: Κεντρική Μακεδονία: 16,6% | Ελλάδα: 18,7% | EU-27: 13,7%).

Σχετικά χαμηλό σε σύγκριση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο είναι το ποσοστό των νηπίων που έχουν ενταχθεί στην υποχρεωτική εκπαίδευση στην προβλεπόμενη από τον νόμο ηλικία των τεσσάρων (4) ετών. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat για το 2019,²¹⁵ το 87% των νηπίων τεσσάρων (4) ετών παρακολουθεί την υποχρεωτική εκπαίδευση στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, ενώ σε επίπεδο ΕΕ το ποσοστό ανέρχεται σε 95,1%. (Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας: 87% | Ελλάδα: 85,6% | EU-27: 95,1%)

Το 2020, το 77,4% των κατοίκων της περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας διαθέτουν σύνδεση στο διαδίκτυο στο νοικοκυριό τους (Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας: 87% | Ελλάδα: 78,3%), ενώ ο δείκτης ηλεκτρονικής διακυβέρνησης στη Βόρεια Ελλάδα (NUTS 1) ανέρχεται το 2021 σε 51% [ποσοστό επί τοις % ατόμων που έκανε χρήση υπηρεσιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης τους τελευταίους δώδεκα (12) μήνες],²¹⁶ βρισκόμενος σε σημαντικά χαμηλότερο επίπεδο συγκριτικά με την Αττική.

²¹³ Βλ. ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας 2021-27. Διαθέσιμο στο: <http://www.pepkm.gr/attachments/pp21-27/Programma-Kentriki-Makedonia.pdf>

²¹⁴ Βλ. https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=trng_lfse_o4&lang=en

²¹⁵ Βλ.

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EDUC_UOE_ENRA17/default/table?lang=en&category=educ.educ_part.educ_uoe_enr.educ_uoe_enra

²¹⁶ Βλ. <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

Πίνακας 106. Κοινωνικοοικονομικό προφίλ των 13 Περιφερειών

Κοινωνικο-οικονομικοί δείκτες (2020)	Πληθυσμός	Ποσοστό ατόμων με περιορισμό δραστηριότητας/αναπηρία	Διάρθρωση ηλικιακή πληθυσμού	Κατά κεφαλήν ΑΕΠ ως ποσοστό επί του εθνικού μέσου	Δείκτης ανισότητας	Δείκτης απασχόλησης πληθυσμού ηλικίας 20-64 ετών (ΕΕΔ)	Δείκτης ανεργίας	Ποσοστό νέων 15-29 ετών εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης & κατάρτισης (Neets)	Δείκτης συμμετοχής στην κατάρτιση (τελευταίες 4 εβδομάδες)	Ποσοστό αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης 25-64 ετών	Κίνδυνος φτώχειας & κοινωνικού αποκλεισμού πληθυσμού ηλικίας 18-64 ετών	Αντιλαμβανόμενος βαθμός κοινωνικής υποστήριξης (Perceived social network support)
Αττική	3.738.901	24	44,6	135,7	5,4	63,3	14	14,7	5,9	41	26,2	79,7
Κεντρική Μακεδονία	1.872.102	25,2	45,6	78,6	5,3	58,9	18,5	16,6	3,6	32,2	35	82
Θεσσαλία	715.115	21,6	46,9	79,2	4,5	60,4	17,1	18,2	3,5	30,3	29,5	81,5
Δυτική Ελλάδα	651.065	19,2	45,2	74	4,8	55,3	21,6	20,7	4,6	25	45,1	85,3
Κρήτη	636.504	21,2	42,6	83,1	4,1	61,9	17,4	17,8	3,6	28	28,7	85,7
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	598.613	32	45,3	70,8	5,3	59,4	17,2	25,5	3,6	24,4	39,9	74,7
Πελοπόννησος	572.151	24,2	47,5	87	4,5	68,3	11,6	19,5	0,5	23,9	38,6	80,6
Στερεά Ελλάδα	556.002	25	45,9	98,1	4,2	59,8	19,3	29,8	1,3	25,2	32,1	77,7

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΗΡΙΑ 2022

Νότιο Αιγαίο	347.512	24,3	41,8	101,3	5,5	58,7	16,6	29,8	3	22,5	33,5	89,6
Ήπειρος	333.265	27,6	48,4	72,7	5	58	18,2	22,8	1,8	31,6	32,6	80,9
Δυτική Μακεδονία	264.670	24,5	47,9	81,8	5,2	56,4	19,9	22,7	3,8	26,6	37,2	80,6
Βόρειο Αιγαίο	229.516	25,4	39,9	65,6	4,9	65,2	16,5	27,4	3,6	29,3	36,9	68,8
Ιόνια Νησιά	203.149	28,8	46,7	89,6	4,3	60,1	16	24,8	2	23,7	22,8	85,5
Σύνολο χώρας	10.718.565	24,3	45,2	100	5,4	61,1		18,7	4,1	32,7	31,9	81,1

Πηγή στοιχείων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (2020)

Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ: ΒΑΣΙΚΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Πίνακας 107. Βασικοί κοινωνικοοικονομικοί δείκτες δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία ανά Περιφέρεια της χώρας

Κοινωνικο-οικονομικοί δείκτες	Α. Μακεδονία & Θράκη	Αττική	Βορείο Αιγαίο	Δυτική Ελλάδα	Δυτική Μακεδονία	Ήπειρος	Θεσσαλία	Ιόνια Νησιά	Κεντρική Μακεδονία	Κρήτη	Νότιο Αιγαίο	Πελοπόννησος	Στερεά Ελλάδα	Μ.Ο. Περιφερειών
Φτώχεια & κοινωνικός αποκλεισμός /Σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών)	66,4	48,7	71,6	47,8	48,6	62,8	54,6	58,1	53,8	63,5	62,1	57,1	52,2	57,5
Σοβαρή υλική στέρηση ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών)	34,8	29,6	44,4	35,6	36,5	29,6	21,1	36	21,8	28,1	44,8	42,2	30,5	33,5
Χάσμα φτώχειας ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών)	29,9	24,5	37	3,6	13,1	31,4	26,5	38,7	21,2	38	30,5	19,6	22,3	25,9
Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν ανικανοποίητες ανάγκες υγείας, ανεξαρτήτως αιτιολογίας (16+ ετών)	63,1	55,1	62,5	60,4	54,9	57,5	53,2	55,7	58,7	62,8	66,1	60,1	63,6	59,5
Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν ανικανοποίητες ανάγκες υγείας λόγω συστημικών εμποδίων (16+ ετών)	34	24,1	35,6	27,9	30,5	26,9	26,8	30,7	34,2	31	39,9	25,1	29,2	30,5
Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που αναφέρουν κακή και πολύ κακή κατάσταση υγείας (16+ ετών)	51,4	45,3	57,8	54,2	40,1	45,5	39,1	55,6	49,9	60,4	55,5	56,1	57,8	51,4

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΗΡΙΑ 2022

Ποσοστό μαθητών/τριων ΕΑΕ που λαμβάνουν εξειδικευμένη υποστήριξη στα γενικά σχολεία	70,3	52,7	73,4	48,9	71	73,5	66,9	57,6	57,7	65,1	74,7	66	67,8	65,0
Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία με ανώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο την κατώτερη δευτεροβάθμια (2020)	53,6	32,8	63,5	47,2	55,3	61,7	56,9	44	49,2	68,8	59,2	47,4	63,8	54,1
Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία και πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (25-64 ετών)	10,4	24,3	5	3,6	10,3	14,6	13,5	4,8	14,7	2,4	11,1	10,4	0	9,6
Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία χωρίς καμία εργασιακή εμπειρία (20-64 ετών)	41,1	35,8	48,5	44,9	44,3	36,9	24,6	9,8	35,4	60,9	40,8	41,1	56,9	40,1
Δείκτης απασχόλησης ατόμων με σοβαρή αναπηρία (20-64 ετών)	22,1	30,9	31,8	18,7	24,9	16,4	26,7	17,9	20	9,5	24,2	20,7	10	21,1
Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία χωρίς καμία εργασιακή εμπειρία (20-64 ετών)	41,2	32,8	30,1	32,8	30,3	44,5	33,9	54,2	38,8	56	47,7	45,8	48,6	41,3
Ποσοστό νοικοκυριών που αδυνατούν οικονομικά να ανταπεξέλθουν στις εξειδικευμένες ανάγκες των μελών με αναπηρία/χρόνια πάθηση/μεγάλη ηλικία	43,9	34,9	37,9	51,8	41,9	34,4	46,9	20,9	37,2	60	37,8	46,6	40,5	41,1
Ποσοστό νοικοκυριών με μέλη με αναπηρία/μεγάλη ηλικία/ χρόνια πάθηση που δηλώνουν ως πρώτο τρόπο κάλυψης των αναγκών φροντίδας την υποστήριξη από τα ίδια τα μέλη του νοικοκυριού	81,8	81,8	75,1	87,7	78,3	88	70,4	87,7	83,1	73,6	83,7	85,6	65,9	80,2

ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΘΕΜΑΤΩΝ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ

Ποσοστό νοικοκυριών με μέλη με αναπηρία/μεγάλη ηλικία/ χρόνια πάθηση που κάνουν χρήση δημόσιων υπηρεσιών βοήθειας στο σπίτι (είτε ως πρώτος είτε ως συμπληρωματικός τρόπος κάλυψης των αναγκών φροντίδας)	37,7	9,2	30,2	55,4	35,3	40,7	27	31,5	42,1	29,2	10,7	5	39,7	30,3
Ποσοστό νοικοκυριών που τα μέλη φροντιστές έχουν περιορίσει «πολύ» και «πάρα πολύ» τις συνήθειες δραστηριότητές του/τους λόγω των αναγκών φροντίδας μέλους με αναπηρία/χρόνια πάθηση/μεγάλη ηλικία	58,5	57,8	63,1	57,1	38,3	53,5	45,9	54,2	49,6	60,8	63,8	63,3	67,9	56,4
Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία(16+) και εμπόδια προσβασιμότητας στην περιοχή τους	22,1	33,6	12,5	19,4	16,8	24	14,7	22,1	27,2	25	26,5	24,8	13,6	21,7
Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (16+) και σύνδεση στο διαδίκτυο	42,2	57,7	26,4	33,8	32,3	25,1	27,7	28,9	42,7	40,8	25,9	33,8	21,5	33,8
Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) που απολαμβάνουν συναντήσεις για ποτό/γεύμα με φίλους/συγγενείς τουλάχιστον 1 φορά τον μήνα	58,1	60,1	35,7	47,8	64,2	25,6	62,4	51,7	57,7	50,7	42,3	22	57,1	48,9
Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (18-64 ετών) που δαπανούν εβδομαδιαίως ένα μικρό ποσό για προσωπικές τους ανάγκες	18,9	29,9	7,5	9,2	30,1	16,6	24,1	18,2	32,5	11,5	17,5	11,3	15,5	18,7

Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία 16+ που έχουν βιώσει διάκριση, άδικη μεταχείριση ή κάποιας μορφής αποκλεισμό σε κάποιο τομέα της ζωής του, λόγω των περιορισμών ή των δυσκολιών της υγείας τους κατά τη διάρκεια των τελευταίων 6 μηνών ή και περισσότερο	49,8	48,4	63,9	40,4	44,1	46,4	38,3	55,4	48,3	51,9	61,9	51,8	37,9	49,1
---	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΕΙΣ ΒΑΣΙΚΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

Πηγή και επεξεργασία δεδομένων ➔ Οι δείκτες που παρουσιάζονται στην παρούσα Έκθεση αντλούν στοιχεία από τα πρωτογενή δεδομένα της Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (Έτους 2020), ενώ η στατιστική επεξεργασία των δεδομένων πραγματοποιήθηκε από το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας.

Άτομα με σοβαρή αναπηρία ➔ Η στατιστική εκτίμηση του πληθυσμού με αναπηρία βασίζεται στην ανάλυση του δείκτη *GALI* (*Global Activity Limitation Index*). Ο δείκτης αποτυπώνει την αναπηρία ως τον περιορισμό στις συνήθεις δραστηριότητες των ατόμων εξαιτίας προβλημάτων υγείας. Ειδικότερα, το ερώτημα που καλούνται να απαντήσουν οι ερωτώμενοι/ες στην έρευνα είναι το εξής:

Έχετε περιορίσει λόγω δικού σας προβλήματος υγείας, κάποιες από τις συνήθεις δραστηριότητές ή έχετε δυσκολευτεί σε αυτές για διάστημα 6 μηνών ή και περισσότερο, από σήμερα;

Οι εναλλακτικές απαντήσεις στο ερώτημα είναι οι εξής:

«Ναι, πάρα πολύ» | «Ναι, αλλά όχι πάρα πολύ» | «Όχι, καθόλου»

Ως άτομα με σοβαρή αναπηρία ορίζονται τα άτομα που έχουν περιορίσει «πάρα πολύ» ή έχουν δυσκολευτεί, λόγω δικού σας προβλήματος υγείας, σε κάποιες από τις συνήθεις δραστηριότητές, για διάστημα έξι (6) μηνών ή και περισσότερο.

Φτώχεια & κοινωνικός αποκλεισμός στα άτομα με σοβαρή αναπηρία ➔ Ο σύνθετος δείκτης «Πληθυσμός με σοβαρή αναπηρία σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό» εκτιμά τα ποσοστά των ατόμων με σοβαρή αναπηρία σε κίνδυνο φτώχειας ή σε κοινωνικό αποκλεισμό σύμφωνα με τις εξής υποκατηγορίες ποσοστών (επιμέρους δείκτες):

- Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας,
- Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία και (σοβαρές) υλικές στερήσεις
- Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία που διαβιεί σε νοικοκυριά με χαμηλής έντασης εργασία.

Κίνδυνος φτώχειας (Poverty Risk) ➔ Ορίζεται το ποσοστό των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά, των οποίων το συνολικό ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα είναι χαμηλότερο του 60% του εθνικού διάμεσου ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος.

Ως ισοδύναμο διαθέσιμο ατομικό εισόδημα ορίζεται το συνολικό διαθέσιμο εισόδημα του νοικοκυριού μετά τη διαίρεση του με το ισοδύναμο μέγεθος του νοικοκυριού. Το ισοδύναμο μέγεθος του νοικοκυριού υπολογίζεται με βάση την τροποποιημένη κλίμακα του ΟΟΣΑ. Επισημαίνεται ότι στην κατανομή κατά άτομο θεωρείται ότι το κάθε μέλος του νοικοκυριού κατέχει το ίδιο εισόδημα που αντιστοιχεί στο ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα.

Ποσοστό ατόμων με (σοβαρές) υλικές στερήσεις ➔ Ο δείκτης εκτιμά το επίπεδο διαβίωσης μετρώντας το ποσοστό του πληθυσμού που αντιμετωπίζει σοβαρές οικονομικές δυσκολίες με αποτέλεσμα να στερείται τουλάχιστον τέσσερα από το σύνολο των εννέα αγαθών και υπηρεσιών. Ειδικότερα περιλαμβάνει τις παρακάτω δυσκολίες:

- Δυσκολίες ανταπόκρισης στην πληρωμή πάγιων λογαριασμών όπως ενοίκιο ή δόση δανείου της κύριας κατοικίας, λογαριασμοί ηλεκτρικού ρεύματος, νερού, αερίου κτλ, δόσεις πιστωτικών καρτών, ή δόσεις δανείου για οικοσκευή, διακοπές κ.ά. ή αγορές με δόσεις
- Οικονομική αδυναμία για πληρωμή μίας εβδομάδας διακοπών τον χρόνο
- Οικονομική αδυναμία για διατροφή που θα περιλαμβάνει κάθε δεύτερη ημέρα κρέας, κοτόπουλο, ψάρι ή λαχανικά ίσης θρεπτικής αξίας
- Οικονομική αδυναμία για αντιμετώπιση έκτακτων αλλά αναγκαίων δαπανών αξίας, περίπου, 384 €
- Οικονομική αδυναμία να διαθέτουν τηλέφωνο (περιλαμβάνει και το κινητό τηλέφωνο)
- Οικονομική αδυναμία να διαθέτουν έγχρωμη τηλεόραση
- Οικονομική αδυναμία να διαθέτουν πλυντήριο ρούχων
- Οικονομική αδυναμία να διαθέτουν Ι.Χ. επιβατηγό αυτοκίνητο και
- Οικονομική αδυναμία για ικανοποιητική θέρμανση και δροσιά το καλοκαίρι.

Ποσοστό πληθυσμού που διαβιεί σε νοικοκυριά με χαμηλής έντασης εργασία ➔ Ο δείκτης αναφέρεται στο ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 0-59 που διαβιεί σε νοικοκυριά που τα μέλη του εργάστηκαν λιγότερο από 20% της συνήθους απασχόλησης κατά τη διάρκεια του προηγούμενου έτους. Η ένταση εργασίας του νοικοκυριού ορίζεται ως ο λόγος μεταξύ του αριθμού των μηνών που όλα τα μέλη εργάζονται κατά το προηγούμενο έτος και του συνολικού αριθμού που θα μπορούσαν θεωρητικά να έχουν εργαστεί κατά την ίδια περίοδο. Οικονομικά ενεργά μέλη θεωρούνται τα μέλη του νοικοκυριού ηλικίας 18-59 ετών. Τα νοικοκυριά που αποτελούνται μόνο από μαθητές/τριες ή σπουδαστές/στριες κ.λπ. κάτω των 25 ετών ή και άτομα ηλικίας 60 ετών και άνω εξαιρούνται από τον υπολογισμό του δείκτη.

Χάσμα φτώχειας ατόμων με σοβαρή αναπηρία ➔ Ως χάσμα φτώχειας των ατόμων με σοβαρή αναπηρία ορίζεται η διαφορά στο ποσοστό φτώχειας και αποκλεισμού των ατόμων με σοβαρή αναπηρία και των ατόμων χωρίς αναπηρία.

Δείκτης απασχόλησης ατόμων με σοβαρή αναπηρία (20-64 ετών) ➔ Η κατάσταση απασχόλησης των ατόμων με αναπηρία προσεγγίζεται μέσω της Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης (EU SILC) με χρήση της ερώτησης αυτοπροσδιορισμού της κύριας ασχολίας τους, κατά την περίοδο διεξαγωγής της έρευνας. Ο δείκτης απασχόλησης υπολογίζεται ως το ποσοστό των απασχολούμενων ατόμων στο σύνολο του πληθυσμού ηλικίας 20-64 ετών.

Χάσμα απασχόλησης ατόμων με σοβαρή αναπηρία ➔ Ο δείκτης χάσμα απασχόλησης ατόμων με σοβαρή αναπηρία προκύπτει ως η διαφορά των ποσοστών απασχολούμενων στον πληθυσμό με σοβαρούς περιορισμούς/αναπηρία και στον πληθυσμό χωρίς κανέναν περιορισμό στην καθημερινή του δραστηριότητα της αντίστοιχης ηλικίας.

Νοικοκυριά με μέλη που χρήζουν φροντίδας ή υποστήριξης ➔ Τα νοικοκυριά με μέλη που χρειάζονται φροντίδα ή υποστήριξη αφορούν μια ευρύτερη ομάδα νοικοκυριών με μέλη που χρήζουν φροντίδας είτε λόγω αναπηρίας είτε λόγω χρόνιων προβλημάτων υγείας ή μεγάλης ηλικίας. Αυτή η φροντίδα μπορεί να περιλαμβάνει τόσο την καθημερινή ατομική φροντίδα, όπως βοήθεια με το φαγητό, το ντύσιμο, την προσωπική υγιεινή, τη μετακίνηση μέσα στο σπίτι, καθώς και τη βοήθεια σε εκτός σπιτιού δραστηριότητες, όπως στην πραγματοποίηση αγορών, στη μετακίνηση προς τον γιατρό ή τον χώρο εκπαίδευσης, στη διαχείριση των οικονομικών και καθημερινών διοικητικής φύσεως θεμάτων (π.χ. πληρωμή λογαριασμών) κ.ά.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV: ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΣΠΑ ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης²¹⁷

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης και αφορούν τον τομέα της Υγείας και Κοινωνικής Φροντίδας

Δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμός υποδομών κοινωνικής μέριμνας και ένταξης (βλ. σ. 107 του ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης)

Προώθηση και υποστήριξη παιδιών για την ένταξή τους στην προσχολική εκπαίδευση καθώς και για τη πρόσβασή παιδιών σχολικής ηλικίας, εφήβων και ατόμων με αναπηρία, σε υπηρεσίες δημιουργικής απασχόλησης (νέα εναρμόνιση) (βλ. σ. 144 του ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης)

Παροχή υπηρεσιών φροντίδας σε επίπεδο οικογενειών και τοπικών κοινοτήτων 145 (ΚΗΦΗ, ΚΔΗΦ, ΣΥΔ) (βλ. σ. 145 του ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης)

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης και αφορούν τον τομέα της Εκπαίδευσης

Δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμός μονάδων πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (βλ. σ. 101 του ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης)

Δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμός ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (βλ. σ. 101 του ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης)

Εξειδικευμένη εκπαιδευτική υποστήριξη για ένταξη μαθητών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (βλ. σ. 129 του ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης)

Υποστήριξη παρεμβάσεων ισότιμης πρόσβασης ΑμεΑ και άλλες ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στην ανώτατη εκπαίδευση (βλ. σ. 144 του ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης)

²¹⁷ Το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης είναι διαθέσιμο στο: https://www.eydamth.gr/images/site_2017/ArticleID_547/00_sfc2021-PRG-2021ELI6FFPR006-1.2_approved.pdf

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης και αφορούν στη Προσβασιμότητα και Κινητικότητα

Παρεμβάσεις βελτίωσης της οδικής ασφάλειας και της προσβασιμότητας των πολιτών (βλ. σ. 95 του ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης)

Ανάπτυξη ολοκληρωμένων προσβάσιμων τουριστικών προορισμών (βλ. σ. 113 του ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης)

Προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση αξιόλογων χώρων φυσικής κληρονομιάς και ενίσχυση υποδομών προσβασιμότητας σε αυτούς (βλ. σ. 113 του ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης)

Κατασκευή Αναβάθμιση υποδομών ασφάλειας πεζών - πεζοδρομήσεις - πεζογέφυρες - αλλά και πρόσβασης ασφάλειας εξυπηρέτησης (βλ. σ. 159 του ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης)

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης και αφορούν στη Συμμετοχή σε κάθε έκφανση της ζωής

Προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση αξιόλογων χώρων φυσικής κληρονομιάς και ενίσχυση υποδομών προσβασιμότητας σε αυτούς (βλ. σ. 113 του ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης)

Δράσεις για τη συμμετοχή μειονεκτουσών ομάδων στον αθλητισμό, τον πολιτισμό και την ενεργή κοινωνική ζωή χωρίς αποκλεισμούς (βλ. σ. 145 του ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης)

Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας²¹⁸

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας και αφορούν τον τομέα της Υγείας και Κοινωνικής Φροντίδας

Υποδομές και εξοπλισμό δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας φροντίδας υγείας (βλ. σ. 118 του ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας)

Πρώθηση και υποστήριξη παιδιών για την ένταξή τους στην προσχολική εκπαίδευση καθώς και για τη πρόσβαση παιδιών σχολικής ηλικίας, εφήβων και ατόμων με αναπηρία, σε υπηρεσίες δημιουργικής απασχόλησης (βλ. σ. 163 του ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας)

Προσωπικός βοηθός ατόμων με αναπηρία (βλ. σ. 164 του ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας)

Κέντρα Δημέρευσης και Ημερήσιας Φροντίδας Ατόμων με Αναπηρία (ΚΔΗΦ) (βλ. σ. 163 του ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας)

Στέγες Υποστηριζόμενης Διαβίωσης (βλ. σ. 163 του ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας)

²¹⁸ Το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κεντρικής Μακεδονίας είναι διαθέσιμο στο: <https://www.pepkm.gr/uploads/2023/pepkm/programma-kentriki-makedonia.pdf>

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας και αφορούν τον τομέα της Εκπαίδευσης

Βελτίωση της ισότιμης και χωρίς αποκλεισμούς πρόσβασης σε ποιοτικές υπηρεσίες και υποδομές εκπαίδευσης (βλ. σ. 110 του ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας)

Εξασφάλιση της ισότιμης και χωρίς αποκλεισμούς συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία στα ΑΕΙ με εξασφάλιση φυσικής προσβασιμότητας ΑμεΑ στα ΑΕΙ και εξοπλισμό για την ισότιμη πρόσβαση στην εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (βλ. σ. 111 του ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας)

Ανάπτυξη και ενδυνάμωση διεπιστημονικών συμβουλευτικών και υποστηρικτικών δομών και μαθησιακή υποστήριξη/ συνεκπαίδευση μαθητών/τριών με αναπηρία ή/ και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες για την ισότιμη πρόσβαση και συμπερίληψη στην εκπαίδευση (βλ. σ. 142 του ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας)

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας και αφορούν στην εργασία και απασχόληση

Ενδυνάμωση γυναικών ευπαθών ομάδων με στόχο την καταπολέμηση των πολλαπλών διακρίσεων και την ενίσχυση της ενεργής συμμετοχής τους στην αγορά εργασίας (βλ. σσ. 156-157 του ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας)

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας και αφορούν στη Συμμετοχή σε κάθε έκφανση της ζωής

Προστασία, ανάδειξη και προβολή πολιτιστικού αποθέματος, συμπεριλαμβανομένων ενεργειών για την προστασία μνημείων και αρχαιολογικών χώρων από κλιματικούς κινδύνους και της βελτίωσης της προσβασιμότητάς τους απ' όλους (βλ. σ. 124 του ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας)

Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας²¹⁹

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας και αφορούν τον τομέα της Υγείας και Κοινωνικής Φροντίδας

4Α.05.01 – Ανάπτυξη και αναβάθμιση υποδομών υγείας (βλ. σ. 102 του ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας)

4Α.05.02 – Ενίσχυση/αναβάθμιση υγειονομικού εξοπλισμού υποδομών υγείας (βλ. σ. 103 του ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας)

4Α.05.03 – Ανάπτυξη / αναβάθμιση υποδομών κοινωνικής μέριμνας (βλ. σ. 103 του ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας)

²¹⁹ Το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτικής Μακεδονίας είναι διαθέσιμο στο: <https://pepdym.gr/images/Wb/A5PEP/050/11/1.1%20Progr1.2.pdf>

4B.11.03 - Δομές καταπολέμησης της βίας κατά των γυναικών (βλ. σ. 149 του ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας)

4B.11.04 - Ενίσχυση δομών παροχής υπηρεσιών φροντίδας σε τοπικό επίπεδο (βλ. σ. 149 του ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας)

4B.11.10 - Πρόγραμμα κοινωνικού φροντιστή και προσωπικού βοηθού ατόμων που χρήζουν ειδικής φροντίδας(βλ. σ. 151 του ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας)

4B.11.11 - Δράσεις αποϊδρυματοποίησης παιδιών (βλ. σελ. 151 του ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας)

4B.12.02 - Ολοκληρωμένα σχέδια τοπικών δράσεων για την αντιμετώπιση της παιδικής φτώχειας (βλ. σ. 158 του ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας).

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας και αφορούν τον τομέα της Εκπαίδευσης

4A.02.02 - Βελτίωση της προσβασιμότητας και της ισότιμης πρόσβασης στη σχολική εκπαίδευση μαθητών με αναπηρίες και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (βλ. σσ. 96-97 του ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας)

4A.02.04 - Βελτίωση προσβασιμότητας και της ισότιμης πρόσβασης στην εκπαίδευση φοιτητών με αναπηρίες και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (βλ. σ. 97 του ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας)

4B.06.01 - Υποστήριξη μαθητών ΑμεΑ και μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (βλ. σ. 126 του ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας)

4B.08.01 - Υποστήριξη παρεμβάσεων ισότιμης πρόσβασης φοιτητών με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στην Ανώτατη Εκπαίδευση (βλ. σ. 131 του ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας)

4B.11.01 - Προώθηση και υποστήριξη παιδιών για την ένταξή τους στην προσχολική εκπαίδευση καθώς και για την πρόσβαση παιδιών σχολικής ηλικίας, εφήβων και ατόμων με αναπηρία, σε υπηρεσίες δημιουργικής απασχόλησης (βλ. σ. 148 του ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας)

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας και αφορούν στη Προσβασιμότητα και Κινητικότητα

3.02.01 - Αναβάθμιση ενδοπεριφερειακού δικτύου και προώθηση της συνδεσιμότητας με την Εγνατία και τους Κάθετους Άξονες (βλ. σ. 91 του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας)

5.01.05 - Αναβάθμιση ενδοπεριφερειακού δικτύου και προώθηση της προσβασιμότητας (βλ. σ. 163 του ΠΕΠ Δυτικής. Μακεδονίας)

5.02.07 - Αναβάθμιση ενδοπεριφερειακού δικτύου και προώθηση της προσβασιμότητας (βλ. σ. 171 του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας)

5.01.08 - Δράσεις αναπλάσεων και δημιουργίας λειτουργικών κοινόχρηστων χώρων συμπεριλαμβανομένης της ισότιμης πρόσβασης για τα ΑμεΑ (βλ. σ. 163 του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας)

1.02.01 - Ενίσχυση ανάπτυξης εφαρμογών και υπηρεσιών προς πολίτες και επιχειρήσεις. Με τη δράση αυτή επιδιώκεται ο ψηφιακός μετασχηματισμός των δημοσίων φορέων μέσω της αναβάθμισης των ψηφιακών υπηρεσιών σε τομείς της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, του τουρισμού, του πολιτισμού, της υγείας, της παιδείας κ.ά. (βλ. σ. 57 του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας)

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας και αφορούν στην εργασία κα απασχόληση

4B.01.01 - Δράσεις προώθησης ανέργων στην απασχόληση (ΝΘΕ) με έμφαση σε τομείς της στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης (βλ. σ. 115 του ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας)

4B.01.03 - Δράσεις ενίσχυσης της αυτοαπασχόλησης / έναρξης επαγγελματικής δραστηριότητας (ΝΕΕ) (βλ. σ. 115 του ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας)

4B.01.04 - Δράσεις στήριξης υφιστάμενων/νέων κοινωνικών επιχειρήσεων (ΚΑΛΟ) (βλ. σ. 115 του ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας)

4B.01.02 - Δράσεις κατάρτισης-αναβάθμισης δεξιοτήτων ανέργων με έμφαση σε τομείς της στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης (βλ. σ. 115 του ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας)

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας και αφορούν στη Συμμετοχή σε κάθε έκφανση της ζωής

4A.06.02 - Προστασία και ανάδειξη πολιτιστικής κληρονομιάς και λειτουργικής τους δικτύωσης (βλ. σ. 109 του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας)

4A.06.01 - Προστασία, ανάδειξη και προβολή της φυσικής κληρονομιάς και του οικοτουρισμού (βλ. σ. 109 του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας)

Περιφέρεια Ηπείρου²²⁰

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Ηπείρου και αφορούν τον τομέα της Υγείας και Κοινωνικής Φροντίδας

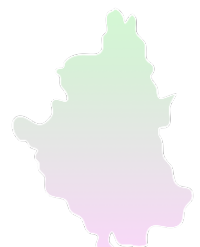
4A.ν.2: Υποδομές Φροντίδας (βλ. σ. 133 του ΠΕΠ Ηπείρου)

4B.στ.2: ΚΔΑΠ ΣΤΕΜ (βλ. σ. 152 του ΠΕΠ Ηπείρου)

4B.ια.3: Παροχή υπηρεσιών φροντίδας σε επίπεδο οικογενειών και τοπικών κοινοτήτων (βλ. σ. 175 του ΠΕΠ Ηπείρου)

4B.ια.6: Πρόγραμμα κοινωνικού φροντιστή και προσωπικού βοηθού (βλ. σ. 176 του ΠΕΠ Ηπείρου)

4B.ια.9: Προώθηση και υποστήριξη παιδιών για την ένταξή τους στην προσχολική εκπαίδευση καθώς και για τη πρόσβαση παιδιών σχολικής ηλικίας, εφήβων και

²²⁰ Το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ηπείρου είναι διαθέσιμο στο: https://www.espa-epirus.gr/files/document/filename/sfc2021_prg_2021el16ffproog_1_2.pdf

ατόμων με αναπηρία, σε υπηρεσίες δημιουργικής απασχόλησης (βλ. σ. 177 του ΠΕΠ Ηπείρου)

4B.ια.11: Δράση υποστήριξης μακροχρόνιας φροντίδας σε επίπεδο τοπικής κοινότητας (βλ. σ. 178 του ΠΕΠ Ηπείρου)

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Ηπείρου και αφορούν τον τομέα της Εκπαίδευσης

4A.ii.2: Υποδομές Α & Β βάρθμιας Εκπαίδευσης (βλ. σ. 120 του ΠΕΠ Ηπείρου)

4A.ii.3: Υποδομές Γ βάρθμιας Εκπαίδευσης (βλ. σ. 121 του ΠΕΠ Ηπείρου)

4B.στ.1: Πρόγραμμα ανάπτυξης και ενδυνάμωσης διεπιστημονικών συμβουλευτικών και υποστηρικτικών δομών και μαθησιακής υποστήριξης/ συνεκπαίδευσης μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες για την ισότιμη πρόσβαση και συμπερίληψη στην εκπαίδευση (βλ. σ. 151 του ΠΕΠ Ηπείρου)

4B.η.1: Υποστήριξη παρεμβάσεων ισότιμης πρόσβασης ΑμεΑ και άλλες ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στην ανώτατη εκπαίδευση (βλ. σ. 157 του ΠΕΠ Ηπείρου)

4A.ii.4: Υποδομές Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Διά Βίου Μάθησης (βλ. σ. 121 του ΠΕΠ Ηπείρου)

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Ηπείρου και αφορούν στη Προσβασιμότητα και Κινητικότητα

4A.iii.1: Παρεμβάσεις για τη βελτίωση της προσβασιμότητας των ΑμεΑ (βλ. σ. 126 του ΠΕΠ Ηπείρου)

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Ηπείρου και αφορούν στη Συμμετοχή σε κάθε έκφανση της ζωής

4B.η.4: Δράσεις για τη συμμετοχή των ΑμεΑ στην κοινωνική ζωή (βλ. σ. 159 του ΠΕΠ Ηπείρου)

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Ηπείρου και αφορούν στη συμπερίληψη της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας

4B.η.3: Παρακολούθηση θεμάτων αναπηρίας στην Ήπειρο (βλ. σ. 158 του ΠΕΠ Ηπείρου)

Περιφέρεια Θεσσαλίας²²¹

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Θεσσαλίας και αφορούν τον τομέα της Υγείας και Κοινωνικής Φροντίδας

Πρωώθηση & υποστήριξη παιδιών για την ένταξη τους στην προσχολική εκπαίδευση καθώς & για την πρόσβαση παιδιών σχολικής ηλικίας, εφήβων & ατόμων με αναπηρία, σε υπηρεσίες δημιουργικής απασχόλησης (βλ. σ. 188 του ΠΕΠ Θεσσαλίας)

Προσωπικός Βοηθός για άτομα με αναπηρία (βλ. σ. 190 του ΠΕΠ Θεσσαλίας)

Ολοκληρωμένα σχέδια τοπικών δράσεων για την αντιμετώπιση παιδικής φτώχειας (βλ. σ. 197 του ΠΕΠ Θεσσαλίας)

Μονάδες Κοινωνικής Μέριμνας με στόχευση στην αποϊδρυματοποίηση (βλ. σ. 140 του ΠΕΠ Θεσσαλίας)

Ολοκληρωμένη παρέμβαση για την κοινωνική ένταξη των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους. (βλ. σ. 171 του ΠΕΠ Θεσσαλίας)

Δημιουργία / αναβάθμιση και εξοπλισμός κοινωνικών υποδομών (βλ. σ. 134 του ΠΕΠ Θεσσαλίας)

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Θεσσαλίας και αφορούν τον τομέα της Εκπαίδευσης

Ενίσχυση εκπαιδευτικών υποδομών και εξοπλισμού πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (βλ. σ. 129 του ΠΕΠ Θεσσαλίας)

Ενίσχυση εκπαιδευτικού εξοπλισμού τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (βλ. σ. 129 του ΠΕΠ Θεσσαλίας)

Πρόγραμμα ανάπτυξης και ενδυνάμωσης διεπιστημονικών συμβουλευτικών και υποστηρικτικών δομών και μαθησιακής υποστήριξης /συνεκπαίδευσης μαθητών/τριών με αναπηρία ή / και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες για την ισότιμη πρόσβαση και συμπερίληψη στην εκπαίδευση (βλ. σ. 129 του ΠΕΠ Θεσσαλίας)

Υποστήριξη παρεμβάσεων ισότιμης πρόσβασης ΑμεΑ και άλλες ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στην ανώτατη εκπαίδευση (βλ. σ. 171 του ΠΕΠ Θεσσαλίας)

Ενίσχυση εκπαιδευτικών υποδομών και εξοπλισμού επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και για εκπαίδευση ενηλίκων (βλ. σ. 129 του ΠΕΠ Θεσσαλίας)

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Θεσσαλίας και αφορούν στην εργασία κα απασχόληση

Δράσεις για την προώθηση στην απασχόληση ή/ και κατάρτιση εστιασμένες σε ευπαθείς πληθυσμιακές ομάδες, εκτός ΥΤΧ και Ρομά (π.χ. ΑμεΑ,αποφυλακισμένοι) (βλ. σ. 170 του ΠΕΠ Θεσσαλίας)

²²¹ Το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας είναι διαθέσιμο στο: https://espa2014-2020.thessalia-esp.gr/attachments/article/869/egkekrimeno_programma_2021_27.pdf

Δημιουργία αναγκαίων υποδομών & εξοπλισμού για τη λειτουργία των κοινωνικών επιχειρήσεων (βλ. σ. 125 του ΠΕΠ Θεσσαλίας)

Δράσεις ενδυνάμωσης για γυναίκες που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες, συμπεριλαμβανομένης της αναβάθμισης δεξιοτήτων, με στόχο την καταπολέμηση των πολλαπλών διακρίσεων και την ενίσχυση της ενεργούς συμμετοχής τους στην αγορά εργασίας (βλ. σ. 157 του ΠΕΠ Θεσσαλίας)

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Θεσσαλίας και αφορούν στη Συμμετοχή σε κάθε έκφανση της ζωής

Δράσεις για τη συμμετοχή μειονεκτουσών ομάδων (π.χ. ΑΜΕΑ, ηλικιωμένοι, παιδιά) στον αθλητισμό, τον πολιτισμό και την ενεργή κοινωνική ζωή χωρίς αποκλεισμούς στο πλαίσιο των Κοινωνικών Δομών ΟΤΑ (βλ. σ. 170 του ΠΕΠ Θεσσαλίας)

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Θεσσαλίας και αφορούν στη συμπερίληψη της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας

Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας Περιφέρειας Θεσσαλίας (βλ. σελ. 171 του ΠΕΠ Θεσσαλίας)

*** Ο σχεδιασμός του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας της Θεσσαλίας πρέπει να γίνει σε συνεργασία με το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας της ΕΣΑμεΑ. Πρέπει να προβλέπεται ρητά η συνέργεια και η διασύνδεση του εν λόγω Παρατηρητηρίου με το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας της ΕΣΑμεΑ.*

Περιφέρεια Ιονίων Νήσων²²²

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Ιονίων Νήσων και αφορούν τον τομέα της Υγείας και Κοινωνικής Φροντίδας

4B.(ια).1: Πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας (βλ. σ. 159 του ΠΕΠ Ιονίων Νήσων)

4B.(στ).2: ΚΔΑΠ ΣΤΕΜ (βλ. σ. 139 του ΠΕΠ Ιονίων Νήσων)

4B.(ια).3: Παροχή Υπηρεσιών Φροντίδας (βλ. σ. 160 του ΠΕΠ Ιονίων Νήσων)

4B.(ια).5: Πρόγραμμα κοινωνικού φροντιστή και προσωπικού βοηθού (βλ. σ. 161 του ΠΕΠ Ιονίων Νήσων)

4B.(ια).7: Προώθηση και υποστήριξη παιδιών για την ένταξή τους στην προσχολική εκπαίδευση καθώς και για τη πρόσβαση παιδιών σχολικής ηλικίας, εφήβων και ατόμων με αναπηρία, σε υπηρεσίες δημιουργικής απασχόλησης (βλ. σ. 161 του ΠΕΠ Ιονίων Νήσων)

²²² Το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ιονίων Νήσων είναι διαθέσιμο στο: <http://www.pepionia.gr/wp-content/uploads/2022/09/PEP-IONIA-NISIA-2021-2027.pdf>

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Ιονίων Νήσων και αφορούν τον τομέα της Εκπαίδευσης

4A.(ii).2: Ανάπτυξη υποδομών αθμιας και βθμιας εκπαίδευσης (βλ. σ. 116 του ΠΕΠ Ιονίων Νήσων)

4A.(ii).3: Ανάπτυξη υποδομών γ'θμιας εκπαίδευσης (βλ. σ. 117 του ΠΕΠ Ιονίων Νήσων)

4B.(στ).1: Πρόσβαση στην εκπαίδευση για ΑμεΑ (βλ. σ. 138 του ΠΕΠ Ιονίων Νήσων)

4B.(η).5: Υποστήριξη παρεμβάσεων ισότιμης πρόσβασης ΑμεΑ και άλλες ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στην ανώτατη εκπαίδευση (βλ. σ. 144 του ΠΕΠ Ιονίων Νήσων)

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Ιονίων Νήσων και αφορούν στην εργασία κα απασχόληση

4B.(η).1: Βελτίωση συνθηκών επαγγελματικής ένταξης ΕΚΟ (βλ. σ. 143 του ΠΕΠ Ιονίων Νήσων)

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Ιονίων Νήσων και αφορούν στη Συμμετοχή σε κάθε έκφανση της ζωής

4A.(vi).1: Αξιοποίηση του τουριστικού/πολιτιστικού τομέα για την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής (βλ. σ. 127 του ΠΕΠ Ιονίων Νήσων)

4B.(η).3: Δράσεις για τη συμμετοχή των ΑμεΑ στην ενεργή κοινωνική ζωή (βλ. σ. 143 του ΠΕΠ Ιονίων Νήσων)

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Ιονίων Νήσων και αφορούν στη συμπερίληψη της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας

4B.(η).4: Ενίσχυση της ικανότητας φορέων σχετικών με την κοινωνική ένταξη (βλ. σ. 144 του ΠΕΠ Ιονίων Νήσων)

Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας²²³

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας και αφορούν τον τομέα της Υγείας και Κοινωνικής Φροντίδας

4A.v.1: Ανάπτυξη του Δικτύου Μονάδων Υγείας και εκσυγχρονισμός της υλικοτεχνικής υποδομής σελ (βλ. σ. 127 του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας)

²²³ Το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτικής Ελλάδας είναι διαθέσιμο στο: <https://dytikiellada.gr/wp-content/uploads/2022/09/sfc2021-PRG-2021EL16FFPR010-1.2.pdf>

4B.ια.1: Παρεμβάσεις για την πρόσβαση ευπαθών ομάδων σε ποιοτικές υπηρεσίες (βλ. σ. 167 του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας)

4A.v.2: Υποδομές φροντίδας τομέα κοινωνικής αλληλεγγύης (βλ. σσ. 127-128 του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας)

4B.η.1: Κοινωνική ένταξη ευπαθών ομάδων (βλ. σ. 149 του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας)

4B.ια.2: Παρεμβάσεις για την προώθηση της αποϊδρυματοποίησης και των υπηρεσιών σε επίπεδο κοινότητας (βλ. σ. 167 του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας)

4B.ια.5: Πρόγραμμα κοινωνικού φροντιστή και προσωπικού βοηθού (βλ. σ. 168 του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας)

4B.ια.8: Προώθηση και υποστήριξη παιδιών για την ένταξή τους στην προσχολική εκπαίδευση καθώς και για τη πρόσβαση παιδιών σχολικής ηλικίας, εφήβων και ατόμων με αναπηρία, σε υπηρεσίες δημιουργικής απασχόλησης (βλ. σ. 169 του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας)

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας και αφορούν τον τομέα της Εκπαίδευσης

4A.ii.2: Εκσυγχρονισμός και βελτίωση υλικοτεχνικής υποδομής και κτιριακών εγκαταστάσεων Α' & Β'βάθμιας Εκπαίδευσης (βλ. σ. 115 του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας)

4A.ii.3: Εκσυγχρονισμός και βελτίωση υλικοτεχνικής υποδομής και κτιριακών εγκαταστάσεων Γ'βάθμιας Εκπαίδευσης (βλ. σ. 116 του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας)

4B.η.5: Υποστήριξη παρεμβάσεων ισότιμης πρόσβασης ΑμεΑ και άλλες ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στην ανώτατη εκπαίδευση (βλ. σ. 150 του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας)

4B.στ.1: Πρόγραμμα ανάπτυξης και ενδυνάμωσης διεπιστημονικών συμβουλευτικών και υποστηρικτικών δομών και μαθησιακής υποστήριξης/ συνεκπαίδευσης μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες για την ισότιμη πρόσβαση και συμπερίληψη στην εκπαίδευση (βλ. σ. 144 του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας)

4A.ii.4: Εκσυγχρονισμός και βελτίωση υλικοτεχνικής υποδομής και κτιριακών εγκαταστάσεων Δομών Διά Βίου Μάθησης και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (βλ. σ. 116 του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας)

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας και αφορούν στη Προσβασιμότητα και Κινητικότητα

4A.iii.1: Προσβασιμότητα ΑμεΑ (βλ. σ. 122 του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας)

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Δυτική Ελλάδα και αφορούν στην εργασία κα απασχόληση

4B.α.1: Ενεργητικές Πολιτικές Απασχόλησης στο πλαίσιο υλοποίησης στρατηγικών ΟΧΕ (βλ. σ. 138 του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας)

4B.η.2: Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση ευπαθών ομάδων (βλ. σ. 149 του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας)

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας και αφορούν στη συμπερίληψη της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας

4B.η.4: Παρακολούθηση θεμάτων αναπηρίας στη Δυτική Ελλάδα (βλ. σ. 150 του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας)

Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας²²⁴

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας και αφορούν τον τομέα της Υγείας και Κοινωνικής Φροντίδας

Ανάπτυξη υποδομών υγείας (βλ. σ. 132 του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας)

Αναβάθμιση και επέκταση εξοπλισμού υγειονομικής περίθαλψης (βλ. σ. 132 του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας)

Εκσυγχρονισμός εξοπλισμού και βελτίωση προσβασιμότητας δομών κοινωνικής προστασίας περιθωριοποιημένων κοινοτήτων μειονεκτουσών ομάδων, περιλαμβανομένων ατόμων με αναπηρία (βλ. σ. 120 του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας)

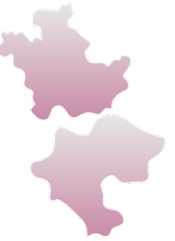
Πρόγραμμα κοινωνικού φροντιστή και προσωπικού βοηθού ΑΜΕΑ, ηλικιωμένων κ.λ.π. (πilotική λειτουργία από RRF, θα υποστηριχθούν επιπλέον ωφελούμενα άτομα, πέραν αυτών της πιλοτικής εφαρμογής ΤΑΑ, με σκοπό την υποστήριξη 1,000 νέων ατόμων σε όλα τα περ. προγράμματα) (βλ. σ. 180 του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας)

Κέντρα Δημέρευσης Ημερήσιας Φροντίδας (ΚΔΗΦ) Ατόμων με Αναπηρία (Εγγύηση για Παιδί) (βλ. σ. 181 του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας)

Στέγες Υποστηριζόμενης Διαβίωσης - ΣΥΔ ΑμεΑ (Εγγύηση για Παιδί) (βλ. σ. 181 του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας)

Πρώθηση και υποστήριξη παιδιών για την ένταξή τους στην προσχολική εκπαίδευση καθώς και για τη πρόσβασή παιδιών σχολικής ηλικίας, εφήβων και ατόμων με αναπηρία, σε υπηρεσίες δημιουργικής απασχόλησης (Εγγύηση για Παιδί) (βλ. σ. 181 του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας)

²²⁴ Το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Στερεάς Ελλάδας είναι διαθέσιμο στο: <https://pste.gov.gr/wp-content/uploads/2022/10/SFC.pdf>

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας και αφορούν τον τομέα της Εκπαίδευσης

Αναβάθμιση υφιστάμενων κτηριακών υποδομών ΑΕΙ ως προς την Προσβασιμότητα ΑμεΑ (βλ. σ. 122 του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας)

Υποστήριξη παρεμβάσεων ισότιμης πρόσβασης ΑμεΑ και άλλες ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στην Ανώτατη Εκπαίδευση (βλ. σ. 163 του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας)

Πρόγραμμα ανάπτυξης και ενδυνάμωσης διεπιστημονικών συμβουλευτικών και υποστηρικτικών δομών και μαθησιακής υποστήριξης/συνεκπαίδευσης μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες για την ισότιμη πρόσβαση και συμπερίληψη στην εκπαίδευση (βλ. σ. 157 του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας)

Βελτίωση της ισότιμης πρόσβασης σε ποιοτικές υπηρεσίες εκπαίδευσης, κατάρτισης και διά βίου μάθησης χωρίς αποκλεισμούς μέσω της ανάπτυξης προσβάσιμων υποδομών, συμπεριλαμβανομένων της ενίσχυσης της ανθεκτικότητας της εξ αποστάσεως και της διαδικτυακής εκπαίδευσης και κατάρτισης (βλ. σσ. 121-122 του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας)

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας και αφορούν στη Προσβασιμότητα και Κινητικότητα

Έξυπνες διαβάσεις πεζών και φιλικές προς ΑΜΕΑ (βλ. σ. 68 του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας)

Έξυπνο σύστημα διασφάλισης προσβασιμότητας ατόμων με κινητικά προβλήματα (βλ. σ. 68 του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας)

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδα και αφορούν στην εργασία κα απασχόληση

Δράσεις για την προώθηση στην απασχόληση ή/και κατάρτιση εστιασμένες σε ειδικές πληθυσμιακές ομάδες, εκτός ΥΤΧ και Ρομά (π.χ. αποφυλακισμένοι, απεξαρτημένοι, ΑμεΑ) (βλ. σ. 163 του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας)

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας και αφορούν στη Συμμετοχή σε κάθε έκφανση της ζωής

Προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση αξιόλογων χώρων φυσικής κληρονομιάς και ενίσχυση υποδομών προσβασιμότητας σε αυτούς (βλ. σ. 137 του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας)

Δράσεις για τη συμμετοχή ΑμεΑ, Ηλικιωμένων στον αθλητισμό, τον πολιτισμό και την ενεργή κοινωνική ζωή χωρίς αποκλεισμούς (βλ. σ. 162 του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας)

Περιφέρεια Αττικής²²⁵

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Αττικής και αφορούν τον τομέα της Υγείας και Κοινωνικής Φροντίδας

Εκσυγχρονισμός εξοπλισμού και βελτίωσης προσβασιμότητας δομών κοινωνικής προστασίας περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, μειονεκτουσών ομάδων, ηλικιωμένων, περιλαμβανομένων ατόμων με αναπηρία (βλ. σ. 142 του ΠΕΠ Αττικής)

Εκσυγχρονισμός εξοπλισμού και βελτίωσης προσβασιμότητας κοινωνικών δομών και μονάδων κοινωνικής μέριμνας (βλ. σ. 142 του ΠΕΠ Αττικής)

Πρόγραμμα προσωπικού βοηθού και κοινωνικού φροντιστή ΑΜΕΑ (βλ. σ. 201 του ΠΕΠ Αττικής)

Κέντρα Δημέρευσης Ημερήσιας Φροντίδας [ΚΔΗΦ] Ατόμων με Αναπηρία (βλ. σελ. 202 του ΠΕΠ Αττικής)

Στέγες Υποστηριζόμενης Διαβίωσης - ΣΥΔ ΑμεΑ (βλ. σ. 202 του ΠΕΠ Αττικής)

Στέγες Υποστηριζόμενης Διαβίωσης ΑμεΑ Ημεδαπών και Δικαιούχων Διεθνούς Προστασίας (βλ. σ. 202 του ΠΕΠ Αττικής)

Στέγες Υποστηριζόμενης Διαβίωσης ΑμεΑ Ημεδαπών και Δικαιούχων Διεθνούς Προστασίας (βλ. σ. 202 του ΠΕΠ Αττικής)

Προώθηση και υποστήριξη παιδιών για την ένταξή τους στην προσχολική εκπαίδευση καθώς και για την πρόσβαση παιδιών σχολικής ηλικίας, εφήβων και ατόμων με αναπηρία, σε υπηρεσίες δημιουργικής απασχόλησης (βλ. σ. 202 του ΠΕΠ Αττικής)

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Αττικής και αφορούν τον τομέα της Εκπαίδευσης

Αναβάθμιση υφιστάμενων κτηριακών υποδομών ΑΕΙ ως προς την Προσβασιμότητα ΑμεΑ (βλ. σ. 136 του ΠΕΠ Αττικής)

Υποστήριξη παρεμβάσεων ισότιμης πρόσβασης ΑμεΑ και άλλες ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στην ανώτατη εκπαίδευση (βλ. σ. 181 του ΠΕΠ Αττικής)

Ανάπτυξη και Ενδυνάμωση Διεπιστημονικών συμβουλευτικών και υποστηρικτικών δομών και μαθησιακής υποστήριξης/συνεκπαίδευσης μαθητών/τριών με Αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες για την ισότιμη πρόσβαση και συμπερίληψη στην εκπαίδευση (βλ. σ. 174 του ΠΕΠ Αττικής)

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Αττικής και αφορούν στη Συμμετοχή σε κάθε έκφραση της ζωής

Ανάπτυξη ολοκληρωμένων προσβάσιμων δημόσιων τουριστικών προορισμών (βλ. σ. 153 του ΠΕΠ Αττικής)

²²⁵ Το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αττικής είναι διαθέσιμο στο: https://www.pepattikis.gr/sites/default/files/field/file/media/2022-10/2_Program_Attica_2021_2027_SFC_2021_2021ELI6FFPR017_o.pdf

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Αττικής και αφορούν στην εργασία και απασχόληση

Δράσεις για την προώθηση στην απασχόληση ή/και κατάρτιση εστιασμένες σε ειδικές πληθυσμιακές ομάδες, εκτός ΥΤΧ και Ρομά (Αποφυλακισμένοι, Απεξαρτημένοι, ΑμεΑ (βλ. σ. 180 του ΠΕΠ Αττικής)

Περιφέρεια Πελοποννήσου²²⁶

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Πελοποννήσου και αφορούν τον τομέα της Υγείας και Κοινωνικής Φροντίδας

Δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμός υποδομών του τομέα Υγείας [υποδομές και εξοπλισμός] (βλ. σ. 116 του ΠΕΠ Πελοποννήσου)

Κέντρα Κοινότητας (Μετεξέλιξη Κέντρων Κοινότητας με την ενσωμάτωση των ΚΕΜ, Παραρτημάτων Ρομά & κινητών μονάδων & της διαπολιτισμικής μεσολάβησης) (βλ. σ. 162 του ΠΕΠ Πελοποννήσου)

Πρόγραμμα κοινωνικού φροντιστή και προσωπικού βοηθού ΑΜΕΑ, ηλικιωμένων κ.λπ. (βλ. σ. 163 του ΠΕΠ Πελοποννήσου)

Προώθηση και υποστήριξη παιδιών για την ένταξή τους στην προσχολική εκπαίδευση καθώς και για τη πρόσβασή παιδιών σχολικής ηλικίας, εφήβων και ατόμων με αναπηρία, σε υπηρεσίες δημιουργικής απασχόλησης (βλ. σ. 163 του ΠΕΠ Πελοποννήσου)

Δομές καταπολέμησης της βίας κατά των γυναικών (βλ. σ. 163 του ΠΕΠ Πελοποννήσου)

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Πελοποννήσου και αφορούν τον τομέα της Εκπαίδευσης

Δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμός μονάδων προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας (βλ. σ. 105 του ΠΕΠ Πελοποννήσου)

Δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμός μονάδων πρωτοβάθμιας (περιλαμβανομένων των ολοήμερων σχολείων) ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (βλ. σ. 105 του ΠΕΠ Πελοποννήσου)

Δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμός ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (βλ. σ. 105 του ΠΕΠ Πελοποννήσου)

Υποστήριξη παρεμβάσεων ισότιμης πρόσβασης ΑμεΑ και άλλες ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στην ανώτατη εκπαίδευση (βλ. σ. 147 του ΠΕΠ Πελοποννήσου)

Ανάπτυξη και Ενδυνάμωση Διεπιστημονικών συμβουλευτικών και υποστηρικτικών δομών και μαθησιακής υποστήριξης/ συνεκπαίδευσης μαθητών/τριών με Αναπηρία

²²⁶ Το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Πελοποννήσου είναι διαθέσιμο στο: <https://www.eydpelop.gr/2014-2020/wp-content/uploads/2022/09/ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ-2021EL16FFPR013.pdf>

ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες για την ισότιμη πρόσβαση και συμπερίληψη στην εκπαίδευση (βλ. σελ. 142 του ΠΕΠ Πελοποννήσου)

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Πελοποννήσου και αφορούν στη Προσβασιμότητα και Κινητικότητα

Παρεμβάσεις βελτίωσης της οδικής ασφάλειας και της προσβασιμότητας των πολιτών (βλ. σ. 99 του ΠΕΠ Πελοποννήσου)

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Πελοποννήσου και αφορούν στην εργασία κα απασχόληση

Δράσεις για την προώθηση στην απασχόληση ή/και κατάρτιση εστιασμένες σε ειδικές πληθυσμιακές ομάδες, εκτός ΥΤΧ και Ρομά (π.χ. ΑμεΑ, αποφυλακισμένοι, απεξαρτημένοι) (βλ. σ. 147 του ΠΕΠ Πελοποννήσου)

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Πελοποννήσου και αφορούν στη Συμμετοχή σε κάθε έκφανση της ζωής

Δράσεις για τη συμμετοχή μειονεκτουσών ομάδων (π.χ. ΑμεΑ, ηλικιωμένοι) στον αθλητισμό, τον πολιτισμό και την ενεργή κοινωνική ζωή χωρίς Αποκλεισμούς (βλ. σ. 163 του ΠΕΠ Πελοποννήσου)

Προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση αξιόλογων χώρων φυσικής κληρονομιάς και ενίσχυση υποδομών προσβασιμότητας σε αυτούς (βλ. σ. 122 του ΠΕΠ Πελοποννήσου)

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου²²⁷

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου και αφορούν τον τομέα της Υγείας και Κοινωνικής Φροντίδας
Ενίσχυση Υπηρεσιών Δημόσιας Υγείας (βλ. σ. 158 του ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου)
Αναβάθμιση ή/και επέκταση των υποδομών (κτηριακά και εξοπλισμό) Α'βάθμιας και Β'βάθμιας περίθαλψης σε όλα τα νησιά της Περιφέρειας (βλ. σ. 110 του ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου)
Δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμός δομών κοινωνικής μέριμνας του τομέα κοινωνικής αλληλεγγύης (βλ. σ. 110 του ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου)
Προώθηση & υποστήριξη παιδιών για την ένταξή τους στην προσχολική εκπαίδευση καθώς & για τη πρόσβαση παιδιών σχολικής ηλικίας, εφήβων & ατόμων με αναπηρία, σε υπηρεσίες δημιουργικής απασχόλησης (βλ. σ. 157 του ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου)
Κέντρα Δημέρευσης - Ημερήσιας Φροντίδας Ατόμων με αναπηρία (ΚΔΗΦ) (βλ. σ. 158 του ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου)
Στέγες Υποστηριζόμενης Διαβίωσης (ΣΥΔ) ΑμΕΑ (βλ. σ. 157 του ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου)
Δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμός δομών κοινωνικής μέριμνας του τομέα κοινωνικής αλληλεγγύης (βλ. σ. 110 του ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου)
ΚΔΑΠ - STEM (βλ. σ. 135 του ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου)
Πρόγραμμα κοινωνικού φροντιστή & προσωπικού βοηθού ΑΜΕΑ, ηλικιωμένων (βλ. σ. 158 του ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου)
Ολοκληρωμένα σχέδια τοπικών δράσεων για την αντιμετώπιση της παιδικής φτώχειας (βλ. σ. 167 του ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου)
Ενίσχυση Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας (βλ. σ. 158 του ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου)
Υλοποίηση σχεδίων του μετασχηματισμού των υπηρεσιών για την αποϊδρυματοποίηση παιδιών (βλ. σ. 159 του ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου)

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου και αφορούν τον τομέα της Εκπαίδευσης
Πρόγραμμα ανάπτυξης και ενδυνάμωσης διεπιστημονικών συμβουλευτικών και υποστηρικτικών δομών και μαθησιακής υποστήριξης/συνεκπαίδευσης μαθητών/τριων με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες για την ισότιμη πρόσβαση και συμπερίληψη στην εκπαίδευση (βλ. σ. 134 του ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου)
Επέκταση ή/και δημιουργία νέων υποδομών σχολικής Α'βάθμιας και Β'βάθμιας εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένης της επαγγελματικής και τεχνικής, καθώς και

²²⁷ Το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Βορείου Αιγαίου είναι διαθέσιμο στο: <https://2021-2027.pepha.gr/wp-content/uploads/2022/09/sfc2021-PRG-2021ELI6FFPR015-1.2.pdf>

τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, κατόπιν τεκμηρίωσης της αναγκαιότητας ως προς τη δυναμικότητα και τη χωροθέτηση (βλ. σ. 104 του ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου)

Υποστήριξη παρεμβάσεων ισότιμης πρόσβασης ΑμεΑ και άλλες ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στην ανώτατη εκπαίδευση (βλ. σ. 141 του ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου)

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου και αφορούν στην εργασία κα απασχόληση

Προώθηση στην απασχόληση ατόμων μειονεκτουσών ομάδων (βλ. σ. 140 του ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου)

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου και αφορούν στη Συμμετοχή σε κάθε έκφανση της ζωής

Δράσεις για τη συμμετοχή μειονεκτουσών ομάδων (π.χ. ΑμεΑ, ηλικιωμένοι) στον αθλητισμό, **τον πολιτισμό** και την ενεργή κοινωνική ζωή χωρίς αποκλεισμούς (βλ. σ. 140 του ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου)

Δράσεις για τη συμμετοχή μειονεκτουσών ομάδων (π.χ. ΑμεΑ, ηλικιωμένοι) **στον αθλητισμό**, τον πολιτισμό και την ενεργή κοινωνική ζωή χωρίς αποκλεισμούς (βλ. σ. 140 του ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου)

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου²²⁸

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου και αφορούν τον τομέα της Υγείας και Κοινωνικής Φροντίδας

Δ.1.4. Ανάπτυξη και εφαρμογή μεθόδων τηλεϊατρικής και λύσεων εξ αποστάσεως φροντίδας/ υποστήριξης ευάλωτων και γεωγραφικά απομονωμένων ομάδων του πληθυσμού (βλ. σ. 55 του ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου)

Δ.5.17 Ανάπτυξη κινητών μονάδων υγείας και ιατρικής φροντίδας στο σπίτι (βλ. σ. 138 του ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου)

Δ.5.11 Δομές παροχής υπηρεσιών φροντίδας & στέγασης (ΣΥΔ για άτομα με αναπηρίες, εφήβους και ΥΤΧ, ΚΗΦΗ, ΚΔΗΦ) (βλ. σ. 137 του ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου).

Δ.5.13 Πρόγραμμα κοινωνικού φροντιστή και προσωπικού βοηθού ΑμεΑ, μακροχρόνια πασχόντων, ηλικιωμένων κ.λπ. (βλ. σ. 137 του ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου)

Δ.5.20 Δράσεις για την προώθηση του θεσμού της αναδοχής Αφορά στη στήριξη του θεσμού της αναδοχής με στόχο την αποϊδρυματοποίηση παιδιών (ενίσχυση φιλοξενίας παιδιών από ανάδοχη οικογένεια, υποστήριξη οικογενειών, εκπαίδευση αναδόχων γονέων & ένταξη τους σε Εθνικά Μητρώα Υποψήφιων Αναδόχων & Θετών Γονέων), σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία και τη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού σε συνεργασία με τις αρμόδιες κρατικές κοινωνικές υπηρεσίες (βλ. σ. 138 του ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου)

²²⁸ Το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Νοτίου Αιγαίου είναι διαθέσιμο στο: <https://pepna.gr/sites/default/files/sfc2021-PRG-2021ELI6FFPR0i8-1.2.pdf>

Δ.5.21 Προώθηση και υποστήριξη παιδιών για την ένταξή τους στην προσχολική εκπαίδευση καθώς και για τη πρόσβασή παιδιών σχολικής ηλικίας, εφήβων και ατόμων με αναπηρία, σε υπηρεσίες δημιουργικής απασχόλησης (βλ. σ. 139 του ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου)

Δ.5.26 Ολοκληρωμένα Σχέδια Τοπικών Δράσεων για την αντιμετώπιση της παιδικής φτώχειας (βλ. σ. 147 του ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου)

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου και αφορούν τον τομέα της Εκπαίδευσης

Δ.4.1 Βελτίωση/αναβάθμιση/συμπλήρωση κτιριακών υποδομών και εξοπλισμού πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (βλ. σ. 95 του ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου)

Δ.4.2 Βελτίωση/αναβάθμιση κτιριακών υποδομών και εξοπλισμού τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (βλ. σ. 96 του ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου)

Δ.5.4 Ανάπτυξη και Ενδυνάμωση Διεπιστημονικών συμβουλευτικών και υποστηρικτικών δομών και μαθησιακής υποστήριξης/ συνεκπαίδευσης μαθητών/-τριών με Αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες για την ισότιμη πρόσβαση και συμπερίληψη στην εκπαίδευση (βλ. σ. 120 του ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου)

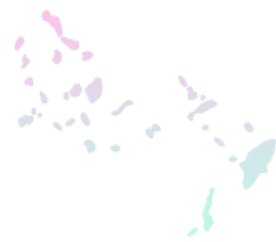
Δ.5.23 Υποστήριξη παρεμβάσεων ισότιμης πρόσβασης ατόμων με αναπηρίες και άλλες ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στην ανώτατη εκπαίδευση (βλ. σ. 139 του ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου)

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου και αφορούν στη Προσβασιμότητα και Κινητικότητα

Δ.5.27 Ενίσχυση ψηφιακών δεξιοτήτων ατόμων που διαβιούν κάτω από το όριο της φτώχειας, ανήκουν σε ευπαθείς και ευάλωτες ομάδες, περιλαμβανομένων των κατοίκων απομακρυσμένων νησιών (βλ. σ. 148 του ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου)

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου και αφορούν στη Συμμετοχή σε κάθε έκφανση της ζωής

Δ.4.6 Ανάπτυξη υποδομών και υπηρεσιών εναλλακτικού τουρισμού (βλ. σ. 108 του ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου)

Περιφέρεια Κρήτης²²⁹

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Κρήτης και αφορούν τον τομέα της Υγείας και Κοινωνικής Φροντίδας

Αναβάθμιση/συμπλήρωση των κτιριακών υποδομών υγειονομικών μονάδων (βλ. σσ. 103 του ΠΕΠ Κρήτης)
Ενίσχυση Υπηρεσιών Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας (βλ. σσ. 144 του ΠΕΠ Κρήτης)
Ενίσχυση Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας (βλ. σσ. 144 του ΠΕΠ Κρήτης)
Προώθηση και υποστήριξη παιδιών για την ένταξή τους στην προσχολική εκπαίδευση καθώς και για την πρόσβαση παιδιών σχολικής ηλικίας, εφήβων και ατόμων με αναπηρία, σε υπηρεσίες δημιουργικής απασχόλησης ΚΔΑΠ (βλ. σσ. 142 του ΠΕΠ Κρήτης)
Αναβάθμιση/συμπλήρωση των υποδομών κοινωνικής πρόνοιας (βλ. σσ. 100 του ΠΕΠ Κρήτης)
Εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης της πρόσβασης στην κοινωνική προστασία, με ειδική έμφαση στα παιδιά και στις μειονεκτούσες ομάδες (βλ. σσ. 142-145 του ΠΕΠ Κρήτης)

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Κρήτης και αφορούν τον τομέα της Εκπαίδευσης

Αναβάθμιση/συμπλήρωση των κτιριακών εγκαταστάσεων α'/βάθμιας και β'/βάθμιας εκπαίδευσης (βλ. σ. 92 του ΠΕΠ Κρήτης)
Αναβάθμιση/συμπλήρωση του εργαστηριακού εξοπλισμού γ'/βάθμιας εκπαίδευσης (βλ. σ. 93 του ΠΕΠ Κρήτης)
Αναβάθμιση/συμπλήρωση των κτιριακών εγκαταστάσεων γ'/βάθμιας εκπαίδευσης (βλ. σ. 93 του ΠΕΠ Κρήτης)
Ανάπτυξη και ενδυνάμωση διεπιστημονικών συμβουλευτικών και υποστηρικτικών δομών και μαθησιακής υποστήριξης/συνεκπαίδευσης μαθητών/ μαθητριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες για την ισότιμη πρόσβαση και συμπερίληψη στην εκπαίδευση (βλ. σ. 103 του ΠΕΠ Κρήτης)
Παρεμβάσεις ισότιμης πρόσβασης ΑμεΑ και άλλες ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στην Ανώτατη Εκπαίδευση (βλ. σ. 125 του ΠΕΠ Κρήτης)

Δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο ΠΕΠ Κρήτης και αφορούν στη Συμμετοχή σε κάθε έκφανση της ζωής

Ενίσχυση Υπηρεσιών Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας (βλ. σ. 106 του ΠΕΠ Κρήτης)
--

²²⁹ Το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης είναι διαθέσιμο στο: <https://2021-2027.pepkritis.gr/wp-content/uploads/2022/08/To-Πρόγραμμα-KPHTH-2021-2027.zip>

Δράσεις συμμετοχής των μειονεκτουσών ομάδων (π.χ. παιδιά, ΑμεΑ) στον αθλητισμό, τον πολιτισμό και την ενεργό κοινωνική ζωή, χωρίς αποκλεισμούς (βλ. σ. 125 του ΠΕΠ Κρήτης)

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

